

ჩვენი მწერლობა

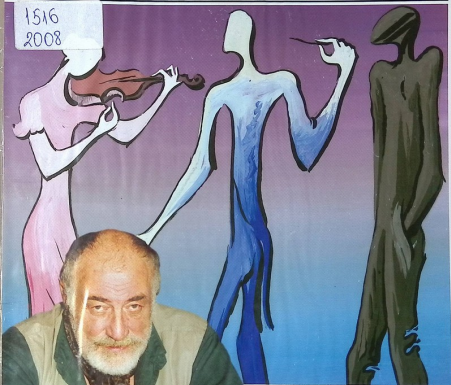
გამოდის თვეში ორჯერ პარასკევით

ფასი 1,50 ლარი

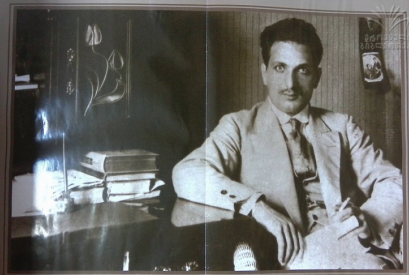
18 ივლისი 2008

№15(67)

1516
2008

ემერსონი ინგლისელთა ზნეობაზე
მარკესი ამერიკულ ზნეობაზე
სტეფანო ბენის ნოველები
გუჩა კვარაცხელიას ლექსები
საუბარი ნოდარ ანდლულაძესთან
ელისო კალანდარიშვილის მოთხრობა

24 03 060

საგარეო ურთიერთობების დეპ

„ელფი“ გთავაზობთ

მისამართი: შალვა დადიანის 32 ტელეფონი: (+995 32) 45 33 79
ფაქსი: (+995 32) 92 35 70 ელ. ფოსტა: office@elf.ge www.elf.ge

რედაქციის პაპროზი	2	ილიას ლანდი
საბჭო მოსა, წამოწყობა	3	გაბრიელ გარსია მარკესი შუშუმბარი საშვარელი
ფინი და პასეა	6	გრიგოლ სენეკური პოსტმოფარენის შისახეა
პროზა	8	ელისო კლანდარშიელი ნინე, საზნარავებისპავე (ფრინილუბანი მოთხრობა)
პოეზია	18	ვახუშტი კოტეტიშვილი პარტიული სონეტები
	20	გურა კვარაცხელია ზემოლმა და სხვა ლექსები
პროზა	23	რადფ უოდოდო ემერსონი ქოქიანი (ნიგნიდან „ინგლისელთა ზნობანი“)
პასეაქალი	25	სინფინდის გეოფ დაპარავთ (კოდევი ერთი საუბარი ნოდარ ანდელუღაძესთან)
რედაქციის პაპროზი	29	გორა კუჭუბიძე ზინდის წაბახვა პრ შიქილვა
პასეაქალი, პასეაქალი	32	ნათელა არველაძე პოეზია, წავე ვემცხლუმთი... (ანუ მოხურთალას მოდენი)
რედაქციის	36	ეკა ბუჯაიშვილი პოეზია შირტაბაღური მრდენიდან (გვი ალხანიშვილთან შეხვედრა პრტ-კოდე „ქარავანში“)
	38	როცა მინია მემფრის (მინანა გიგინიშვილის საღამო ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტში)
დაშვინარი სპაქალი	40	ნეკა ჯორჯაძე პი, როგორც შიდაცავიცი პოფინდან წავენი!
სპა რაპროზი	41	ბორის დარია მინინარი და მახვილმანისტევა (ოთარ ტაბიძის ვახსენება)
რედაქციის	44	წავეთა თარგამ ენერგია პრ დანიშობა (ბაბუა ალუღაურს ესაუბრება რამინ რაშიშვილი)
პროზა	51	ლევან ბრევაძე „ვა, სოფელში...“
პაპალი წიგნი	54	დოდო (შარიაშ) ღლონტი სიტყვისა და ფარის იდუგბელი ფარსული
ფინი	56	ლია შეტრეველი შარტი
პროზის ნოველა	58	სტეფანო ბენი მინი ნოველა
პროზისა მინარეველი შიქალი	61	ფინიკა ფორმულაბის გარევა (ფინიკა, როგორც ციცილიზაციის ნანილი)
პროზა	63	თოვლი

2009

ამხვეუნებელი „ილიანი“

მისამარი თბილისი, მუბინაშვილის №41

რედაქცია - (995 32) 96-20-62

რეკლამა - (995 93) 65-93-68

გაფრეველება - (995 99) 98-80-34

ფაქსი: (995 32) 96-20-62

E-mail: info@mtserloba.ge

შოეარი რედაქტორი - როსტომ წხვიძე

პროზის რედაქტორი - ივანე აშორაშვილი

პოეზიის რედაქტორი - შაკა ჯორჯაძე

კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი - თამარ ნატროშვილი

მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფაშელია ვისაინერი - შაღას იაშვილი

სტილისტი-კორექტორი - ნინო დეკანოიძე დაკაბაფრება - ლევან წხვიძე

ოპერატორი - თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო მენეჯერი - ეკა ბუჯაიშვილი

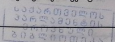
გაფრეველების სამსახური - გელა გარდაფხაძე

გარეკანზე: გვი ეამსკიძე, ილუსტრაცია ელისო კლანდარშიელის

მოხბრობისა „წინ, საზეურევებისაკენ“

ვახუშტი კოტეტიშვილი

„რენი მწერლობის“ მომხვეუნო ნომერი გამოვა 1 აგვისტოს

ილიას ლანი

თემურაზ დოაშვილს ლიტერატურული დეტექტივის ახალი ციკლი ნამოწმყო: „გალაქტიონი და ილია“ – და ვე-სებს და ვეხებს.

თითქოს მოულოდნელია ასეთი დასათარებია – ერთი სტატიის სახელწოდებადაც კი, არამით... ციკლის (ციკლი შესაძლოა ყოფილიყო „გალაქტიონი და აკაკი“). „გალაქტიონი და ბარათაშვილიც“ ასე თუ ისე შეიძლე-ბოდა.

„გალაქტიონი და რუსთველიც“ – პა და პა. მაგრამ ილია ჭავჭავაძის პიროვნებას თუ შემოქმედე-ბასთან შეხიზნებაში განა რამდენს განვლებთ?

როგორც დასტურდება, საკმაოდაც... და ეს შესწავლება თურქულ ენაზე ხდის წინათაც გამოითქმულა, ოღონდ დაღვრნი. თითქოს იქნებ „გალაქტიონი“ თუ გადამავლება თვალს, იქ 1966 წლის 20 მარტის ჩანაწერში ასეთი მსჯელობას ამო-კითხავთ:

„გალაქტიონის პირველ ლექსებში ილიას ინტონაცია, ილი-ის ნაღველი და ელემენტური განწყობილებანი მოსმის. გალაქ-ტიონის კრიტიკოსებს ეს არასოდეს შეუშინებიათ. თვითონაც, გალაქტიონიც არ მოიცინებდა ამ მთავრებისა, ის უფრო აკა-კის ეფერებოდა, აკაკის აღიარებდა თავის წინაპრად, მაგრამ აკაკის მხოლოდ გარეგნობა მის პოეზიაში, ხოლო ილიას – სული და ინტონაცია... ადრინდელ ლექსებზე იქნის, თორემ მერე ზომ დაშორდა, პირველყოფილს ილიას დაშორდა, ინტო-ნაციონ დაშორდა, თორემ სამშობლოს სუფილი და ელემენტური განწყობილებებითი მოლომდის მასთან იყო...“

და კიდევ ერთი ფრაზა, დასამყებელი და ამ მსჯელობის დასაფიქრებელიც:

„გამთავდება თორმეტწილური გალაქტიონისა და შე-იძლება დავიწერი მონოგრაფია...“

თორმეტწილურის გამოცემა კი დასრულდებოდა, მაგ-რამ...!

უსათაოდ მხატვრულ-დოკუმენტური ყაიდისა იქნებოდა ის მონოგრაფია, როგორც ლორე ბარონისა და ვახტანგ ბარ-ნოვზე შექმნილი თხზულებანი, მაგრამ მთავარი ამგვარი დასა, რომ სოციალური ქარა და კონკრეტული ინტელექტუალ-იქსოვლება – ინტონაციისა და ელემენტური განწყობილების მსგავსების.

დასანაია, რომ ვარაუდებს ვერ გავადგინოვართ. და თითქოს იმ დაუნერული მონოგრაფიის შენაცვლება იქნებოდა თემატიკა დოაშვილის კრიტიკულ-ესთეტიკურ ნარკვევას ციკლად.

ლიტერატურული დეტექტივის ამ ახალ ნიმუშში კლიას სიმწერა („ქვენი მწერლობა“, 2008, 7) აღვყვებით ის საზო-გალოებრივ-პოლიტიკური გარემო, როდესაც სინამდვილეში იქნებოდა გალაქტიონის ლექსი „ლიას მოტივი“, და არა იმხა-ნად, რაც პოეტს ჩვეული ტრონიკული მოტივირებით გააფუძვლებს – თითქოს 1940 წლის 19 ივლისს დაეწეროს.

არადა, ლექსი შეიხზება იმ მოვლენის კვადავალად, რაც 1946 წლის 14 აგვისტოს გამოქვეყნდა დადგინდება ფუნქციონის – „ზევება“ და „აღმართგარა“ – შესახებ და ეს დადგინდება ქვეყნის მთავარი იდეოლოგიის ანდრე ჯუბინო-ვის მოსტავასთან ურთავ დასაყველითი განხილვისა და შესწავლის სახანად გადაიქცა საბჭოთაო იმპერიასა.

როგორც აუცილებლობა მოითხოვდა, ახალი ორბიტრია-ლის დანებას სექტემბერშივე სასწრაფოდ მოუვდა საქარ-ფელის მწერალთა მესამე ყრილობა, შემდგომ კი პლენუმე-ში, სადაც გამკაცრდა კრიტიკა (ისევეც ჩვეისტური, მაგრამ მიონივს, ცოტა მოგდენდათ, და ახალი მონდომებითი ამოქ-მედგენის: უაღრესის, ამპოლიტიკურობის, დეკადენტური თუ ფორმალისტური რეციდივების).

„აფეთქებრივი მისამართის იდეოლოგმა პეტრე მარამ, იმ დროის პრესის მონაწილი, დაუნდობლად გაილაქტრა „დეკა-დენტურ-ფორმალისტური ნაშთების“ წინააღმდეგ, იმ ფორ-მალისტ-პროსტრატიათა წინააღმდეგ, რომლებიც გადართო ემუქრებოდნენ იდეური ხელფუნების ტაქსის“.

სხვათა შორის, ვარდა „იმ დროის პრესის მონაწილისა“, მი-სი ხი დაუნდობლად გამოხედა, რომლის შუაგულს ეცხვებოდა მოექცნენ ანა კლანდელე და გიორგი შატერვაშვილი, ადამე-ნილია თათარ ჩხეიშის ნოცელაში „ნივთა შემოდგომურ“.

თემურაზ დოაშვილი საგანგებოდ მოაქცევს ფრაგმე-ბას, რომ შემოქმედებითი ინტელექციონისათვის იმ შემთხვე-ვებში, მიიღება-დაგვიღების ატმოსფეროში, თუ როგორი სულერი განწყობილება ექნებოდა გალაქტიონის, მითუმე-ტეს, რომ დროდადრო დუხარებულად შეახსენებდნენ, არ უფრინებდნენ წარსულს ანუ „დეკადენტურ-სიმბოლისტურ პერიოდ“.

იმხანად ამგვარი შეფასება შორს სცილდებოდა ლიტერა-ტურულ ანალიზს და პოლიტიკურ იერს იქნება – მეტად სა-ხიფათოს.

სამიმუშოდ მოხმობილია 1947 წლის 17 მაისს გახტი „ლიტერატურა და ხელოვნებაში“ დატეხილი სახერო შან-შიაშვილის სტატია „ტალანტები და თავყანასისციქლები“, სა-დაც „პრინციული საუბარი“ იყო გალაქტიონის აუგადენტო-ბასა და სიმბოლისტობაზე, ლოკის ენაზე შეხანულ მის „პუნდრად ლექსებზე“, სიხლოვეზე რემბოსა და მალარმეს ესთეტიკასთან.

ეს სამშობი, დასმენის თანადი პუბლიკაცია იყო“.

და მკვლევარი „ლიას მოტივის“ უმჯავლო მთავარებ-ლად იდეოლოგიური ტრონიის გარემოსა და კოლდაკო-პოეტის თავყანასისა ახახულეს და ცალკეულ მონიშნებებსა და ნიუანსებსაც ამ მდენებაზე დაარწმუნობი წარმოაჩინა – ხე-ღობისფუნების მიერ დაუნერულად და კრიტიკისაგან მიწემა-თხებულ გალაქტიონი უმჯავრობასთან, გაეტანალობასთან, შურთან ბრძოლაში ილიას ხატების გამოიბოძოს, მანაც „სიყ-ვაროლის სიმღერის“ მღერისო:

„ილიას სიმბოლურ სახეს გალაქტიონის ლექსში ორმაგი დატვირთვა აქვს: ოფიცოზის მოდერადე თვალისათვის იგი „ახალბურთას, უზრადაობას, სისადავას, ტრონიულობის“ გა-ნასახიერებს, ანუ იმას, რაც დისკუიბიბი იმარყუებდა. ამ მხრივ ილია ფარია გალაქტიონისა! საკუთრივ გალაქტიონის რეციფუნაში კი ილია მისი სულერი წინაპარია, სიმბოლურ-პარადიგმული სახე იხეივი შემოქმედისა, ვისათვისაც პოეზია უქნებოდა ლირიუბლებითი ფუნქციონა“.

უფრო აკაკის ეფერებოდა, აკაკის აღიარებდა თავის წი-ნაპრად...!

„უფრო“ სწორედაც რომ აკაკის ეთყვენებოდა, მაგრამ ილიასთანაც განძობდა სულერი საერთოს და დასამყებელე-

ლა, რომ სამედიცინო ნუთხში, მისი ლანდის გამოხმობა მოინდობდა და არა აკაკი წერეთლის.

სანჯერო მანიაშვილს იმ მწვავე თავდასხმის პასაჟი თავისებურად აგრძელებდა და აესაუბრა მერმან ლებანიძის მეუღარულ ნარკვევა ათი დღე გალაკტიონთან*, რომლის სიუჟეტური ვარჯიშ 1958 წლის მარტის მინურულს შემორკველივ – ძრალული კულტურის დღეები მის კოდი.

– ა, ბატონო, პირველი გალაკტიონოვლი – უფროა დუნდა იყროსი გალაკტიონმა სანჯერო მანიაშვილის დანახუისას და მეზურული ჩანანურების ატროისი თვალნი ასეთი სცენა გათამაშოვ:

– მთლი სანჯერო, აგრ ამ კაცმაღ იყოფეს, ხომ სამეცნერ მინ მმეცნერო წერალი გალაკტიონზე?! გახსოვს, ხომ?!

– დანერე, მამა! როგორ არ მახსოვს?!

– ძალიან კარგი, ძალიან კარგი! – პირველივე ვნახე, რომ სიტყვას ეძება გალაკტიონი, – ხომ ხარ იმ აზრზე, მთლი სანჯერო, დღესაც იმ აზრზე?!

– ეარ, მამა! არა, გალაკტიონი რომ ნაღდე პოეტი ხარ, ეგ ხო მშე მოთქვამს, მაგრამ... ეარ, პო, ეღვამ იმ აზრზე ეარ, მამა!

– ჩვე-ნე-ბი-ანთ სან-დრუ-ა – დაუმარცხლა გალაკტიონმა, – აა, მინ იცო, იღვი, ძამიყო, იმ აზრზე! – ერთხელაც ამოუსვა ხელი ვეფაქომი, მტაცა ხელი და ცოლქმარს ვამაროდა...*

ამკარა, დაცინვითა და ირონიით, მეტიც, სარკაზმით ელამარცხა გალაკტიონი თავის უფროს კოლედას, ესეც ნაკ ვარკვეულად დაფაღებულყო იყო შემოქმედებითი გზის გაიტირებელი (ესაფერანდებულს კი სიუჯე კრამდ დესახაბი და გრეხელანი თანახმობდნენ), მაგრამ ისე მწარედ

ჩარჩენა ვულში მისი ეს წერალი, ამდენი ხნის გავლის მერც ვერ უპატივობა და აბრად აგებებით უფროს სამეცნეროს.

ცხადია, სასიამოვნო არ არის, ასეთ უტყურულ დღეში რომ ჩავადებენ, მაგრამ სანჯერო მანიაშვილი მაინც ძალიან ბრახვება და, თუმც იმ ნუთხში როგორღაც შეიკავებს თავს, მარტო დარჩენილ მერმან ლებანიძესთან ამოხმხვებს რისხვას. რა უნაგავით ეპოეტილ დღარ მხსენიებს გალაკტიონსა და ტრიალს ამ სიტყვებით ამთავრებს: ცუდი პოეტია-მეტიც, ამის როგორ ვტიკვი, მაგრამ წაღწავალაც მეურო ნაგავიკიხებიც მაინცაო...

თბილისში დაბრუნებისთანავე მოიძებდა მერმან ლებანიძე „ლიტერატურა და ზელოვნების“ იმ ნომრის და იმ ვრცელ წერილს რომ გაეცნობოდა, ის მოხებულებდა დარჩებოდა, რომ ეს იყო პოეტის გაბიაბრეტების ერთ-ერთი უტყურული, ნარუმატებელი ცდა.

თურმე მანუხი უფრო მეტი და ღრმა ყოფილა. გაბიაბრეტის მცდელობას ვინ ჩივის!...

თურმე პოლტიკური სარწული დასაფეხოდა, დასმენის ფურცელზედა გადგეცეულყო უმხმესი ბრალდებებით და, უნი იცის, როგორ დაზარდა თავის ღროზე გალაკტიონი.

მაშინ გალაკტიონს არ უნდადა არაფრისდედებით აფეკადერტობის* და სიმბოლისტობის* მტხნუნება.

ახლა კი... ახლა სანჯერო მანიაშვილს აღარ სიამოვნებს იმ სტატაზე სიტყვას გადაკერა.

მა ამერიის, რასაც ნიშნავ „დაფინეხულის“ ნამოტიგეტრევა და თვალნი ფრიალა.

... ნეტა ის, „ქვესტეზიანი სანჯერო“, უღას ლანდს შეაფარებდა თავს წინასწორობადაკარგული – ან დეტქად ანდა სახეტოარ ფეკრებში?!

ჩვენი ყოფა, წუთისწრაფი

გამბრეულ გარსია მარკესი

შეუმდგარი
საყვარელი

პირველი, რაც უღიამ ვეფერსონ კლინტონის პაროფენებაში იპკრობს უტრადლებას, მისი აღნავიბაა. მეორე – დედურების ძალა, მისალმებისთანავე ძველი მეგობაროვით ნდობას რომ იწვევს. მესამე – ბრწყინვალე ქება, რომელიც საშუალებას გაძლევს ელაპარაკო ნებისმიერ თქმაზე, რაც უნდა შენვეც იყო. ოღონდ უნდა იყოფე, როგორ მიანაღო ეს თემა. მაგრამ ერთმა კაცმა, რომელსაც პრეზიდენტი არ უყვარს, გამაფრთხილა: ამ ღონისებთან საშიშროება ისაა, რომ კლინტონი მათ თქვენს დასარწმუნებლად იყრებეს. არაფერი ისე არ მიანტერესებს, როგორც ის, რაზედაც იმ ნუთას ელაპარაკობთ*.

იგი გავიციანი 1994 წლის ავვისტოში, ეხმამზე, რომელიც მწერალმა უღიამ სტაროონმა თავის აგარაკზე, მარტას ვინეარდში გაიმართა. პირველ სამრეზიდენტო კამპანიას რომ წარმართავდა, კლინტონმა თქვა: „ჩემი საყვარელი ნივთია „მარტოობის ასი ნელი“. მე კი აღენიშნე (ეს გამოქ-

ვეყნა კოდეც თავის დროზე), ეს ფრაზა მხოლოდ სატყუარაა ლათინელი ამომრჩევისათვის-მეთქი. კლინტონს ჩემი რეზარტი არ გამორჩენია: პირველი, რაც მარტას ვინეარდში მისალმების შემდეგ მიიხარა, გახლდათ ის, ჩემი განცხადება ვულწარფული იყო. კარლის ფუნქტეიო და მე საყვებითი საფურცლიანად ვფეკტობთ, რომ ის საღამომ მოკრებდათა საუკეთესო ნაწილა. პირველივე ნუთხებიდან გამეკარაღა მისმა ველისყურამა, მონინებამ და იუმორის ვრძობამ, რომელითაც ეკადებოდა თითოფულ ჩვენს სიტყვას (თითქოს ოქროს მტეერი ყოფილყო). იმ საღამოს პრეზიდენტის გუნება-განწყობა გარეცნობის შესაფერისი იყო: მეტრეცილი თმა ვაფრისივით აფეფორა, გაროჯული კანი უზნანავდა, ხმელეთზე გადმოსული მეზღვარის თავისფერი ფანი იგრამბობდა; ცუცა ახალგაზრდული მისიფერი, რომელსაც გულზე გადამალაროული ასოები ჰქონდა ამოტიყურული. 49

წლის კლენტონი სამოცდარეიანივლთა ღირსეული წარმომადგენელია. მარხებზეა მუშენია, ბითლებს სიმღერებზე უმღერია და ვეტანამის ომიც გაუმორტესტებია ქუჩაში.

ვახშამი რაზეც დაიწყო და მუალამებს დასრულდა. მაგიდასთან თითბებუტ სტუმარი იჯდა. უპირველესი თემა უკმბრე დე ლას ამერიკა დადგენილ მეტრებს გახალდა და პრეზიდენტსა და სამ მწერაღს მორის საუბაროც თანდათან ლიტერატურული ტურნირის გამართვასა და ახალიის მერჩევაზე გადავიდა. კლენტონმა სურდა, რომ ჩანაფიქრისამებრ ის მაიაში გამართულყო. კარლოს ფუნქციები კი ამტკიცებდა, ახალ ორღვას ან ლის-ანღელეს მეტი ისტორიული საფუძველი აქვს კონკურსის ჩასატარებლადო. ისიც და შეც არღმენტრებულად ვიცავდით ამ ვერსიას, ვიდრე ნათლიც გახდებოდა, რომ პრეზიდენტი აზრს არ შეუცვლიდა. მის ამტკიცებში მაიაშას ეთმუდებოდა და ისტორი. დღი-უნეყმა ბებნი, მატრონი პრეზიდენტო, - ურჩია კარლოს ფუნქციებსა, - ნაადრე ფლორიდა, სამაგიეროდ, მოიგებს ისტორიკოსი. ამ ფრახამ საუბრის ტონი გასახლდა. ნარკოტრაფიკზე საუბრისას პრეზიდენტი გულწრფელი იმსინდა ჩემს აზრს „ოცდაათი მილიონი წარკოშანი შეერთებულ შტატებში ნიშნავს იმას, რომ თქვენი მუფა ბევრად უფრო ძლიერია, ვიდრე კოლუმბიონი, ხოლო ხელისუფლება - უფრო კორუმპირებული“. როდესაც კუბანთან ურთიერთობის თემაზე შევეცი, იგი კიდევ უფრო ყურადღებით მასმინდა: „თქვენ და თვითლი რომ პირისპირა დამხდარიაფიკთა შიხალაბარაკებლად, გაურკვევლობა აღარ იქნებოდა“. ხოლო როდესაც ზოადად გადავივლით დღილი ლათინური ამერიკის პრობლემატკას, მივხვდით, რომ პრეზიდენტის დაინტერესება ბევრად უფრო დიდი იყო, ვიდრე ეს წარმოგედგინას; თუმიც მას ამის შესახებ მინიშნელოვანი მონაცემები აქვდა. ამასთანაში საუბარი ხედმუტად ფორმალური გახდა და ამიტომაც ეციხეთი კლენტონი, თუ რომელი ფლმი უტყვარად ვეულებ შეტად გვიასახება, ფრედ ნიენშანის „გაჯანია შუადღყო“, რომელიც რამდენიმე დღით ადრე ლინდონში დაეჯღღღოვა. მერე დავინტერესდით, თუ რას თითხულებოდა იმხანად. მან შეგვითხა ამოსულოდა და დაახალდა ნიენი მამადლის ეკონომიკურ ომებზე, რომლის არც ატკორი და არც სათაური არ მქვნი. „უშუაბენითა აჟონ კიხობ“ ნაიკითხით, - უფრჩიე შე, - აქ ყველაფერია“. საქმე ისაა, რომ ამ უნაკადურ ნიენს იმდენად არ კიხობლენ (რამიც ძალიან ცუტა ვინმე თუ გამოიტყუებნათ), რამდენსაც ლაპარაკობენ მასზე. სულ ოროდე ფრახში კლენტონმა დაჯანმრთლა, რომ მიუნიფორად იცნობდა ამ წანაროებს. აღფროთვანებულმა კლენტონმა თავის მხრეზეც გეკითხა, თქვენ რომელი ნიენები გუყვართო. სტეპონიმა სადგარედ ნიენად მარც ტვივის „პელებერი ფინა“ დაასახლა. მე მინდოდა მეტყვა სოფოკლეს „ოიდიპოს მეფე“, რომელიც ოცი წლის ასაკოდა ჩემი სახაგიდო ნიენია; მაგრამ გარკვეულ ტექნიკურ მიზეზთა გამო, რომელია ახსნაზე საკმაოდ გამპიქრად, ვამუგობანე „გრავა მონტე-კრისტი“. კლენტონმა მარჯვს აბრეღუსის „ფიქრები“ მიაჩნა უპირატესობა, ხოლო კარლოს ფუნქციები არც კი დაფიქრებულა, ისე თქვა, უილიამ ფოლკნერის „აბეჯლოში, აბეჯლოში“, უდაყოფდ მწრლის კაქამა რომანი, თუმიც დაწარჩენილ, პირადე გემონებებთან გამომდინარე, ავსტრისის ნათელს“ ეპილობინებდით. მაშინ ფოლკნერისაშიმე პატივსაცემის ნიშნად კლენტონმა ადტა, მაგიდის ვარმეშო დიდი ნაბიჯებით დაინ-

ყო საბარული და ზეპირად ნაიკითხა ბუნჯის მონოლოგი. ყველაზე განსაცვიფრებელი და, ინაედროულად, იმდამლო გვერდები რომანიდან „ხაზორ და მდინარება“. ფოლკნერმა კი კიდევ ურთხედ დაგვაფიქრა მეერთბული მეტრების საწარმების და კარბებლ დიდ მწრალთა მიფლ მღე-ადეს შირის არბებულ მვაგებზეზე თუ ვაგითვალისხისნეთ, რომ სინამაფილემი კარბები არა მხოლოდ წიფით შემოფარდულიდ ვაოტრამიული ზონა, არამედ ბრახილიის ჩრდილოეთიდან მისისთან აუხამდე გადაჭრილი ბგერად უფრო ფართო ისტორიული და კულტურული არეალი, ეს მვაგებება საცხებით ბუნებრივია. ამ ლოკიკო მარც ტვენი, უილიამ ფოლკნერი, ჟონ სტანბეკი და კიდევ მეფოი სხვა ისეთივე ნადი კარბებლები აღმოჩნდებიან, როგორც ზორეც ამალი და დერეკ უოლტერი. კლენტონმა, რომელიც დახიდა და ვაიზარდა საწრეოში, არკახანსში, მანის ხე-ღიფან არ გოშეა და აღტკიცებით გვემინო, წანამოხობით კარბებლ ვარო. შუფაღმე იქნებოდა, როდესაც პრეზიდენტს საუბრის შეწყვეტა მოუხდა; ჯერი ადამისის სასწრაფო ხარისათვის უნდა ეასახება. ადამას იმ წითიდან დავილა მერეთიბულ მტატებში სახსრებეს მოიება და მერე ჩრდილოეთ არლანდიში მშეფილისათვის გამსანის წარმარეო. ამით უნდა დასრულებულყო ის დავუენაყარი და ისტორიული საღამო, მაგრამ კარლოს ფუნქციებსა მკითხებით, თუ კის მოაზრდა კლენტონის თავის მტარა, გაახანტვრედა იგი. მასთან მესისორე და მკვეთრი გახლდა: „ჩემი ერთადერთი მტერი მეწარევენი რელიგიური ფუნდამენტალისმი“. ამით დასრულდა ვახშამი.

მიმდევრო მხედვებებისას, პირადად თუ საჯაროდ, პრეზიდენტმა ჩემზე ისეთივე შობატყვილება მოახდინა, როგორც პირველად ბოლ კლენტონის სრულიად უწინააღმდეგებოდა ამ წანამდებებს, რაც ჩემე, ლათინოამერიკელთა, გაგაჩნია მეერთბული მტატების პრეზიდენტებზე.

ახლა, აი, რა ხდება: ვანა საამართლიანია, რომ ადამიანური არსების ამ იმითიაში ნიმუშმა ვერ აღსარებოდა თავისი ისტორიული დაწინოებება მხოლოდ იმიტომ, რომ ვერ იბო-ეო კუთხე, სადაც მშეფილად მიტევიოდა სიცყარულს.

საქმე შემდგეგია ადამიანმა, რომელსაც დედამიწის ზურგზე გველაზე მეტი ძალაუფლება აქვს, ვერ მძღლო ფარული ვენების დავოება უხელავი უსაფრთხოების სასახურის თვალთვალის გამო, რომელიც სინამდვილეში უფრო ხელს გიბლის, ვიდრე გიკავს. ოკეალური კანბიტები ფანტრებზე არ არის ფარდა, არც პრეზიდენტის დიდი შრომისათვის ვაკეუციტლ საჭირო ოთახს აქვს დალიციელი სა-ეკტი; პრესამ კი განაცხადა, რომ საყვალელში, რომელიც კანბიტში გადაღებულ ფოტოებზე პრეზიდენტის ზურგს უკან მოჩანს, მიკროფონია ჩამონტატებული, რათა სახელმწიფო დოკუმენტები აუდენიციკითა საფოტოელებით გაცხადდეს. მაგრამ ყველაზე გულდასაწყვეტი მარც ის არის, რომ პრეზიდენტის მხოლოდ იმის ჩადენა სურდა, რასაც ჩვეულებრივ მამაკაცები ქვეყნიკითის დასამაიმად ცოლენისაგან მალულად სჩაიან. უპირატარულმა სიბრყველ არა მხოლოდ არ დააკეუთფილენმა სურვილი, არამედ ბრალეების უარყოფის უფლებაც კი წაართვა.

მნატრული ლიტერატურა გამოიკონა იონამ; ეს მოხდა მაშინ, როდესაც მან დაარწმუნა თავისი ცოლი, სამი დევინი იმბობი არ მოვლიდ, რომ გუშამმა ვაფუქულებოდა. ამ ატორიკტური სრიკით მვეულიანებულმა კლენტონმა სასამართლოზე უარყო რამე სესუსალური კავშირი მონიკა ლეენ-

სკისთან თანვე ამიდავ, როგორც ყველაფერი არცასმებელი, რომელსაც პატივი უნდა სცე. ბილიუმებათლოს, ეს პირადი დრამა მხოლოდ მისი და პილარის სამართალს სჯდება. ამ უკანასკნელმა კი მთელი მსოფლიოს წინაშე პოპეროსული ღირსებით დაიცვა მეუღლე. ერთმა, იტორი, რათა ვინმე მოხეტო, და სულ სხვა, დამადლი სიმართლე, რათა დაიცვა ადამიანური არსების მთიერი ინსტანცია, რომელსაც პირადი ცხოვრება ქვედა კონტრასტის ქონება ამის სრული უფლება: არავის არის ეალღებელი, მსცეს ჩვენება საკუთარი თავის წინააღმდეგ, თუმცა პრეზიდენტი ბოლომდე პრინციპული რომ უფილიყო, მაინც გაასამართლებდნენ. აღმოჩნდა, რომ უფრო ღირსეულია, გატეხილი ფიცი და ამით დაიცვა სინისა, ვიდრე გაგასამართლონ, მაგრამ დამარცხებს სიცრული.

სამწუხაროდ, მოგვიანებით კლიენტონმა აღიარა დანაშაული ისეთვე შეშარბებით, როგორცათაც თავიდან უარყო და ეს დამამცირებელი აღიარება გადაიკავედა მისი მისაძლიერებელი, აუთით თუ მეტყველი მდელით. ეს იყო საბუნებრივი შედეგობა შეუძლებელი სავარდისა, რომლის საიდუმლო ცხოვრებაც მეუღლის იტორიამ არა იშობო, რომ იგი არ ვარჯობა, როგორც საყვარელი, არამედ იშობო, რომ სიცრული კიდევ უფრო ნაკლებ მარადული გახადა, ვიდრე სინამდვილესა. ყველაფერი ისეთი შეურაცხყოფამდე კი მივიდა, რომ პრეზიდენტს ათქმევინეს, ერთ-ერთი სუნატორის ტელეფონით რომ ევლადარაკებოდა, ორადური სტესით ეყვირა დაკავებული და გასაკელებელი ჩამტრად სტარას მიუბნეო: ერთი სიტყვით, მიწმართავდი ათასწარი ხრიკს, ბუნება მასხრად რომ ამეგლო. რაც მეტად ცდლობდა პრეზიდენტი თავის გამართლებას, მეტად ამხილსაც მოულოდენენ მისი ინკვიზიტორები, რადგან პუბლიკანის არის გაუმადარი მსკიცრება, რომელიც საკუთარი განაღლით იკვებება.

ეს პროცესი გახლდათ ფანტატიკოსთა დიდი და ავიზომანსაღებელი შეთქმულება კორკრეტული პოლიტიკური მონინააღმდეგის გასამაფგრებლად, რომლის სიდიადიც ვერ აღტანეს. ბოლო ფუნდამენტალისტ პროკურორის, კენტეტარას მეთოდის სხვა არა იყო რა, თუ არა მართლმსაჯულების დაყვანა კრიმინალად. იფიქრებდით, მის გააფთრებულ და ურცხვ დაკითხვებს ორგანოზამდე მიჰყავს სასამართლო.

ბილ კლიენტონი, რომელიც თითი თვის შემდეგ თვით სახელი პროზიდენტ ანდრეს პასტრანას პატივსაცემად გამართულ სახუთო ვახშამზე ვიხილეთ, უკვე სულ სხვა კაცი იყო. იგი აღარ გახლდათ უკომპლექსო უნივერსიტეტული მარტას უნივერსიტეტი, არამედ ძალაგამოცდილი და გააფთრადი, მისილებული, რომელიც პროდესიული ღმობლითაც ვედარ მალადა ქრონიკულ დაღლიობას, ისეთს, თუთიმფრონაეუბსაც რომ მლის - მეტადის ცვეთას. რამდენიმე დღით

აღრე „ვაშინტონ პოსტს“ პრინადათა კატარინა გრუტების შეთავაზობით ეურნალისტებისათვის გამართულ ეახშამზე ეილიც ამ თქვა, კლიენტონის სახამართლო პროცესის შემდეგ ვარე, შეეერთებულ მტატებს კვლავ წათანებლ პოტერონის ევენება მიუჩნდო. თვით სახლში, სახუთო ვახშამზე ეს განწყობა სულით ხორცადვე შეეღრმეო. ლაპარაკი იყო გასული საუკუნის დიდ ამეკრევე მწერელ წათანებლ პოტონსზე, რომელიც ამხელდა ახალ ინგლისში ფუნდამენტალიზმის საწინააღმდეგობას, სადაც ცოცხლად დაწეს სილქული კუდანიბი. მისი საუკვეთის რისინა „აღსადერი ასო“ მოვეთხრობს ახლგანრდა ვაზთბეული ქალის ერთერ პრინის დრამას: მან გააჩინა შუილი კაცისაგან, რომელიც არ იყო მისი.

იმ ეუოსეს კენეტ სტარმა მოესაჯა ესთერას, სიცოცხლის ბოლომდე ეტარებინა სისხლისფერი და სისხლის სუნით გაველილი მონინაღმდეგის პერსონა, რომელიც ზედაც გამოსახული იყო პურტიკანული კოდექსის ასო „. ორდენის წარმომადგენელი მის ყველაზე დასკვებობა და დოლზე ურცხვამდა, რათა გამეღელი ქალსთვის მისთვის აველიო. რომისაგან ფინად, აღბით, ძალს გაუფროხოდა პროკურორ სტარის, ინიტომ, რომ ესთერის შვილის იდუმალი მამა აღმოჩნდა იმ ორდენის უმალდესი მონი, რომელიც იგი სიცოცხლის ბოლომდე აწამა.

ჩვენი ეოსეს პროცესის წარმართო ტექნიკაცა და მორალიც, თავისი არით, იცივე გახლდათ. როდესაც პრეზიდენტის მტრებმა ვერ იპოვეს „დამსახურებანი“, რას გამყო მის გაასამართლებდნენ, დაუნეს დამამსცელი დაკითხვები, ვიდრე ერთ-ორჯერ პატარა მახუთი გააბამდნენ. აი, მამის კი აიძულეს, ცოცხლად და პირდაპირ, საერთაშორისო საინფორმაციო სამუშალებების საჯაროდ ელიარებინა დამამსული და მოენაინებინა კიდევ ის, რაც არ ჩაუდენია, რაც სხვა არა არის რა, თუ არა ნაინარბობა იმ საბითბილონი დილისა, ესთერ პრინამ რომ სდენდია. პროკურორის ციტონმა და ჩამტრადმა შეკითხვებს ვერ დაამბრეს თვით ტრეპმოფარა ბავშვებიც კი, რომელიც აღარ ტრეფებინა მობობლთა მონაყოლით, იმით, თუ როგორ შექმნეს ისინი. კლიენტონმა მონების ცვეთას ვლარ გაუჭოლ და უშატებელი სიფიცი ჩაიღინა: გააფთრება ცეცხლითა და მახუთი დაესაჯა ნარმოსახუთი მტერი, რომელიც თვითი სახლიდან ზეით ათას სამას ოთხმოცდაევიმეტე სახლეთ მილითაა მილითი, მხოლოდ იშობო, რომ პირადი ტრავმედიიდან გათატებას ეურადელბა. აგონიაში მყოფი ჩვენი საუკუნის დიდმა მწერალმა, ნობელის პრემიის ღაურებმა ტონი მარსონისმა გენიალურად, ერთი კლემის მოსმით შეაჯამა ყოველივე: „ისე მოექცნენ, თითქოს პრეზიდენტი ზაენი ყოფილიყოს“.

ბილი კლინტონი და ბილ კლინტონი კარიკატურისტის თვლით

ესპანურიდან თარგმნა
ქელონორა ქაჭავაძე

კრიტიკული სენსიტიურობა

პოსტმოდერნის შესახებ

არ შეიძლება წინასწარ მხოლოდ ერთი სოციალური პერსონაჟი.

უმეტესად კვლავ „მინანქრები ვარდის სახელის“ იმიტირება

ფრანკლინ დელანო რუზველტი იმითაც გამოირჩევა სალიტერატურო სივრცეში, რომ საჭიროა ავტორიტეტი, ავტორიტეტი უნდა იყოს. ამის ერთ-ერთი ნიმუშია ფრანკლინის მე-13 ნომერი (20 აგვისტო, 2008) გამოქვეყნებული ქ-ნა ლალი ავალიანის სტატია: „პოსტმოდერნიზმი ანუ მოკლეების ხელშეწყობა“, რომელიც კარგად მწერლობაზე პოსტმოდერნის გადღეობას და ზოგადად, ამ მოვლენის არსს ახსნას უნდა.

წინამდებარე რევიუ ამ პუბლიკაციის გამომხატველს, ოდნე არა პირდაპირი, საფუძვლიანი დასაბუთებით, არამედ როგორც ცხად, გაკეთებული და შეძლებისდაგვარად აქვს მისი პოსტმოდერნის გაჩენის მიზეზები და პირობები. შესაძლოა ვინმეს ზოგიერთი შეფასება გადაჭარბებული და კონტრასტული გვეჩვენოს, მაგრამ, უფროსად, ვერალონის რედაქციის პირადად გაუხსნის ყოველნაირ განსხვავებას აზრს თუ შეხედულებას. ჩემი მხრივ კი, შავად ვარაუდობა ჩემი შეხედულებები და ამავე დროს მადლიერება მთელი მუნიციპალიტეტი, თუკი ისინი უფრო გასაგებად და ნათლად გახსნიან პოსტმოდერნის არსსა და ნიშან-თვისებებს.

„პადრე ამაროს დანიშაულის“ შესავალში ესაა დე კეოროში ახსენებს მოხუც ანტიკს, ვინც ელიზბეტიმ კაცობრიობის სწრაფად მსროლად ლანდონში მიმავალი კვისარი შეიქმნა; გამიზინავეობადა, ბერკაც ანტიკს მსგავსად, რომელიც ულტრაბინამედიკალიზაციის განმეორება პოსტმოდერნული ელიზბეტიმ ბუნდაც სემიოტიკისა ან ტრანსპარსონალიზმის ჯიანის ბოლქვებში, მაგრამ ჩემს და სამწუხაროდ და პოსტმოდერნის თეორეტიკოსთა გასახარად, ბუნებამ ვიზიონერი უნარი როდი მომიბოძალა. ამიტომაც დაბეჯითებით ვერ ვიტყვი, ზუსტად რამდენი სოციალური უნდა პერსონაჟი რომანს ან მისი სტრუქტურა თუ აღნაგობა რამდენად უნდა ეთანადებოდეს კოსმოლოგიური კონცეფციის და როგორ უარყოფს პოსტმოდერნიზმი ნინა თაბატაძის ხულიერ ფასეულობებს ირონიის საბუღალეობით. ვიტყვი მხოლოდ ამას, თუ როგორ დაჰკარგა ირონიზმა გზა-სავალი და როგორ აუხსნის რომანისთვის თავ-გზა მოდერნიზმის ჩიხით. თვალსაჩინოებისათვის თუნდაც იმავე უმეტესად კვლავ გამხარებულ რომანს ვარდის

სახელს“ მოვიძებნებ, რომლის ავტორისებულ ერთ-ერთი განმარტებაა ან ნერიუს ემიგრანტი ნაფუძვლად.

თუკი ლოტკინი ამ რომანის თაობაზე წერს, რომ ის სემიოტიკის უზოგადესი კანონის შესაბამისად არის შექმნილი, კანონისა, რომელიც დალადებს, რომ მცდარ ნიშანთა სისტემა იხელახლე გავლენას ახდენს სამყაროზე, როგორც რიგითი ტექსტი, რომისი ეს პრინციპი რელიგიურ-მედიკალიზაციის მცდარი ვერსიის მაგალითით, რომელსაც მკვლელი უტყუარად მიჩნევენ და მორიგ დასამართლებს.

პირადად მე ბევრი ვერაფერი გავიგე ამნაირი ახსნით. მარტვი ლოტკინი კანონი, ვიკითხოთ, რა კავშირი აქვს გამომხატველის შეცდომის ევრეტიმედიკალიზაციის სემიოტიკასთან? განა ყოველ დროს თუ ადგილას არ მოიძებნებოდნენ რევენგები, ხალხს იმის მოხუცადვად რომ ხოცავდნენ, გამომხატველი შეცდებოდა თუ არა?

მკვლევარი საუბრობს „დეკონსტრუქციული ციხე-სიმაგრის“ ფსიქოლოგიაზე, რაც თურმე ფაშაზის იდეოლოგიის მხალეებს უკავშირდება. საბოლოოდ ეს ასეა, რომ ეს ყოველი პოსტმოდერნი ყოველია. პოსტმოდერნის უნივერსალიზმის ღირებულებათა გადაფასება, თანაც ირონიის საბუღალეობით, თმცა ამ რომანში მე ვერც არსი დავინახე და ვერც მერც, გარდა გამომხატველული ბეჭერი მკვლელისა, რატომღაც სრულიად უმიზეზოდ რომ ხოცავს მონასტრის ბერებს.

პოსტმოდერნის მეფრომედიკალიზაციის მიმართ მიზნით ვერ გამოხატება, რომ არანაირი ღირებულება არ გადაფასება. მინდა შევასხვინოთ ისიც, რომ სემიოტიკა ფასეულობა არ არის და ვერც იქნება, რადგან ლინგვისტიკის განმარტების თუ რაღაც ამდგავარს ნარჩუნების, თუკი საერთოდ ნარჩუნადგენს რამეს. ამდენად, ხელი ვერჩება თითიდან გამომდინარე ამავე, მოლეკულის უფროსი ფუნქციონირების მსგავსად, როცა ენიმე მერკული გამომხატველის გასაცუცურაკებად გვიან გვამხე ახორციელებს, სანამ არ გამოიქურნა. მართალი ვიზიონერი, ამდენად მრეულად მკვლელია ევტი მკვლელი. ირანი მხოლოდ პოსტმოდერნის ტექნიკალიზაცია თავეში ჩადებიათ. ამიტომაც, ცოტა არ იყოს, დიმილისმოვერელია ახალი ამბები ლიტერატურული მიმდინარეობის „კონცეპტუალური“ ნიშან-თვისებად მივიჩნით, აქაოდა ყველანაირი ტექსტი სამყაროზე გავლენას ახდენს. ახდენს და ახდენსაც, შეიძლება ასეც იყოს, შეიძლება არც იყოს, მაგრამ რა შეუძლია აქ ღირებულებები და მათი გადაფასება? რა ღირებულებები უნდა გადაფასოს ზოგადად მწერალი და რატომ ჰქვია ღირებულ იმას, რისი გადაფასებაც შეიძლება? არაე-ბობის მცდარი შეხედულებები. არის თუ არა შეხედულებათა სიმედარობის გამოვლენა მათი „გადაფასება“? იქნებ იმაზე გვესაუბროს, რომ მწერალი მოვალეა ტრანსპარტებს მისდობს და მისი ეს ვალდებულება რომელიმე ლიტერატურული მიმდინარეობის კუთვნილება არ არის!

ამ მოხილვით დამ მწელი არ არის თავად პოსტმოდერნის სიყალბე დაუინახოთ, როცა ღირებულებების შესახებ უსადგომი ლაბორით თავად ამ ღირებულებათა მიმდინარეობს. რამდენიც უნდა ვაქოთ და ვადებოთ ამნაირი ლიტერატურა, ის მაინც ჩემია და არა მარცხალი, რომელიც მკითხველის გულში უნდა გავლედეს. სიახლისადმი გამო-

დევნებით ჩვენ შეგვირამ დაეკარგეთ. უპირველესად კი ნათლად თქმის უნარი. მანერა ის რომინისტიკი, ვინც ნათლად არ ამბობს სათქმელს, იგრინება, იმანტება, ფულე აზრების ვითომდა სიახლის ბრტყილად ფორმება აბეჭვება და საკუთარი ცხვირის იქით არ იხედება. დავიფრენებ, რომ მწერალეე ადამიანია, თანაც სტეებზე მტვება მდერეკლი სისტეტისადმი. სწორედ ამიტომ უტროს მას გაუმკლავდეს ბაზრის კონვეტურსა, თეორეტისკობა კი საქმის ის წარმოვეივადენ, თითქოს ლიტერატურული სისტემები სადღაც უშვარი სიფრცხმა დიხეებუება და მათ სახაც ზებუნებრივი, მარადილად დანაშნულება პტონდეთ. ყველანი მოკვადებები ვართ. თითოეულ ჩვენგანს ებინია, რეტროგრაფობა არ დანსამონ, თუკი მოდური ლიტერატურული მიმდინარეობის მიღმა დორტება. ამავედ მოდის და მოდინება პოსტმოდერნის სახელით მონათლული ნავთის მდინარე, მეთოფელს რომ ნაშლავს. ამ მოვლენის ფსიქოლოგიური ახსნით თავს არ შევანტენი, მაგრამ ერთს კი აუცილებლად ვიტყვი პოსტმოდერნი დღეს ისეთეე ძალადობრივი ინსტრუმენტია, როგორც ე.წ. დემოკრატია ძველი სამყაროს ქვეყნების წინააღმდეგ. მისი აღკრახისნილობა კი ხელოვანებაში ისეთეე შეშხარავია, როგორც პრესისა საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებაში. რადა თქმა უნდა, ყველდერი „თავისუფლების“ სახელით ელატება, ოღონდ მის მიწაარს არაიენ ვეკინებ. უნდა ვეფულისხმობი, რომ პოსტმოდერნი – ესაა გამოწვევა მახლობისა და გახევეების წინააღმდეგ ხელოვანებაში; რომ თითქოს ის გამოითქვას და შემოქმედებით ფანტაზიის სილავზე უხსნის გზას და ამით ფილოსოფიურ-ესთეტკური მიმდინარეობის სახელაც იჩენებს, თუქვა მათ არნი თავად პოსტმოდერნის გურუებისთვისაც კი ბუნეოვანია. ირონია და მარტი სულაც არ არის ფილოსოფია ან თუნდაც ესთეტკიზმი, მით უმეტეს – ხელოვანება. ისინი შესაძლავა ფილოსოფიისა და ხელოვანების სამუალები იყოს და არა თეიმიზანი. პოსტმოდერნი კი სწორედ ამნარ თეიმიზნურ წაკრეად წარმოვეივდება რალაცისა თუ ვილაცისა. ამ რალაცის თუ ვილაცის სახელი ადამიანია. ეს არც არის ვასაკური – ადამიანი ხომ მუდამ ებრძვის საკუთარ თავს, რალაცის უარყოფს, რალაცის ამკლადრებს და ბუნებრივია, ეს ქვილი ხელოვანებაშიც აორკლებს, მაგრამ ადამიანის ბრძოლას საკუთარ თავთან ნითლ ხაზად ვასევეს ტემპარტივის შემეცნების ბუნებრივი წყურვილი. დღეს ეს წყურვილი შეეცლლია სურვილთ – დავანტროთ ხელოვანება და... ადამიანი ვიმტეს-თვას ხელოვანება იქნებ მართლაც უსარტებლო ბარკი იგოს, მათეორი რამ ჩვენება, ადამიანს ცრუ ბრტყილად თვალს რომ უბამს. ახვენად, პოსტმოდერნი თითქოს ახალი განთავის დასაწყისია. ის ისტორიის სანავლეშე მოისურვის წარსულს და ახალი პორიზონტისკენ მივკიძღვის, მაგრამ ძალდის თათეე უქ მართა – ახალი პორიზონტი ერთიმ მცირე არეაღს აქურავს. მომხმარებლური საზოგადოების ტპიური პროდუქტი – პოსტმოდერნი ადამიანს მხოლედ ამ სფეროსაცვე მაატანებს, სადაც სესქი და ძალადობა შეიყოს. სიმარტონის ნიღბით ის ამბოვლებს და სამხურზე ამბოვავს შემხარავი ინტაინტეტი, რომლის დავინტებასაც, როგორც კომმარისა, დღემდე ამოად ცდილობს კატობრიობა. ექსპლუატატორული კლასების იდე-

ოლოგის დამკეადრებით ხელოვანებაში პოსტმოდერნი ყოლად საზიხად მისტეფიკაციის ენება: განმთავიო-სუფლებელი ბრძოლის შეეცლას ფსედეო-ბრძოლით; ტემპარტიკობის ძიების შენაცვლებას ინსტინქტიო; მუნსიორული აზრისა – მომხმარებლის მსოფლმხედველობით. ვინ იქნება ისეთი რევენი, ხელოვანებაში განახლების სიოს ქროლვა უარმკის? საიხად და თავისუფლება ხელოვანების ლეიხად მხოვლებს არანა, პოსტმოდერნი კი ამკარა პროფანაციას მიმარტებს – მას სურს ხელოვანების ნიშუმი ბზრის განათავიხად აქურას, თანაც რატომღაც „ლიტერობის“ ნიღბი აუფარება. წარადაც არ დარს ფილოსოფიური სიტტება თუ შემოქმედებითი ძალისხმევა, თუკი ადამიანის განთავისუფლებას არ შეენება, შეუბას არ მოაქვრას, მოშს არ დაავინყებს, ცხოვრებით ტკპობას არ ასნავლის. ამ ევლანა გზაზე ე.წ. „ლიტერობისა გადაფასება“ იქნებ ფრად აუცილებელიც იყოს, მაგრამ გადაფასება ასევე უკოლობლად გულისხმობს ახალი ღრეიშულების შემოთავაზებასაც, რაკლავ ცუდი მუდამ რალაცისათ შედარებით არის ცუდი. რას გეთავაზობს პოსტმოდერნი? ირონიას და მარტს. ისეე საკითხავია, რამდენად შესწორე მან დავერნია წარსულის მითები და „ბანალური ღრეიშულების“? საქმე მარტო ცე როდია, რომ ბრბო მბომედ აზროვნებს და უფრო მბომედ გარდაიქმნება; რომ ის მუდამ ვოტება ვბოლუტება მთელ კრებება და ახლად მთელად ითესებს – არ შეეულება ვევენად ადამიანი, უკიდურესად ბრეყვი კი, ენეც მობიზის ბორკლად ირქედა თავისუფლების სანავლეშე, როგორც არაიენ ინდომება კომფორტული ცხოვრება ხანიადაყო ქვანაწვეტავზე გაეცვლავა. პოსტმოდერნი იბამტე – არ არის მანერ, რომ თავისუფლებითი ბრძოლის საკმარა ძალა არ მიაქვას თან, არამედ მოქეუნებითი ძალისხმევის გამო. ის ბრძოლის იბიტაციას პქნის, რათა, ვიმეორებ, საზიხადი მიზანი ადასრულოს – მომხმარებლური იფეოლოგია ჩავიკოს ადამიანის გულში. ამას ექსპურება მთელი მასი „თავგანმირთვა“ ე.წ. „ბანალურობის“ წინააღმდეგ მოქეუნებითი ამბოხისა, ხელოვანების დემურნაზიციისა, ტემპარტიკებს შერყენისა. პოსტმოდერნი მომხმარებლური საზოგადოების გამბოვლება და თუკი რამეს ებრძვის, ადამიანს ებრძვის – ადამიანს მის წრეულ მისარევენებაში სინაშვილის დანახვისა, ახლის ძიებისა, თავისუფლებასაკენ ლტოლვისა. ვანაკი ისეთეე ადამიანური თვისება, როგორც სიყვარულის უნარი ან ტემპარტიკობის ძიება. ამთავად პოსტმოდერნი არც ერთს არ ებმანება, რაკლავ ადამიანის ბნელ ხეველბში დაუფებს ბინა და იქადა აქეზებს მანამ მხეცს. პოსტმოდერნის შესახებ მსოფლობეც არ არის მხოლედ ესთეტკური კამათი ან ფილოსოფიური დისპუტა – ეს არის ადამიანის საკველური-სასიცილელი ბრძოლა თავისავე ბნელ ნიაღთან, სატანური ომი ღრუნების წინააღმდეგ, აზრის შერკნება პირველყოფილ ინსტინქტებთან. რელიგიური ტემპინები რომ მოვიველით, პოსტმოდერნი შეორად მოსულის ნიმიანია, ვადამწყვეტი ვამის ნიმიანი, ეს ნიღბია ადამიანის არსში ჩაბუდეული მთეცისა, აზრის ვსოსებიდან თავდაღწევის რომ ცდილობს. დატტეს ფრუხებთში ერთ-ერთი სქნელი პოსტმოდერნია, ოღონდ ხევა სახელით და სახელი მისი – ლეგიონია.

ელისო კალანდარიშვილი დიდი დიდი წამყვანი კარგა ხანია აღიარებული სახელი და გვარია. ამ მხრივ კალმა იზიარებდა წინასწარმითა შერწყმულა ადამიანური დივიდენდებისა და სამაგისტრო პროფესიონალიზმი. იგი ნებისმიერ სიტუაციაში პიროვნებად რჩება და ამის მიწვევით ქართული ჰუმანიტარული საზოგადოება კიდევ ერთხელ განახლ, ტელეკარანზე მისი მშვიდი, ყოველგვარ გაღიზიანებას მოკლებული, მაგრამ მაკრად არაკომპრომისული გაოსივლა რომ ახლდა, როცასაც ელისო მისთვის ჩვეული კომპეტენტრობითი დაბალიდა ჰაგოვრადივად ქველმზე მანქანადა იტოპი

ამ დროს ანალიტიკური გონების მქონე სიტუაციის არჩევადულობა გრძობდა აქვს. ამასი ვეცლა დავეთვინებება, ესაც წაუკობხაპს რუსული პოეზიის ვ.ნ. აკრეხელის პერიოდის პოეტების მიხედვით მარწინაულად თარგმანება.

ამჯერად კი „სვენი მწერლობის“ რედაქცია წარმოადგინებ ელისო კალანდარიშვილის ერთელ მოხიზობას, რომლის ხუფეტუტო მატერული პიროსისათვის ეგზოტ ცნობილი ტრიალური სამუქხედის პერსონაჟი ამასივ განხლავი. ავტორის სანარდებულად უნდა ითქვას, რომ ეს ტრიალობა ტექსტის ავტორი მონაცემთა არ იტრძობა. პირიქით, ერთი შეხედვით თბობის მსხვეტქი, ოდნავ ირონიული მანერა საქმოდ სერიოზულად წარმოაჩენს ცოფივი დაცემის შემდეგ გაბოლუქებული სანდისის (ელისო ხმის) მტანვევლ განსდებს მონადულ ადამიანში.

ელისო კალანდარიშვილი

ნინ, საჰვერეაბისაკვე

ფრანკლიზიანი მოთხრობა

თავი I

დღესაც არ ვიცი, ამ გაუგებრობაში როგორ ამოვფავი თავი. დილით დამირეცეს, რაღაც მისამართი დამსასხეულეს და მითხოვეს, აუცოლელად მივსულიყავი. ჯერ მცეოხა, ელაცაში აფეროვით, მაგრამ ჩემი სახელი, გვარი და მისამართი რომ გამომეორეს, მივხედი არაფერი ემსებოდათ. ცოტა ხანში, რა თქმა უნდა, ყველაფერი დაბადუნდა. ჩავთვალე, რომ ერთ-ერთი მორიგი კომპანიიდან რეკლამდენ არარსებულა სამუშაო აფილიის შემოსათავაზებულად.

შეორე დიღას ტელეფონი ისევ ანკროალდა. „ნატომ არ მობრძანებენ?“ – წრდილობიანად მკითხა სასიამოვნო ტემპრის მცირე ქალბატონმა და გუმბინელი მონევის ტექსტი გამეზორა. „რა გუნდავთ? დაკვირვული ვარ, არ მცდლავ“, – შევეცადე საქმიანი ხმა შემოხედა. „თუ არ მხევილთ, თქვენზე ინანებთ. მეოთხედ აღარ დაგიჩეკავით“, – მშოფად მიაპარებდა შეორე ბოლოდან და ყურმილიც დაშლიდა. სამჯერ დარეცდა, როგორც ჩანს, ნესად ჰქონდათ. არ აქვქარებულვარ.

შესამე დღეს უკვე მამაკაცი მელაპარაკა: „კიდევ ერთხელ გთხოვთ, მობრძანდით. ნუ დაკარგავთ თქვენთვის ძვირფას დროს. დღის ბოლომდე დაგელოფებით, ხეალონდა და კი აღარ მცემანუბნით, ჩვენს მისიას შესრულებულად ჩავთვლით“. „ნათ? რა მისია გავით ამიხიანა“, – ჩავძახე ურბილად, მაგრამ იქიდან უკვე წყვეტილი ზარის ხმა ისმოდა, რომელიც მრავალწრტოლოვით იფუქილად ფლტრდა და ამ უცნაურ საუბარს კიდევ უფრო უცნაურად აბოლოლებდა.

ცნობისმოყვარეობაში

მეღია, სხვა საქმე მინც არ მქონდა. ავდექი და მითითებულ მსამართლზე გავემურე. ძლივს მივადევი. დიდი, მსილური, ფილოლი შეუღიბილი კარები დახმედა. „ეს რა ფერია“, – გაფიქვრე. არსად არავითარი ოფიციალური წარწერა არ ჩანდა. მალე ნაბიჯების ხმა გავიგონე, ელაცამ დინჯად საეკეტი გადაატრიალა და კარიც გაიღო. „მობრძანდით“, – მამნვე ვიყანი გუმბინნიდელი ხმა. ქალი წან გამოიღა. გავიარე ტრძელი ფერფერი, რომელი რაღაც არბუმბრეტი ყვითელი მუქით იყო განათებული და ლოფტის კაბნის მოყვარულიყო. უნებურად ტანსაცმელზე ხელი მოვისვა, სიფილიე ზომ არ ამეცა-მეტეს, ქალმა ლოფტის ლიღას თითი დაეჭირა და უტებს ისიც ყვითლად აბრდელიდალა. „ეს სად მოხვედით?“ – გაფიქვრე და ქალს გაკვირვებულმა შევხედე. შემშინდა – სახეზე მოყვითალო ფერი გადაქრავდა, ოფალებიც ყვითლად უღელავდა.

დავიძახე. უხმოდ შევეფიით კაბინაში, რომელსაც ასევე ყვითელი კედლები ჰქონდა. ლოფტი დაიძრა და... ქვემოთ დაემეცა. გამახსენდა, რომ პირველი სართულზე ვიყავი, ნესით ზემოთ უნდა ნავსულიყავით (ლფტები ხოი, ჩვეულებრივ, აღმა დაფიანი), ჩვენ კი ქვემოთ მიექანებოდით, თანაც კარისტეხით. „სად მივდევართ?“ – ეკითხე ყვითელთალებს. მან შემომხედა, მაგრამ ხმა არ გაძეგადეფიქვრე, ტერს ძალა დავატანე. „მგონი მონისქვეშეთში“ – ამის გაპარებას მოვსანარი და ამ დროს კაბინაც გააქვრდა. კარი გაიღო.

ქალმა წრდილობიანად გზა დამითმო. არც მე ჩამოვრჩი და ვანიმნე, ჯერ თვითონ გასულიყო. მაგრამ უცბად ლოფტი მარტო დარჩენის შემემრდა და გრძელი ნახტომით კაბინიდან გამოვვარდი, ქალს დავეფეახე და კინალამ წაეჭეტე. არ გააკვირვებია, ყვითლად გალიძმა და აქვით შემომამეფილა ხელი. როგორც ჩანს, შერეულიყო იყო ანგარი რედაქციებს.

აქვ დავრეფიანი დამხედა, მაგრამ განსხვავება ის იყო, რომ ყვითელი ფერი ჩამუქდა, ყვითფერი შევრია. მანც მინსქვეშეთი იყო.

ფერფენის ბოლის ერთადერთი კარი ჩანდა. ყრუ კედლები გავიარეთ და კარს მივადექეთ. შუალო, მეც უკან

მივცევი. ნაჩივლი, არასტანდარტული ფორმის ოთახში შევდივით, კონიერები და ფანჯრები არ ქონდა. განათების ნაკლები არაა და ჩანდა, თუნდა ყვითელი შუკი აქვს უხვად აღწერილი. „ნეტავ რით ანათებენ აქაურებსა?“ - გავიფიქრე.

ოთახში, ასე ნაოხლად მაგიდასთან, რესპექტაბელური მამაკაცი იჯდა, ნიჟერისკენ მიმართული კომპიუტერი ედგა, რომლის დასაბრუნებლად მე ვარ უნებლადი. ჩანს, შიშში ჩემი ტვირი ისე ალაგუნია, რომ ნაშის მკათედრი უამრავი რამის გაფიქრება მოვასწარავ. ეს, ალბათ, რაღაც საიდუმლო ორგანიზაციაა და ჩემი გამოყენება უნდათ? მაგრამ რაში ვჭირდები მე, ერთი უმუშევარი მხატვარი? იქნებ მოსყიდვას მიზნობენ, იციან, რომ ახლა მეთქის და უკეთეს ქვეყნის ჯამუშობას მოვაგზობენ, სანდონი არაა ნეტავ? ამ ფიქრში მიმახვედრია, რომ ჯამუშობაზე თანახმა ვიყავი (ვაქტირებდა რა ეთხობარი) და ჩემზე თავისა ვმჩინებ. უცებ გაიღვიძა მიქნაღვალა მამულები-ლოდონი გარშობამ და თავის გასამხნელებლად მტკიცედ წარმოიტყუა: „არ გავეციდი სალას კლდეებსა უცდამაგებსა ხუჭვდა“. ამ სიტყვებზე ქალმა და მამაკაცმა გაკვირვებით შემომხედეს, ეტყობა, ეერ წანდუნენ ჩემი აზრების დატოვებულ მდინარეებს. ამის შემდეგ ქალმა ოთახი დატოვა.

მამაკაცმა კომპიუტერისი ლედაკებს ხელი შეეხა და რაღაც ინფორმაცია გამოიძიდა. „ნეტავ სოციალიზაციური დამორჩაობა ხომ არ არის, - ვაჯრძელედი ფიქრს, - სადაც მონსტრებმა ზოდვეს აწყობენ, უნდა, რომ მეც მიმახვედონ და ჩამთირონ, მაგრამ რაღა მე ამომხარისხ? რა საერთო მაქვს რხევებთან და რცევებთან? თვითონ ძლივ ვირჩები?“

კაცი მისი არ იღებდა, მე კი შეკითხვას ვერ ვებუდვად, რადგან პასუხის გაგრძელებას შემინდებდა, ეგრეთხლო, რაღაც ხაზაბაღობა გავიძე.

უცებ გონება გამინათდა: „აჰ, ესენი უცხოპოლიტიკურები არიან, ეტყობა მომიტაცეს და ჩემზე ექსპერიმენტებას ჩატარება სურთ“. ტანზე ხალხი ამეშალა და ეკლებმა დაიწყარა. მანდოდა მყვირა, არაფერი ვარ გამორჩეული, ჩემზე ცდის ჩატარება არაფერს მოეცემთ-შეთქი, მაგრამ ყველგან მხოლოდ უნწიო ხავთი აღმომახდა.

„დამწყვიდეთ?“ - მკითხა მამაკაცმა და შემომხედა. ან თვალთ აუღდა, ან დამციხნოდა, თორემ ძნელად შესამჩნევო რიდი იყო, რომ ნეგროსტენის ზღვარზე ვიყავი.

„აჰ, დაყნყოთ“, - დასაქნო მან რატომღაც.

რაღაც არ ჰქავდა უცხოპოლიტიკურს. ჩემიველი სტერეოტიპით, ამოუცნობი მფრინავი ობიექტის წარმომადგენელს არაორგანიზაციული გარეგნობა უნდა ჰქონოდა: მინიმუმ, ერთი ზედმეტი თვალი მაინც სადმე, უპირატესად მუხლზე. ესენი კი ჩვეულებრივ ადამიანებს ჰგავდნენ: ნეტელი ორგანოები ნეტლად ესხობა, კენჭები - კენჭად. ცვალებადი დაგმეფიდა, რა უნდა დამამბო-მეთქი? გონება დაიშინდა, აზრებმაც თავიანთ ადგილს მამაურეს, სითანამე შემეშატა და, თქვენ წარმოიფხვინეთ, შეტევაზეც გადავიდა:

„რა გნებავთ? რისთვის მომიყვანეთ აქ? ცოცრად ვერაფერს გახვებით ჩემთან - ვერც გადაამარტებთ და ვერც მომიხვით“, - პათეტურად წარმოთქვა, თუმცა ჩემივე პანანუნა, უკეთურმა „მე“ სადაღაც, ჩემსავე

სიღრმეში, ჩაინიშინა, მოუსმინე, იქნებ რას გავთავაზობო. თავში წაფუთავე, ჩაგებრუნე, სადაღაც ამოებრა და, რადგან კაცი მშობიად მისებრდა, გულმოდგინული ისევ აეყვინო: „თქვენ ადამიანის უფლებებს არღებებთ მომიყვანეთ სადაღაც უფრულში და მასწარად მივდებთ! ავტო-ლეზუად გრივებთ!“ უცებ ძალიან ეინანე, რომ ადამიანის უფლებათა დეკლარაციას ამ ვიცილობდი, იქნებ რაიმეს გამოეჩინებოდა.

კიდევ დიდხანს ვუბოძქობდი, თან მამაკაცს სახეში მივფურებდი, მტვი ეფეტის მოსახვედ, ესტები მოვიფიქვი, მომიკაც აიამეტველე, მაგრამ უცებ მოხვედი, რომ უნდა გავრუმებულყო. ამ უცხო კაცისთვის ჩემი „მუტა“ ერთ-ერთი მორიგი მსხვერპლის სრულიად ბუნებრივი, მოსალოდნელი რეაქცია იყო და მივხედა უცლად, რომდს გამოვიდიდი ავტეტის მდგომარეობიდან. უფრო მეტეც, ეს რაც უფრო მალე მოხდებოდა, მით უკეთესი იქნებოდა ჩემთვის.

მამაკაცი წამოგდა, მომიხელოდა, მხრებზე ზღვებს დაშაწყო, თვალებში ჩამავიქრდა და დაბალი ხმით მომმარა: „ყვირობ, უკვე შხად ხართ სერიოზული საუბრისთვის“. ისევ შევინდი, მაგრამ გავეტლეს ვატეხილი ხელოსო, განახსენდა (მყვიარს ძველი ტექსტები) და მტკიცედ ვუხსუსე: „დაიბ, შხად ვარ, თუ სხვა გზა არ მაქვს, მოგსმინეთ“. „მალე თვითონ დარწმუნდებით, რომ სხვა გზა, მართლაც, არა ვაქვით. ოღონდ, ვახოვო, სკამიდან იმ საჯარქლები გაეფაფეთ, თქვეთთვის ასე ხეობს“. დავემორჩილე. საჯარქული ისეთი ღრმა აღმობნდა, რომ შიგ ჩავიკარვე. ცეცხლი იმდენად შემზარავი რამ უნდა ეიქვო, რომ შემინდა, ჩემი ემოციების მქონე, სკამიდან არ გადვეყარდნილიყო. „კარგად მოწყვეით?“ - მომესმა მწრქუნელი ხმა, ითოქოს ჩემი აქ ყოფნის შთავარი მიზეზი ამ ხავარქულე მოხერხებულად მორგება იყო.

მოვიქნებ და გავიჭრუნე რაღაც უჩვეულისი მოლოდინში: „ააფროზე ალელიო, რაღა ვარ, არ არიო“ (ესეც კარგი ტექსტია, მაგრამ ამ წუთას უდგილოდ ამოტეტივდა რქეს დაბანდულ ცნობიერებაში, სიტუაციას არ შეეფერებოდა).

კი, ბატონო, არ დავმალავ, ველოდი რაღაც უცნაურს, არასტენბროს, განსხვავებულს, ყველაფერი ირგვლივ ამაზე მიამაინებოდა, მაგრამ რაც ვაგონებდი, იმის აღქმა ჩემი არც თუ მეტადულად, მაგრამ მაინც ზღვარდებულ ცნობიერებას, მაინც გაუქრდა, მამაკაცმა თვალთ თვალში გამაყარა, წარბები ასწია და მკაფიოდ, დაბალიცული წარმოთქვა გამაოგნებელი სიტყვები:

„კეთი, ერთ კურარში თქვენ მოყვებით!“
არ ვიცი, რა სიტყვებით ვაგმავიკეთი ჩემი მამინდელი რეაქცია. მე ერთი უბრალო მხატვარი ვარ, ხაზისო მწერ-ლური ოსტატობა ვინ მომახდა. კი, შემოძლია შაბლონური ფრაზები მოვაშეელო - დავიხვეცი, ელდა მეცა, მუხი დამეცა, სასხლი ჩამეცა - მაგრამ ეს ყველაფერი უკვე ბანაღობაა. იქნებ სჯობდეს, თქვენ თვითონ გაისსტოთ რაიმე ამგვარი ეფეტის მქონე ეტიზოდი სხვა ტექსტებინდ და აქ მოარტოთ. აი, თუდაცა ჰამლეტის რეაქცია მამის ამრდლთას შეხვედრისას, ესმერალდას ზოდრა კვანობიერად მირველ დახასხავ, ევრკლეოქოსის და დანტეს ჯოჯობითური შთაბეჭდილებანი (ცვლადეფერი არ მაგონ-

ფეხი, რა მოხდა, ვინცხვით, ბოლოსდაბოლოს ვისთვის არსებობენ ეს ტექსტები, თუ არაფერში გამოიყენებენ?!

საკადროს მივთავაზებ მთლიანად ჩაველით, ისე მა- მაკაცის ხმაში გამომადებინებ: „ნახევარი საათი გავიდა, გაგვიარა თუ წესით უკვე უნდა გავეყო“ (ნუბეჯ რობელ წე- ხებზე მელაპარაკებოდა).

„ახლა უნდა ავიდე!“ – გაიოფიქრე (მეც მჭონდა ჩემი ნენი).

ძალა არ მყოფა.
„სახლში მიხდა“, – ამოვიჩინაველი პატარა ბავშვივით, რომელმაც თამბაქო შეჭობა და ახლა თვითონვე შევიწინა თათისივე გამოგონილი ურჩხულისა, თუ დევისი. მაგრამ ჩემბა ფევი სულაც არ იყო გამგონილი. იგი იჯდა, მომხიბ- ლავი მამაკაცის სახე მიღლი და მზრუნველი იერთო შე- მოწურუნება (ერთთავიანი დევიმაც ზომ არსებობენ).

„კი, ბატონო! შეგძლიათ სახეიდან, აქ კი არ დატყო- ვებთ, მთავარი სატყმელი უკვე გათხარაი“. ახლა კი გა- დავიჩინე: „როგორ თუ წაუფე: თქვენ გვგონიათ ასეთი სა- მინიულებსა გაგონებისთანავე შემძლია ავიდე და სახლში გაიქცე“?

„თუ გნებავთ დარჩით და ვისაუბროთ, შე არ გავფეხთ, – მწიფად წარმოთქვა და, ყოველ შემთხვევაში, საბაზე დაიხედა, – შემდეგის მოსვლაზედ ვერ მარც ადრეა“.

მახარებდა ახლა უკვე მე აღარ შექცარბოდა: „მასწავლებლები, თუ მართლს მუუბნებთ! ეთომ რა- ტომ უნდა მოვედო“?

„ეს სრული სიამართლეა, თუ გნებავთ თქვენი თვალთი ნახეთ“.

მამაკაცმა კომპლუტერის გერანი ჩემქვე მოაბრუნა. ზედ ცხრილი იყო გამოსახული, რომლის სვეტებში რალაც რეცხები ეწერა. „ეს რა არის?“ – ხმა ამოვიკაღაღა. „ეს თქვენი ცხოვრების საიტია“. გოცებამ საგარძლიდან ამომაქვინა, ახლოს მივიდე, ცხრილის თვალთვრება და- ვინფე.

აქ, მართლაც, მთელი ზემი ცხოვრების თარიღები იყო თავმოყრილი – დაბადებდან დღემდე, მთავარიც და მეუ- რტარისბოვანიც, პირველი ქილის ამოჭრიდან პირველ სექსუალურ მოაზრებულბამდე. ყველაფერი გულდაგულ იყო აღწერსული და სათანადოდ აფეტიმჩენილი. ის დღეებიც აღენიშნათ, მე რომ დამორტყეს.

„ახლა ბოლო გვერდი გადავიშლი“, – გავიგონე მამა- კაცის ხმა. მაშ რალაც ღილას თითი დააჭირა და უცებ ეკ- რანზე მომცრო, ოთხქუთისა ცხრილი გამოისახა, სადაც გარკვევით, დიდი ვთვლით ასობით ეწერა, რომ ამ საი- ტის მფლობელი ანა და ამ წლის ანა და ამ დღესა და რიც- ხებში, მოძალადური ხაყველით, კერძოდ, დანის დარ- ტვით დაიღუპებოდა. თარიღი ზუსტად ერთი კვირის გა- დას გულისხმობდა.

შუღლები მომეყვია, კაცმა ხელი შემაშველა და საუარ- ძეობი ჩამაბრუნა. „გასაგებია თქვენი რეაქცია, სხვებაც აქე მოსდით. რას იზამთ, უნდა შევეუფლო“.

„რას უნდა შევეგუო, რას? თქვენ, აღბთ, ვიფი ხართ. 44 წლის ჯანმრთელი, საღსალაბთა, ჯან-ღონით სახეც ადამ- შიანს შეუბნებთ, რომ ერთი კვირამი უნდა მოვედო და თან მარტყებთ, რას იზამთ, მშვიდად იყავითო. განა ეს ნორმალურია?“

„გეთანხმებით, უჩვეულო შემთხვევაა. მაგრამ ეს თქვენთვის, ჩვენ ამის პრაქტიკა უკვე გააქვს“.

„პრაქტიკა? საერთოდ ვინ გეთხოვთ რამეს? მკითხა- ვი და ნათელმთვლელი რომ მწიფობდა, როგორმე ეპო- ვიდი, მიაჭეტ მოძრავი სტრატეგია! ის მარც არ იცით, ჩვე- ნი რეალიტა ნინსანარმეტველებსა რომ კრძალავს, უფ- ლს ნებამი რატომ იჭრებთ?“

ჩემმა ასეთმა შემართებამ მწვე გამაყვირე, თან გამი- ხარდა, რომ ანე დროულად გამახსენდა დღერთი და რე- ლიტა, რაც, გამოვტყდები, ადრე ხმარად არ მომსვლია. ჩემი არტყუნებტი ისეთი მყარი მტყენია, რომ უკვე გამარ- ჯვებას უჭეიწობდი.

„ჩვენ უფლის ნებამი კი არ ვიჭრებთ, პირიქით, მის ნებას აღვასრულებთ. უფლს უფროსა თავისი შედეგები და დროდადრო ავრთხილებს მათ. ასეთი ფაქტები მონილა- მიც მრავალადა“, – მწიფიდი, ამაღლებლები ხმა პოქენი.

„მანია, მანია რა არს ამ თქვენი გაფრთხილებსისა?“

„ჩვენ ვაუწყებთ ადამიანებს მთამოსალოდნელი სიკ- ვედლის დროსა და საათს, რათა მათ მოასწრონ ცოდვითა მონანიება და იხსნან თავიანთი სულები“.

„რალაცას ჯდავთ. ვერ არავისგან გამიგონია, რომ სიკვდილის წინ გაფრთხილებინით, თუ ჩემთი ღაინ- ყვით“?

„არა, ასეთი ფაქტები ხვედა. მხოლოდ ხანგადახანგა გზით უწყნებანი ხოლმე – ზოგს სიხმარში, ზოგს ცხადში, ზოგს მინიშნებით, ზოგს ამკარად, ზოგს კი ჩვენი გზილ- უბრალი ადამიანები არ აკვირდებიან საკუთრი თავს და სახეაროს, თორმე ყველაფერი ხელისუფლებს აქეთ გადაშ- ლლი“.

„თქვენ მანია კი ხართ, კემში? მანია კი!“

მამაკაცი წამოგდა, გეომეტრიკი გამოართო და რალაც ღილას თითი დააჭირა. ჩემი მცზური ქალი შემოვიდა. „გთხოვთ, გააცილით ეს ბატონი, მისი ვიზიტის დრო ამო- რნურა“.

„არამც და არამც, – შევიძახე, არსად არ წაველ, სანამ ბოლომდე არ ამხსნით ყველაფერს“.

„მამ, დაბრძანდით და ნუ ილანძლებით. ნუ ვარგავთ ძიფთას ნუთხთ, ერთი კვირა არც ისე მგერია“.

„კარგი ბატონო, კარგი, რადგან ასეთი პუშანურები ხართ, ის მარც ამიხსნით, შეიძლება თუ არა სიკვდილს თავი დაგადინო?“

„არა, განჯებთს შეცვლა შეუძლებელია“.

„ახა, რა ჯანდაბანისთვის გამოიძახეთ? მოემკეადირიყ- ვი ჩემთვის, ნურარად. რომ გამოვიტყეთ, ანე სჯობს ვი- თომ?“

„კიდევ ერთხელ გიმეორებთ: ჩვენი მისია სიკვდილის წინ ადამიანმა გადახედის თავის ცხოვრებას, აღიაროს ცოდვები და განმწმადილი მიუახლოს ღმერთს“.

„კი, მაგრამ, თუ არ მინდა სიკვდილი?“

„თქვენ გავუღებთა თუნდაც ერთი ადამიანი, ვისაც უნდა სიკვდილი?“

„არა“.

„მაგრამ მარც კვებებიან, ხომ ასეთი?“

„ჯანდაბას თქვენი თავი. ის მარც თუ იცით, ვინ მომ- კლავს?“

„განა თქვენითვის ეს სულერთი არაა?“

„რა არის სულ ერთია? დავასწრებ და მე მოვკლავ, - ჩემი სიტყვების მე თვითონვე შეშინებდა, ამიტომ ოდნავ მეცარი ბოლუ, - არა, არ მოვკლავ, მაგრამ მოვერიდები მაინც“.

„სიკვდილს ვერაფერია ნაუფლებელი“

ისევ გააღვირვებ:

„ახლავე, ამ წუთშივე მოთხარით, ვინ იქნება ჩემი მკვლელი. ისე აქედან არ წავალ, თუ არადა, ახლავე პოლიციამი გაიტყუე და თქვენს თავს ციხეში ამოვალაპობინებ! იქნებ სულაც თქვენ თვითონვე უნდა მომკლათ“ (ეს უკვე ამასურდრი იყო, აბა, რაღაზე გამაფრთხილებდნენ, მაგრამ უკვე გონს არ ვიყავი).

ეტყობა, მისი მოთმინება გარკვეულწილად ზღვარდებულის იყო. ადგა, კარს გამოაღო და დერეფნისაკენ მიმიბოძა, თან მკაცრი ხმით დასძინა: „ნადით, თქვენ ღირსი აღმოჩნდით, დაიბრუნეთ, რაც აქ ითქვა. ვითომც კუდი ხოხობანი წახეთ. ნადით, ჩქარა!“

„არ გამაადგოთ, - მუხლებში ჩაფურცადი (სადღაც გაქრა ჩემი ფახიფუხი), - მიშველეთ რამე, გადამაზარანეთ, არ მინდა სიკვდილი“.

„ამქვედად უკვე ვერაფერი გიწველით, იმქვედად კი თქვენი მდგომარეობა თქვენზევეა დამოკიდებული“.

„რა მინდა იმქვეყნად ასეთი ახალგაზრდა თუ მოკვდი, იმ ქვეყანას რა თავში ვხვალ!“
„ასე უ იტყვიეთ“.

„თქვენ ენა ხართ, რომ განმიკითხავთ? თქვენ რატომ უნდა ვუღალაპარაკო ჩემს ცოდეებს?“

„უნ ვითხრათ, რომ მე უნდა მუღალაპარაკოთ. ამისთვის ეკლესია არსებობს. ნადით, მოძებნეთ ვინმე მოძღვარი და უთხარით აღსარება“.

„რა უნდა ეთქვა, არასაფეს აღსარებაზე არ ვფიქროვარ!“

„სწორედ მაგიტომაც ამოგარჩიეთ. აბა, ვინც სწორად ცხოვრობს, ის ჩვენთან არ ხდება“.

„ესე იგი ნიშანდანიტ გაუფრთხილებლად კედებიან, არა?“

„ადიან. ისინი იმასებრებენ, რომ მშვიდად აღესრულონ, სიკვდილის შიშის გარეშე. კაცმა რომ თქვას, თვით სიკვდილი სულაც არ არის საშიში, ძნელი სიკვდილას მოლოდინია“.

„კი მაგრამ, მე რა დიდა ცოდეილა მნახეთ?“

„ნადით, დაფრუდით. ერთი კვირა პატარა დრო როდია“.

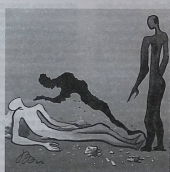
„აქი ორიოდ წუთის ნინ ამტკიცებდით, ერთი კვირა ძალიან ცოტააო?“

„გაპანია რისთვის. მინაზე ყველაფერა ფარდობითია, სამყაროს ამ ნაწილი ამბოლუტური ქუმმარტება არ არსებობს“.

„ოო, რა ღრმა და ფილოსოფიური აზრია! ეს დამოუკიდებლად აღმოაჩინეთ, თუ ვინმე დაგეხმარათ? პლატონი, სპინოზა, ბენშტაინი“.

კაცმა მონყალედ გამოიღმა: „თქვენ ზედწერი ხართ, ჩვენ ყველას კი ვერ ვაფრთხილებთ“. „აბა, როგორ ამადლევეთ! არ ვიცი, რით გაგაგებდით მადლობა. მაინც რამ გაგაბრწყინათ ჩემს შემთხვევაში გონება - ვარსკვლავები გაწვავადენ ოსტრატოლად ცახვ, თუ ვანგამ დავიკრეკით საიქიმანა?“

„მამაკაცი მამადე და კარისკენ გაემართა, მივხვდი მარტო ზტოვებდა“.

მამაკარი ცივი ვამაკავ

„ნადით, ნადით, - მივხახო-დი გამაგებო, - თქვენს ჯიბურზე ერთი კვირა კი არა, სამის წელიწადს ვიკოცხლებ ყვაფით, მაღსალას ხნის მოვიფრებო, ცას გამოვეკრებო, კატასავით ცხრავურ დავიბადებო... და რადგან უკვდავების პარადიგმები იმ წუთის მეტი აღარ გამახებდა, ჩემი გამოსათხოვარი სიტყვა ასე დავასრულე. ერთი კვირის, ანუ შვიდი ღლის მეორე, თუ არ დამეზარა, გამოვივლი და ამ ყვილით სიმახინჯეს (სახლს ვეუღლისობობ) თქვენთან მინასთან გავასწორებ“ (გულში ჩემს თავს ხანგრძლივი, მუხუბარ ტაში დაუკრავი).

„ლოდებო შემტრებს, დეურფინიც გაფარე და მალე ისევ მინის ზედამიბრზე ამოვიყავი თავი“.

თახი 2

სუნთქვა გამეხსნა, ხარბად ვისრუტავდი პატრის. თავს ისე ვგრძნობდი, როგორც გალიიდან თავდაღწეული ჩატი, როგორც ციხიდან გამოშული პატკამარი, როგორც ხმელეთიდან წყალში მისროლილი თევზი (ისევე მახლონებო, კლიშები, არც აქ მავინდება არაფერი ორიგინალურე, მაგრამ რა ექნა, ჭეში ბრალი ხომ არაა, სიტყვები რომ გაცუდნენ და აზრი დაკარგეს. არავინ ახალ სიტყვებს არ იცნებს. გულოც რომ მისკეუბოფეს სიღვარულისგან, ერთი ადამასდროინდელი, გაცუთილი ფრანზა უნდა გამოვიდნო: „მე შენ მიღვარბარ“, თუმცა რიცა შენ ამბობ ამ სიტყვებს, ასე გგონია, პირველი ხარ კაცობრიობის ისტორიაში, ვინც ეს ნარმოთქვა. რა ვიცი, ან სიტყვები უნდა შეუკვალოს ვინმემ, ან შეეცუთო, რომ თითარს ვერ კიდევ თთარი ჰქვია, მასე კი მავი (სხვა გზა თუ არსებობს, ვთხოვთ, მაცნობოთ).

„მოკლეთ, მამამაპურ ენაზე რომ უთქვით, მალე მოვედი გონს, ირგვლი მამოვიხებდე ტრიალ მინდორზე ვიდექი, არავითარი უნებია არ ჩანდა. „ეტყობა სხვა ვასასხლელოდანი ამომიქვანეს“, - გაკიოფქრე. მინაროდა, იმ ჯურღმულს თავი რომ დავაღლინი.“

ცოტა ხანში ჩემი ოთახის კარი შევიღე და, დაღლილ-დატანჯული, საწოლზე მივიწვედი, რომ გავიღვიძო. უკვე შუაღამე იყო; წვიმის ხმა ისმოდა. უცებ გამახსენდა ჩემი დღევანდელი თავგანდასავალი. დაფიქრდი, იქნებ სიზმარი იყო-მეთქი, მაგრამ ამანთ ვჭეტი შეგეპარა. ჩემი შობამეფი-ლებმა სიზმრის ჩარჩოებში არასდროს არ თავსდებოდა. სიზმრის აქვს რაღაც თავისებური მსუბრთი ალოგიკურობა. რვაწლისვან განსხვავებით, სიზმარი იშვიათადაა აბსურდული, მისი ახსნა, ქვეყნობიერისა თუ ზღვნიობიერის მემკვიდრით, თითქმის ყოველთვის შესაძლებელია. ყოფა კი გაცილებით უფრო აბსურდულია და არათანამიმდევრულია. სიზმარი, როგორც, ცნობიერების პროდუქტი, რაღაც მინავან ლოგიკას ექვემდებარება, ჩვენს წილმა არ არსებობს და ამდენად ჩვენზე გეგმიურილება, ყოფა კი დაუმორჩილებელია. მუდამ თავისას მიერეკება, ამ წინით ცხაბდ სიზმარში არსაბუღს აგვიყვას (ეს მჯერაღობა ორგანიზაცი-ალურია, ყოველ შემთხვევაში, მე წყარო არ მაგონდება).

რა შენა, არ ციოლოდ. დამეჯერებნა ყველაფერი იქ გაგონილი და შესაბამისად მოვეტოლეყვი, თუ საგრ-თოდ დამეყენებნა, როგორც მორიგე ცხოვრებისეული აბსურდი.

ბევრი ფიქრის შემდეგ დაერწმუნდი, რომ ყველაფრის იგნორირება არ შეეძლო. აბა, თქვენი თავი წარმოადგი-ნით. ვინმე, ბავშვებით დახუშნებულად, ქრელაპირულა, თალთით ბოზა ქაღალსავანუც კი რომ გავგონებნა, ამაღამ დღეს მოკვდებით, შუაღამით დაეწივებნა? ვერა, და-მერწმუნული. დაივიწყებდით კი არა, იქნებ დანაშაულ ვა-დავთ ვარც კი გაავსებოდათ გული. მე კი მიზნავე-შეათმა, თითქმის ჯოჯოხეთმა, სიკვდილივით ვითოდ და-ნებუნებულად, უახლესი კომპიუტერული ტექნიკით აღ-ჭურვული კაბინებში სრულად საბოლოანა (ამას ვერ უარყოფ) მამაკაცმა ჩემი ცხოვრების ბიტი მარცხნა, სა-დაც გარკვევით – ვგილოდი თეთრზე – აღნიშნული იყო ჩემი გარდაცვალების თარიღი. თანაც ეს ყველაფერი სრულიად უსასყიდლოდ, უფასოდ გამაგებინეს, სამაგი-როდ არ მოთხოვიათ – არც ფულად, არც სულად. რა რვა-ბოც? ნუთუ მხოლოდ ერთობადნენ? არა მგონია. ეტყობა, ჭკინდით თავიანთი სამართლუ.

მეორე მხრივ, იმის დაჯერებაც მიჭირდა, რომ მარ-თლაც მოვკვდებოდი. რა შიჭრდა სასაქედლო, სრულიად გაქმნრული ვიყავი. მაგრამ დანაშაულისგნა, დანით მოკვდივით. ეს კი ნამდვილად არ იყო გამარობებუ-ლა. დადენი ბავი დადის აშეყენად, ვინ იცის, ვის მოეწონა-ნება შეფანაშულად კაცისკვლა?

გადაწყვიტე, მანც ფრახილად ვყოფილიყავი. ავ-წონ-დავწონე ყველა შესაძლებლობა დანით კაცის მკლ-ელობისა და დავასკენი, რომ სჯობდა, ეს შევიდი დღე ჩო-ლაღობით გამეტარებნა, მოგმარებსაც არ გაეკარებო-და. რა ვიცი, სიზმარულბი, ქვიშობ, ლენინობი იქნებ აბლო-ბელანა წასცდეს ზღლი. ცოტა მომზადმა, თუ...

შემთხვევითობაც უნდა გამომერცხა. გადაწყვიტე, დანა სამარეულობიაც არ შეგნადა. ჩავედი მარკეტში, ბური, მონადირეობი ძებნი, ნამცხვარი და ჯავა ყოყად, ვიწლი და ქლიავიც მოვაყიდე – ყველაფერი, რასაც დიდი თლა და ძქრა არ სჭირდებოდა. აბა, მწიერი ხომ არ მოვ-კვდებოდა.

ყველა ბასრი საგანი – საპარსოდან ნავთამდე – სა-გულდაგულად გადამაღე, ტახტი ფანჯრთან კედლის-კენ გაეაჩრე. – მინა ხომ ხანდახან ტვდებდა. ახლა კი არა მინავდა, ერთი კვირა როგორმე გავიძლებდი, აბჯავით თა-რისა გავცდებოდი და მერე, პერი, იყოლებდი.

ტახტზე მოვიწვევა, საჭმელი გვერდით მაკოდაზე და-ვახვავე და დავინეცე სიკვდილამდე დარწმინდი დროს გადაცემა. თან თავს ეიმწიფებოდა, რომ ამ დროს არც სხე-ვი სწადიოდნენ არაფერს განსაკუთრებულს, მათაც დრო გააყავდათ სიკვდილამდე, უზარალოდ, ჩემგან განსხვავე-ბით, მათ ეს არ იცოდნენ, გვონათ, ვცხოვრობით.

ტელევიზორი ჩაერთ, მაგრამ ისეც გამოვრეთ, გული ვერ დაუვდა, რაღაც უინტერესო გადაცემა იყო (ალბათ, მომჩრტნა). გულზედაკრებილი ვინტე, ერთი ბური და ხუთი ძიხვი მიჭებნა, ქლიავიც დაეაყოფე (ესადა მალედა) და ქართი ბუნებში თელა დავიწვიე, პირველ დაძლიანზე ორმოცე აღმოჩნდა, მეორეზე ორმოცედაათი; „გაფრენი-ლან“ – დავასკენი გუნებამი.

მაღე ასეთი ყოფა აუტანებელი ზბადა; ერთ საათში მო-ვინყანი, ორ საათში გულისრვა დაიწყო, მესამე საათის მინურულს სანახევროდ ვიტო ვავადი.

ოთახში გავაჩრ-გამოვარე, ატბოტრენინეი ჩაეიტარე და ისეც წამოცქეტი.

სიხუცადათიმი წელი ისე მივეღობნე, არც გამიცია, ახლა კი ბოთი წყლის გაცვანა მიჭირდა. რა ექნა, მარტვარი ვიყავი და მეც სულ ვიფრებდი ბოქმისსის ტტრეტრეტულ ინიჭს – ულოთობი, უღრვობა, დამებნა ვაფრებდი, უწესო სახ-ლებს ესტუმრებოდი, მეგობრებთან ერთად მიუბნე დახეტე-ალობდი (რა თქმა უნდა, შთავიგნების საძებნელად), ვიწეხა-ობდი, ვნადირობდი (მშაფრი ემოციებს დასაგროვებლად) და შთავიგნებ უხტავდი. ეტყობა, წიქი მომადგედა, თორც ჩემი „პროსამაჟყარკობს“ წყალობით ვერც იმ ორიოდე გა-მოფენმა ევლირებოდა, ჩემი მეგობრების დახმარებით რომ მოვინყვი, მიჭირნი, მაგრამ ზარმალი“ – მეცნიერების ეს ზო-გაფრეორული ფორმლა ჩემზეც ხომ ერცელებოდა! სულ ზეალოდან ვინტედი ცხოვრებას – ზეად ავაშენებ, ზეადეე დავამშვენიბ-შეთიკ ასე ვავად ნლები.

და აი, ახლა, როცა ჯერ სულ ბავშვად ვგრძნობდი თავს (მზრუნველი დედაკობების წყალობით მომცრებულ ინფანტილიზმი), როცა მომავალი წინ მედო და, ჩემი აზ-რით, ყველა სეროზული ნაბიჯი ანთ უნდა გადაემეგვა ცხოვრებაში, ვილაც აზირებულმა კაცმა გამოიმძახა და განზიხებადა, რომ საქმარისი იყო, საიქიოში გასამგზავ-რებალად ბარგე-ზარანა უნდა აეყვანა.

ამ ფიქრში-ზარანაში. ეტყობა ამდენმა დაძაბულობამ ძილ-ღვიძილის ბალანში დაშინორება. მესხიზმრა, თითქმის ცორკის არწახე ვიდეკი და ვილაც ფაქარი დანებს მესწო-და, მე კი მთელი სხეულივით ვკანკალებდი და ცვდილობდი, ამეცდინა. ოფლში ვახუთიულს გამომეღვიძა.

– ლმერთო, ეს რა ხდება? რა დავიძივე ამისთანა? ამ ჯოჯოხეთით რად ჩამაგდე! ეს რა ქარი გაბიწინე, მოვკვა-ლი, თუ დალოცული, მშვიდად, წინასწარი შეტყობინების გარეშე. ვერც კი გავიგებდი, რომ მოვეკედი. ეს რა ცვიცხლი მომიტოვე!..

უცებ მივხედი, რომ ლმერთს ველაპარაკებოდი, პირვე-ლად ჩემს ცხოვრებაში. არა, მთლად ურწმუნო არ ვყო-

ფილტვი – ელენასაში დედამოცი (დედ ფელსანასა ლუკუნზე), ხანოლუბს ვანიზებდა, გლობოსასაც საამოუნებოთ ვუსმენდი, მაგრამ ეს იყო და ეს. მხოლოდ გარდენულად, რიტუალურად ემონანილუბდი ამ ცუცლადუნში, ინტვიციით თუ ტრადიციით (დედაჩემი იყო მორმობი), მაგრამ არასფრის აღმოქვამს ჩემს თავი ელელსისა შუალად, მის ორგანოდ ნანილად. ლოცვაც კი მიჭირდა, რადგან არ ვიყვიდი არმზუნებულა, რომ ვისაც მივმართავდი, ის მართლაც მისმენდა. არა, ღვთის არსებობაში ეჭვი არ შეუბრუნებია, უბრალოდ მეჭონა, რომ მის ჩემთვის არ ეცვალა, ჩემისთანა ქაინჭველსათვისა, ჩემისთანა მატლასა და მლილისთვის (ტყუობა, ეგზისტენციალიზმისავენი მაქვს გადახრა).

ახლა კი უცებ ავლასარადი, არც მეტი, არც ნაკლები, დღერის ვესაუბრებოდი – ესავედურობდი, ეთხოვდი, ვეცდებოდი. იქნებ ეს იყო ლოცვა? არა, სამწუხაროდ ეს ლოცვა არ იყო. ეს გახლდათ ხანდენი მომწვეველი, მუშინებელი თავისი წრისში, რომელსაც სხვა გზა აღარ დარჩენია, ხატეს უნდა მოცულობის თავის გადასარჩენად.

შემოტევა, თვეწ წარმოადგინეთ, მაგრამ სიბრტყელი განზე გადავად და ვაწვავარც:

„ღმერთო, მართალია, ძალიან გვიან გამახსენდა, მაგრამ მაინც ასე სჯობს, უფრო არსებობს. უნდა დამეხმარო, მენ ხომ მოწვევად ხარ, მეხოცედი, გადამართებ შენი უძღებელი შვილი (ესეუ დროდ გადახსენდა), ამოავად ჩემი ტვინიდან ის ვეითელთავალბა ქალა და კაცი; იქნებ ენობილად იყენებ, დღერთო, რა იცა? [ეს უცებ გამახსენდა, რომ დღერთავე ვეუღვეერი იცის და მყოფადმი]. ამიზინათი გონებდანი მათი სახსენებელი, დაშიბრუნე ჩემი ძველი, მშვენი ცხოვრება“.

კიდევ ბევრი ვილაპარაკე, რას არ დავიბოდი, რა აღუთმა არ დავიბო, რა მსხვერპლი არ გავილე, თავზე ნაცარს ვიყრიდი და ეტროდი კიდევ, უფრო სწორად, ეღწეოდი, მაგრამ, საუბეროდ, არც ეს იყო ღვთისა და საყუთარი თავის აღმოჩენით გამომწვეული ნეტარების ტრემული, არამედ შიშით გათანგულა, შორიონტსეკვირიობული მკიცრემორმონის გაურკვეველი მატრეცია.

ორი დღე გავილე ასეთ ყოფად. ბოლის გადაწვეტი, ექიმს ვეცენებოდი, მაგრამ ამ წუთის ფსიქოატრის მეტი ვერაინ მომეცლიდა, მე კი ეს პერსპექტივა მიანიდამიანი არ მშობლავდა.

ერთი გამოსავალია მომწეობა – მღვდელი და ელენასა, მაგრამ იქ მისასელები გზებისა არაფერი ვიყოდი, ვთუ პირდაპირ ვერაინს მივადგებოდი. მეგობრის ცოლი ასახსენდა, ელელსისაში ხშირად დადიოდა, მოძვარავ შევადგა. სასწრაფოდ დავურეცე, იქნებ ვინმესთან გამეყვებოთკი. ახლა ძალა არა მაქვს, საში დღის უტყველი ვარო, ტრავიულად ხშით მიპასუხა, იმ კვირაში დარეცე და აუცილებლად გავცევიბო.

აღუშუთოდ, ჩემი თავი დამიფრეცა, რა სჭირს შენს ქმარს საიხმოს, რომ არ გამიშლიოს-მეთქი? არა, დეტალზე ვარო, მიპასუხა. გულში შეუკურთხე, ქალური პრობლემები არასოდეს მესმობა, ახლა კი საერთოდ უხარობდა მეტრეცა. „იმ კვირას დაგვიანებულ იქნება, ახლა უნდა მიმელო-მეთქი“, – მველაღვე. გაოცდა. რაც გიცნობ, ხანოლუბს ძლივს განთიბინებდი შენ და ჩემს ქმარს და ახლან არა საეცადილი გეტაკაო. რა იცოდა, რომ სიამართლეს

ამიბოდა. კიდევ ბევრი მინიდა, მათობა, განმიკითხა (ეტეობა, სახარება ახალი ნაკიბული ჰქონდა), და ბოლოს დამპირდა, რომ თავის მომღვართან რეკომენდაციას განმიხდა (საელებიო ტერმინების არყოფნაც არცოდვდა, ნეტავ?)

არ მოუტყუებოვარ (ღმერთი უფიელის), მეორე საღამოს უკვე მოძღვართან ვიყვი დამართავდი.

თავი 3

დანიშნულ საითზე მოძღვარს ეეხებოდა. რადგან პირველად მივადიდი, საგანგებოდ ცუკვე დამიბრავ; მხოლოდ ახლა ვიცი, რომ სხვა ელებში ადამიანები რაგბადგანან აღსარების სათქმელად.

საღმარებელში სიბუნებ იყო. მხოლოდ ხანთლის შუქი ბუნებდა. საკმეცლის ხუნმა ვამაბრუა, თანაც შიველი ღამის უდნარი ვიყავი და სკამზე რომ დავჯექი, რაღაც უცნაური განწყობა დამეუღლა (ერეც ამას აღვწერ, არ გეცნობი).

სათლის შუქი ფაილიცილება საგანებზე. ირვლევი ხატები ეკოდა. მომეჩვენა, რომ შათზე გამოსახული წინიდანები მკაცრად ვადმომცქეროდენ. ვერ გავურელი და ძალაუნებურად თავი ჩავლედი. სიღრმადან ვილაც გამოვიდა, მეცარიო და ინსტინქტურად მუხლებზე დავეშე. „აფეთ, შეილი ჩემო“, მომესმა რბილი, დამალი ტემბრის, სასიამოვნო, ვულრადი ხმა, „ალბათ კარგად გალობს“, – გამიფევა გუნებმა. ვჯარს ვემთხევი და სკამზე დავჯექი. ისიც ჩემს წინ წამოხდა, ხელები მუხლებზე დაიწყო და შემომხედა: „არის თქმა გსურს, შეილი ჩემო?“

თითქოს მთელი დამე ვეშაფებოდი ამ საუბრისთვის, მაგრამ მანაც გამაჰიდა დალასაკის დაწეება. ავირე. მანში მოძღვარმა შემოთავაზა, რომ თვითონ შემეკითხებოდა, მე კი მესასუხა, გულწრფელი უნდა ეყოფილიყავი, რადგან მასთან ერთად ღმერთიც მასმენდა.

სხვა რა გზა მქონდა.

ეული გამიბოძრდა (რო არ გადავიტანე ამ დღეებში).

პირველი, რაც მოძღვარმა შეკითხა, ის იყო, თუ რა მიზეზით მივდი მასთან? ვითხვა სრულად ლოგიკურად უქრდა. ჩემი ასაკის კაცი პირველად რომ მივიდოდა აღსარებაზე, მართლაც, სერიოზული მიზეზი უნდა ჰქონოდა.

არ ვიყო, რა შეთქმა. მომეცოლა ყველაფერი – მემონიდა გიგად არ ჩავთვალდი, დამეშალა – ამა, რისთვის მოვედი მასთან? ტყუალის თქმაც არ შემიძლებოდა.

მიინც ვერ გავებედი ბოლომდე ვეუღაფრის გამხევა და მივცე:

„რადაც საეცადილის შიში შემომებარა, ცუდი წინათგრმობა მაქვს და არ მინდა მოუწინიებელი ნაფიდე იმცუენად“. ეს სრული სიმათლე არ იყო, მაგრამ არც მტკნარი სიჭრელე გახლდათ (ახა, ასე ერთ დღეში ხომ ვერ გამიწმორადებოდი).

აღსარება რომ საიდუმლოა, ეს ვიცო. მისი გამხევა მოძღვრის შივ დიდი ცოდაა, მაგრამ მე რომ მოეცე, მეორი არაფერი დამიხედება. თანაც მარტო ჩემს მოწყობას აღუადგენ, უბრალო კაცისას, მოძღვრის არაფერ-

ღებრივი, შეგანგებული სიტყვების გადმოცემა კი არ შე-
მიძლია, ამას ჩემთვის შევიანება, დავინახავ, როგორც
ამაზობენ, ერთს ვიტყვი მხოლოდ: იგი ყველაზე უნაშინებლურ
კაცსაც კი მოაქცევდა. ტბილი, სათნი, მკერდამოხიერი
ხმით მიმოდღვრავდა და თკლავ მიიღებდა. კიბეებზე ასე
შემიჩრია, ისე მომიახლოვდა, ისე მომიარა ხან ატყდა, ხან
კი იქიდა, რომ ვერც ვიგრძენი, როგორ აღელაპარაკევი,
თითქოს ენა ამეხსნა, დაბნულ-დაბორკილი.

ჩემი ხმა სადღაც შორიდან მესმოდა, ვუსმენდი და ვა-
კონტროლებდი. შევატყვე, საუბრისას ვცდილობდი, ჩემი
თავი შოდღვრის ნინაზე იმავლ სიმბაითურად წარმო-
მეჩინა, ეიფრე სინამდებელიც ვიყავი. ეს გველა დამწყებ
აღმსარებელს მასდის. შემდეგში, რაც უფრო მეტ გამოც-
დილებას იძენს ადამიანი ამ მივბრუნებულ, მით უფრო
იკვლავდა აღმარების მანარისა. თუ თავდაც იგი ფაქტე-
ბის შეღამაშებითა და ცოცხალია თვითგამარტობებით
ცდილობს ზეპირქმედეგა მოახდინოს სულიერ მამაზე,
თანდათან ხედავს, რომ გამოცდილი მოძღვარი ასე ადგი-
ლად არ მოტყუვდება, მმდენივრად გაპარვებს ერთმანე-
თისგან სიტყვებში შეფარულ ტყუილსა და მართალს, იფ-
ქლასა და დარადს. აღმსარებელიც ცდილობს, უფრო და
უფრო გულმოდგინე იყოს, თანდათან აღნობიერებს სა-
კუთარ შეცდომათა სიმამრება და ხარისხს, აღარ ცდი-
ლობს მათ შეკრება-შეღამაშებას, პირიქით, უფრო უღ-
რმადებდა თავის ბუნებას და მასში მანკურებათა ძიებას
იწყებს. ეს პროცესი თუ ანტიენიფორ გახდება, ადამიანს
იუფლებს სრულყოფის სურვილი, ხდება მაქსიმალურად
გულმოდგინე და, საკუთარ „შეს“ განდიდებას ნაცუდად,
მის განსჯა-შეცნობას იწყებს, აღსარების თქმაც მოთ-
ხონილებად იმდევია. ასე იყრება საფუძველი სულიერ
ცხოვრებას.

მე აქამდე ვერ ბევრი მაკლდა, თუმცა აღმართს უკვე
აფუფევი ვერ უნდა გამტებსენინა, რა ცოცხალი მჭირდა
დამვერული ჩემი განვილი ცხოვრების მანდილზე, დავე-
ფიქრდი, ბოლოს გუდას თავი მოვხსენი და, იტოცნდე,
კამყოლადაც. ის დღე არ მცოვ, მეორე საღამოსაც მიყე-
დი. მოძღვარი გულდასმით ისმენდა ჩემს მრავალსაათიან
აღსარებას. თუ გაინტერესებო, თქვენც მოგაყვებით (ე-
ნაყ დავხარებო, სულ ნუ ნაიკითხავს, მე არ შენივინება).

თავი 4

აღსარება

(პირველი და, მგონი, უკანასკნელი)

აღბათ, არ გაგვიკვირებიათ, თუ გეტყვით, რომ ეს სა-
საყარო ისტორია (ყველაზე ხშირად ხომ ამ ვახვებ
ციცაბული), ჩემთვის – არამეტყულებრივი, სხვისთვის კი
ჩვეულებრივი, შესაძლოა, ბანალურიც კი. მაგრამ საინტე-
რესო ისაა, რომ ამ ბანალურ ამბებში მე სრულიად არაბა-
ნალური, ცინიხალი, კანუმტყულებელი ემოციებით ვწინა-
ნილიობდი. არაფრით ჩამოუყვარებოდი სატყვევოდ გან-
თქმულ მიუხურ პერსონაჟებს (არ ჩამოვთავი) არც
ვერწმობათა ინტენსივობას (სიმშავ, ხმდა, ნვა-დავკა –
მორი თუ ახლი) და არც სიღატაკით (კენესა, მდღვრად
ანატარი გული, ძლიოს დროს ხელი ზეხარა და სხვა).

ის მთავი გაცივანი, ერთ-ერთი ექსპედციის დროს,
ჩემსავით ნაცვთ ფოლკლორისტებს ნამოქალაქოდა.

მოგტყვენებათ, მთა, თავისი რომანტიკული იერსახით,
საკუთრის ადგილია ბარბად ასული, დაცარილებული
ადამიანის სულის ასაყვება. აქ ხარბად ენაგებო არა
მხოლოდ ენგებადს, არამედ ბუნებრივ, ნილაშამოცდილ
ყოფას. განსაკუთრებით ადგილია საყვარლის ხატვანში
აღმოჩენა – კარავ, ცქცხი, არაყი, არაბოს, ცხენი, წვა-
რო, წისლი (მთის ფიქრი რომაა) და ბაქ! უკვე ნახვარი
შევევარებული ხარ; თუ ამ დროს თდნად ამყვინებ, გან-
სხვავებული სქესის არება გამოჩნდება პორიხონტზე –
არა, ეს ძლიან შორია – თვალსანიერზე, შორის, მიჯნური
ხარ. ახლა მტყუილი, მთას სიტყვა მიჯნური არ უხდება,
არაბულიაო. გეთანხმებით, მაგრამ, მიუხედავად ტრემი-
ნოლოგური სიუჟეტის (საჭარო, შეყვარებული, საყვარე-
ლი, გულსწინარი), მე ახლა მიივც ამ სიტყვას ვარცე მას-
ში შეფარული სიმშავის ნაპერკლეს გამო. მეორეც ჩვენს
მთავი იმებენ არაბულია, თანაც გამოიხურებელი, რომ
ვითომ დამაყვება რამე?

ჩემი ჩრეულს (თუმცა ასარჩევი ბევრი არაივინ აღ-
მოჩნდა) ღრმებში მხოლოდ მთის რომანტიკული გარე-
მოთი როდი იყო პროფიტირებული, არც სიყვარულით გა-
მოხვეული სიბრძნეობა და ახლომხედველობით. ის, მარ-
თვლი, მმვენიერი იყო, შეიძლება ითქვას იფადურის (ახ-
ლა დამინდებთ იფადური ადამიანი არ არსებობს. შე-
ხადლოა, ნაკულ ხომ ძირითადედ ქორინების შემდეგომ შე-
რიოდამ იქნეს თავს, დაახლოებით 9 ან 12 თვეში. თუმცა
საკუთრის შემთხვევებში ზედა ზღვარი რამდენიმე წე-
საც აღწევს).

თავდაც, ბვერ ხალხში სურათოდ ვერ შევამჩნიე, უფ-
რო სხებმა მიიქციეს ჩემი ვურადლება – ძალიან ხმამაღ-
ლა იქვევინებ. ის კი მდღვარც, მოჭრალბული, თავზე-
კაიებული ადამიანი გახლდათ, არ უფერად საკუთარი
თავის დემონსტრირება (რაც ურელის მთავარი სისუს-
ტეა). ხმაც კი არ გაუთია ჩემთვის, ვანსხვევით სხვათა-
გან, რომელნიც პირველი თუ არა, მეორე შეტყვდობათანა-
ვე სიამოვნებით იხელოვნენ ჩემს ნახდის კალთებში (არა,
კალთებს არ შევეოდებე, მე შეტყვდობენ).

მთის რამდენ ფრჩხილებს ვიღვებ ნეროსას, არც კი
ვიცი, კარგია თუ არა ეს. ერთი კია, რომ ფრჩხილებში მოქ-
ცეული იხელონაცია შორისხარისხობით არაა, შეიძლება
სულ პირიქითაც იყოს, ამიტომაც ვირჩევთ, ნუ გამოიტო-
ვებთ, გახსენით და ნაიკითხეთ (ძალიან თუ გეზღვებტე-
ბათ, შეგიძლით ნაჭრათ, ყველაფრის ნებას გაძღვეთ აი,
ხატვას რომ ეტებოდეს საქმე, ამდენს კი არ დაგითომბ-
დით).

ერთ დილას, პალიტრითა და ტილოებით აღჭურვილი,
ხეობასაც ვაბუძევი. დავინახე, პატარა ტვახე იჯდა, გა-
რინდული გადაპურებდა ავლას გულყვავილიანსა. იქ-
ვე ახლოს დუბანაკევი და ხატვა დავიწყე. სწორედ მაშინ
გაცივანი, ვისუბრებდი. მეორე დღენაც იქ დამხედა შექ-
თხვევით, არასაგანებებოდ, მესამე დღეს კი უკვე მიემდ-
მოვლდებოდი მიგრბოდი მის სანახავად რამდენიმე ისეთი
პერსონაჟის შემინება მომიცა, მშატარი მეფრინ, მაგ-
რამ მუსკოსი აღმოჩნდა, მვეიოლენე. ასევე ღრმად ეწმო-
და პოეზია, მწერლობა, საერთოდ ხელოვნების ყველა შე-

სადღი ფარგი. გავიყვანე, ამდენ ხანს როგორ დამალა ეს ამბული ურუფიკია-მეთქი? სხვა ამას მოითმენდა? არა, მართლაც, არ შეგადა არავით.

იმ ზაფხუდ ისე შევეჩვიე მისთან საუბარს (უფრო ახლოს არ მიწინვება), რომ თბილისში ჩამოსული, უკვე უშიშროდ ვერ ვხვდებდი. რამდენჯერმე შევეხებოდა, მაგრამ შეტყვევებზე ცოცხალი უარს მიხიბრა, დარეკავდა კი ამპარცხადა. ჩავიფიქვე, რომ ტორედადორივით მახვლებდა (ცნობილი ქალღმერთი სწავლიდა).

ერთ დღეს ქალაქის აფიშაზე მის სახელსა და გვარს მოვკარი თვალი, კონცერტები იწყებოდა მისი მონაწილეობით, იმავე საღამოს დარბაზში აღმოვჩნდი, თუმცა ბოლოში ძლივს ვიპოვე.

კოლონი მანარზე მივხუტებინა და ისე უკრავდა, თითქოს ეფერებოდა. ინსტრუმენტის შემწვარად ვგრძობობდი, რომ თანდათან ეპატარაუდებოდა, ის კი იზრდებოდა და მალდებოდა. ბგერების ნაკადი მთლიანად ჩემკენ მოემართებოდა და ზეაფეთი თავს მატყფებოდა, მთარგუნავდა და მამიალებდა. უმწეოდ და უსუსურად ვგრძობობდი თავს მასი სიბილურის შემწვარე. მთავარი უფრო უზრახლო ჩანდა, აქ კი ამბილულები და დიდებულები იყო. ამომავალი ვარსკვლავითი ბრწყინებდა, ფარული სიამაყით აღესიქდა.

მეორე განყოფილებაში ორციტრანთან ერთად უკრავდა, პირველი კოლონი იყო. თითოეული ნაწარმოების შესრულების მერე დირიჟორი ისეთი ხითხითი არამდებდა ხელს, ისე არაოფიკურად ემთხვეოდა ხოლმე, რომ უიქვტე, აღზაბი უფერას-მეთქი. გადავწყვიტე დაემსწრო და როგორც იმ საღამოსვე მომტყავა, სადმე შორს გადაემკრავა, სანამ არ შემქნეოდა. კონცერტის ბოლოს ყველაფერი დაგვეგმილი მქონდა.

რაღა ბევრი გავაგრძელო, ის დირიჟორი მისი ქმარი გამიფრდა, თანაც საყვარელი ქმარი. მათი ცოლქმრობა საყოფაცხოვრებში საყვარულის რღვლებზე უფრო არ გადასულყოფდა. ნაზი, შერბობიბარე ურიოირობა პქონდათ, შეგნებულად და არა სტეიურნი, როცა ადამიანებს ერთმანეთი არა მხოლოდ უფერად, არამედ მოსწონთ კიდეც.

ისღა დაამჩრქნოდა, კონცერტებზე მენება, კვირახში ორჯერ. დროითი შუალედი ტანჯავდა მეტყვა, საათებსა და წუთებს ვითვლიდი, დარბაზში ჩემი ადგილი მქონდა, ისე, რომ სერვიანდ დავენახებ. ვიყავიკი საყვარელი, შევეფრებოდი და როცა საათის განმარლებებში მისი იოლინის ხემი ჩემი სულს სიმძებზე გადაე-გამოდიდა. მთელი რეპერტუარი დაფიქტორე, ვივადღებ, ბრამსის და შაგაინის უფერად გამორჩეულად, ჩანანერებიც შევიძინე და სახლში ვესმენებოდა.

რაც უფრო მეტად მიფრადებოდა პირველი კოლონი, მით უფრო მსულდებოდა დირიჟორი, რომელსაც თითქოს ის არ უფიქნდა, რომ კონცერტის მერე მართმეფდა და სახლში მიჰყავდა, აჟ. ამ დარბაზშიც შევიტლებოდა, ამ ჩემს პატარას ორბაათთან სიერცემი.

აფხვენი სცენაზე, უკრავდნენ მთავრობებით, სიყვარულით, დარბაზსაც აიტაცებდნენ, ჩაითრევენნენ ხოლმე. ხანდახან უაღაოტრებოც კი გვიგრებოდათ. მე კი ვიყავი ჩემთვის გარწყული, მარტობილდა, ეული, ვით... .ეთი მეფედილორე.

ცქვიმა თანდათან გული დამიღებურა, ცნობა ამირა, გონება დამბინდა და, რადგან ეს ყველაფერი „ერთმანეთზედა შეკვიან“, მალე სრულიად დაკვირვებულ და დავივირტე, უმიდგნებამ და სასოწარკვეთილებამ დამწრა ხელდა, სასწაული უნდა მომხდარიყო, რომ ასეთი ქმრის პატრონს ჩემკენ გამოვხვებოდა, ჩემთვის მოეცქია უფრადებდა. სასწაულები კი მარტო ნიღნებში ხდება.

თავი 5

ყველაფერი უცნაური აღმეყო. მეგობრებთან ერთად სანადიროდ წავიდე. გზად სოფელში გავიარე, სადაც კარგები და სათანადო აღმურვილო გვექონდა დატოვებული. მასმინებლმა გვიხიბრა, თბილისელი სტუმრები მყავს, გაიყვან რომ სანადიროდ მადიხარო და, იქნენ, იახთირო. ჩვენც დავთმინებდი, დავუვტადეო, ნყარობზე იყვნენ ჩასვლები.

მალე დამაბრუნებენ. შეებოდი და ელდა მეცა - ჩემს წინ დირიჟორი იდგა, მისი ქმარი, ერთ უცნობ კაცთან ერთად. ისიც შემიშენა რატომღაც, თუმცა, ნესით, არ უნდა ვეცენე. ზულინი დავადებთ ვახს. მე საქციელმდებარე მივბინჯებდი. აქამდე სცენაზე, ფრკითი შემოხილს, სადირიჟორი ფრთხილ ხელში რომ გხვდებოდა, ვერ ვაეცნობიერებდი მის წინდა მამაკაცურ დორბელებს. ახლა კი ჩემს წინამდე იდგა ვაჩხებსა და თანამედროვე დღაზ სეიტრები გამიწყობილი ახლიან, კონთამგვარი, სულით ხორცამდე ვახსალა მამაკაცი, უკან გადაფილი გრძელი ქერა თითი და მონატრესტერი-მომწინარი თვალბინი. ეს სულ სხვა ადამიანი იყო. დახვდნული, რავინარბული, გრძელთითება მუსიკოსი უღებ სისხლსაცე, მუღლამგარე მონადირედ გარდაიხახვა ამირანის ეგოსივანი.

გულში პასირ ჩხელებდა ვიგრძენი, დანა პირს ამ მიხსნიდა [გულს მისდგომოდა]. თავდაბრილი ჩემად მივბინჯებდი. მეგობრები ცდილობდნენ, გავემიარებლებნათ, მაგრამ სადღაც, შეგნენ ახოვარდნელი ქარი ქარიშხალში გადაიზარდა და ნალექითი მეშუქრებოდა. საშირლად მშრუდა ამ კაცისა. ჩემს ცნობიერებაში ცხლად აღიბეჭდა ცოლთან მათი საბილვის სურნალები. ასა ნარმისახე ახლა უფრო აფიელი იყო. აღმწფოთი, ისე გადავიოტი, თითქოს მესხამ და ზედმეტი მე კი არ ვიყავი, არამედ ის, თითქოს ჩემი რაიმე მართებდა, რაიმე წარმოიხდა და მივსაკუარებინა. სადღაც შიგნით ეგრძნობდი, რომ მართალი არ ვიდევი, მაგრამ შეყვარებული და ლოგთვა ვინ გავიგარა.

გადაწყვიტე, შური მეთი. რისთვის? რაზე? არ ვიცე, ვერც ვეტყვოდი. მაგრამ იმ წუთს, სიძულელით დარბაზივებული, სხვა ვერაფერზე ვფიქრობდი. მხარზე რომ თოფი მეკიდა, წინ მოვიციედი და ისე ჩაებლუფე, თითქოს სანადირო კი არა, ომში მივდიოდა. ახლა უკვე აღარ მივეერე, თუ რატომ იმეტებს მოსაკლავად ადამიანი იყო. ჩემს სულში ვერც კიდედ შემოარჩნული კეთილშობილური ხანსისები სრულად ჩაყვდა და ჩანაზ, ინსტრუქტორი მამოძრავებდა - მეტოქე მამრის თავიდან მოშორების ვეღური ინსტინქტი. ტყვი იმ წუთთან ჩემზე შევიხვარე მზე-

ცი, აღბათ, არც მოიპოვებოდა, თანაც შეიარაღებული. მოკრები, შამბრეე რომ არ დაეხებოდა თოლს.

სახაბიგონო მოსაუბრე გამოდგა: იცინოდა, ხუმრობდა, ანეკდოტებს ყვებოდა, თუმცა მე მისი ხმა გველის სონინად შეგრძენებდა.

ვინაიდან, საღამოს წყლის პარას ცეცხელი დაეანთეთ და მწვადის მომზადებას შეუდგებით (ხორცე ქალაქად მოგვერდა). ღვინა და დარჯად თოლდა ბიკანს შამფურებს. „ყოვლისმცოდნე“ - გაეფიქრე ზახლთ.

სმატამბიჯ არავის დაუფო ტოლა. ვინ იფიქრებდა, რომ ეს კაცი, რომელიც ღონიერად ცოხნიდა ნახევრად უმხორცეს და ხასხისას სასხისზე ცლიდა, კვირამი ორჯერ სადარიგორო ფოხით ხელში, კობტა ბავთით ყელდამშვენიერბული, ნახევარ ქალაქს ატყვევებდა და აჯადოვებდა.

ჩემი განცხადებას ეპუქსობდა. ვფიქრობდი, რა ხერხით ჩამომეპოურებინა გზიდან. ჩემს ცხოვრებას ერთ დიდ გზაჯვარედინად მესახებოდა, სანამ უცხრად უზარმაზარი მთა ნამოხმარია და მზეს მორბილივდა. ეს მთა უნდა გადამეფე, რადაც უნდა დაემეფეოშიდა.

დოდი განსჯის შემდეგ გადაწყვიტე, მეორე დღეს სადმე დამემარტოვებინა და „უბედური შემთხვევა“ მომეწყო. მიიწვი ჩემზე გამოუდევლი იყო. სმას ეტუკლი, მას კი ხშირ-ხშირად ვუსხამედი, რომ შემეგოშმე მისი სიმკრეპითი თავი ადვილად მემართლებინა. შუალაშემდე „ესეტი“, მაგრამ, თქვენ წარმოადგინეთ, კარგადე ისე მიიციდა, ფეხზე არ არევიდა.

მთელი დღე გაგათენე იმაზე ფიქრში, რა მომემოქმედა, საჭირო იყო ბუნებრივი, დამაჯერებელი სიტუაციის შექმნა, რომ მიზნისთვისაც მიმეღწია და ეტყვი არავის გასჩენოდა. ვისებრებიც ყველაფერი, რაც ნამეკობაა - სათავგადასავლო ნივთები, ფეხსაცმელები, განსაკუთრებით დიქუნისისა და ეტყვი პოს... ბოლოს ჩამართობინა, კარგად დასტრიათებული კომპარას ნახეად მოაწვინა, არც ერთ ლეტერატურულ კომპარას რომ არ ჩამოეფარებებოდა.

შედეგადეფიდა. ასანთს გაეკარო, ჯერ ძალიან აფრე იყო. ჩემს თანმგებარევეებს ტკბილად ეძინათ, ის მეორე კარავში ინვა.

ზუსტი სამოქმედო გეგმა მინაც არ მქონდა. ისე ღამახად თენდებოდა, რომ ჩემს სიმზავე წუთით დატბრა.

აი, აქ კი განითავდას სურათია საჭირო, რამე კარგი პეიზაჟი, კოროსტელი, რომ შეიძლებოდას, ზავებატავი (ისე, კარგი აზრია, ვითომ რატომ არ შეიძლება? მითუშეტეს, რომ შედეგადეფა ასლების საკეთებას). რამე ამის მსგავსე კარგი იქნებოდა - დადასედა. წერილნი ვარსკვლავნი ავლადუნენ, დასხდუნენ ცახუბა“, მაგრამ მე რომ განითავდი მჭირდება? შევეცდომე ბანალური განმეგობა - ცხადხოდელი (შეიძლება თვალუფვეენელი) ხეიბი, ჩიტების ქლურტული (ან თვალ-ხეილი), მორაკაკე ნყარო, გამჭირვალე პავერი, ზეთა მოფხვფხუე კენწერობები ეს ბოლო კია ორთქნიალური, მაგრამ არ ვარგა). არა, უნდა შევეშუა. იქნებ ვაგვისენო რამე, ჩვენი ან უცხოური ტექსტი, თქვენი კი პლაკატად შე ჩამითვლით, უზარბოდ ვასესხებ (თანაც ეს დღეს მოდაშია). აი, ბუნდოვანად გამბესენდა: რაღაც ცისკარო, აღმოსავლეთით, შორს განმეუენი ღრუბლენიო, მაგრამ ეს, მგონი ლექსია, მე კი მხოლოდ

პროზად აღვიფიქრე: მოკლედ იქ, სადღაც, ათასი ხმითი ფრინველები განითავდა ვეგებთან, ცა მწყვერბოდა, ნათლებია და მიხლველნიც შენატრან (მგონი დაეამახინე, მაგრამ უდვიზაუბობს მიიწვი ეს სჯობს), თანაც განითავდას სურათი ისე, ტყვილად, თვითმზნურად არ დამჭირებინა, მინდოდა მტყენებინა, როგორც კათარხისის უზარი აქვს ბუნების (არც აქ უნდა ვიყო ორიგინალური, მაგრამ ამას თუ გამოვეციტე, ამასაც ბოლომდე ვერ მივიყვან).

ღრმად ვსუნთქავები და ვფიქრობდი, ამ მწყვერბი დოლას მე, კაცს (და არა მწყეს) რად უნდა მოწყურებოდა სისხლი კაცისა (ეს აზრი, მგონი, ჩემია)? აი, რის სათქმელად ვიჯობიერ ამდენი, მაგრამ რად გინდა, კათარხისი არ შედგა, ყველა ფახა ვერ გაიარა, ეტყობა სადღაც, ჩემს შინდია, რაღაც ბარბოცი დაუბუდა და ცხვირ-პირი ნაიბტურია.

ასანდავად უკანვე ჩავსურთიცი კისერნაგრძლებული ჰუმანისტური იდეალები, რათა აფელია დამეფირო მიოხე ჰუმანისტური-სოციალისტის (არ თქვია, ასე არ არისო) იდეალისთვის. სანაშალოდ აღვიფიქრე ჩემს უშეშვერტეს სისატრეოს ზატება, რაღაც ძალად აფელიადან ნამოხატება - „ჩემი უნდა იყოს, ჩემს“, - სადღაც შორიდან ამოვიანხე.

სიყვარული რომ ავადმყოფობაა, ეს აღმოჩენა არ გახლავთ. თუმცა, ჩემი დაკვირვებით, როგორც ყველა ავადმყოფობას, მასაც აქვს თავისი განვითარების ფაზები: მზავე (ჯერ კიდევ განკურნებადი), ქრონიკული (შედარებით ზომიერი) და პათოლოგიური (უკურნებელი). თანაც პათოლოგიური ის ფორმაა, როცა სიყვარული, რომელიც, წესით და კანონით, უნდა აკეთილშობილებდეს ადამიანს, უკურნებელი ერთდება, ანუ კი აღარ გვაძალადებს (მოციქულნი როგორც წერენ), არამედ პირიქით: ვეამბობლებს, დადმა მიგვაქანებს, ამ მცირეოდენ ღირსებებსაც გვაქარგვენებს, რაც ღმერთმა ჩვენითვის გამოიშტა. აი, სიყვარულებს ის ფორმა აქვს შეზრდა ახლა მე და თაგ-თაგვე ვმევებოდა, სადაც ბნელი ხევი მიმელოდა. მინდოდა და მორჩა, მსურდა და გათავდა. რას ვთხოვლობდი, რა უფლება მქონდა, ან რა მომეყვებოდა ამას? - აბა, მე, პა, პა, ამაზე ფიქრი ჩემს შეზღუდულ გარებას აღარ შეეძლო. მზავე ვიყავი კარვის კალთა ჩამექრა და შიგ მწლიო, სრულიად უღამახოლო კაცი შეუბრალდებლად მომიკვლა მთლილდ იმბოტი, რომ ივლიცის საქმრო, საქმრო კი არა (რადღაცა ამერია), უნდა იყო.

ისეც ეძინათ. მოთამენება არ მყოფინდა, როდის გაიღვიძებუნენ. ვადამწყვეტელი მქონდა, ნაღირობასას სადმე გამეშტებუნებას და სიტუაციის მიხედვით მემოქმედა.

ბევრი განსჯის მიერ მოკვლა გადავიფიქრე, უზარბოდ მეშენინა, სინდელად მძლია და არა კეთილშობილებდა. თანაც ასეთი კაცის ქვერევი ჩემთვის დიდახან ვერ მოიკვლიდა (ეს, კაცი გჭობდა...). სჯობდა დამსახარებინა, ინველიდად მექვია. ჩემი აზრით (კია ჩემი? უკვე ვხედაფერში ვქვი მესარებას), ცოლ-ქმრობის და, საერთოდ სიყვარულის, დაუძინებელი მჭირი ერთ-ერთი პარტნიორის ავადმყოფობაა. სიყვარული თანდათან გადაზარდება სიცოფელის გრამოსში, რომელიც თანდათან საქმიად ძლიერია, მაგრამ ნელ-ნელა ვადადის მოხერხებისა და ბოლოს გულგრილობის სტადიაში. უახსალ მხარეს თან-

დათან უნებლდება თვითმხრის უნარი და ავადმყოფზე მტკიცე საკუთარი თავი ეცურება. იგი უღელური პარტიზონრის გვერდით მსხვერპლად აღიქვამს თავს და თავისდაუნებურად იწყებს ფერის ფანსელ ურთიერთობებზე. თუ ამ ფერის ასპარეზზე გამოიწვია ვინმე, ოდნავ ბოძავს კმარა - მოკვადლობა გადაადგილდა, დათრგუნული ადამიანი ხაესითი ჩაქვადება მსწრე არგუმენტზე - „რა კენა, ერთხელ ვიცოცხლომ“ - ღა ნებდება მოუთაკავ სტრატის, ხიცოცხლედ რომ ენადგება.

ჩემს გვეგვამ ამ გარდაუვალ კანონზომიერებაზე იყო ღამიერებულნი. მე მას ინგალიდად ვაქცევდი, მეტი კი ცუდადერი თათისით აწყობოდა.

„რა ამბავია ამდენი ძილი“, - ებობოტრობდი გუნებაში. ბოლოს მოთმინება არ მეყო, ეტაცე ხელი თოფს და შავრში გაიხსროდა.

მეტყევე ნამე ვედა ფეხზე ნამოფარა, რა მოხდაო. „ბურქებში კურდღელმა გაიფარება, შავრამ, შავრა, ავაც-დინე“, - ანი ტყულის თქმას რაღა უნდოდა. ერთი თუ მე-ორი...

აქ გამოვტოვებ საკმაოდ დიდ მონაკვეთს (გრძელი სიტყვის მკვლად თქმის კლასიკური პრინციპით) ჩვენ-დახურვისა, წყალზე ჩასვლა-ამოსვლისა, ტყის სიღრმეში (საჭიროებისმიერ) შესვლა-გამოსვლისა, საუნებელაზ-ლანდარობისა და ნების გრთავი, საკუთარი ფარტახითი შეავსოთ იგი, ფეტილებზე დაუშაბოთ (თუ რაიმე სანტიგრასს და გეოზონებას მოფიქრებთ, დამირჩევთ და ჩაენერე).

ნადირობა კარგად აწყობ. ცათა ღმერთი არ შეგვირის-ხება, შავრამ ხელჯარიელიც არ დაგბრუნებულვართ.

ჩემი გვეგმა დღის მეორე ნახევარისთვის იყო გამაზნულ-ელი. ჯგუფად მივდიოდით, განმარტობა გაძვლევებოდა. შავრამ, ჩემდა გასაოცრად, უცებ თითონი შემომთავაზა მთავარი გზიდან გადაადგილება და ცალკე გვეხადიარა. ამით სრულდა ვერაფერ დახანრება, პროფესიონალები არიან, მე მათთან ერთად ტყუალად დავებეტებო. სულ მარტოც ვერ წავალ, გზა ამერევა; ნამომევე, ჩემი ერთი ჩიტოც რომ მოეკლა, მოხაგოლად ვსტე მეყოფილი“, - გათი-ლობა. მეც გავუღიმა კმაყოფილმა, იუდას ღმილილი.

არ ვიცი, მე რატომ ამომარჩია, ალბათ, ბედისწერა უბოძებდა. რაიმე რომ არ ეცეცა, მაშინვე არ დავთხოვდი; აბა, ხომ არ ვეცემოდა, ნამომე, ძვირფასო, სამხე გადამგებო, ამ თავი ვაგიტტებო-მეთქი. დინჯად ვირჯებოდი. დანარჩენის საგულდავსულოდ ავუხანნი, რომ მე, მაროალია, მათთან ყოფნა შემიძინა, შავრამ სტუმრის ნებას ვერ გადავიკოდი, უნდა ნაყოლოდა ცალი ყურით მოხმამინეს, რადგან ძალღს გემა აელო და ჩემთვის არ ეცვალათ.

ერთ ადგილას, კლდის თავზე, ნამომე მიწა მეგულე-ბოდა ქვა რომ ჩაგვადოთ, ზრიალით მოცვეტოდა ქვისითა და კეჭების, ბოლოს კი, ლოდების გროვი, თოფის ხმა-ზეც კი შეავიციოთ დაძმებოდა ხოლმე. კლდის ძირში წყარო იყო. ქვადა გზაც ჩაუდოდა, საკმაოდ უხედათო, შავრამ მან ეს არ იცოდა. მათთან მოვიხანნი და ჩუხად წყალი გადავღვარე.

ბერი ვიხებიალეთი. რა თქმა უნდა, ვერაფერი მოინადირა. არც მე დავხმარებივარ სახელის მოქანმა.

დასოცნებულად რომ დავხანბოდი, მზე უკვე გადახსული იყო. „გრა, დროა - გულგუნება რაღაც ჩემს თავში, ხაფიკოტლები ამტკიცდა.

„წავალი არა გეკეცა?“ - მკითხა. არა, მართლაც ბედისწერა გადაკატეგებოდა. მათარა დინჯად მოვიხანნი და მოვანოდე. გახანსა, ტუქმთან მიიყო - „ეს ცარელია“. რას ამბობ - შევიცხადე - ეტყობა, დაშეცეცა. მომეტე, წავალ, იმ კლდის ძირში წყაროა“, - ჩავიღობარაკე ვხანბოდე. ვი-ცოდე, არ დამთხანმდებოდა ის კაცი არ იყო, თავისი წყურელი სხვისი ხელით მოეკლა. მითუმეტეს, ვამოფე-დებლობით, სრულიად აფელი ეწვენებოდა იმ წყაროზე ჩასვლა (შორიდან მართლაც ასე ჩანდა). სწორად ვავთვალე. „შენ რატომ შევანახო, მე თითონი ჩავარბენე“, მთავ-სება, მათარას თავი დაახურა, ქამარზე მიიმავრა და აღ-მართს აუცეცა. გულში გზა დავულოცე.

ორგორ რაულ გვეგმებს ესახავდა და რა ადელიად გა-მოვიდა ვეცლავერი. კარგა ხანს ვიცვდიდი. ბოლოს დაე-რწმუნედი, რომ მომხვედელი უკვე უნდა მოსულიყო. ყვირი-ლის ხმას ამ სიმორზეც ვერ ვავიკონებოდი.

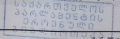
ქვევა გზას დავადეტი, ბურქებში მიმაღული ბილიკი მალე ვიბოვე. ზინდებლობა. „უნდა ვირტარო“, - გამიილევა თავში.

სისხლში ტურავდა. რა თქმა უნდა, უჯრონად იყო მკედე-რი არ აღმოჩნდა, შავრამ ბური არაფერი აკლავა. სახე სულ დაწერტყოდა, ერთი მსხვედვითვე შეაჭყობოდი, რომ ორივე დეტი მოტეხილი ქოხნა - ძვლები ხანჯლებითი ამოსროდინე მუხლისთავებთან. უჩველეთი ხელებზე დე-და-ხედე, ჩემს დაშლუხეულ ხელებზე. თითები ღურჯა და და-კურხმხული ქოხნა, ეტყობა, ფრხილითონი კლდის ელვა-ქეხობა. მარჯვენა ხელის არათითი კი ბუნებ ვეცადა, სწო-რედ ის, რომელზეც საჭირონი ბეჭეღს ატარებდა. ესეც ფატალური ნიშანი იყო. ერთი პირობა, ვიფიქრე, მოეგრე ამ ბეჭეღთან თითს-მოეტი, შავრამ მოიხედა, რომ შეტეკოვ-ებოდა ისღა დამრწმუნოდა, „მწრწუნელობა“ გამოეჭინა და ზანა, კამდე მიმეფარია. შემეცლო ნავსაულოყავი და სხე-ღისთვის დაშეება, შავრამ არ მიხედა, შემოვევვის აფ-გული უშეაღვლო ესახათ და მიმხედარიცენენ, რა ვითარე-ბაში ენაბრათა ეს.

წყალს ესახამი. მოვადამივ გონს მოდიოდა, შავრამ ძლოერი ტკილითიგან უკადეც ბრუნებოდა. ამასობაში შემოვკვლამდა კიდევც. უფრო სწორად შე-მომაღამდა, მისთვის იხედავ ღამე იყო. საკმაოდ მიძიმე აღმოჩნდა; ტყე უნდა გამოეცოდა. ამოვლა ტვირის ზიდაც, მივხედა, ჩემს ძაღვს აღებებტებოდა. ჯოებში ხელისგუ-ღისოდენა ტელეფონი აღმოეჩინე, შავრამ, რად ვინდა, ვისთვის დაშეტეკა ამ ტყე-ღერძი. სანადიროდაც მომ-ბოთისით დადამარ, ჯვარო“, - დაცინეთი მივმართე ნა-ხეჯრადგავამს (ჯერ კიდევ ინსტიტიკტა ნარმართავდა ჩემს არსებობა).

ბუდად, ისე ჩვეენება გვიხანსენ. შუღამება რომ მოახ-ლოვდა, მივბედნენ, რაღაც ხოფათი იყო ჩვენს თავს. იმ დროს გვიმოკვს, ცეცხლის დანთებას რომ ვუდლობოდი. საკაცე შეკერე და ორივე ნამოგვათირეს.

(დასასრული შედეგა ნომერში)

შეიძლება თუ არა, სონეტი იყოს ქართული? ვახუშტი კოტეტიშვილი ამტკიცებს, რომ შეიძლება და ქმნის „აავის“ სონეტს, რომელსაც გამოარჩევს ფილოსოფიური დაფიქრება და მეტაფიზიკური ქმნადობის ენერჯია. აქ არის ფიქრი და თავისუფლება.

დააკვირდით, რა თავისუფლად იტრება პოეტის მიღწერ სიტყვებში, როგორ ძალდაუტანებლად ქმნის მითოსს, სისავსის მითოსს, რომელზეც აღმოცენდება ახალ რწმენას, სიტყვების ახალ სივრცეს. აქ არის იმედი დატყვევის მცირე მინარველი, რის გარეშეც არ არსებობს რწმენა.

აქ არის ძველი ფორმა და ახალი მინაარსი, და არის დეტალები, რომლებზეც მკითხველს საშუალოდ დამახასიაურებელია, აი, თუნდაც რაიმე: „შავ-ხვე-სულელი – ფშავ-ხვესურელი“, და კიდევ რაღაც, რაც მწვლად გამოიყოფისა.

აქ შეიძლება ვაჩნდეს სხვა შეკითხვებიც: მაგალითად, რატომ ირჩევს ავტორი ყველაზე მაკერ საღვთო კანონს? რატომ არის ეს კანონი უჩვეულოდ ღია და „დემოკრატიული“? როგორ გავმოფროთ ფორმისა და მინაარსის ურთიერთკავშირი?

ღირს შეკითხვებზე თავის გატყუებაზე? თუ არ ღირს, მაშინ ვთავაზობთ მარტივ გამოსავალს – ეუნდათ ამ ლექსებს უბრალოდ „ვახუშტის სონეტები“ და ყველაფერს თავის აფგალებზე დაფიქრებ.

ვახუშტი კოტეტიშვილი

ქართული სონეტები

ფშავ-ხვესურათის სონეტი

აქ პირველითგან იყო ლექსი. სიტყვა, ვით სიტყვად
აქ ყველა სიტყვის მუთყვა, თანაც ტყვე არა.
ყველა კაი ყმას ნელზე ლექსი ხმალღოთ ვრტდა
და გულზე ლექსისა დალი აწნდა, ვით ნატყვიარი.

ქართულმა სულმა აქ ოდითგან იმლო, იმწვილდა,
ქვე-ციხისა ღობო არ დაშლილა, არ გაშობილა,
აქ დღესაც ისმის მადლიანი ღოგვა ღვთისმშობლთა,
ხმოებენ: ღამარი, იახსარი, ბერი კობალა.

აქ ყოველივე მიცემნია: ტკილია თუ მწუთხე,
გულზე ლექსების გუთნული გამფეხს ხნულებად.
ყუოფილდარ ბერგან, მაგარამ ქვეყნადა არცერთი კუთხე,
ჩემი სულისთვის უფრო ახლო არ მგველეება.

ჩემი სამზოო, საფიქო, შავ-ხვე-სულელი,
აქლდამა ჩემთა ოცნებათა – ფშავ-ხვესურეთო!

პეიზაჟის სონეტი

იმ ხედს რა ვუყვით, სადაც უკვე აღარ ვიქნებით?
მთებს, რომლებზედაც ველარ ავალთ ან წყლის იმ

ჭაქლებს,
ჩვენ რომ ვერასდროს ვიცურებთ და მხოლოდ ფიქრებით
მოვუფერებთ მათს ჩვენს მიღმა გულგრილად ჩაქლებს.

პეიზაჟს ჩვენ არ ვენაღვლებთ, ჩვენთვის კი იგი
არის სიტყვებზე, ცხოვრება და სამშობლო თავად,
თვალსაწიური, რომლის ნაცნობ სანაწებს იქით
ჩვენ ნოსტალგია გვეუფლება და გულებით ავად.

ჩვენ არ ვარსებობთ მისთვის. ხე თუ ეს მინდორ-ველი,
ქენტი, ბუნტი თუ თივის ზვინი, ნისლის ნაფლეთი
ახლოებულია უფრო მეტად, ვიდრე ჩვენ – მათელი
კაცობრიობა: სემა, ქაში თუ იაფტა.

სამშობლო ჩემო, სხვა ქვეყნებში სიტყვებებს ვარჩევ,
შენს პეიზაჟზე სულ პატარა ბორცვად რომ დავერჩევ.

ფიქრის სონეტი

ბანდახან, როცა ნაღვლიანი ფიქრები მიხმობს
და გონს განწვობა ეუფლება მამივე, სასუდრო,
თავს გაიძულებს, გაფაღლიო სამყაროს მიღმა
და ზეცური სიმაღლიდან ვუჭვრიტო სასუთრო.

შორს, სადაც ბრუნავს დედამინა: „ის შინიც ბრუნავს!“
მეც ეიმორებ დაკინებთი, ვით გალილივი,
და თუ არ დაგვენებს ისე, როგორც ჯოჯოფანი ბრუნო,
ამ შინსავით ჩვენც ვბრუნებთ და გავაღვით.

შემოგვებნევა ამ ბრუნვაში სიტყვების წლები,
მამ რატომ გვინდა, რომ ეს ტყირთი მარებზე ვიკადით,
თუ ამ შინში ჩვენგან რჩება მარტოდენ ძელები,
არქველოვთა საჩხარუნოდ და საკირკიტოდ?

ჩვენ შინიც ვბრუნავთ და ჯოჯოფან ვამტკიცებთ ამით:
– მარადისობას გვირჩევენია სიტყვების წამი!

ფლამინჯოს სონეტი

ფლამინჯო ვარსია ლორკას

ანგელისსა და მუზას მუთათეი უნაყოფობა
და შესაძლოა, რომ ინანი, იმით თუ ვნადე,
აქ კი ვადოსნურ ნრუმი ტოკავს როგორც ობობა
და ეანგაინ ფრთებს აფლარუნებს ბნელი დუნდე.

შეფრწვნილი პოზებიდან იერმოკრეფულს
სამაჟურებიც ეჩვენება მამივე ხუნდებად
და თუ გამემბა, როგორც ცეკვის იეროფლივი,
მის მიღმა უკვე ყოველგვარი ფონი ხუნდება.

კაბის კალთების ცეცხლოვანი აღები ჰმოსაღს,
და მამრებს ორჯული ისე უმზერს, როგორც კაცუნებს,
უცებ მომწყდარი მოძრაობის ფესტსა თუ ჰოსას
კასტანეტებით სილასავით გაუტკაცუნებს.

და საცეკვაო მოედანი მოჩანს შორიდან,
თითქოსდა ივის ცეცხლოვანი მდგერის კორიდა.

უკუშიზაფხვის სონეტი

რად იფურება, ორფევეს, უკან, განაკეორლები?
რას ნიშნავს შენი შებრუნება და შექერება?
რატომ ირწმუნე პანთეონის დანაპირები,
ნარმართულ ღმერთებს განა რამე დაეჯერებათ?!

რატომ ჩახვედი ვერიდიკეს აფასბრუნებლად
და თლით პერმისაც კვანძილუ, მისი მზღებელი
იგულმაივინე ნარმავადი კაცის ბუნება
და გულბრწყვილოდ მოხადომე შეუძლებელი.

მე ვინც მავლია, ქვეყნად მათი გზა-კვლია არ ჩანს,
და მათ საძებნად ვიცო, არ ღირს მთა-ბარს მოედება,
რადგანაც ვგელა, სიცოცხლეში ვინც უკან დამჩრა,
ახლა, მღამერ ცხოვრებაში, წინ შელოდება.

და იმის ნაცვლად, რომ შექრელა ანდა მეფავა,
ამაქვენიდან მივალ უკანმოუხედავად.

შინდობის სონეტი

მე ამაქვეყნად არაფერი შემთახორებდა,
არ მიძებნია ნაადურებში იოლი ფონი,
წინ დაგიხვავე დაპნეული ჩემი ცხოვრება
და ჟოველ მარცველს მისხალ-მისხალ ვსოხადე და ეწონა.

ჩამოვიშორე ამ ცხოვრების ზედმეტი ბარგი,
და ნუ ჩამითვლით ამ ჩემს ნათქვამს აუკია კვებნად,
მე, შესაძლოა, ბერის ვერ ვაგნედი და ვერ-რა ვარტმ,
მაგრამ არასდროს არავსათვის მივჩნა ქვეყნად.

ფერი გავეუტე სააქაოს სატანურ ფანდებს,
აღლი კაცი ამ ქაოსში ხსნას ვერ მაიგნებს.
ვისაც მწამდა და ვისაც ჩემი ხომალდი ეწანდე,
ის მიძინებდა თურმე ლაღად გამლილ იალქნებს.

მე მაინც მზად ვარ, რომ ხატის წინ კლაპტრად ვწითო
და იმათ სულთა შესანდობად გვედერი, ღმერთო.

სომაღლის სონეტი

ულამაზესი კარავლა ავაგე ფიქრით,
ლექსის ფურცლები დაეუყენე ანძის აფრებად
და თუ ოდესმე ლექსთგამრიგეს ამ სომაღლს მივეგრო,
სხვა დანარჩენი ყველაფერი მფარაფრება.

ავაფრიადე აფრები და ოცნებად ვიქტე,
თავბრუს მახვევს და თან მობაცებს ჩემზე სილაღე,
მე გადავლახე ყველაფერი აქაც და ოქაც
და საკუთარი არსებობაც გადავიღახე.

ჩემთვის ჩვეული არის განცდა განმორებათა,
წიფითან, საგნთან, მოღვეწასთან, ქალთან თუ კაცთან,
ბეგრად დავკარავ ვივლაფერა, რაც რამ მებადა
და აღარ მზარავს ნაკულლობის რაიმე განცდა.

ახლაც მიჭერი და ძალა მეყოს იწნებ იმდერი,
მიმღწეწიწის იქ, საითაც ფიქრებს მივდგინი.

შთამოხვალთა სონეტი

ვიცი, რომ დამჩრა ამაქვეყნად ღლე ოროადე,
რატომღაც ვეძლობ, გაეხვე სიტყვის უფრო სრულმქმნელი,
ან რატომ მიწნა, გულანთებულ ლექსად ვლეყოდე
და ღმერთს რად ევედრი, არაფერი დამჩრეს უთქმელი?

რა მიძიულებს, ხანდაზმული სიმწოდის ნაცვლად
დაუდგარი მღლეგარებით მეხებედ ალორის
და წიფისოფლის საკეთანი ფილის ფაცლა
იქნებ როგორმე გადაედო და დაეხვავილი.

არა იმიტომ, რომ სხელი მიწნა რაიმე,
არა იმიტომ, რომ ვინწესთან ნეიტრებაბხო,
არა იმიტომ, რომ შექრევილი ვინწეს: „კვი მიქ“
და არც იმიტომ, რომ წიფნები აეთობაბო.

შთამოხვალო, მე ხომ მწრთვის ვათერ-ვალამე,
დაგლეოდები ჩემს წიფნებში, მოდე, ხმა გამე!

აბალისა და კანის სონეტი

აღამიანო, ვით მოგმართო, მითხარ, რა ენით,
ჩემი გაგნა მწრთვის აღბათ იქნება ძწელი,
შენ ვერცკი ზედეტი, ოდიტგანევი რომ ხარ კაენი,
დედის საბოძდე მენს და-ძმათა სასტკი მქველელი.

სეგრმის ნაკაბმა „...ტოზოიდი“ იფავ ერთ-ერთი,
მაგრამ ვერაფრით ვერ იფუე – „ტოზოიდობა“,
გზა სულ წიხლებით გააკელი, არასად შექერდი
და მარტოოდენ სამის წილდ ქაოვე მწეიღობა.

შენ თუმც მოგეცა ღლთაებრივი ზეწობის ნესი,
მაგრამ ვაი, რომ ამ კანწნებს რა თაემი იწესი,
როდესაც უცებ გაგინედება სინდისის მყესი
და კულუ ვწყურია გამმაგებთი და-ძმათა სისხლი.

– მითხარი მაინც, რად გამომდე ყელზე საბელი?
გონს მოდე კაენ, მე ხომ ძმა ვარ შენი, აბელი!

მრწამსის სონეტი

გაგიყვებინა ამ ცხოვრების ტრაპეზის ბოლოს,
ვით ხალხურ ლექსში მიგვხვებული ბერა ქედანი,
მე ამაძვინაღ გატყვევდა ახლი ვარ მხოლოდ,
არსთავამრიგეს არქვეშია ჩემს დედანი.

მამაში წერია, ჭეშმარიტად ვინა ვარ, რა ვარ?
უბო გორის ვარ, როგორი მაქვს ძირძველი არსი?
ამაქვეყნიურ თვატრონში განზე რად ვდგავარ,
როცა ანშლავით მიდის ყოვლად უნიჭო ფარსი.

არ შეუზნებია ჩემს სულს ფუცვ დაუბის ფუფხი,
კოცონზე მწვავენ, მაგრამ ცეცხლი მე არ მიდებია,
რადგან ამქვეყნად ღვთის განგებას არახდროს ვუფროხი
და რწმენით საესეს სიკვდილიც კი შეიძლება.

მაცოცხლებს მრწამსი, რაიც რწმენი სულმა შენივთა
და ვინძლო ასე აღვესრულო, ღმერთო, უენითა!

ვაილოზის სონეტი

ცხოვრებაც ისე მიინაგლა, როგორც სონეტი.
სულ რაღაც ერთი ამოსუნთქვა, თოხამგები მწკარი,
შის ბოლო მწიბოვლედ ასე სწრაფად არცკი ვგონებდო,
რომ უკვე ღრითოდ ღია დაშვება სულეთის კარი.

თუმც ამას დიდად არც ვინაღვლი, აღარ მაქვს თავი,
კვლავინდებურად ვიხალხამო ცხოვრების ღვრდო
და თითებისა ვაბლანდული თეთრი თუ შავი
დღეების ხალხით არიანდას ძაღვით ებურდო.

მივდივარ ჩემთვის და თან მიმაქვს ცხოვრების მხამი,
დაუნდობლად რომ ვამანთხობა თავზე სიბერემ,
მგულმარჯვ ვთვიმერ ტემის გონებას ღღისით თუ ღამით
და რა ვქნა, თუკი ეს ცხოვრება ვერ შევიფერებ.

ნუთოსოფელი, მე გაგიღე ისე, ვით ხარკი,
ზეთისოსფელი, თუმც არ ვციც, საერთოდ, ხარ კი?!

ძალიან ძნელია წერი ისეთ მუღ თემაზე, როგორიც არის პატრიოტიზმი და თქვა რაღაც ახალი, ახლებური, პოეტური, თანამედროვე გემოვნების შესაბამისი. ძნელია, მაგრამ არა შეუძლებელი.

გურა კვარაცხელია გუთავაზობს შეუძლებლის შესაძლებლობის საკუთარ ვარიანტს, — ძველ დემს აცოცხლებს რამდენიმე პოეტურია სამუდებოთ, კერძოდ, ეს არის არაიმიოული სტრიქონები, რეალობისა და წარწმისების ურთიერთმეწინააღმდეგობა, მსუბუქი ირონია, ლიტერატურული აღუზნება და ფურადების გამოყენება იქ, სადაც ფურადები არ არის საგულავებული.

შეუბნავა, როცა ნაქს ინტელექტი უმაგრებს ზურგს.

გურა კვარაცხელიას სიტყვას დამაჯერებლობას სძენს ისიც, რომ სტილიზაციის საშუალებებით ერთბაშად მიზანს იღადა აღწევს. დროის სოციალური შინაარსი ჩვენს თვალში გარდაისახება მახატურულ ფაქტად. აზრობრივე-მოცულობით მუხტის დაძაბულობა მიწვლია ამ ზღვრამდე, საიდანაც უშუალოდ შეიგრძნობა არასტანდარტულობის მხატვრული სიღრმეები.

შეიძლება ითქვას, რომ აქ არის სერიოზული თამაში არასერიოზულობის ეფექტის გამოყენებით და შედეგად, რომ ეს კარგია.

გურა კვარაცხელია

მძირფასო ბატონო...

თავი თუ არ შეგახსენე, დაგვიწყებები.
შენი ბრაღი არ იქნება.
შენი ბრაღი არ იქნება —
შენ გაეხსენებ ყველაფრით ყოველ ნუთს.
მე ქურამი ვცხოვრობ.
ვილაყას ასფალტზე რომ გასაღები დაუვარდება,
თითქოს ჩემ გვერდით დაეარდაო,
ასე მესმის ჩემს ოთახში.
მე ქურამი ვცხოვრობ.
ჩემი ბინა სხვისი მტერთათა საცხე,
ჩემი წინებებიც.
მტერთს დანშინდას ვერ აეუდივარ,
ქალი ვარ ქეიშამი.
უაზრობას სიტყვებით ვებრძვი,
რომლებსაც ვამუდმებით ვაცლი მტყვერს

ბამბაზის რბილი ნაჭრით,
ფაფუკი კიდებით —
მემშინა, არ დაეკანრო,
მათ სულიერ თვალეშმა
საყვედური არ გაავანო ხელების მიმართ,
რომლებიც ვერ კიდევ მახსია და მემსახურებია.
მე ქურამი ვცხოვრობ,
სადაც წელიწად ბამბაში გაღვივებული და ამოხეთქილი
სიამავე დადის ჯეჯილივით.
ჯეჯილი იღუბება უმიწოდ,
უ-დედა-მინოდ.

შენ ვეყოლებით საცხე ფაიტენებზე ოცნებობ
ქურეში. ვანა საყვარელი არა ხარ?
ყველა მყოცნებე სავეარელია.

მე ხმაურზე გწერ, მტყვერზე გწერ,
მოთალაქეთა სიბრყვესა და
ჭადრების აღურვიაზე გწერ...
თავი თუ არ შეგახსენე, დაგვიწყებები.

ძვირფასო ქალბატონ მერო,
 ბოდბის გონდი იმასთვის, რომ
 ამ საჩივარზე „ტექნოლოგიური ხელისმომხრე“ ვერ ვიქნებო.
 იყოს ანონიმური.
 ვის ვერჩივ, არც ის ვიცი.

შენი ბრალი არ არის,
 არც ჩემი, მტერთი რომ ვიყნებოთ:
 ევგენის ტექნიკური მტვერია.
 (წინა მერმა ეს იცოდა).
 შენ და მე (ქალი ქვიშაში),
 მგონი, ამას ვერ მოვცრევით,
 მით უფრო, რომ შენც ქალის სახელი გქვია.
 ძვირფასო ბატონო...

ასე მოხდა ხველ-ზამ

შორს მიდოდა გაბედა,
 მაგრამ შეფერხებები
 ჩოგნის ბურთით ახტუნავენ ბუნ
 ჩემს მხურას.

აი, გაბედავო რცხილის ცოცხალ ღობეს,
 საბურღი გადასულ მუხას,
 დაღარულ ქრტიანს,
 ეჭვებით დაიქვეყნებულს.

იქით რა ჩანდა?
 კრედიტორების,
 ინვესტორების,
 ბიზნესმენების დაბურული ტყე.
 (ვაიმე! იმით არ დარჩეს ჩემი ქვეყანა)

უფრო იქით – ფიზიკლი მუცაოლისი,
 მინარე მტროპოლებით გამძლარი.
 (რა ღენა, იმან არ ჩახეოქოს ჩემი სამშობლო)

ქარი მანც ამოვარდეს,
 მოაბრუნოს ჩემი მხერა, გააეებულმა,
 ან თოელ-ფყამი ჩააქროს.

არასოდეს არ გაორდა ჩემი მხერა,
 შენ ერთს გხედავს, ერთს.
 იმიტომ, რომ ცალთეაღაა
 („კორექციული“)

შენ ერთს გხედავს მაშინაც,
 როცა არღვევს სახღერებს
 და დაფრინავს უბაჟოდ.

გაეებდოთ და... ერთხელაც ჩამოვარდა ჩოგნის ბურთი,
 ნაქარი ატამებით არ გაგორდა ღობის ქათობში?

ყველაფერი დაჩუმდა და დაწუნარდა.
 მერე კი...
 მერე კი ხმა ნამოვიდა იმისი,

მე რომ ძალიან მიყვარდა
 (ცალთეაღასი, ცალთეაღასი),
 ტბილად ღამინადაა და
 დამაძინა მშობელით:
 „ქათობს ღეჭავდა ნიავი
 ბროლ-მანანქარის კბილითა...“

უპ, რა კარგია...
 რა კარგია დალოცილი...

ღმერთმა ყველას გაშველოთ..

•••
 ჯერ იყო
 გაუგებარი სიტყვები,
 მეერი გაუგებარი
 სიტყვა.
 მერე – სიცხადე,
 გამანადგურებელი
 მცხუნვარება
 რეალობის,
 რომელიც ყოველთვის
 წინ ხტებოდა,
 შიდაზურად ეჩრებოდა
 ვეღღარში,
 რათა წარმოახვეს
 ადგილი დაეკავებინა
 უტიფრად.

•••
 სიცოცხლეს
 თითოს არიგებდენენ,
 მაგრამ
 გატყვედენენ
 ორმაგად:
 ნონამიც
 და
 ხურდაშიც.

•••
 გოგი ჩარკვიანის სიკვდილის გამო

ფარისველობის
 ხლართებით
 დახლართულო სოფელო,
 ის გტოვებს,
 უსამართლობის
 ბუნარევი აღიწით ნაგებს,
 ანგარებისა და
 სამარცხვინო გარიგებების
 სადგურს.

ის მივდის.
შენი ბინი
ვერ მიცეკარა.

•••

ვეფრების ღოღუღები -
სანთლები თავდაღმა,
მინამა ჩასვლაზე რომ ღლოცულობენ.

ქალაქის დინამიკი

- ის მაღალი თუ მოვიდა?
- ახ, რომელი?
- თუ მტკიროვნენ?
- ყვაფაჩიკვისმახედები...
- სულ არც ერთი
ახლოებელი?..

ოქულისტის დანახული

შეგს ჩამოაწვია ღრუბელი,
ჩავედნენ ჩრდილები, შეტეხა,
მინდორს ყაფაჩის თვალებში
გაუფართოვდა გუგები.

არქიტპიცი

ატატიებული შუღით ხელში,
სოფლის პირისპირ,
მიდის დედა -
მარადიული მარტოხელა.

უპილოზა

ეს ვინ ოხერია,
პირქუმ სახეზე დიმილი რომ გაეშალა,
როცა მონყენილმა ნიადაგმა
ღინღლი შეურთია ყელზე
და კონახურის მონითალო-ნაბლისფერი
ნორჩი ტოტებით
საძილე გზები გარდაფარდში გადაუჭრა?

ლოტოსფერი ღრუბლის სენი
ნამოიღო ნენიმამ, როგორც მხილება,
ყოველგვარი მიდებ-მოხეების გარეშე
დამახალა შუბლში
(ჩემი შუბლი ექვების რუკაა!),
თან შორეთში გაკლავილი
ელვის ბილიკებით დაამეშურა.

ჩემს ფანჯრებზევე ხმაურით გავლილ ხალხზეც
ფიქრობს დასაბამის შემოქმედი...
სუფევლაზე ზრუნავს თითო-თითოდ,
მარტო ჩემზე კი არა.

თავითი იზრდება ჩემი სიკვდილი
დავიწყების ყურეშენჯულ მინდორში,
სადაც ფლეღისა და ღამების
უსიბარულო ხარჯვია გამაღებუელი;
ერე იმედის გუთნით გადახნული
მომავლის ველებიღა ჩანს...

ჩემი მზერა გადაიწყვანს, სადაც მომესურვება,
დაბიხსნის წყფიადის ალყიდან.

იქ ახალი ვარსკლავია,
თითო,
ამწუთის შობილი,
ციმციმით რომ უღუტავს ყოფილიდანდი,
ექებს ძუძუს.
სანამ ჩელი ტურებით
მთვარის კერტს მიაგნებს
და კარგად მიეწოვება,
სუნთქვა შეკერის -
ხენი არ გადასცდებს სასულეში.

ხშირად ჩემი ცხოვრების სიგრძე
მოგონებებსაც ვათავიერებ
(სულ რომ ყურთან რაღაცა გესმოდა,
ის - ჩემი ნაღველი სლუკუნებდა):
ცარიელი აფგილების შესავსები
წიფე წითელი, შაძარი მწვანის გვერდით,
მტყინეარე კონტრასტს ქმნიდა,
როშელიც ლეგნაფიფიანი ცისფრის
წნეეთილობას ამოფარებოდა.

სივარულის სიმართლეს
მხოლოდ სივარულით თუ გაიგებ.

ამ სიწართლეს ვიქორავებ
სამეფულისო სმოკინგიით და ვილაძლაძებ
სახეში ქალების ქვეშ, გაბრწყინებული...
ოღონდ ჩემი ბედნიერება
სხვაზე აღარ გავრცელებება.

გაპილვიქო?

ძილის ბოლო წვეთები შემამრა ტანზე,
როცა თბილი ბოლოდან გამოვცურე
და ნაბიჯს პირისპირ აღმოუჩნდი.
ხმელეთის სივსადით მერამდნულად შემერთალი,
ერთხანს ვტივტიკებდი.
უკან მითრედა თელქის მყუდროება.
უკვე მერამდნულად არ შეთმობოდა
მისი ქვეებისა და ნიბოების
შოაღერებე სიგლუვე...

რადღ უოლდო ემერსონი

ქოქიანი*

ინგლისი „ინგლისელთა ხანობანი“

ინგლისელი კრი იემორსონი ერთი პიროვნული უფლები უკიდურეს ზღვარს აღწევს და საზოგადოებრივ ნებისრებს ეჯიბრება. საკუთრება ისეთი სრულყოფილია, რასისი ხელოვნებად მოწამს და ასეთი რამ სხვაგან არსად მოიძებნება. მეფეს უფლება არ გაჩანია, ფეხი დაახიჯოს თუნდაც ერთ აკრს, თუკი გლეხი მის გაყოფაზე უარს ამბობს. ქონებას უნადერძებენ ძაღლს ან საქათმის და ეკროპს არ შეუძლია ჩაეროს ასეთ ახსურდულობაში. ყოველი ინდივიდს თავისი განსაკუთრებული ცხოვრების გზა აქვს, რასაც იგი უაზრობამდე მიპყვს. თანამემამულენი უმეტელი მონივნებით ხედებიან მ-რ ქრამის ახირებულ ვაჭარებს სტატუტებით, მრჩევლებითა და ცხროსანი გვარდით. არ არსებობს ისეთი სასაცილო ბრიფი, როგორც ცოცხალი ინგლისელი, უკვდავების მიღწევას რომ ცდილობს ფუღლითა და კანონით. ბრიტანეთის მოქალაქეობა ისეთად გოვლისმომქლობას განიჭებს, როგორც რომისა. მ-რ კოკინი ძალზე კარგად შეაგრძობს ამას. ქისაგატკინელი ვაჭარბონის „თავისუფლებამი“ გულისბობს კეთილას იმისა, რაც მოეგრუნება, და ბევრ უპირობებს სიადის, სინდისაც კი იორგნავს, ამგვარი თავისუფლების შესაგრძობად.

ინგლისელი მგზნებარე პატროტიკა, რადგანაც მისი ქვეყანა ასეთი მცირეა. მისი თავდაჯერებულობა თავისი ერის ძლიერებასა და უნარში სხვა ერების მიმართ გამომწვევ არაფრაქსამგდებობად იქცევა. უცხოელები არ უყვარს. სუფედემბრონი, ვინც დიხანს ცხოვრობდა ინგლისში, შენძინავს „ინგლისელია შეხედულებების მსგავსების, რის შედეგადაც ისარი უშიარულებიან თანამემამულე შეგობრებს და იძვიათად ხხვებს. და უცხოელებს ისე უსურუნენ, თითქოს რომელიც სასახლის ნევრადმ ტელესკოპით ათვალერებდეს მათ, ვინც ცხოვრობს ან დაეჭვებად ქალაქგარეთ“. გაცილებით უფრო ხნიერი მოგზაური, ვენერბელი, ვინც 1500 წელს დაწერა ინგლისთან ურთიერთობისათვის, ამბობს – „ინგლისელებს შეტისმთავრად უყვართ საკუთარი თავი და ყველაფერი, რაც კუთვნილი შეკრობენ, ჩვენს გარდა სხვა ხალხი არ არსებობს და არც სხვა ქვეყანა – ინგლისის გარდა; და როცა ხედავენ თვალტანად უცხოელს, ამბობენ, ინგლისელსა ჰგავს და, რა ხანწუხარობა, ინგლისელი რომ არ არისო; და როცა რაიმე დეკლიატებს გაუთხრავებენ გემოს უცხოელთან ერთად, კეთილბიან, ასეთ რამეს თქვენს ქვეყანაში თუ ამხანა

დებენ“. ექმბისა და ეპითეტობა დახვადეებისას ინგლისელისთვის უმალდება მწვერვალია გამოთქმა: „ისეთი ინგლისურია!“ და როცა სურს უდიდესი ქათინაური მოტილხებით, გუებუნებათ, ინგლისელისაგან ვერ გარწვეო საფრანგეთი, ინგლისისაგან ბუნებრივი განხვადეებულობის გამო, ერთგვარი დაფაა, რასაც ინგლისური ხასიათი თავის თვისებებს წერს ცარიკით.

თავის ამავედ ნარმოქნისას ფრანგზეც მიგეანომბებს. ვცნობს, ყველა ინგლისური ნარმოქნისი ამაშიანს ამქრინება, ეწრომასა თუ ახიანში, აქვს საიდუმლო სახარულის შეგრუნება, რომ საფრანგეთიდან არ არის. ამბობს, მ-რ კლარჩუმა სახალხოდ უძენდა მადლი დმერტოს, ლეტერის დასარულს, რომ დაიფარა და ფრანგულად ერთი სიტყვის თმის უნარაც კი არ მიაჩნია. აღმოქვანენ, რომ ინგლისელებს იხედუნად კარგი შეხედულება აქეთ ინგლისში, რომ ჩვეულებრივი ფრანგები, ნებისმიერ კარგ ხალხგადიუნებაში, რომლებიც დაუფერად ან არაფრადმასადგებნად მოითხოვებენ მავანის დამოკიდებულებას რაიმე მოვლენისადმი უფობთან საუბრისას, ინგლისელები სერიოზული შეჯიბრის შედეგად, დებულობენ უსახლვრო თავგანისცემად მათი ენგვანი დარსკიდებულებას; და როცა ნოუაროკელი ან ბუნსილვანიელი მოიჩიებებლად ნაინუნუნებს ახალი ქვეყნის მოუწილობაზე, ხის ქიხებში და ველურებზე, მის გაყოფებს შეისილს და გულწრფელი სარბინი მათელ თანამეინახვეებისა, რომელნიც დაუფრავად მიიწვევენ მთელ მათფლობას – ინგლისის გარეთ – ნავის გროვად.

იგივე კუნძულური შემოსახლერულობა ზღუდავს ინგლისის საგარეო პოლიტიკას. იგი ვურტედ იცავს თავის ტრადიციებს, მამ ლმერთიც შეენევა იგი თავის კუნძულს ადგილობრივი კანონებით ისეთი დიდი ექსტენსის ხახში იგდებს, როგორცაა ინდოეთი, კანადა, ავსტრალია, და, ამის გარდა, შთამბეჭდავად გადმოადგება უოპინგი ვენის კონგრესზე და თვისი გადასახადებით დაბეჭდული რეპუბლით ფრეჭებზე გათილავს ყველა ერს. ღირდ ჩეთაბლა ლიბერიაციის მომზრეა და ნინასნარგამოცხადების გარემე დაბეგრვას ნინაღლმდეგი – იმბრომ, რომ ეს ბრიტანული კანონია; ნაგრად ერთი სახარხო ლურსმნას დამზადებასაც კი ვერ ბედავენ აზრეკაში, და ღურსმნებს ინგლისში ყიდულობენ – რადგან ესეც ბრიტანული კანონია; და იმ ფაქტმა, რომ ბრიტანულ ვაჭრობას ხელახლა უნდა მოეკრიფა ძალები აზრეკის დამოუკიდებლობის შედეგად, მათი დიდი გაკვირება გამოიწვია.

ბევრი რომ არ გვაგვრძელო, ვშიშობ, ინგლისელია ბუნება ისეთი მყინარეა და შემტევი, რომ სხვას ვერავის აიტანს. შეეცინერება არც იგი ვერცელია, რომ ირი დაიტყოს.

მაგრამ ეროვნულობის გარდა, უნდა აღინიშნოს, ეს კუნძული გვათავაზობს ყოველდღიურ თავყენისცემის

* აღქმული მისი, სიმფიდრისა და მდენერების მომტანი

ძველი ნორვეგიული ღმერთის – ბრივებისა, რომელსაც ჩვენი სკანდინავიელი წინაპრები ენამტყვერობისა და დიდებული იერის გამო გამოაზრებდნენ. ინგლისელი განსაკუთრებული სიმამაცის ხალხია, რაც დიდი გამოძევების უნარს ანიჭებთ: მათ ჩვეულებრივია სიმამაცე მომადლეობა, რისი ნიალოზითაც ყოველ კაცს სამოციქულებს პეკორა, უჩვენის საკუთარ თავზე, თუ რას წარმომადგენს, და აკეთის, რაც შეუძლია; ასე რომ, რა საზოგადოებაშიც უნდა მოხედეს, თვითველს მეტისმეტად კარგი წარმოდგენა აქვს თავის თავზე, რათა ვინმეს მიუბძოს. არ მალავს არც ერთ ხარვეზს თავისი გარეგნობისა, თავისებურებისა, ჩაცმულობისა, ახლობელთა წრისა თუ დაბადების ადგილისა, რადგანაც ფიქრობს, რომ ყოველი მისთვის ნიშანდობლივი დეტალი ქუჩის სისწავლებელია შენთვის. თუკი რომელიღაც მათგანს აქვს შელტო, უკლია ან მწვანე თავი, ან მწველადივი მოღუფლი ფეხები, ან ხაიარევი, ან რაიმე ნიშანი, ან ფაშვი გადმოყოფილი, ან წრიობისა თუ ყრანტლა ხმა აქვს, დარწმუნებულაა, არის ამაში რაღაც მოფორი და ლახსათიან და ძალიანაც მიხვდება.

მაგრამ ბუნება ამაოდ არასოდეს ირყება და ეს მცირე გადაქარამბებულმა თვითპატივისცემისა და ნეტურ ტყინში ერთ-ერთი საიდუმლოა მიხი ძალისა და ისტორიისა. ეს განპირობებებს იმის, რომ ყოველი კაცი იფის ისეთი, როგორცაა, და აკეთის ის, რაც შეუძლია. უკუდახვულია ყალბათანადობა, უპასუფისმგებლობა, მაჩანძლობა და შეღუფლიანებელი გულწრფელი და კაცური დამოკიდებულება, ისე რომ, თვითველი თავის შესაძლებლობაზე მეტის ნიღს გაიღებს და არაფერს შეკარგავს, რადგან ენერჯია და მინანქრადულობა არ აქვია. კაცის პიროვნული ნაკლებობების, საზოგადო, უშტად იფივე ზეგადუნა აქვს დანარჩენ მსოფლიოზე, რაც პირადად მასზე. თუ იგი გამოპაპარაეებს მათ (ნაკლებობებს), ასევე მოუცუცი-ან სხვებზე. ყოველივე ამისა ჩვენ ვხედავთ მისახერხებელ საზოგო ხასიათისა, ვინაიდან პატარა კაცი შეიძლება გულდამწყვტებამაც კი განაზავს. მასზე, ერთი გამჭრიახი პოლიტიკოსი, ერთი ჩვენი დასავლეთის ქალაქშიადა, შეუბნებოდა: „ვიცნობ მრავალ წარმატებულ სახელმწიფო მოღვაწეს, რომელთაც კარგია სასუქებზე გეგმავლობით ამიწესეს“. მცირე კი, ილინიოსის ექს-გუბერნატორი, შეუბნებოდა: „ადაამაჩმა რაიმე რომ იცოდა, კუთხიში მივინებოდა მორიდებულად; მაგრამ იგი ასეთი უფულო ვერძილია, ფართოფროთის, ღობე-ფორესი და არაგულდებრივი აღმოჩენებს აკუთხის“.

არის სარეკლამო ტრამპლისგანაც, რაცია მოლაპარაკე გაუთავისებობიერებლად გამოხატავს თავის ელფელს. ნაკლებზე ყოველ მიზეზებზედა, ამოთქმულით ყველაფერი და რე გაუმტებს. მათი კულტურა მოგ ხარტ ინგლისელებს შეაძლებლებს თავიდან აიცილონ და ასევენი უკიდურესობანი ამგვარი თვითკმაოფულებისა და მას ხასიათიონი სახე მიაჩქონ. მერე იღიებებს ბუნებრივი განწყობლებმა უპასუფისებისა, რითაც მივლს მსოფლიოში ეცრობიან ინგლისელებს მათი უნარის გამო. ლუი XIV-ზე ამბობდნენ, მისი სიარულის მანერა და გარეგნული ცეცვა შეფურცობდა ასეთ დაად მონარქს, და მარცხ, ასეთი მანერები სხვა კაცისათვის დასაცირი იქნებოდაო. ისე რომ, ინგლისური სახელის პრეტენცია უფლებას იძლევა ერთგვა-

რი თავდაჯერებულობისა, რასაც ფრანგი ან ბელგიელი ვერ იტყობებდა. ყოველ შემთხვევაში, ისინი თავს უფლებას აძლევდნენ განსაკუთრებული კილოთი ისაუბრონ ინგლისურ დროულულებზე.

ერთ ინგლისელ ქალბატონს რაინზე ყოფნისას მოესმა, გერმანელები უფხოვლებს გვიცხაბანი, და წამობიძა: „არა, ჩვენი არა ვართ უფხოვლები, ჩვენი ინგლისელები ვართ; ეს თქვენა ხართ უფხოვლები“. ღონდონში ყოველდღიურად გაიმბობნენ, თუ როგორ იჩნებენ ფრანგმა და ინგლისელმა. არცერთს არ სურდა ბრძოლა, მაგრამ კომპანიონებმა ნაატებეს და აიძულეს; ბოლოს შეთანხმდნენ, ვიბრძოლოთ მარტო, ხანძლებში და პისტოლეტებით: სანთლები ვიციანებს, და ინგლისელმა, რათა დარწმუნებულიყო, არავის მოხვედრო, ბუხრას ყელში ისროლა და ფრანგი ჩამოაგდო. მათ არ გააჩნიათ ცნობისმოყვარობა უფხოვლების მამართ და რა ცნობაც უნდა შესთავაზო შეივრებთ, გიპასუხებენ: „აჰ, აჰ!“ მანამდე, სანამ ცნობის მამროდებელი არ მიხედება, ინგლისელები უკოფინრობით სიკეთეს ამგობინებენ იმ დახმარებას, რომელსაც თავთავობი. ამგვარი თავდაჯერებულობას სახლდარი არ გააჩნია, თუმცა მათ შორის უფრო ტკიანები მეტისმეტად ედილობენ გულწრფელობას.

ტრამპის ჩვეულება ყველა ფენაში ჩანერგულია, გავით გაბნისიდან* მოყოლებული პოლიტიკოსებსა და პოეტებში, უიარფსოროთიდან, კარლალიდან, მილიდან და სიღინ სიბიდიან მოყოლებული ტონლდე ყმწივლკაცებამდე. უცნობიულებს ტრანტებში პოლიტიკური ეკონომიკის შესახებ, ფილოსოფიურ ენებში, სამეცნიერო ნიგნებში, გოაცებებში, იგივე გულწრფელად ნარმოდგენილი ხელუფლებელი ეკონომელობა. ტრანტებში პურის მარცვლის გამო, მეტად სახამაშიონ და განალღებული ფრტლმეის წერას: „თუცა ბრიტანეთი, ეპისკოპოს ბერკლის იფისიანანამადა, შემოიღულდელი იყო ათასი კუბიტის“ სიმაღლის ბრინჯაოს კედლით, მინც ისევე აღემატებოდა დანარჩენ მსოფლიოს სიმაღლით, როგორც ახლა ადებტება, როგორც მეორეპარისხოვანი თვისებებით, ისე უფრო მნიშვნელოვანით, როგორიცაა თავისუფლება, ხანძონება და მცენიერება.“

ინგლისელებს არ მისინით ამერიკული საზოგადოების სტრუქტურა, თუმცა ვაჭრობა, ჭარბნები, სახალხო განახლები და ჩარტინში ვილაფერს ცდილობენ ინგლისში იმავე სოციალური პრობლემის შესაქმნელად. ამერიკა სამთიხვა ეკონომისტებისათვის; ამერიკა კეთილსამიერ გამოხატვისა უფროდად განმყოფივული წერვის ნესებება; მაგრამ რიცა უმუშაოდ ამერიკელებზე ლაპარაკობს, კუნძულს ავიწყდება თავისი ფილოსოფია და მხოლოდ დამამცირებელი ანტიეოტები ასხენდება.

მაგრამ ეს ბავშვური პატრიოტიზმი მანც ღირს რამე, ისევე, როგორც ვულგარირი შეზღუფულობა. ინგლისურ მშართელობას კოლონიებში სიკეთეს ვერაფრის იდეებით დავარქმევთ. ისინი მართავენ თვისი ხელუფლებითა და უნართი; ისინი სიკეთებზე უფრო შორს მიდიან; და რიცა ძალაუფლების შემცირებას გრამობენ,

* აფივი – 45 სმ
** ფილიპ სპენსი

მით არა ბევრ მოაზრებულ თანაგრძნობა, რასაც მიენდობოდნენ.

დაუზღვევნი ადგილობრივი განსხვავებანი ეროვნებებსა, პროვინციებსა თუ ქალაქებს შორის, გამოსადგია მაშინ, როდესაც ნამდვილი განსხვავებანი არ არსებობს; მაგრამ არ უნდა დავივიწყოთ ეს შემახვეთი შტრიხები. პიროვნული თვისებები ყოველთვის ამარჯვებდნენ ეროვნულზე. არ არსებობს არავითარი ლობი, რომელიც გამაჯნავს შეტყობილებაში ბერძნულ, ინგლისურ თუ ესპანურ მცენიერებებს. უბრალოდ მაინც, სერვანტესი და სააფიგადოებანი, ბუნება და ბეგლისერა მუდამ ჰყენ მიერ ჩაფიქვანი სასულიერო სადარჯილო დგანანი. ბუნება ფეხს დაგუდებებს და ნაგავქვევს, როცა ცხურანუელი გავივლით და ახირებულ მატალითება ისტორიანი სწორად ეროვნული სიამაყის ამგვარ გამოვლენებზე.

გიორგი კაპაძეოვი, ფაბადებული კოლეჯის უიოიანიამი, მდამალი არამზაფა გახლდათ, იგი მომგებიანი ხელშეკრულებით შიშით ამარაგებდა არმიას. ვლთიბანდმა და დამიმენმა ფიქვ კონება დააგროვა და შეეცადა დამალოფა მართლმსაჯულებას. გაიტაცა ფული, მიიღო არჩინებობა, შეაგროვა ბიბლიოთეკა და არჩინებობა

უბისკომოსად წარადგინეს ალექსანდრიამი. 361 წელს იულიანუს მსოფლითიანე გიორგი ციხეში ჩაადგეს; ციხეს თავს დაესხა ბრძოლი და პატიმარი ლინის წესით დასაჯეს, როგორც ამხსურებდა. და ეს დახვეწილი ყალბაბანი გარკვეული დროის შემდეგ იქცა ნინამ გიორგიად ინგლისისათვის, შვიდრეულად რაინდობისა, ემბლემად გამარჯვებისა და თავანობისა და სიამევედ თანამედროვე მსოფლიოს საუკეთესო მოდგმას.

უცნაურია, რომ სერიოზული, მართლსაზიქველი ბრიტანელი მატყურას უფერებდეს. უცნაურია, რომ არც ახალ მსოფლიოს ერგო უფეთესი იღბალი – უზარმაზარ ამერიკას ქურდის სახელი როგორ უნდა ერქვას ამერიგი ევსაჭრი, სულიერი ძირის გამიღველი, 1499 წელს უმცირეს ოდიტორად მხახურობად პონედას ეკიამში. ამერიკოს უმაღლესი სახელუაოსნო დონე მოცმინის აზნავევისას არ სცილდებოდა, მაგრამ ექამედიციაში, რომელსაც არასოდეს უტყობად ზედაზე, შოქლო ეკონმა კოლუმბისათვის და მოწინააღმდეგეობის ნახევარი თავისი უბატონის სახელით. მაგრამ მიზეზ არაიენ ქურდის ქვევს. ჩვენ ასევე ძლიერ გვეტამტროებანი ჰყენ დაზარსებულნი და მატყურა ძირის გამიღველი ტოლ-სწორია მატყურა მამის გამიფრეულია.

ინგლისურიდან თარგმნეს
პაპაბა და როსტომ ჩხიძე

მასტერკლასი

სინფინდის
გეომ დაპვიარბოთ

ქიდევი პრთი სუპარბი
ნოღარ ანდელუზაქსთინა

- 1951 წელს ხევესორეთში, ათენგენობას, არხოტის მფაქველ მწინდა გიორგის ხატის ხევისხერს – ბაიქაურთ ხეთისოს უქადაგია: „უოლოშვილოდ დაბერდეზი, ნოღარო! შენ მოწინაფენი ვაგიოქამენ საქვენიოდ სახელს!“ წინანსარამეტყველებს ახდი არაფა, მამინ ამას იფიქრებდიო? ძველთაძველი თქმულებისა თუ ლავენდის ეპიზოდის შგავს ეს ამბავი. ვინ გიოხრათ, თქვენი ხომ არ მოგისმენიათ ეს წინანსარამეტყველური ქადაგება?

- ახლა ბებიათ ეს ქალი, ვინც ბავშვობაში ეს ნათქვამი მოისმინა, იქვე მუდარბა და დღიი ხნის შემდეგ მოიხრა. ახლა გავიგე, სამი წლის წინათ, იმ ხევისბერის სურათი არ გამაწინა. შეუთუთაღე, იწნებ გამომიგზავნით-მეთქი. სიტყვამ მოტანა და ბარემ გეტყვით, რომ არხოტის ხატი ცენტრალური ხატია და ის სოფლის განაპირას, მთაზეა, როგორც ვეულა დანარჩენი, ეს ხატი კი, საბეურის კარი

უცნაური და უცნაო იმით, რომ თითქმის სოფლის ტერიტორიაზეა. ხოგას მიწიას სახლია, ხატად ქვეული. ვეხვერე თოთარ თაქთაქიფივლს, იწნებ წამომყვე, ნაბო ეს ხატეზი და მიხვედნი, რა არის ხოგას მიწიას არხო-მეთქი. ვერ წამომყვა. არადა, ეს ჩვენი სოფლის ისტორიაა. მამინ, იმ ხატობაზე ასული, ფილოლოგი, პირველი უკრის ასპირანტი ვიყავი. იმე კი უმელოფი წინაფანს, მაგრამ ამ საქმის პროფესიულად ქვევაზე არ ვფიქრობდი.

- მას შერე, რაც ხევისბერმა გინანსანარამეტყველაო, სიმღერისა და თქვენი მოწინაფების ტყვე ხართ. თავისთავად მოხდა ასე და გაცხადდა არ, რაც ითქვა. თემცა, როგორც ცხურებებს სჩვევია, ყოველ ვტამზე რაღაც წინააღმდეგობება დასაძლევი? რა არის თქვენი, როგორც სამართლიანად გინოდებენ, დიდი შავსტროს ნუხილის მთავარი მიზეზი? რას მოიწვევთ ყველაზე ჯად დაბრკოლებად თქვენს საქმეში და საერითოდ, საპაპრო ხელეოვნებაში?

- უბარეველს ყოფილას, გარკვეული სტერეოტიპია დასაბრკევე, რომელიც ასეთი მიზანის შემცველია: წინარმოები არსებობს და, მამასადაემ, შენ არაფერი არა

ხარ. ის არის მთავარი. აიღე ნაწარმოები და იმეორე, შეასრულე, რაც უკეთ დაინეროვია!

არადა, შესრულება მთავარი, ნაწარმოებს თავისთავადობას მოძღვრების შესრულება ხსენს. არის ასეთი ცნებები და ეს ცნობილი ავტორებისაც აქვთ – სამშემსრულებლო ხელოვნების ნაწარმოები. შე როდესაც ვასრულებ, ეს პროცესი ხელოვნება და ჩემი შესრულება ნაწარმოები. სანამ ნაწარმოები არ შესრულდება, ის არც არსებობს. შესრულებამდე ის არის მხოლოდ სანოტო სიმბოლოთა კრებულა.

ასეთი მიფეგომის არქონის გამოა, რომ ძალიან ბევრი შევდომი და გლეჯიანედილი საოპერო ხელოვნებაში.

- ეკრძოდ რას მოინწევი შევდომად?

- არ უნდა იყოს სამშემსრულებლო ნაწარმოებისადმი ისეთი დამოკიდებულება, რომ ის შეიქმნა ადრე, მანამდე, ეიფერი შე შევანარულებდი სცენაზე. შესრულების პროცესში იქმნება ნაწარმოები. თანამედროვე კონკურსებზე ამას არ აქცევენ ყურადღებას. აივასებენ ასე: ამას კარგი ხმა აქვს, ის კარგად ფლობს მაღალ ნოტებს, იმას კარგი ტექნიკა აქვს, კარგი ინტონაცია და ასე შემდეგ. თითქმის აღარ აქცევენ ყურადღებას ამას, განხორციელდა თუ არა ნაწარმოები, შენარუდა თუ არა სცენაზე იმ წუთას და მოხდა თუ არა მხატვრული მოვლენა თქვენ თვალწინ – ნარმოადგენის შევლულობას.

ასეთი პროფესიონალური დაღტონიზმი თუ სიბრძანება დღეს გააფუფუნო. ეს კატასტროფაა, განსაკუთრებით საშიფრავი. შექმნას მოიწევა მთავარი. მომღერალთან ურთიერთობა სხვა ხაზით ვითარდება.

დღევანდელი კონკურსების მარტოვე სეკში იხედა: ხმა როგორი აქვს? როგორი ტექნიკა აქვს? როგორი ინფორმაცია და არტიტიზმი? მაგრამ ეს ყველაფერი ერთად არის იმდენი, როგორი მხატვრული სინაფია, ეს კი უკუღუნებულყოფილია, თითქმის არავის არტერტობს. ასე შევდაგოვოკი არ გამოდის. ნაწილ-ნაწილ მიჰყვებიან რაღაც წესებს, რომ ფორმინში შეჩერდნენ, გამოთიანებულზე აღარაფერ ფიქრობს.

- რამ გამოიწვია სამშემსრულებლო ხელოვნებისადმი ასეთი დამოკიდებულება?

- ამ პროცესის შევფასებლობამ. დღეს უფრო იმას აქცევენ ყურადღებას, რა სრულდება და არა იმას – როგორ სრულდება. არადა, რა სრულდება არაბარი წინმეფილობა არა აქვს, სანამ არ შესრულდება. ის იქცევა რაღაცად და ღირებულები ხდება შესრულებისას. აი, მაგალითად, ტოსკანიჩოზე წერდა ბერლინის პრესა ვენასა და ბერლინში ღასკალას პირველად ჩასვლისას, 1929 წელს: ტოსკანიჩის ხელმძღვანელობით ალუბი დე ლაშეროზი იქცევი, გადამაფრენება, სიმფონიური ნაწარმოებადო, რა ხდებოდა? მთლიანობას მტერმწებით იყო შესრულებული ნაწარმოები. ეს არის მთავარი!

ახლა რა ხდება? თანამედროვე რეჟისორი აღარ ცნობს თუთონ ნაწარმოებს, პირველწყაროს და კაცმა არ იცის, რას ქმნის. თავისი ფანტაზიის ილუსტრირებას ნარმოადგენს და არა – ინტერპრეტაციას. დაიკარგა ინტერპრეტაციის ხელოვნება, როგორც სამშემსრულებლო ხელოვნება. შესრულება არის ინტერპრეტაცია და ამ მთავარი უარყოფენ. ეს ამბავი ძალიან მავიტირებს!

ასევე მტკივნეული თემაა – ოპერა, როგორც დრამატული ნაწარმოები. ჩემზე უკეთ ამანუ ნიყმესია აქვს დანეროი. ძველი ბერძნული ტრადეგია იყო ოპერა, იმიტომ რომ ის სრულდებოდა ინტონაციურად. ჯერ ერთი, ჰეგ ნამეტორი იყო დანეროი, მერე – გუნდი და ინტონაცია და პირდაპირ იყო დაბადებული ტრავოსის სიმღერადან. ტრავოსის იყვნენ დონისას მსახური ქურუმები, რომლებიც დაითრამას უმღეროდნენ პატრონს. მათ რიტუალის შესრულებისას ეცეით ვაცის ტყავი. ვაცის და არა თხის, როგორც ამას ხშირად არასწორად წერენ, ამბობენ და ასწავლიან. ტრავოს ბერძნულად არის ვაცი, მამალი ცხვარი, ხოლო იფი – ვმღერი. ესე იგი, ტრავო ტყავი ნაწიანე ტრავაციას ეასრულებ, ანუ ტრავოსი, ვაცის ტყავში გახვეული სატარი მღერის.

ნიყმე ამანუ ააგო თავისი გენიალური ნაწარმოი „ტრადეგისი ნაწარმოება მუსიკის სულისაგან“. სხვა ვარაზობაში ასევე უწოდებს: „ოპერა და დრამა“. ესე იგი, ოპერად მოინევიდა ამ მხატვრულ მოვლენას. ბერძნული ტრავადიის ნყარი არის სიმღერა – დაითრამაში.

სტანისლავსკიმ რა ქნა? ის ახალგაზრდობაში ძალიან გატყვევული იყო ოპერით, მღერობაში გახლდათ და განახალურებოდა იტალიური ოპერა ვინტრესებდა. მას ოპერის პრინციპი შეიტანა დრამაში. იგი მუსიკალურად ზედვიდა სცენას და მისის ტექსტი კი არ ამაყოფილებდა. დიდი როსსორო ჩანდა ქვეტექსტი. ქვეტექსტი კი არის მუსიკა. ეს ნამეფივად ასეა ოპერაშიც მუსიკა დრამატული ტექსტის შესასრულებლად კი არ არსებობს, თავისი ფუნქციით ისაა ქვეტექსტი.

შესაბამისად, სტანისლავსკის დრამატული თეატრის სტრუქტურა აგებულია ოპერის სტრუქტურაზე, არსებობს ტექსტი და მის ასამეტყველებლად საჭიროა ჩავნევიდო ქვეტექსტი, ინტონაციურ ქვეტექსტს. ეს არის დრამის მუსიკალური დანახვა. ამას ვამტკიცებ სტანისლავსკის გათვალისწინებით. ამიტომ ჩვენ კი არ უნდა გვამადიდებენ, რომ სტანისლავსკიმ დრამატული თეატრის პრინციპები გადმოიტანა ოპერაში, პირაქით იყო, თვითონ მას ჰქონდა ოპერის პრინციპებით აგებული თეატრი – ქვეტექსტზე აგებული რეჟისურა „გამოიგება“. არავინ არ წერს ამას და ეს მისაჩინა ისტორიულ უსამართლობად!

- სად და როგორ მიავიწეო ამ თეატრსაწრისს?

- სად და საქტელები ინტონაციურ გადამწევიბა. როგორც უკვე თქვეითი, სტანისლავსკის თეატრში ინტონაცია მოდის არა ტექსტიდან, არამედ ქვეტექსტიდან. ინტონაცია უკვე არის მუსიკალური ნაკითხვა და თანვე ქვეტექსტის ნაკითხვა. მუსიკა ხომ ქვეტექსტია! მუსიკა არასოდეს არ არის ზედამიწული ტექსტი. ფაქტობრივად, სტანისლავსკიმ შექმნა დრამის მუსიკალური პარტატურა. ამას დავიხებით ვამტკიცებ იმტომ, რომ გადავარჩინო საოპერო თეატრი, სტანისლავსკის თუ ვერდნობი, რომ შეიძლება დრამის მხოლოდ გარეგნული მოვლენის გადმოცემა. უნდა მიხედო, რა ქნა ამ ამბიანმა. უნდა ექნებო!

- როგორ ფიქრობთ, რატომ ხდება ასე? დრამა რატომ მოიოქნა ოპერაში ასე თიონებურად?

- დაუკვირდეთ, რა გადმოგვაქვს? რომელი დრამა? დაქინებული დრამა გადმოგვაქვს. სტანისლავსკის დრამას გამოიყავლებ საუფუძელი და აქციეს ყოფით დრამად.

თავტრი უყოფითობის ახარა ფარშია. რეალიზში ჩაიძირა ნა-
ტურული ინტონაცია, პროზის მუსიკა და, რაც მთავარია,
დაკარგული დრამატურული პოეზია.

ნამდვილი დრამა იტვლება დრამატული პოეზიის სა-
ხით. ასე რომ, დრამაში უკვე დევს პოეზია, ანუ მუსიკა-
ლობა. ავლონი შექსპირის დიდი შევდომია, როდესაც
ჩვენი უარყოფის მანაბლს ტექსტი და პროზაზე გადახტევი-
ს შექსპირის დრამა. ვეფირობო, ეს არის რობერტ სტურუ-
ას შევდომა. მიუხედავად იმისა, რომ მან გენიალური
სამეტყველოები შექმნა, დამახინჯდა, დაკარგა დრამატუ-
ლი პოეზია. ტრავმული არის დრამატული პოეზია. მას ვერ
დაიყვან ვერც მხოლოდ პოეზიაზე და ვერც - ჩვეულებ-
რი ყოფით დრამაზე.

დღეს შექსპირს თამაშობენ როგორც ყოფით დრამას
მას გამოეღვილი აქვს პოეზია.

სად არის დრამატული პოეზია? როგორ შეიძლება მას-
ზე ითქვას, მოძველებულია? შექსპირს მოძველებუ-
ლი კეთილი ანები და მიწინააღმდეგის დრამატული პო-
ეზია! დღეს შექსპირს ვუყურებთ, როგორც ისტორიკოსის
ყოფით დრამას! მაგალითად, როდესაც რუსთაველის თე-
ატრში იდგმება „სამამიწეთლის დედინაცვლა“, გენიალუ-
რი სამეტყველო, მასში დანახულია მინაგანი მუსიკალური
კავშირები გმირთა შორის და ყოფით დონეზე გამოტანი-
ლი, მაგრამ როდესაც შექსპირის რომელიმე დრამა იდ-
გმება პროზით, ეს უკვე არის ის, რომ უარყოფითაგან -
ტრაგიკულ პოეზიას რატომ შექონდა ასეთ სამეტყველო
ინგლისში ნარმატება? ვერ გაიგეს ინგლისელებმა და
დღესაც როგორც დრამატული პოეზია. სად არის პოე-
ზია? და რადგანაც არ არის პოეზია, ჩემთვის ის ადარა
შექსპირს! დრამაში დაკარგა პოეზია, ომერაში დაკარგა
მუსიკა არადა, ომერა არის „ტეატრი ლირიკო“. სად არის
ლირიკო? ისიც დაკარგა!

- რატომ დაკარგა? ეს ხომ არ მომხდარა მხოლოდ
ქართულ სინამდვილეში? მხოლოდ ჩვენს თეატრში?
ყველანაირად ასეა... .

- სიყარულის სული დაკარგა სამყაროში. გააპრო-
ზაულეთი. სულიერი ინტონაციების სამყარო, რისთვისაც
შექმნილია ადამიანი, გაყურდა. ჩვენ დაყრუებულები უკვე
ვართ, ვაკლია დამრმევეს.

- თუკი ასეა, რატომ არ აღუდგებიან წინ ამ თავზარ-
დამებელ მოვლენას? რატომ არ ტყვება კანაში ამის გა-
მომ?

- სენებს მოაქვს სულიერება. ხეებად სულიერება არ
მოაქვს. როდესაც სენის სამყარო გაყურდა, მშრალზე
დაკრძალი. ანტიკლოტით დღურდეს შეიძლება, მაგრამ ერთ
ეპიზოდს გავიხსენებ: სტანისლავსკი გენიალურ მიზან-
სცენებს აგებდა. ხოცავდა მახიობებს. მუშაობის რომ იწ-
ვებდა, ავიწყებოდა, რომ მომღერლებთან და საერთოდ,
ადამიანებთან აქვს ურთიერთობა, რომლებიც ხანგრძლი-
ვი დატვირთვის შემდეგ იღლებიან. მაშაშვილი მუშაობდა
მასთან. „პოპუსის“ პრემიერის წინ იღებენ ამუშავა თურ-
მე, რომ უთხრეს, ისე დაეღივლებო, ალარე თამაში შევკამ-
დო და აღარც სიმღერაო. იტალიელები ხომ არ თამაშო-
ბენ, მარტო მღერაიანო. სტანისლავსკის პასუხად უთ-
ქვამს: იმღერეთ იტალიელებივით და არცერთ მიხანსცე-

ნას აღარ დავგვაბო და აღარ გავაქვებლებო. იმდენად
ყურში ჰქონდა მცოცხ საუკუნეს წინა ასნღეულები და გად-
მოსული და დამკიდრებელი სამღერის შესრულების
ტექნიკა და ენაბტკა, რომ ორიენტაცია მის წარმოად-
გენდა. ძველ მომღერლებზე აქვს მათკაბამ ატვირთ-
რი ინიტიმეტი ვერც გროჩოვს, ანუ მათი ხმები ისევე მუ-
შავდებოდა, როგორც ვერცხლი წმინდა და წერადა კე-
თილბომბო ლითონის მიღებამდე. მერე კი ეს საიდუმლო
იტალიაშიც დაკარგაო.

- და რა იყო ეს საიდუმლო?

- ის, რაც დაკარგა, იყო თავის რეგისტრი და მისი
კულტურა, და ასევე დაკარგა სუნთქვის ძველი ტექნიკა,
მხოლოდ პატარ-პატარა კუნძულები, ოასისები შემორჩა.

- რას ნიშნავს თავის რეგისტრი?

- გველი ინსტრუმენტს აქვს რეგისტრები. ასევე ადამი-
ანი. რომ იხსლება, იხადება თავის რეგისტრით. იხსლე-
ბილს არა აქვს ისეთი სიმი, რომლის რეზონანსიც მკერ-
დის ძვლები, და მკერდა არ აქვს გაყრვილი რეგისტრი,
ანუ არაბმა - ფალციტო. აქვს ერთადერთი რამ - თავის
რეგისტრი. ბავშვს ნამდვილი ხმა უწინდება ექვსი წლისას.
შემდეგ, მუტაციის პერიოდში, დაახლოებით 12-13 წლის
ასაკში მალღი მის პატრონი ზოგი უცვტე შეიძლება გახ-
დეს ბანი. მოწინდებისას ამ პროცესში პირდაპირ ჩართუ-
ლია იოგები და მათი ანთება ხდება. ძველი კულტურები
იყვებდნენ ბავშვის სიმღერას, რადგან იგი ასევესადუ-
რია. განსაკუთრებით ასე იყო დამკიდრებელი კულტუ-
რები, მაგრამ ბავშვის სიმღერებთან ერთად მთავრდებო-
და მისი ასევესადურონი სიმღერა. ერთმა მტკუნსკანე-
თი სცავდა ეს შედეგადა ფალციტო - ყალბი ხმით. რადგან
ფალციტო ტყულის ნიშნავს, მოდიო, ასე ვთქვათ, შედეგადაც
ტყუილი ხმით. თავის რეგისტრი იყვლებოდა მომწიფების
ასაკთან ერთად და ამიტომ უცვტებოდა კასტრაციო, რათა
შენარჩუნებულიყო თავის რეგისტრა, მერწყმული მოზ-
რდილის ხმასთან. შემოვიდა ასეთი კულტურა, უფრო
სწორად - ანტიკულტურა, მაგრამ საჭიროდ მიაჩნდათ.
ქალღებ არ ემღერებოდათ ეკლესიაში და ამიტომ ან
ბავშვს უნდა ემღერა, ან ფალციტს. იგივე ხდებოდა კი-
დეც უფრო ადრე, ძველებრავლ კულტურაში, შემდეგ კა-
თოლიკურ იღლებში გადავიდა, რასაც ნეტარი ავგუს-
ტინე მისტიკოდა.

სხვათა შორის, თავის რეგისტრით უნდა შესრულდეს
ჩვენი „კრიმინალური“, დღეს არასწორად მღერაიან ამ ხმას.
მხოლოდ მიმა შევიჭილი მღერადა „კრიმინალური“ თავის
რეგისტრით. ახლა გადასახადურეს და ყველა კაცანებს
ტყუილი ხმით - ფალციტით. არა, ბატონო, ამ სიმღერაში
ხმა უნდა იყოს. აი, რობერტინი ლორეტა რომ იყო, ისეთი
ხმაა საჭირო. ტუმბრა და მტანხშიმი უნდა შეერთდეს და
სიმღერა გამოვა.

რეგისტრების სახედლებას ვახებენ იმის მიხედვით,
სად რეზონირებს ხმა. თავის რეგისტრის რეზონატორუ-
ლი ასინა მდიდოდა თავიდან. ის არეკლებოდა თავში.
რეგისტრები დამკიდრ რეზონანსის მიხედვით. ამიტომ
არის, რომ ბავშვის ხმა არეკლება თავში. თავის რეგის-
ტრი დეილო საიდუმლოდ იტალიელები ბეჭეკაობენ. შემდეგ
შეუერთდა მკერდის რეგისტრი. ტონის სიმწინდე არაბე-
ბობდა.

ახლა ყური დაწლუნგდა. ყური რომ დაწლუნგდა, სინ-
მინდის გემოც დავეარგეთ. თავის რეგისტრი იტალიურ
ბელკანტოში გადაიტყა ტემბრის ილენებნად. ესე იგი,
მთელ ხმამა შევიდა. ამას მისდევდა მე-19 საუკუნე და ეს
ტრადიციო მდიოდა წინა საუკუნეებამდნ. ამის მუნარჩუ-
ნებას ცდლობდნენ. ამას ნიშნავდა ის გამოთქმაც, ზე-
მით რომ მოგვანუნეთ, ხმას ისე ამუშავებდნენ, როგორც
ვერცხლის. ვერცხლის სიმინდეს და სიღვარებს სან-
დნენ ხმას. გაღვლილი და ძალიან გაბასრებული იყო მუსი-
კალური ბგერა. ახლა ცველა ჩლუნგად მღერას. ხმას ვერ-
ცხლის ბრწყინვალება და ელვარება აღარ გააჩნია.

– რა არის ხმის რეზონანსი? საიდან მოდის, სად მი-
დის?

– ხმა ის კი არ არის, ამ ნუთას ბგერა, ნოტი რომ დაი-
ბედა; მან გაქანება უნდა შეიძინოს, თავის სარეზონანსო
ვალე შექმნას, არემარეს მოეფინოს, გაიჭრას და, აი, მაშინ
უსმინდის მუსიკას. როდესაც მე ყოფილი თბონამი გადა-
მიტყე ჩემი საინჟინერო ტემბრის, ესე იგი, ურეზონანსო ვარ
და მამასადმი, მუსიკაში აღარ ვიმყოფები. ეს არის პარ-
ფანაცია და ყოფიერებად ქცევის ტენდენცია. აქედანაა,
რომ ხმების დიაპაზონი შემცირდა თანამედროვე ოპერა-
ში. სასაუბრო უნასთან ძალიან ახლოს მყოფია. ნინთა ხმა
თავის რეგისტრის წყალობით გადიოდა რომანტიკულ
სიურჯეებში. უფრო ადრე ის დემერის სიმაღლეებს
სწვდებოდა, სხვა სუღერე ამბავს მოაჩინებდა და ქდა-
ვებდა. უზენაესის ძალი მოქმედებდა. შუცავალა ეს და-
მოკიდებულება და ვურც დაწლუნგდა.

– რა გამოასწორებს ამას?

– საწყალი ტომატისი, მაგალითად, ცდილობს, სკულა-
ში ყველგან მოვარტე იყოს, რადგან ცნობილია, რომ მო-
ცემა ესმატა პირველად ბგერა. მისი მუსიკით მოზო-
რენიას არჩენდა. მოვარტს უხეშად ზომ ვერ მოეპყრობი?!
ტომატისს აქვს თავისი ნაშრომის ეპიგრაფად სიტყვები
მამისადმი მოვარტის მიწერილი ნერილიდან: მე ვეძებ
ორ ბგერას, რომელთაც უყვართ ერთმანეთი. ხედავთ, რა
არის კომპოზიტორის ძირითადი მონაწილე – სიყვარული

და კონტაქტი თანამედროვე კომპოზიტორები კი ვეძებ
ორ ბგერას, რომელთაც სძულთ ერთმანეთი, ამას უკვე მე
ვამბობ. ბგერები გაურბიან ერთმანეთს, დაუუახებინან და
შემდეგ განაგრძებენ, როგორც ატომები დაარტყამენ ერ-
მანეთის და გაყარვებიან სხვადასხვა მიმართულებით,
უსწრაფვლად ვარბიან თავიანთი ორბიტებზე. ეს არის თა-
ნამედროვე მუსიკა.

– ესე იგი, ხმა ჩქამად იქცა? ხმა დაიკარგა და ჩქამად
დაშკვადრდა?

– დაბ, ჩქამს არ გააჩნია რეზონანსი. რეზონანსი აქვს
მთლილდ მუსიკალურ ბგერას, მუსიკალურ ხმას შესწევს
არცველისა და ტალღებად გაერცველების უნარი, ანუ რე-
ზონანსის პოვნის უნარი, მითუმეტეს, ადამიანის ყურსა
და გულში.

თავის რეგისტრი ხვნიდა და აწმინდავებდა სულს. ეტ-
რითოდეთე თანამედროვე მუსიკა რას შერუნა? ადა-
მიანს უნგრევს ანატომიას. ამას აკეთებს, მაგალითად, მე-
ტალიკა. ეს ნერევა გადადის თავის ქერქში, აღწევს ტვინ-
ში და პიროვნებად სადგურდება.

– როგორ ფიქრობ, რატომ მოხდა ასეთი რამ? საი-
დან გაჩნდა ეს დამანგრეველი ძალა და ასეთი დამოკი-
დებულება სამყაროსადმი?

– ვაქებობიანა მიდის არასწორი გზით. მან თუთონ
შექმნა მათი ცილილიზაცია, რომ საკუთარ თავს თეი-
თონეე მონათქაეს. ისეთ გარემოში დაბუნდა და ისე გაეი-
ზარდა, რომ ვცდლობს სამყაროს დაურუნება წინ ადვლე-
ტე. ტომატისი ამბობდა: გამოაცალეთ ბავშვის მუსიკა და
ჩახავთ, რომ თქვენ მას ადამიანობა გამოაცალეთ. სული-
ერი სამყაროს გარეშე რწება ადამიანი.

ასეთი ცილილიზაცია სახმადებდაა! ეს მანუხებს!
ამიტომ ვცდლობ, რომ მას შემანინო დაეახვედრო. სუ-
ღერება უნდა გავაძლიეროთ, რათა არ მოხდეს სუბის
დაბნელება”.

ესაუბრა
თამარ ლომეძე

ქართობა

6-11 ივლისს დიდ ბრიტანეთში, ქალაქ ოქსფორდში გაიმართა
მსოფლიოს ცნობილი უნივერსიტეტთა ხელმძღვანელების შეკრე-
ვა თემაზე „განათლების სისტემის ღირებულება და განვითარების
პოლიტიკა“.

მამის მონაწილეობას ვიცი უნივერსიტეტის რექტორი, პრო-
ფესორი ზაზა ცოტიაშვილი.
მის მოხსენებას „განათლების
რეფორმა საქართველოში“ დიდი
გამომავრება მოეცა. მთავრის
ნამდვი უნივერსიტეტთა ნაშრო-
მადგენლებმა გამოთქეს სურველი
ოთამამშრომლონ საქართველოს
განათლების სამინისტროსთან,
კერძოდ, ვიცი უნივერსიტეტთან.
ვიცი უნივერსიტეტში მთავ-
ლი სტანდარტების განათლების
სისტემის შექმნის პროცესში ასეთი
ნარმატება ერთად ღირებულა.

ზიხსენების ორჯელე გამართული დასკვნის მონაწილე-
ებმა გამოთქეს სურველი, მზარი დუტორებს ქართულ საგან-
მანათლებლო სიერეში მსოფლიო სტანდარტებსა გარემის
შექმნას.

სწორედ ეს პროცესი გამოჩვენებს ადგილობრივ მსახურელებში
მთლილ კვალიფიკაციის დამკვიდრე-
ბას. თავის შირფ ყოველელ ეს გან-
დებს სასუტეული მადალანალიტიკე-
ბადი სამუშაო ადგილების შექმნისა.
ვიცი უნივერსიტეტის მიერ 3-
4 ოქტომბერს დაგეგმილმა პირ-
ველმა სავრთამოთისო კონფერენ-
ციამ ოქსფორდის შეხვედრის მონა-
წილეთა განსაკუთრებული ყურად-
ღება დამსახურა.

მისი დევიზი: „ცოდნა ცხოვრე-
ბისთვის“ სწორედ პრაქტიკული გა-
ნათლების დანერგვას ქდავებს.

გონა კუჭუხიძე

სიღის ჩაბნახს არ შიქლვა

ლამა იმედაშვილის რომანში – „მოქალაქის სიხმარა“ კაცკასიის გასაბჭოებაშივე ქართველ-სომეხთა შორის ამტყდარი ომი აღწერილი, – ის ომი, რომელიც იმითამ გაწაღდა, რომ სომეხთის მამამედი ხელისუფლების საკუთრადი სურველი მიქნოდა, – სურდა, საქართველოთის თილისი წაერთმია და, რბილად რომ ვთქვათ, – ამით, ფაქტობრივად, გაენადგურებინა მუშობელი ქვეყანა... ომის გაწაღების იმანვე შეუწო ხელი, რომ ქართველთა შორის მრავალს ოდითგანვე წინდაუბედობა სჩვეოდა; თუ უფრო დავაზუსტებთ, უნდა ითქვას, – საქართველოში ყოველთვის კარგად ზედადებენ, როგორც მალულად მოქმედებდა ის, ვისაც მონინააღმდეგობა გადაუწყვიტა, რომელთაგან მრავალი მოყვარულად იყო შინ მიღებული... მაგრამ იმდენად დაუდევრად უყურებდნენ ნამოქმედარს, მონინააღმდეგეს გერსი,

– ვერ ხევდებოდნენ ქართველები, თუ რას უპირებდნენ მის სამშობლოს და ამით ძალაუფლებრივ კოფის აღზევებას უწაბობებენ ხელს... ნელ-ნელა ძლიერდებოდნენ ჩამოსულნი, აბტორდებოდნენ გარეთ მყოფნი, ქართველები მათ აბტორდობას დიდ ურანდებებს არ აბკეცდნენ და ამით ცუდად საქმის კეთების სურვილს ძალაუფლებრივ უხალისებდნენ მონინააღმდეგებს; და მონინააღმდეგე ვერ ითვალისწინებდა, რომ ქართველი, შესაძლოა, უცვრად, – სრულად მოუღონდელად ამოქმედდეს, ისეთი მოუღონდელი და თავგანწირული ამოქმედება სჩვეოდა, რომ ხშირად იარაღი მთლიანად ურღუნგებდა მისთვის ვის მსურვალს, რადგან იბნედა, არ იცის, რა მამოქმედლოს, – მისი პროგნოზით შევსვის რამ არ უნდა მომხდარო; ქართველის ნამოქმედარს, შესაძლოა, დიდი იმპერია შეკარგოს და იქნებ დანარევის მიზნებადაც კი ცქცეს... ეს არ არის ხალხი, რომელიც კატეგორიულად დაყოფილ რომელიმე ჯგუფში მოათავსებ და ამისადა მიხედვით განსაზღვრავ, თუ როგორ მოქცევ; ქართველსათვის ხშირად დიმილისმომჭერელია, როცა ხედავ, თუ როგორ პლონია რომელიმე გულბრწყვილი და, უბრალოდ, – უყოფინარ უცხოელს, რომ ერთ-ერთი ამ შეთავაზ შეიძლება მოუდებ ამ ხალხს, რომელთაც რომელსამე ევროპულ ამ აფრიკულ ხალხთან შეიძლება იჭონიო ურთიერთობა... ამ ერის ხასიათი ბოლომდე აქნებ თვით ილია ქაეჭვაძემაც კი არ იტოვია...

ლამა
იმედაშვილი
პეკუკა სისმა

ლამა იმედაშვილის რომანში საქართველოს ერთ-ერთი ის პერიოდი გახსენებული, როცა სომეხთის ხელისუფლებამ თუ მათმა დამორჩილებლმა ვერ გაითვალისწინეს, რომ, მართალია, ნელ-ნელა შეიძლება ისტორიად გადამხინჯო ქართველს, საკუთარულს, გასაძლიერ დასახლოება ტერიტორია, რომელზედაც გუშინ დასახლებულხარ, შესაძლოა ქართველის მოქმედებამ ძალიან გაათამამოს, იგი ხომ ყოველთვის ვინცობს ხელს, რომ თვის ტერიტორიაზე შენი ენაც შეინარჩუნო და კულტურაც, მაგრამ ბოლოს, ვთქვათ, – მაშინ, როცა ტერიტორიის მოპარვას დაუპირებ, რომ დაზღვარს იმედაშვილს გადახვალ, რომ დედაქალაქის წართმევასაც კი მოუნდომებ, ეს ხალხი, რომელიც დიმილით უყურებდა, თუ როგორ უყავლები ისტორიას, უცხად უცნაურად გარდაიქმნება და თავდასაცავად ბრძოლის ხაზინად მისიხანე ცქცელს ააგონებებს... მაგრამ, მაშინაც კი, საქმარისა მურგადე და უკან დაიხიო, რომ უცხად დაიფრეხებს წუნას და გულწრფელად სიყვარულით ჩატირავს გულში... ამ ორი ხალხის ბევრ შესვეერთობა – ერთს მეტონარტობს და მეორეს სხვის ხარჯზე საკუთარის, ისეთად მდებარე და მშენიერის, უფრო გამშენიერებისა და გაზრდის სურვილი რომ არ შექონდეს, ჩაბნეხილ ბიძის კიდევ უფრო ჩასახმარედაც კი არა, – ამაბენებ-

ლად რომ ზრუნავდეს ბევრი მათი მოღვაწე, უბლიერეს კულტურას შექმნიდნენ... როცა ქართველები და სომეხები ერთმანეთს თივანიტ ქვეყნებში ეხტებუბინან, მაშინ მდებარეება ძალიან კარგად, რომ ამ ხალხებს მართლა უცვარით ერთმანეთი, გულწრფედად უხარიათ ერთად ყოფნა... მაინც საიდან შემოგებარა ერის მრავალ მოღვაწეს ნინდაუხევაობა, რაც ბოლოს და ბოლოს ცუდ საქმეთა აღზევებას უწყობს ხელს, და მეორეს – ზღაპრულ ქვეყნის სხვის ხარჯზე აბენების იდეა, თითქოს ასედაც უმშვენიერესი ქვეყნის პატრონი არ იყოს და თითქოს მუშობლის ისტორიის დაქინება საკუთარის დაქინებასაც არ ნიშნავდეს... ამ მუშობლის გარეშე ევროპელებს იქნები ძლიერი და ვერც შინ ისტორიის სიძველემ დაარწმუნებ ეინმეს, თუ გაუთავებლად იძაბე, რომ დიდი კულტურა გქონდა, მის გვერდით კი უფროდელი ცხოვრობდნენ... თან, რატომ იყინებ რომ ძველი კოხლები ცხოვრობენ მუნს გვერდით?!

– ჩაბნეხილ ბიძის შესახებ დავებრუნდეთ საუბარს (ეს თემა, რომელსაც სკოლაში ილია ქაეჭვაძის „კოთარანთ ქერიფს“ შესწავლისას განაერთინებდნენ, ამ მხრივაც არის აქტუალური).

ლამა იმედაშვილის რომანში (აღბათ, უფრო მინი რომანი უნდა ვუწოდოთ) სიმეც ქალს – პაიკანუსს და ქართველ მწერალს ერთმანეთ შევარებათ, ყოველ შემთხვევაში, – ფიზიკური ლტოლვა ძლიერი აქვს ერთერთისათვის; რომანის პერსონაჟი – ქართველი მწერალი ამ-

ბობს: – „ჩვენი შორის ხიფის ჩატება არ შეიძლება“... ეს ახრი განსაკუთრებით მაშინ უმტკაცველბოა, როცა პოკანზუის შაგი თვალ-ნარბი, სახე – ვარდი და თმა – გი-შერი ნარშოშოვბოდა ხოლმე; სომეხი ქალი ვაჯელნი-ნი სომეხი მუჯდლის – ტრეტრეტის შვალთა, ქართული მწერალი – თავისი ერის ერთგული შვილი, ასევე ვაჯელ-ნიანი ადამიანი, შათ უნდა შეძლოს, რომ მწვიდობის დაშტორებას შეუწყო ხელი; მაგრამ ვერ უტერბადებთ ეს და ბოლოს ყველაფერი იმით თავდება, რომ ქართველი მწერალი სამშობლოს იცავს, ხოლო ქალი კაცობით იშბი შიდას; – ლეგენდარული „დიდი სომეხის“ აღდგენა ძა-ლიან თითქოს არც ანუხებს, – სიყვარულისაგან გამწა-რებულს სიცოცხლე აღარ უნდა; და ამრიგად, ირონიულ თხრობაში სიმწარე იკვეთება; – სატრფოვსადმი ძლიერი სიყვარულისაგან გატანჯული ქალი იმის შიტს ვერა-ფერს ახერხებს, რომ გვერდით უდგება მეტბმბობით, რო-შოლიც ამ სატრფოს სამშობლოს დაცველა სწადიათ; მისი ქართველი სატრფოვ ბედს არის დამორბილებული, – „ამ არეულთა თუ ვაგებია იშბი რა დროს ქალი იყო, შათ უმეტეს, თუ ეს ქალი შამაულს ემტერებოდა,“ – ნერს აე-ტონდას; აქ ის სტლითა გამოყენებული, როცა ავტორი პერ-სონაჟის ერთი მესამე პირობი მეტყველებს, ეს რომანის შითაერი გმირის სიტყვებია. თან გრძობს, რომ თავს იტ-ყუება რომანის პერსონაჟი, თან ამ სიტყვებთან ისიც ეკუთვნება, რომ ნამდვილი სიყვარული არ უყვარს ეს ქალი, – შილიოდ ფიზიკური ლტოლვა აქვს შისადმი... ასეა თუ ისე, შეყვარებულები იშბი ებრძვიან ერთმან-ისებს.

რომანი ირონიული სტლით იწყება. მოქალაქეები ვლადიკოვსკი არიან, რომ თავითა სიზმრის სახელ-წოდებულ ტრუტურებს ნარევენიონ და სხვადასხვა სიზ-მარში შუსხანბოდა ვადასახადც ვადაიხაჯონ, – აბა, ყვე-ლაფერი შამოთლა შეუთა ხომ ვერ იქნება ჩვენს ქვეყანა-ში სიზმრის ნახებაში ხომ მინც უნდა ვაიროს მოქალაქე-ებმა ფული მნიშვნელოვანი სიზმრებს, აღბათ, უფრო ძვირი ვღირებს; რომანის გმირი – ენვერ დვალაძე სავა-დახახახალი ინსპექციის თანამშრომელს – ანზორ ბალა-ვის პატრონსად უამბობს სიზმარს, – საქართველოსა და სომხეთის შორის სასაბჭოებანდე მომხდარი თბი დახაზ-მრება ენვერს, მისი მოყვლა აუცილებლობად შიამინა, – „შეშინდა, ცუდად არ ავიცილებ, ბატონო ანზორ!“ – ამ-ბობს... კაცმა რომ თქვას, ასეთ გამყვარობილებულ სიზ-მარში იქით უნდა უბოძონ ენვერს ვიღელი, მაგრამ ამ-გვარი რამ, აღბათ, შილიოდ ჩვენზე უფრო დანიადარე-ბულ სახელმწიფოებში ხდება, ჩვენს საგადასახადოს კი ენვერის სიზმარი შაანცადაშინც არ ანტერესებს... თითონი ენვერსაც არაფერს ახდევიათ, – რა ვიცი, რატომ, – ამის შესახებ არაფერი რომანში ნათქვამი, – აღბათ იმიტომ, რომ ყველამ ვაიგოს, – არაა საჭირო, ასეთი სიზმრები ქალაქის მცხოვრებთა ყურადღების ქვეშ მოექცეს.

ვკითხულობ ლამა იმდამკვილის რომანს და ირონიუ-ლი სტლი იქმე თვალწინ თანდათან კლებულობს, ხეს-ტლებია ირონია, შილიოდ მოგადაიხილა შევკახსენებს თავს და, საშაგირთვად, მკითხველთა შინაშე უფრო და უფ-რო მკაფიოდ, არა – ირონიით, არამედ, – გულწრფელად,

რბილად რომ ვთქვა, ვალიზიანებული ავტორი წინდება და, რადგან თხრობაში ნელ-ნელა დოკუმენტური პროზის ელემენტები შეშოვის, რადგან თხრობა დოკუმენტურიც ხდება, ავტორისეული მიშვასებლური დამოკიდებულებ-ის ნარწორება არ აუშლიებს ნარწორებას, რაც, შესაძ-ლოა, სხვა შემთხვევაში მომხდარიყო; – შირად გვიხახავს ნაკლებ პროფესიონალი მწერალი, რომელიც შატტრული შანტრულითა თი არა, – თავისი მოქალაქეობრივი პათო-სით სრულიად უთავგალოდ გამოწინდება ხოლმე თხრობა-ში... შილიოდ აღწერილი კი არა, არამედ – მომხდარიცავეთ თავისი დამოკიდებულების გამომატველი ხდება „მოქა-ლაქის საზმარის“ ავტორი, ზოგჯერ პუბლიცისტსაც კი ემსგავსება და სწორედ ეს – ვართდამავალი სტლითა ლამა იმდამკვილის რომანისათვის დამახასიათებელი; დოკუ-მენტური პროზის ელემენტები და ავტორის მოქალაქეობ-რივი პათოსის ნარწორება ვეღვაზე უფრო საცენარეო რომ-ანის შიდა ნაწილებში ხდება; ციტრულისას ტექსტის „და-ჩენება“ მომწიგნება და ავტორის ვახოვ მომიტყვის: – „საქარ-თველის შიადრობის უზოქველობით გათამაშებული სიზ-მები შინ მიიწინდენ და იმადროოდად უთავბოში ვადა-ლიერეს თავისი შუბაბაბა...“ „თურქებს ქართველთა შინა-აღმდეგ აქეზებდნენ, ქართველ მუსლიმანებს იკლებდნენ, ძარცვავდნენ და საზარელ დღეში ვრდებდნენ“; შატტრულ ტექსტში შერღალმა სუბოს არ ვკითხვას ასეთი სიტყვები: – „საზარელ დღეში ვრდებდნენ“, არამედ შილიოდ ის ადვია-ნეროს, თუ რას გულისშობს საზარელ დღეში შაყრა; ამ შატტრული შანერიზით თითონი ეს სიტყვები უნდა და-იკვიროს; მაგრამ, როცა ტექსტი დოკუმენტური პრო-ზის პრეტენზიას დებულობს, მაშინ ამგვარ სიტყვებს მკითხველი შამოწინება ნაიკითხავს და კრიტიკოსიც უკრიტიკოდ მიიღებს... სწორედ ასე ხდება ლამა იმდამ-კვილის რომანში... სხვა ციტატები ენახოთ: „შინც რას გვემართლებთან სიზმრები რაში ემდურთან საქართველის თავისი ერის დამღუპველი და სხვათა მოძულენი?! [...] იმაში ხომ არა, რომ დავით აღმაშენებელმა ხესნა იბანი, შითი სატახტო ქალაქი უცხო ურდამისაგან ვაათავი-სუფლა, ხოლო სიზმებს შივადიბანი ცხოვრების დღეინ-აჩუქა. იმაში ხომ არა, როცა თამარ მეფისაგან მოყოლე-ბული ქართველი მეფეები სიზმრებს შფავრელობდნენ, სა-ხელწიფო საშახურში აწინაურებდნენ, ავილიყობდნენ და შინებდაც ურეკებდნენ“ [...] იმაში ხომ არა, რომ თბილ-ისად „უუძველესი აღა-მამაშუდ-ხანი სიზმებმა დიდი ფუ-ლთი უკანედ დაბრუნეს, [...] იმაში ხომ არა, რომ მეტბმბი მაცუკურები ასობით ათასი სიზმეი საქართველოში წაშუსახებდა, ფეხი დაშაგრა, ქართველებს საცხოვრებ-ლი შინა-წყალი შეუყინოთა, ჩვენი ხალხი კი შინც ლმობ-იზრედ იტანდა იმას“; ასეთ ეპიზოდებში ირონიისათვის აღარ სცდება ავტორი, თუმცე, როგორც ითქვა, ეს ირონია თხრობაში შმარ-შმირად ირებს თავს და რომანის ბოლოს კი ასევე ირონიულ ხდება ავტორი; ირონიას ქართველე-ბისთვისაც არ იშურებს: „სანამ ქართველები წერილებსა წერდნენ, სომხეთა გულისნადები თანდათან ფრთას მღო-და... მტერი მუსრს ავლებდა ქართველ მეომარს, ხოლო ქართველი კი არ შეეღობა სომხებზე ირონი მიტყანა, რად-გან შიადრობის ბრძანება არ ვააწინდა, რომელიც ედო-ლობდა, როგორმე სისხლი არ დაღერილიყო“... შულუკი-

დე საათს დასტყვეროდა, პრძანებდა და დამზარე ძალს ელრდა, მაგრამ არც ერთი ჩანდა და არც მყოფე, მხოლოდ ის შეგებოდა „რესპუბლიკელ“ აქეთ-იქით ეტარებინა“ (გვ. 57); არ უკვდა, მაგრამ ჯაგმონასნი პოტიომკინს გვაკონ- გებდა ამ კრივირების სცენებსას; ციხუნძტინის მიერ „პოტიომკინზე“ გადამღებული ფილმიასგან განსხვავე- ბით, ქართველთა ჯაგმონასნის დინამიკა სუსტიკა და უნა- ყოფო... თუმცე ამ იმში ბოლოს მინცე გაიმართვეს ქარ- თელებმა.

ენერ ამ სიტყვეებს ჟა არ მინდა ვინმეც ეგონოს, რომ არ მიყვარს სომხეთი! სრული გულწრფელობით ვამბობ, – ძა- ლიანცე მიყვარს! [ქართველს მგონი სხვა ერის სიძულე- ლის მგრძნობილად ირჯანო საერთოდ არ გააჩნია, ისტო- რიის განმავლობაში უამრავი ქვეყანა ესხმოდა თავსეა, ჟა, ამ, მითხროთ... – რომელიცე ერთ თუ სხულს დღეს ამის გამო ქართველს?] ან რატომ არ უნდა ვაყვარებდეს პრძანტ მათეფოსანის, მარტიროს ხარანის სომხეთი, თუნდ უი- ლიამ საროიანის სომეხე- თო... სომხური ფერწერა და მით უძველესი ისტორია... საერთოდ, მიყვარს სომეხი ადამიანი, – მის ნადელთან გამობედვამი სასურვეზი- ჟამ გადმოყოლილი ტან- ჟვან ნაკვალუს ეხედაე... [ფერძმობ, რომ მინავანად ახეთილცე განმელება აქვს ამ რომანის ავტორს, უფრო სავსებარდებოდა, მტეტი სიყვარბით გამოუხატე ეს; მწერალი საკუთარ თავ- საც, საკუთარ მომავტრე- საც, თუ შეთილება ასე ითქვას, გარდჟან უნდა უყურებ- დეს, უპირიელსაჟ ადამიანის სული აინტერესებდეს მო- წინააღმდეგეში; დაღებით და უარყოფით გმირებად, ცხა- ღია, ამ იყოდა ნამდვილი ლიტერატურა, – უარყოფით- შივ სულს ეძებს მწერალი [ეს ბოლო წინადადებაჟი კრი- ტიკად არ მიიღოს ლამა იმედამილმა, – როცა მუხლციკს- ტიკოს ნაკვადი შემოდის, მაშინ ასეთი მოთხოვნები ნაკლე- ზად ნადელდება ხოლმე ლიტერატურას]... მაგრამ არ მიყ- ვარს, როცა მათი ზოგი ერთი ისტორიკოსი ისტორიის მა- ყალებებს, ისტორია ეინც არ უნდა ვაყავლობს, ექნება ტარ- თეული თუ სომეხი, თუ მეცნიერი ვარ, არ უნდა მოვიწინო სეთი საქმილება, ვეცოდე, რომ ვყავალბებულ ისტორიას პრიონისცილიზმა წერენ, რომ ასეთი ისტორია იმ ზანცე ზეკავს, რომელიცე ადრე თუ გვიან დიდ შეცდომას ჩაადგინ- ნებს ადამიანს... რომანის ერთ ეპიზოდში ქართველი ამ- ბობს, რომ „ქართველებს ისტორია სისხლითა და იფ- ლით დაინერგა“, მას პასუხობენ: – დღეს ისტორია ოქრო- ვერიცხლით იწერება“; აი, ეს, – „ოქრო-ვერცხლით დაწერი- ლა ისტორია“, ვახლარებული ისტორიის უტეხი ენებზე დიდ ტრავმით გამოქვეყნებამო დადი თანის გადახდა მცედლობას ჩაადგინებებს მრავალ იმ ადამიანს, რომელსაც გულბრეყულიად სჯერა დაწერილსა... აღბათ, საჭიროა, რომ სპეციალური გამოცეცელობებე შეექმნას, რომელიცე ქართულ დასტყურებს პრიონციული თავმომწონების

სრულწიგის-სადრეი და მუხადელი
კომპიუტერმა ვ.სლოვაკიე-სცდომი ერთხელ თავის მცდობარ ვანი მურაველს უთხრა:
„ვანი, შენ კომპიუტერი არ ხარ იმტომ, რომ შენც ვანი მურაველია. აბა, დააკვირე სადაც შენ უნდა იყოს, შენ ვაქვს სადაც, არ“ – არა“, „ჟო“-ს ნადელდა- დე“, ხოლო „ლა“-ს ნადელდა „ლა“. ვანი, შენ ვალბ ნო- ტებს იღებ“

გარემე სხვასაც ვაკონობდა, საჭირო წიგნებს უტეხი ენებ- ზე თარგმნდა და გამავლებებელ მესტორიებზედა პასუხს ვასცემდა; ეს კი ქართველთა და სომეხთა შორის სიმარ- თლის ხილის გადავებს, შეუწევობად ხელს და სიმართლემ თუ ვაეთრების ეს ორი ხალხი, მაშინ მართლად ძალიან დო- დი კულტურით გაამდიდრებენ მსოფლიოს... რომელიცე ერთ ჟა არ არის ცუდა, არამედ ის იფილოლოგია, ის წიგნე ჩვეულები, სასურველთა წინათ რომ მოუხებებია ამა თუ იმ ხალხისათვის თავს...

ლამა იმედამილს რომანი ენერეცე დედაბის მიერ სიმწრის თრომობა დასრულებდასთან ერთად მთავრებდა... და, როგორც იტევა, ორინის სული ისეც თამაზად და ლა- ლად შემოდის თხრობაში, – ოღონდ, რომანის დასასტეხი- საგან განსხვავებით, ბოლოს შიშის სუნთქვა ახლავს ამ ორინის და „მოქალაქის სიმწარის“ ავტორი თეთრან მო- ჩანს ჩვენს წინაშე არა მხოლოდ კარგ მწერლად, არამედ, – კარგ და გაბედულ მოქალაქედ სიმწარის, ანუ ჟღის თუ არა, ექნებ ოდესმე მოსა- ლდენულ საფრთხეს, რო- გორც ზემოთაც გამოჩ- ნდა, მწაშენელობას არა- ვინ ანიტებს და ავტორსაც იმის მტეტი და დარჩენია, რომ – არა გარდაულ დღეთა მომგონებულ სიმ- მარში, არამედ, რეალურად, მდევანდელობაჟი გა- მოიხებვოს და თქვას: – „ტიკრანაც აქ არის, ვერ- ცხლის კბილზე იღუპავს და სასტიკი ომით გვემუქ- რება“... მოგანესაც მო- ჩანს... თითქოს ცუდს არაფერს ამბობს, როგორც სპეცია, ძმობა-ეროობისკენ მოგვირთებებს, მაგრამ მისი ყოველი სიტყვა ლაყევა... პარუნ ხაილ დიარჩება, ჩეენი პარლამენ- ტის წერტი, რომელმაც ქართულად ეწარფრთი შეისწავლა და ამის გამო სახელმწიფო ენად, ქართულთან ერთად, სომხურის დაქანონებასაც მოითხოვს. დარჩა მედენტ- ატაც გამოორწვას ეტებს, სხვა კი არაფერი აინტერესებს და არც არსადრის ანადელდება. ტიტრატორს ოღონდ შეე- ვინდა, მაგრამ ყველა მის სიტყვას მიღებს... „ჰდრო სო- სეთის სამხედრო ბაზის ღობის იფინანს აკვირებოდა რომ- ლთ თავყრელობას და ავისმომასწავლებლად იღიმიდა. პო- კარნუბ უყვე არსად ჩანს, სკვდილს თუ დატეხებს მართო- ლის ველზე“. ეს ის პერსონაჟია არიან, რომელნიც მოქა- ლატეს ეახმობა... ისეც ავისმომასწავლებელი ორი სული ჩანს, – ერთი, რომელიც ზღაძრებს ანერირებებს ხალხს ბერე წარმომადგენელს (არა – ყველას) და მეორე, რომე- ლიც დეუფერობისა და უმასუბისმტელობისაკენ, მცო- ნარობისკენ უძიძტებს თავები ერის ბერე წარმომადგე- ნელს (არა – ყველას)... ერთის ბერე წარმომადგენელს ცუ- დი განზრახვა დღესაც არ ასეცნებს, მეორეს კი ისეც ვე- რაფერს ზედაც, თუ არ ხედავს... ეს არის რომანის ერთ- ერთი მთავარი სათქმელი.

ამის გამო, სანამ ლმერთის ანუ ქემპარიტების მსახე- რი არ გახდება, ძალიან გაუჭირდება ამ ორ ერს...

ნათელა არველიძე

ჰოვლა, ჩვენ ვცოცხლობთ!..

ნათ
მრგვათაღსა მოადანი

ეს სანახაობა რეკლემი არ არის. ამ სვედიანი ნაამბობით დროდადრო სცენაზე ისეთი სიხალისე და არტისტული გამოხატობა გავილევს, რომ მავურებელთა დარბაზს შეატოვებინებს გულის სიღრმეიდან აღმოსცდარი ნეტარება; ღიმილად, სიცოცხლად, ოცავიად, აღტაცებულ მოღვიწხება სცენაში მოყვარულ და მასელიერ მყურებელთა უნებართვლად. ისინი შეტრფიან თავიანთ რჩეულ არტისტებს, რომელთა მხრებზეც არის ნამოზარული რუსთაველის თეატრის სახელოვანი ისტორია. ამ საამაფო ჰაორადის ერთ-ერთ შემქმნელთა მფარობებზე ადვილად ეს ომხიანი შეძახილი – „ჰოვლა, ჩვენ ვცოცხლობთ!“

მოუხედავად ამისა, რომ მიმართული სცენა მოხუც დაბნაზების ნაღვლიან ამბავს გაიმზობს, თეატრი მათი შეყოფებისათვის არ გაბნობს. დაბა, მათ იუმორითა და ხალისით შეგვასმენეს – ცოცხლები ვართ, მაგრამ ფაქტია, რომ ამ გულითადა გაანდობით ისიც დაგვიანხეს: ისინი არა მარტო ცოცხლობენ, არამედ, თორმე, ჯერ კიდევ შემოქმედებითად არარეალიზებულნი ყოფილან! და თუ თანამედროვე სამყაროს უმთავრეს დილემად მივთვნივით, რომ არც ერთი ადამიანი არ განერიდოს ამ წუთისოველს უფლისაგან მასში მოზადლებული უნარის სრული რეალიზების გარეშე, მაშინ დამავმედილ გუნდის პოზიცია, სწორედ იმ რომ დროული და მეტად მნიშვნელოვანია ამ უსულებლობით, პრავმაცებობით, უმეცობით, სისასტიკით გაძვირული რეალობის წარმოჩენისათვის. კაპიტალის კულტის დამორყეული და ავანგარდისავე ნილიოსტრად განწყობილი საზოგადოების მორალს, თეატრში დაუპირისპირა ურთიერთშემხმის, ურთიერთშეკლასის, თანგარბობის ისეთი ცეცხლებიან ღვადა, რომელსაც მოყვასის, პროფესიის, სატრფოს სიყვარული ჰხადებს. სცენაზე ტორტების სიყვარული, დარბაზში ელვას სიყვარული!

ეს სანახაობა არც პასტორალი არ არის. სწორი შეხედვით ბუკოლიკურ სიმშვიდეში ისეთი უნებართვლად და არტისტული მგზნებარება ჩახლართული, რომ სულს გოფორიაქებს და ცხოვრების მარადიულ დილემებზე ჩაგაფორებს, ასე მიაზრება, კრასლეთითა და სვედიით რომ აღმოთქვამს პერსონაჟებმა: „ნუ შემახედებდნენ ჩემს სიბერეს!“ „აუცილებელია რომ ვებრდები?“ „არ შეიძლება რომ არ ებრდებოდნენ?“ და... გველზე ღიდ სატკივარიან მვეტვის სის პერსპექტივა მოხუცთა თავმჯდომარის აღმოჩენილი საოპორი მომხდრელობის ხედიანი რეფორმი: „ჩვენ უნდა შევეჩვიოთ უთუატროდ ცხოვრებას...“ ეს არის მათი უსამ-

ველო შეიკრება, გულის ჭადილი უსახურ სინამდვილესთან, გონის ამბობი მისინჯ ბედის ტრიალთან. ეს პერსპექტივა მათი ყველაზე გაუსაძლისი სატკივარი, სულს რომ გიყნავს, გულს რომ გიკრებს, ტვინს რომ გიკრებს და მანინე ბანდში მოიპარები იქ, თეატრში, გეორანდავ იატაკს ეამბორები, რომ კვლავ შეიგონი შენი წინაპრების, შენი და შენი თაობის, მერე სხვათა ნაფეხურების სიმხრეველ და კიდევ ერთხელ ინამო მარადიული ხილი სცენისა, რამის შექით განათებული ცარიელი სივრცისა...

რუსთაველის თეატრის უფროს თაობას ჯერ კიდევ ძალურს გამოავნებელი, აღტკიცებელი, მოულოდნელი უნებართვითა და განხეული არტისტობით გათანაოს სცენა, გვაგონობის და უსამელო ხილი ნაფეხურებისა, ძალმოსილებს სცენისა, ძლევამოსილება ოსტატობისა, დიდებულეობა თეატრის სიყვარულისა, გიგანტი თამაშისა, გარდასახვის ხელოვნებისა. როლანდ შაიველი ნაღვლიანი კომედია ჩინებულად მოერგო ქართულ სინამდვილეს, ქართულ სიტყვას თამაზ გოფორიზილისა და გოას კაპანაძის შემხეობით. რეჟისორია გოას კაპანაძე, მასვე შეურჩეული მუსიკალური მიმრჩევი, მხატვრია ანა ნინუა, ქორეოგრაფია კოტი ფურცელაძის ეკუთვნის, კონცერტმაისტრია სალომე ვაგიფორია, რეჟისორის თანამხმენე ვ. გოგიალი თათი-მელია გახლავთ. თეატრის, სცენის, არტისტის სიყვარულმა გააერთიანა ეს გუნდი, ამტკობავ ასე გულმხრეველად გააცოცხლეს ერთი პანაინობის მკვიდრთა ცხოვრება, ამბავი თეატრის უსამელო სიყვარულის განხეობისა.

ეს სანახაობა აღტკაცდებოდა ცხოვრების დრამა არ არის. სიტყვებებსა და ოსტატობას აფილავს ვერონა ჯამოაქეთიკის“ ოუსტადიერთა რანგში ეს დადგმა არც მხოლოდ სცენისთან განმობრების ტკოლოვანი ამბავით, არც მხოლოდ დაუჩინებელი რეალობის საყვედურით, არც მარტო ვაი-ვითა ყველასგან მიფიწყებულ მოხუცებზე, არც ოდენ საზღვრითა ბედის ნაღმა-უკუნდა ტრიალზე. ჩემს ფაქტით, ეს სანახაობა პოსტდრამისისტული ეპოქის „სენების კამრიზა“ (ფოკემა) ჩამოქვეითებული ადამიანის თავის კუთვნილ ვარცხლებზეც დაბრუნების მცდელობაა. დამდგმელი გუნდი, თითქოს ღამობს, რომ ამ საუკუნეში კვლავ დაუჩინებელი ადამიანს „ბურების მშვენიესი“ სტატუსის რუსთაველის თეატრი ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების უმწვევის პრობლემა შევსო, კვლავინდებურად შეგვიანა სოცოუმის მხორველ განწყობისა, აღმობინა ადამიანთა გულის ჭრილობა, სულის ვენკსა და „ტვინი დაქროლ“ (მექსიკო) თაობა წარმოიანა სცენაზე მთელი თავისი ბრწინვალებით, ნიჭურებით, ფრინობით, გავცნობინებურე რეალობის დაქვეითებული შეგრძნებით. პრავმაცებული დროების ფეხის ხმას ვერ აყოლილ, ოცნებისა თუ წინების ტყვეობაში მყოფი, ჯერ კიდევ წინა საუკუნეში ჩარჩენილი პერსონაჟების ტრავმა-კომედია უფროა ეს წარმოფეხვა, ვიდრე ეპოქის კულისებში აღმოჩენილი ადამიანების დრამა. მათი უღებლო სიბერე, თანგარბობის გარდა, მავთისცემის ზადებს. სიყვარულის ქადაგებითა აფილული სცენა, სიყვარულის გამხელოთაა გათანაგული მდარდაზიც. და ეს სიყვარული ეკუთვნის პერსონაჟებსაც, მაგრამ, უპირველესად მსახობებს, სცენის ოსტატობას.

ყოველი მსახობის სცენაზე გამოსვლას, ყოველ მიგნებას, თვით ყველაზე „მუნიშნავ“ შტრისის, თვალის გაელებებს, პლასტიკური მონახაზის ნოვანს, ინტონაციათ

აღტკიცებამი მომავალს დაინახა, მაყურებელი გულმანი სი-
ვლილია და ტანით აჯღაღღებს სცენას. ოსტატებს, ასეთი
„მიამიტობითა“ და გულთადაობით რომ გვიამბობენ გან-
ვლელ ცხოვრებაზე, წარმადებულ კარიერაზე და სუსტად
საბჭოთა რეჟიმზე... როცა ქუჩის ერთ მხარეს აუტალი-
ფერად მიგონებენ, ზოლი ქუჩის მეორე მხარეს პაპად ზ-
ღეს გამოართავ და სახელი „მარში“ გამოხვალ სცენაზე,
თახვად აღორძინების ეპოქის ერთი პერსონაჟის მსახვად
მთელი ხმით შექყურებ – ჩვენი თავის ფასი ვიცითო – ეს
გულს კუნტელში ნაბაღვად „შემონახულა“ და მუნათო-
ბა აღარა, ეს უკვე პროტეგია თაყვანითავე. ამ სანახაო-
ბას მსახიობთა პიროვნული და აქტუელი ღირსების და-
ცვას შეეარქმევი. ეს სანახაობა უფროსი თაობას განიერი
მონოლოგიცაა საკუთარი გიგანის უფლები-
მოსილების შეხსენებისათვის...

მიხილ თუმა-
ნიშვილს ხშირად
ნუთქაში: თე-
ატრ ალუკი
ქმედება, თე-
ატრის ჯე-
დოქრობა იქ-
მება სულ უბ-
რალოდ: ძველად
გამოდიოდა მოხე-
ტილივე ბერია, ი-
ტაკზე, მოვანზე, ან შე-
მიღებულ ადგილზე და-
ფრდა ტილის, ანთ შემო-
სახერავდა სამოქმედო
სივრცეს, რომელიც პირო-
ბითად სცენას მაინიშნებდა
და იწყებდა ამბის გათამაშებას. ბერია თეატრის
უამბობდა, უჩვენებდა, აგრძობინებდა, მიუთითებდა მა-
ყურებელს თავის პერსონაჟის სურვილს, მიხანსრაფე-
ვას, ტკივილსა თუ სიხარულს; უზნიდა, ურჩევდა, ეკამ-
თებოდა, აზუნდა თეატრად... ეს იყო თეატრიო. ეს მერე მოხდა
მასტატორის სანახაობის, ათასგვარი ეფექტების, სასცე-
ნო-სადამდეგო ფანტაზიისა თუ ურთულესი ხედების დე-
მონსტრაცია; სხვადასხვა გარის, სახეობის, ტიპის თეატ-
რების, სათეატრო თეორიებისა თუ მიგნებების დამკვიფ-
რება, მაგრამ ერთი ტილისი, ოსტატის სახეური ნაამბო-
ბის და მაყურებლის გულმურყარების ერთიანობა ის
„თეორემა“, რომელიც ყოველი სახის სათეატრო ქმედე-
ბას დერიტას წარმოადგენს, ის ხელმეორედ და გადაის
პროქმან ეპოქაში, სხვადასხვა სახეობისა თუ ტიპის სას-
ცენო შემოქმედებაში. ეს „თეორემა“ თავისთავად ხელშე-
უხებელია, უნდა მიიღო, უნდა, გაითავისო... ასე გამო-
ვინერ მატარა სცენაზე დიდი არტისტება, დააფინეს ტი-
ლობა“, სამოქმედოდ მომართეს საკუთარი ფიქო-ფიზი-
კური აპარატი, აამოქმედეს ფანტაზია და ასეთი ნიჭი-
რებისა და გამომყინებლობების აღსავე ურთაერთობე-
ბი, ცხოვრებისეული დრამატურჯა, კომიკური და სცენი-
ანი ეპიზოდება წარმოადგინეს, რომ ყველაზე ღრმა ფი-

ზახა ლუბანიძე, ზინა კვერენძილაძე, ევრამ საღარაძე,
მარი ჯანაშია, ვლადი დილანიძე, მედეა ჩახავა,
კახი კახიანი, მარინა კახიანი

ლოსოფიური დიდატიკაც კი ვერ შეიტკობდა მათ გულ-
ლია, მაიმიტურ, ტკივილიან დამოდერას.

რეჟისორის მიერ სანახაობა ანუმილია ისე, რომ საერ-
ლო ეპიზოდებს ენაცვლება თითოეული პერსონაჟის მონი-
ლოგი-განდობა, მყარ ფორმის მონორაწმინდების სახით.
ამ მონოგამბობებში მთელი სისრულით ჩანს თითოეული
პერსონაჟის სულის გოგება, აღტკინება, ნაბაღვნი სატი-
კო და ერთად ყოფნის მოთხოვნა, ამასთანავე, მიუ-
ღი ძალით წარმოჩნდა თითოეული შემწარმულებლის ნიჭი-
რება, ოსტატობა, უნარი – შექმნა არა მარტო ხასიათი,
ეგრძო პირი, აფიანათა თანაცხოვრების კალენდრისკომა,
არამედ ამ „მოძრავი სურათებით“, ფერადი მოზოკით, მო-
ლიფონირობით „დახატონ“ და შეგვიგრძობინონ წარსუ-
ლი და თანამედროვე ფრონტის პარადოქსული, მის-
ხანება, ურთულესი წინააღმდე-
გობანი ყოველი მსახიობის
პერსონაჟი თავისთავად
მრავალსახოვანი ხასი-
ათია, მთელი მოდ-
გმის დამლას რომ
ნარმოაჩენს,
მავრამ, ამასთანა-
ნავე, თითოეუ-
ლი ერთი ფე-
რია, კუნჭია,
ბეგრია იმ პოლი-
ფონური მელოდი-
ისა, იმ ქრელა-ქრე-
ლა მოზოკისა, იმ ფერა-
დოვანი ტილოსი, რასაც სა-
ზოგადოებრივი ფოფა ეთ-
ქმის. ამ „ეკრძო“ ხასიათით
ხელმეორედ და ჩანს პერსო-
ნაჟთა მიულოდინელი სუ-

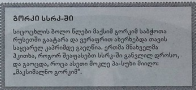
ლის რევა, მინავლებული გულის ფოქეა, გონებაში აბოტ-
ფორული ქვემეცნული შამი, ჩაგვების და ჭედავით თი-
თოეული მთავანის „სულის ჭიფელს საკუთარ თავთან“
(ფოლენერი), უმისამართო შეჭიდება „ქარის წისქვილებ-
თან“. ეს მონოგამბობები მთავრის მიერ შესრულებული
ნატივი მინატურის შთაბეჭდილებას ქმნიან, ვარტუზოუ-
ლად შესრულებულ მუსიკალურ პიესებს გავგონებს. რვა
ოსტატის თანამაზა ჩვენი აუზნებელი ცხოვრების ფართო
ტილო გამოკვეთა.

პასუხობს რვა მონიადრეს აერთიანებს დაუნდობე-
ლი დროების დამლა – ცხოვრებამ ისინი აფანცენიდას კუ-
ლისებში მოსიროლა საოპერო მომხერებლების ბრწყინვალე
კრიორა, რაბმის მუქის ანდამატა, მაყურებლის ოცავია –
მით გუზინდელი დევა. ახლა, ამ თავმესაფარში, ისინი
ბაღლობის ასატკინი აღმოჩნდნენ, ბეჭეობაში დაბრუნე-
ბულეს კი მიამატების, ფინანსების, სიცილების, გაუცნო-
ბერებელი ხედვისა და სიმორცხვის მორვე ფორებს.

სცენაზე რამდენიმე საგარძელი თეატრი ჩითილითაა
შეფუთული, სიღრმეში ნაფს ტიმი მოჩანს, თეატრი კიბე,
თეატრი მამუელი რკალი... დეკორაცია ბეგრის არაფერს

გეგმვება. ეს მერე აშტატედილება სცენა, როვესაც გე-
მოუნებით შეირჩეული და შეკერილი კოსტუმებით მოკა-
მული მსახიობები გამოირდებიან. მარჯუე საბუნელში
ძღვს არცე ფეფურებს. იქ, შორს შეტურა ანთია, მიქერა-
ლი სხვი ფეფებს განმეოხას ქმნის...

სადრმიდან გამოიხის არლეკინის თორ კოსტუმში შე-
მოსული კოტე. კახი კეფკასაეე ერთდროულად ნარმოგედ-
გენს ბალის უმულომბასე, არლეკინის მიამბობასაც,
სიმეანელის „მამლაყინობასაც“, მარტოსობის სედასაც,
ეს ვერ ვარკეველა სიტუაციამი, ცდლობს ვანერ-
ობის რეალობას და ასეი შეფეროს წამნებახელი მოუ-
ხელითებელ სხვა, ლამაზ რეალობას. ბალის გაოცებული

გამოხეფეა, თეაღმი ჩაბუ-
ფებული კეფმანი, ჩეილის
სოჯიღებ, ნინველის გა-
ბუტეა და... მარც ჯამბა-
ხის სინაეეე ჩაბუფებული
ამ ქლავარ ველიომობილე-
ბამი. კახი ვევისას შორე-
მიზობითი მიხსადარი,
„ტეინი აქორილი“ ღირის
ლანდიე გამოკრისი და
აეცეტიბული ბერიაკის
ოხუნჯი ბუნებაც, თავის
ფარდიან მონილოეს უე-
რეე შენყეცებს, დამირ-

ცეცებს, ცხენ-ჯახზე შეუდარი ბალის ბუნენით ვანე-
რეფეა რამბას, კეღისებს მიამურებს, რათა იქ „დასარე-
ლოს“ ლეონკეაელის ჯამბახი ტონის არია-გოფემა.

კოტეს მართალივარე, მოფარეაეტ, ბუერი სილის
ქროლა იმითი ფაქიზა, ნატფი, სუღმი ჩამწეღმი პლან-
ნითი გამოხატე მსახიობმა, რომ პერსონაჟის გამი შექრა
დარბაზი, ზოლო კახის არტისტობით მოინუსხა მყურე-
ბული. კახიმ ადამიანის მოუსატრობაზე უფრო მეტიე ვით-
ბრა, ვიდრე ეს ერთ სეედიანს კომედიას ძალემა.

გურამ საღარაძის მომღერალი გრიგოლი ერთდროუ-
ლად რომანტიკოსი რანდიე არის და ჭირველი „სეენის
ვარსკელავიე“, ვეღმი აქორილი მარადული შეფერებუ-
ლიე და ბალადე ქვეული ტონიანი ემოციენტორე. გრიგო-
ლი ეყოლი, დაბანბან ბალესაც ნეოქეგავს მოუდარული
მულტფლომბადი. ის სხვა ბუნეტების ბინადრეა, ამ ვეფე-
დამ ეთი არბანში შემხებული მოქევერედი შოგ ზურასაც ჩა-
ნომეგავს, ბალერიი სამორცებით რომ გაბუტეულა. ის ამ
მეღერების შეიღია, რომდელსე „ოეგრები“ შექია და რომელ-
საც ვერ ეღეცა ვეფეუბული ბუნეფითი. უმუღალბა, პა-
როცნული კულტურა, შეუბლაღეე ადამიანობა – გურამ სა-
ღარაძის პროფუნული თეიერების ეს ასეეცეტი გამოჩინობის
ეროფლის ხსათომიე, მეჯრამ რადენად ძლიერი ოსტა-
ტობის, ვამეფეაობის, რისკის უნარი, რომ ასეთი „არაეფე-
ტური“ გამოჩინების საშუალებებით ასეთი მამბატორი საზე
მეღემა. მსახიობის პროფუნული ხიბლის, დარბაზზე შემაქ-
მეფების ხეღობისა და ნოქორების შედეგია ამ რისკიანი
სულის გამართობა – ასეთი „გეუნდობელი“ სიმართლითა
და უედეგანი ვეღრდებულობით გამოაქეანდაკო პერსონა-
ჟის ფიზიკური დამბანბანება და იმეაფროულად ვეგეყენი
მისი სულის სიმეწენიერე. ამ ფიზიკურ დაუძღურებაში მა-

რცე გამოკრისი პიროცნული ბენი და ქეშმარიტი არტისტუ-
ლი პროფუნეალება, სულის სიმეწენიერე კი ქლადებს სეეფარე-
ლის ნოქორება. გურამ საღარაძე თამაშობს პროფესიის, ქა-
ლის, სეენის ტრეფილით აღბუტეული პიროვნებას. რად
ღირის მთხი და მუღესე ფეფეტი, მარცხი აღმარული ხეღეფო-
ბი დამბას რომ ჩამოეგავს. ამ საკრალურ და, იმეაფროუ-
ლად, უბაფრეე კმეფეობში მთავარი აღმობრეა ორი მეგობ-
რის ძველებური, მმეფენიერი შემართება. ისინი ღირსებით,
სიამაფით, ჯამბახის ონაერობითაც წარმოადგენენ ძველი
ღიღების „ნამახერეებს“, ისინი სიხარულით იღებენ მადალ
ნოტს, თითქოს, კრესტენდილით სურთ გამოხატონ სულის
აღმეაფრენება და პროფესიული, ჯერ კიდეე ვაზუნეარა, შე-
საღებულობაც, ასეი ვნება
მეყსეულად ამოფრქვევა
და ისინი ვერდის ძანენით,
თითქოს, თავად ხეღოუნე-
ბის სეულისმეწენიერობას,
ხელთუქმედი არტისტობის
უმრეად დილორამა.

ჯეგმალ ლაღანიძის მად-
ვა ამ მინია არტისტული
თანაცხოვრების ვეღლაზე
„ფხიზელი“ ფიგურაა, გუ-
ლის სითბოთი და მეღელი
მზრუნველობით რომ „ეა-
რაჯობს“ კოლეგების სიმ-

შეიდეეს, მსახიობის ვაზრებული შესრულება, პლატეკო-
ნი ნახახის სიმევერე, მინაგინი სისავსე, გრმონობათა
სინრეფეე გატყევეებს და გაოცებს მისი უნარი სერიო-
ზულობისა და ჯამბახობის ბენის ხიდეე ამ გამართუ-
ლად „ეატაროს“ პერსონაჟი, ამ სეღამ კი ათრეკლის სა-
ზოგადოე სატკეილო.

„მუთისოფლის სამღერაეი“ – ასეთი სათაურს შეეფერ-
ზედეე ზაზა ლებანიძის „მონოსეექტაკლს“. კოლეგების
ცხარე კამათს ვერ უძლებს ლოლა, საკარმელში ღრმად
ჩამეფდარა მისი მიღებული სხეული ჯერ იძაბება, მერე კი,
თითქოს, სანთეღებით იღენიება, ბინდიე ლილეციებს,
მინაღებულები სხვიებით ბეჭეატებს, მერე თვალებს მიღუ-
ლიე, იქ შიგნით, მის მოუსაფარ სუღერი კოსმოსში რაღაც
არბოს, ნკრაილებს, ნუდეება და ნარეგანსავის ჩაეეგმის
მისი კენესა: ... მაცელები სულის ამოქემა, დაბამაშემა
თვალისა... იმუთათი თორილით, ტეეაფი ქვეტეატორი,
უბმო ვოფეებია, საკრალური რიტუალის მსეავაი ვეფრე-
ბით „ნამახოსეეე“ სოფლის სამღერაეი სეენის ბრწყინე-
ფებისეგან უმრეადული გარიყელმა სიბერეე. ზაზა ლება-
ნიძემ შეეგარდინობის სნორადე იმ გრმეღელი თავდაინ-
ყების იფუშალება, სულის კენება, რომელიე მხოლოდ სეე-
ფარულის დანატრების მოეყვება ზღამე. აღარეე ვეეკისი,
როცა ეს მოფარეაეტე მომღერლები ბანდემ რომ მიიპარე-
ბიან თეატრში, ლოლა ვაურანდიე ფეცერებს ეამბორება,
რათა სულთქმასავით აღბუტეობს განუყოფელი ტროფის
მეხუნეარება. ზაზა ლებანიძეს წარმოაჩენს სეენის რარინ-
დული მეზუნეარების სეცხოველეს, იფუშალებასა და ან-
დამატს, ასეთი ნოქორებით რომ ვეგავინოს ოსტატმა.

მედეა ჩახავა წარმოსახავს ბედნების სეენის განმრეობით
ეულად მოფარეაეტე მარტოსულს. მას, თითქოს, სეედა და

ცნობისადმი კვლავი ჩასვლითა, მღვიმეებით ასდევნი-
ბით, მავლადუნასათით ვლზე შენობებზეა. კვლავი
იყვლის კაბებს და ღორიკული განწყობა შემოაქვს სცენაზე,
მის პერსონაჟს ჯერ კიდევ მერყენია უში და პერი.
რად ღირს მისი მომწესბვლი მზერა, ბიჭის „აარმენის“
მუსიკაზე მართით და მხრების გიგანთა რჩევით გაელა,
ცქვეს რომ შეტრთლება ეს სულა. ამ ერთი მინუტითაც კი
ვაიძულებ პერსონაჟს არტისტულმა აღტკინებამ და მდგა
ჩაახვას ოსტატობამაც.

ორი მოზუცი მომღერლის, ნინასა და შურის, გაუთავე-
ბელი კამათი, ერთის ნარმატიული, ხოლო მეორის ნარუ-
მატიული კარიერის ამბავი, ცველაზე შეკვიფოდ ნარმოა-
ჩენს საბჭოთა რევოლუციის სი-
სასტაცეს, სახელმწიფო
ტრორისა თუ ხელისუ-
ფალთა ფეოდალების შე-
დევნობას, შერისხულთა
განწირულობას. მარინე
ჯანაშიას ნინა 30-იანი
წლების პიონერ ხელმძღვა-
ნელია თუ კომკავშირე-
ლი აქტივისტის ტიპური
სახეს ჩამოჰკავს. საბჭოთა
ეპოქის გარდერაზე შექ-
მნილი მავორული კინო-
ფილმების გმირთა „ღერსები“ ადებტი ნინა, მათ ჩამოჰ-
კავს ჩაცმულობითაც, „საღვთოთურთ“ სიარულითაც,
ფიქსულტურულს გამბედაობითაც (მისი ნაუცბათევი
კულბიტი ამაზეც შეტყვევებს). ნინა იქ, საბჭოური ეპოქის
გარეგნულზე „მარჩენილი“ „ქანქიკა“, თავის დროზე რე-
გიმში რომ გამოჩინა, ვარსკვლავად აქცია და სივანგებო
პრივილეგიითაც აღტურვა. შემადრწუნებელი და, ამგე-
ვრულად, ღიმილის მომწვერელია მისი მონოლოგი და კი-
ბეზე აღმასულა, იუმორითა და თავად მარინე ჯანაშიას
ირონიით ნაზავი ნინას „გმირული ეპოპეს“ გამხელა: დიან,
სხვათა გვაგებზე უარე, მაგრამ რა! მანც ხომ უფითი აღ-
მოგწმდიო... მარინე იმე მახვილგონიერებით ნარმოადგენს
პერსონაჟს, რომ მის ბიოგრაფიას ნათლად ხედავ. ამ „ნი-
ნიკების“ დამახებრებაცა საბჭოთა რევოლუციის მძღვრობა-
ში მსახიობი ღიად, მსუბუქად, გააზრებით, ირონიით, ცინი-
ცხალი ფერებით, ნიუანსებით, პლასტიკური საბერებით,
„ნაყინობი“ ინტონაციით თამაშობს, არაფერი ხედავტი,
მხოლოდ ეფექტისათვის გამაზრული ყოველი ხელა უშუ-
ლუბელყოფილია, შესაძლოა, ამიტომაც ასე ორგანულად
შეუქმნა მთელი მოდგმის, ჯიშის, ჯილავის ხატე, შეტყვისე-
ნა რვეინ საერთო ნარსოლის უკუშარბობა. მსახიობის
სასტური კულტურამ, ნიქმამ, როლე შეუშარბობს თემანიშო-
ლისკენ სკოლის გამოყვილებამ ავაც გაიბრძინა.

პერსონაჟის ბიბლიოთეკა
ცნობილია, რომ გორკის უმდიდრესი ბიბლიოთეკა
პეტრედა და მეერი იქვითი გამოცემა რამდენიმე
ცხტემალარადე მოგვცობდა, მაგრამ იქ ვერ
ნახავდი ვერც ერთ ოსტატულს კარ მარქვისას,
რომელსაც გორკი „კარლესს“ ეძახდა.

რომ ძალზე საბერად; სვედიანად გვაიმობოს პერსონა-
ჟის პიროვნულ ტრავმებს.

და ბოლოს – მავურებელთა ჯერბი, მამაკაცი კოლტე-
ბის გულთამაშობრული – თამარ ახელეიანიის კიბეზე, რო-
გორც კვარცხლებზეც, აღმარულთა თამარ „პემოვარეს“
სცენაზე. თეორ კიბეზე შემართული თავად თავდაჯერე-
ბა, გამორჩეულობა, სიამაყე შავი სახეობა კაბა, ფარულე-
ბითი ქუდი, თეორი პარკი – ნარმატიული ვარსკვლავის
„აქადად“ აღიქმება. პანსონატის უზადრეკო ყოფი და
ვარსკვლავის მდევდურობა, თავად ეს კონტრასტი ბადებს
ფემორს, ირონიაც, უნებურად აღმოსკვარი დარბაზის
სიცილი და ოვაცია ვეუთუნის მსახიობის, რომელმაც მისი

ადამიანური შენებისა და
აქტიორული ბიოგრაფიის
„ლანტებიდა“ ასე ღა-
დად, მსუბუქად გამოიხინა
თავის პერსონაჟი, ასე თა-
მამად შეცვალა თამაშის
მანერა, საბერებობა და
თავისუფალი გაკენებით
გამოძრნა განბივირებულ
„ხანოვანის“ კერძო სა-
ხე, რომელმაც კიდევ ერთი
მწვენიერი ფერით, კომპი-
იუმორით, ფაქიზი კავშინი-
სა და ზომიერი ირონიის ნახვით, გაამდიდრა მსახიობთა
ანამალი. ზინა კვერენიშვილის გახეველებამ, ნიქმამ და
ოსტატობამ კიდევ ერთხელ მოწესნა მავურებელი.

როგორც ჩანს, რემონტის დროს რაღაც მოხდა და ჯა-
იღვდა ავუსტეკა, ამიტომაც ზოგჯერ სცენა მსახიობის
ხოლომე ხმას და ადარ ისმის ცალკეული სიტყვები, რეპლი-
კები და ლოლიკა.

ამ ნარმოდგენამ არა მარტო ჩვენი ყოფის უბედობაზე
კიდევ ერთხელ დამაფიქრა, არამედ, უწინარესად, ჩამა-
ფიქრა თეატრზე, მის პერსპექტივაზეც, მსახიობთა ხედე-
რზეც. ინტელექტუალური თეატრის ნიაღვრი იშვია და სა-
ნახაობა, ნიქიერი ოსტატების ეს „სახეობი მარნა“. რუს-
საბავლელითა მოდერნული პოლიტიკური თეატრის ძებნა-
თა რკალში, თითქმის, ფერც თავივება ეს დადგმა. მავურე-
ბელი მტეჩია და მონონს კიდევ ამ სცენის რეჟისების,
ძალზე ტეჯავი მინამინებების, ქვეტეტსლების ქვაბუტისტების,
ასოციაციური ნაკავის ამონებობა, დამთავრული სათავი-
რი ტეტსტის ამოკითხვა. რუსთაველის თეატრის მადლი
რანვის კულტურამ, რვეიხორულმა გამოიგონებობამ,
აქტიორულმა მიგებებამ შექმნეს თავისი მავურებელიც,
დამაკვადრეს კონცეპტუალური რეტისორული თეატრის
ხელფინება და დაუმეკიდეს ამ სცენას მსოფლიოს გა-
მორჩეული თეატრის სტატუსი. ისიც ფაქტია, რომ ახლა
რუსთაველის თეატრი ახალი ფურისცელებით ნინაზე იმ-
ყოფება. შესაძლოა, ამგვამად თავად საშემსრულებლო
კულტურის, მსახიობობის გამომახების ფორმათა თაობაზე
თვალთახვების ცვლელბობთა დროება დადგა. შესაძლოა,
მავიელი რგოლზე ამან გაიხინა ავანსურენაზე, ზუსტად
ვერც ეტყვი, როგორ განუთარადება მოვლენები, მარნამ...
მობურთაღლა მოეფანია – უთქმეს ბრძენ პოეტს.

ეკა ბუჯიაშვილი

პოპტი ვირტუალური ორდანიდან

მივი ალხაზიშვილთან შეხვედრა არტ-კაფე „ბარბახვენი“

„ქორიონი 2007“ – ასეთი სათაური გამოსცა ბატონმა გივი ალხაზიშვილმა თავისი ლექსების ახალი კრებული, რომლის პრეზენტაციაც არტ-კაფე „ქარავენში“ გაიმართა.

შეხვედრის დასრულებამდე მან აღნიშნა, რომ სათაურ კრებულისა ადრეული აქტს ვერ კიდევ 2001 წელს გამოქვეყნებული ნაწარმიდან: „ქორიონი“, ოღონდ ამ პუბლიკაციისგან განსხვავებით, ეს ნაწილი აერთიანებს მის ზოლოდრიონულ ლექსებს და აგრეთვე ერთ მნიშვნელოვან თავს „ქორიონიდან“.

ბატონმა გივიმ შეკრებილებს წარუდგინა თავისი ლექსების ადგილი-დისკოცე, რომელიც „სანო-სტუდიაში“ მოამზადა.

შეხვედრასზე პირველად გაუღივრე ქალბატონი მიაი გოქსაძის სამი მუსიკალური კომპოზიცია, შემწილი გივი ალხაზიშვილის პოეტურ სტრუქტურებზე.

სიუჟეტის საკამის პარალელურად ბატონმა გივი შეკრებილმა სახეაღივლებს კითხვებსაც მასწავლა.

– გივი ალხაზიშვილი ერთ-ერთი იმ პიროვნებათაგანია, ვინც განსაზღვრავს თანამედროვე ქართულ ლიტერატურას (არა მხოლოდ პოეზიას), – თქვა შეხვედრასზე ბატონმა როსტომი ჩხეიძემ, – დღეს ჩვენ აქ მისმა ახალმა წიგნმა შეგვკრიბა და ის მართლაც ახალი არა მარტო გარეგანი, შინაგანი აღნაგობითაც. ასეთი რამ ნიშანდობლივია გივი ალხაზიშვილის შემოქმედებისათვის. მისი ყოველი პუბლიკაცია თუ წიგნი აღბეჭდილია ძიებებით და გამოიჩენება სიხალისი. იგი ყოველთვის ძიებშია. ამხელა საღვთო ტყეშიც, ამხელა ხელოვნების მოუხედავად მას მიაჩნია, რომ მისი საღვთო ვერ კიდევ წინ არის.

სანიშნუა მისი დამოკიდებულება ახალგაზრდობის მიმართ. მნიშვნელოვანია ისიც, რომ გივი ალხაზიშვილის ლექსებზე ბუფიო დისკო მომზადდა. ეს ამის დასტურია, რომ იგი ძალზე დროულად უღებს ადღის არა მხოლოდ სალიტერატურო პროცესებს, არამედ რეალობასაც. ის ერთ-ერთი საუკეთესო დეკლამატორია, რომელსაც პოლომდე მოაქვს მსმენელსამდე თავიბი პოეზიის განწყობილებაც, აზრიც და ნიუანსებიც.

დღეს აქ ბტუმრად არის მსოფლიოში ენობილი ლიტერატურათმცოდნე, პროფესორი ვერჯილ ნემოიანო. მას და ბატონ გივის ჰუმანობა მიმოწერა ფორმალ, ჩვენი მწერლობის“ მეოხებით. ამერიკელი პროფესორი მოხიბლა ქართული მწერლის გამოხიბარებით მის მრავალმხრივ მნიშვნელოვან სტატიაზე: „უასანავლი ქრისტიანული პუბლიკისი“; აღტყაბებული დაჩნა იმ შეხედულებებით, რომელ-

საც ბატონი გივი გამოთქვამდა და რაც მთავარია იმით, რომ მათ ბვერი რამ ახალყოებდათ და აკავშირებდათ ერთმანეთთან. ეს კიდევ ერთხელ მოწმობს იმას, რომ ლიტერატურასზე უკეთესი ხიდი ქვეყნებსა და ერებს შორის არ არსებობს. ის ახლა თავად ვაგებინარდა თვის შთაბეჭდილებებს.

ვერჯილ ნემოიანო:

– ჩემთვის დიდი პატივია ამ საზოგადოებაში ყოფნა. საქართველოში მომხდია ფორმალმა „ჩვენი მწერლობა“ და მე აქ თავი მინატრულად ვგრძნობ. მანამდე საინტერესო მიმოწერა მქონდა ბატონ გივი ალხაზიშვილთან. მართალია მე არ შემიძლია ქართული ლექსის ნაკითხვა, მისი შინაარსის გაგება, მაგრამ ახლა ვუსმენ ბატონ გივის და კარგად მესმის ამ პოეზიის მუსიკალობა, რიტმი... ვუყვარბ, ჩემს წინაშე დიდი პოეტია. თავის დროზე იმ მიმოწერებიდანაც გამოვდებდა, რომ ჩვენ ერთმანადა ვუყვარბით, ერთმანადა ვაზროვნებთ, მოუხედავად მისა, რომ ერთმანეთის დიდა სივრცე, უზარმაზარი ოკეანე გვაშორებს. ნაწილიადგინეთ, ეს მამილი სულაც არ გვაგარკლებს, რომ მსგავსი შეხედულებებ გვექვარება.

მხაზრია, რომ აქ ვარ.

დიდი მადლობა ყურადღებისათვის.

– ბატონო გივი, საინტერესოა, როგორია თქვენი აზრი სამოქალაქო ლიონის შესახებ?

– ამ ყველაფერთან შვე და, საერთოდ, ჩემს თაობასაც ცუდი მოლონებები გვეკავშირებს. საბჭოთა პერიოდში იდეოლოგიზებული იყო აბსოლუტურად ყველაფერი, განსაკუთრებით ჰუმანიტარული დარგები და, უპირველეს ყოვლისა, მწერლობა. ვისაც უხედავ, თუ არ უხედავ, წერდა ენ. „პარაფრებს“, ლექსებს, რომელსაც უხედავ გაუტანა ესა თუ ის კრებულები. 30-იან წლებში ეს იყო სიცოცხლის გაფარჩენისათვის ადრეილი ლექსები, მოხიბობები, რომანები... 60-70-იან წლებში ეს ასეთი ლიტერატურა უკეთეს ცხოვრების სურვილი იქმნებოდა და ეს ყველაფერი განსაზღვრავდა ავტორთა სოციალურ სტატუსს, აკრძალული ცხოვრების დონეს, თანამედროვეს. ამ პერიოდში უკვე არაერთ გასაზღვდა ამას, უბრალოდ, თუ გინდოდა კარგი ცხოვრება, ეს უხედავ ვაგვეტებინა (თურცა იყვნენ ისეთებიც, ამხედავ არსობდა რომ მასწავლა. ეს ძალზე მნიშვნელოვანია და აქ მსურებლმა საზოგადოებამ კარგად იცის ამ ავტორების შესახებ). ასე რომ, სამოქალაქო ლიონი ჩემთვის და ჩემი თაობისათვის გაფრთხილება ადრეილი დროსთან – როცა უხედავ გვერია ლენინზე, საბჭოთა აღმშენებლობებზე (რაც პირდავ მე არ გამოკეთებია არსოდეს).

ეს იწერცა კარგა ხანს გრძელდებოდა... ჩემი აზრით, მწარალი უნდა იყოს ეპოქის სულისკვეთების გამოხატულები, სხვაგვარად ნარმოუდგენილია. ამ შეიძლება იყო მხოლოდ კამერული ტინალობის პოეტა, დაიწყო ის, რაც მუნი ირგვლავ ხედავს, ვადავბივე პირობით სიტუაციებში მარტო ლამაზი ლექსები წერს. სამოქალაქო ლიონი კი, რა თქმა უნდა, აუცილებელია, თუ ამის განწყობა და ნეგაბა შეუძლია ავტორს.

– თქვენი აზრით, არის თუ არა ლიტერატურა პოლიტიკა?

– იცით, ეს რთული იქნება, თან პოლ სარტრის აქვს ძალზე ცნობილი ნიჭი მწერლობის ასპექტში. ნებისმიერ ლიტერატურაში და ლიტერატურულ პროცესში პოლიტიკურად ანგაჟირებულია. ამსოვლურად თავისუფალი ტექსტიც კი ანგაჟირებულია, რადგან ის ამსოვლურად თავისუფალია. ჩემი აზრით, თუ ნაწარმოები არავითარი არის ეკვიპაში, მაშინ ის არც წასაკითხად ვარცა, რადგან მას არ აქვს ყოფილი სიერცხე ვერ გეტყვით, არის თუ არა ლიტერატურა პოლიტიკა, მაგრამ ის, რომ იგი პოლიტიკის გარეთ და პოლიტიკის მიმართ გულგრილი არ რჩება, ამის უამრავი ფაქტი არსებობს.

– ექნებ გვიფიქროსოთ, რა მოცდათ იქვ პორტალიან ურთიერთობაში?

– გაიცვანთ ბევრი კარგი ადამიანი, ახალგაზრდების შემოქმედება და ამ პროცესში უამრავი ისეთი რამ დაინახე, რომელიც მანამდე ჩემი თვალსაჩინოების შიშში იყო. ეს ურთიერთობები ბევრ რამეს მძალდობს... აღბათ რაღაცას ჩემგანაც იტყვენ...

– გაქვთ თუ არა გამორჩეულობის შეგრძნება?

– ღმერთმა დაიმიფაროს! არასოდეს და არანაირად მითუმეტეს, რომ არც არაფერი არ გამორჩეულია ხომ სედავთ, სიმაღლეთ ნაპოლეონისებულა ვარ (აჲ, სხვა სიმაღლეთი – ეერა)... იცით არ, მთავარი რას აკეთებ და როგორ. თუ რაზე ვამოყვება, ესეც ლეოს შენვენი ხეება და არა შენი გამორჩეულობის გამო... ეს არის და ეს.

– როგორ ფიქრობთ, რატომ ხდება, რომ ცოცხალი ლიტერატურული პროცესი თითქმის არ შეუძლება?

– ეს ძალზე ვრცელი თემა და ამაზე საუბარი შორის ნაგვიფანს. მე ვიცი ადამიანები, რომლებიც ერიფებან აზრის გამოხატვას მასზე ახალგაზრდა თაობის შესახებ. ეს ტენდენცია დამკვიდრებულია და მან ერთგვარი სწობური ელემენტის სახეც მიიღო. ცალკეა თითქმის „გენერალიტეტი“ და ცალკე ირბიან, ანუ ვთქვით, „რიგიები“... არადა, აბა კეთილეთ ნებისმიერ ახალგაზრდას, აკეთა თუ არა კონტაქტი ნინა თაობასთან, ეს ხომ ის ურთიერთობებია, რომელზეც ისინი უნდა გაიზარდონ? ჩვენი ისტატები კი... არ ვიცი, პასიულობის, მორღების თუ კიდევ სხვა რამას გამო, ამის არ (თუ ვერ) აკეთებ. ნიჭის სწავლებლა ამ შეიძლება, მაგრამ ხომ არის სამშსარულებულო ხელოვნება, რომელსაც თავის დროზე ასწავლიდნენ კიდევ ძველ გიმნაზიებშია თუ უფლებს სასწავლებლებში. ახლა ეს ყველაფერი აღარ არსებობს, ბევრ სხვა რამეებთან ერთად, ამას ემატება ის სამწერლობ ტენდენცია, რომ ერთი თაობის ენა მეორისას შორდება. ეს უმტებრიუ პროცესია და მას ვერაფერი შეაჩერებს. მთელ საფრანგეთი აღუდგა ნინ სულენს, მაგრამ არაფერი გამოვიდა – სულენმა გაიმარჯვა მინც და მიუხედავად იმისა, რომ აკადემიური ნრები მას არ აღიარებდნენ, მან შეძლო და თავის რომანებში დაამკვიდრა ის, რაც მიუღებელი იყო სხვებისთვის...

– ის თქმა უნდა ენ. „საქართველო“, გარკვეული დროით ყოველთვის შემოვი (ცხადია, ეს თვითმზიანი არ უნდა იყოს), მაგრამ ისიც ხომ უნდა ითქვას, რომ შეუძლებელია 335

გიორგი აბლაძე

ქართული სიტყვით ლექსის ამ მოთხრობის დანერგა. მე კი ამას ვგრძობ ვგრძობ არა მხოლოდ ლექსიკურ სიმბოლეს, არამედ ამ ლექსის გამოყენების მოუხერხებელ ფორმისაც. მხოლოდ კარგი ქართულიც არაფერის იძლევა, ისევე როგორც არ ემსარტრ ნიჭი, კარგი ლექსიკური ფორმების გარეშე. ეს არის ის მასალა, რითაც ექმნება ლიტერატურული ნაწარმოები.

– ილია ამბობს: „მეცა მწიშნავს და ერი მზრდის მინერი ზეციერს...“ თქვენა აზრით, სად ღვას პოეტი დღეს?

– ამ თემაზე თავის დროზე ფრინალ „აროში“ გამოავლენენ ნერილი, რომელიც შეუძლებ ჩემი ესეების კრებულშიც შეიტანენ. მე იგი გულწრფელად ვამბობდა, რომ ახლა არის დრო, როცა პოეტი არ (და ვერ) იქნება ის, რასზეც ილია წერდა. მიზეზი? ბეგრინარია, დანგეზული საუნდერსიტეტი განათლების ცვლილებებიდან და დამოაფრებელი ჩემი ყოფის თავისებურებებით. ის მოვალეობები, რასაც მწერალი ასრულებდა, დღეს გადაინაღდა ისეთ სფეროებზე, როგორცაა კომუნიკაციის საშუალებები. მწერლის ფუნქციებს ჩავსაცვლა კინო, ტელევიზია, ინტერნეტი... და დღესეუ პოეზიის, მწერლობის ზოგადი ფრანგეტიცაა არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ საერთოდ, მსოფლიო მასშტაბით. ამ ფრანგეტიციის მეტროფიში ჩვენ ვერთო ვინაშენისთვის, ვინორ წინსათვის და საფრეელთა დინამიკლება ლიტერატურას, როგორც ასევე, აღარ აქვს გვიანად თუ არა, ამას უნდა შევეფიქრო და იფიქრებს მოვალეა.

– გაქვთ თუ არა გაუცხოება საკუთარი ნაწარმოებების მიმართ?

– კარგი ითხება... ეს შეგრძნება ნაცნობია ნებისმიერი წორმალური მწერლისთვის. შეუძლებელია ასეთი გაუცხოება არ გაგინდეს, არ მოგინდეს რაღაცის შეცვლა (ცხადია, გადაკეთება არ ვგულისხმობ), გაუცხოება კი არა, უნდა გადაყარო კიდევ რაღაცეა. მაკასის შემდეგ მინდავი მოცინება: ერთ-ერთი შენაგის პასაჟის შემდეგ მინ დაბრუნებულმა თქვა: მე იგი რამდენიმე ფერი ჩავაყრე და სურათი მივიღე, ახლა – ხატვა ნაწლის ცოდნაო. ნერვაც ასეა. მოცინებს იმ ნიჭიერი ახალგაზრდების დამოკიდებულება – როგორც მოცინა აზრად, ისე უნდა დაწერო და შედეგ სიტყვაც არ უნდა შეცვალო, – რომ ამბობენ... რა ვიცი, შეიძლება ეს კარგია... ენახო... თუცა კი შევეტება.

ღვინა ბრეკაძე

– გიორგი აბლაძეშვილის სალექსო ტექნიკა იმ დონეზეა ასული და ისე თვალსაჩინოა, რომ მისი ისტატობის ამ მხარეზე ახლა არ გაკავშირებულ ყურადღებას. მე იმ ორ მთლიანდრონდულ მხაფრ შთაბეჭდილებას გავიხსენებ, მის ლექსებთან შეხედვრამ რომ მომეგვარა.

პირველი – ეს არის საკმაოდ ვრცელი ლექსი „ნერილი“, რომელიც ფრინალ „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებზე

გამოყვევნიდა. ეს არაწვეულებრივი ლექსი მის მეგობრებს ერღვნება და ზემო შთაბეჭდილებას ატოვებს ის, რომ მე ამ ადამიანებს პირადად ვიცნობდი. შემოძლია დაეადას-ტურო, რომ გვიც აღბანიშვილის მიერ შექრულული მათი პორტრეტები ზუსტია. გვიც ამ ლექსს წერს შამინ, როცა ის, როგორც თუთონ ამბობს, რატომღაც 63 წლის მესწრელებულა, ისინი კი კარგა ხნის ნათლები არან ამ ქვეყნიდან. ეს ლექსი-მოგონება მათთვის დადგმული ძეგლია მათთვის.

მეორე მსაფრთხე შთაბეჭდილება უკავშირდება ციკლს „ქაშნიკი“. ეს არის გამოცანებით ლექსები, რომელშიც ისმის ნაცნობი ზნები პოეტებისა და ჩვენ უნდა მივხედეთ ვის ხმება – ზოგჯერ ინტონაციაა უნდა მდგაბეღდროს ამას, ზოგჯერ ალუზიონად გამოყენებულმა ფრაზამ... თავისებური ქვეტექსტები იქნებოდა ამ ლექსებში. ერთ-ერთ ქვეტექსტსავე არის ერთგვარი შეჯიბრი ნინაბრებთან ამ ზნებისათვის ტექნიკის ათვისებით, რითაც ესა თუ ეს პოეტი გამოირჩევა.

აი, ახლახან გამოსული მისი მეორე „ქორნიონი“ მიჭირავს ზეღმა – ხლლითა და გულით ვუღოცავ ამ წიგნს ავტორსაც და მისი პოეზიის მრავალრიცხოვან თავყენის-მეტყულებსაც.

ტარიელ ქაჩტურია:
– ერთხელ ვთქვი და ახლა გაემეორებ:
საერთოდ, ყველა პრეზენტაცია ორჯერ იმართება:
პირველად მოვლენ ავტორის ახლობლები, მეგობრები,

ნათესავები... ისებრებენ, მივალბეზიან, მხარზე ზელს დაკრავენ, ნაახალისებენ და ნაუღენ. მეორე პრეზენტაცია კი იმართება დიდი ხნის შემდეგ – იქ სხვადა რუსთაველი, პომეროსი, ვალაქტიონი, ილია, ვახა... და აი, ისინი რომ დაგლოცავენ გზას, ისინი რომ დაგკრავენ ზელს მხარზე, ეს იქნება ნამდვილი ნარდგინება...

ბორჯინი თავის წიგნში: „მარადისობის გამართლება“ საუბრობს შეუარგებით უკუდავებაზე – იმაზე, რომ ვიღაც 50 წლით არის უკუდავი, ვიღაც – ათათით... აი, მარადისობას კი სწორედ იმ მეორე პრეზენტაციის შემდეგ ეზიარები...

არსებობს, ასე ვთქვათ, ვირტუალური ორდენი პოეტებისა, რომელშიც აერთიანებს გარკვეული მწერლებს, რადგან მიგაჩნია, რომ ერთნაირად ფუნქციონირებენ იტალიაში, რადგან ერთნაირად იტალიაში იტალიაში. გვიც აღბანიშვილი ჩემთვის ამ ორდენის წევრია და დარწმუნებული ვარ, რომ ის ამ დიდ ნარდგინებასაც ღირსეულად გაუძიებს, რადგან ბრწყინვალე პოეტია – ზნები გადასაბედიდან ასეა...

ბატონმა ზაზა შათირიშვილმა კი გვიც აღბანიშვილს ახალი კრებული მიუღოცა და თქვა:

– მე თავის ფროზე ამაზე წეროლი გამოვაქვეყნებ. კოვეც ვაპირებ დაწერას და აღბათ ეს ყველაფერი დესკუსის თემად იქცევა. სწორედ იქ იქნებულე ვიქნები დავასაბუთო, რატომ მიგაჩნია მე და ბატონ ვერვილ ნუშობაზე, რომ გვიც აღბანიშვილი დიდი პოეტიაო.

როცა ორივე ამოვობს

მანანა გიგინეიშვილის საღამო პირველი ლიტერატურის ინსტიტუტში

– არ ვიცი ვნებ მთარგმნელობის სასიკეთო თარგმანის თეორიის ცოდნა, მაგრამ მე ეს ინტერესი არ მჭირდება – ამბობს ელისა კლადარაშვილითან ინტერვიუს ქალბატონი მანანა გიგინეიშვილი, ვისთან თარგმანებზე უკვე რახანია თავისი გამოჩენილი ადგილი დამიკვირებს ჩვენს ლიტერატურულ საერეში და ამ სამდღეობის პისაღამად ასეთი თეორიების ცოდნის აუცილებლობაში დაეკვირვება.

თეორია თეორია... მაგრამ თავად პროცესი თარგმანის რაღაც საკრალურ, მისტიკურ, დვიური იფუნაბლები მოცულ აქვდა რომ ქვეყნა ქალბატონი მანანასთვის, ამის დასტოვი იყო ლიტერატურის ინსტიტუტში გამართული საღამო, რომელზეც იგი თავის ახალ თარგმანებს კითხულობდა.

– ჩემი პირველი შეხვედრა ქალბატონი მანანა გიგინეიშვილის შემოქმედებებთან შედგა მისი წერილი „შუშანიკის ნაშთის“ შესახებ, – თქვა მერევაზე ლიტერატურის ინსტიტუტის დირექტორმა ირმა რატაიშვილმა, – ამის შემდეგ მასთან, როგორც ავტორთან, მჭიდრო ურთიერთობა

შექცა. იგი ხანგრძლივი დროის მანძილზე მუშაობდა ამ ინსტიტუტში და მხარბა, რომ საეტაპო მნიშვნელობის თარგმანები სწორედ აქ თანამშრომლობის შექმნაო.

ქალბატონმა მაცა ელბაძემ კი ის დრო გაიხსენა, როცა მას პირველად მისცეს დასამუშავებლად გახმეორებულე წერილი „შუშანიკის ნაშთის“ შესახებ.

– ამ წერილს, რომელიც 1978 წლის „საუნჯეს“ მკვეცეცე ნომერში დაბეჭდა, ხშირად ვაბეღე ჩემს სტუდენტებსაც. მათგან განსხვავებით მე ცოტა სხვა ეპოქაში მომინია ცხოვრება – სკოლაში ამ მანარბობის იმ ავადსახსენებელი გარჩევის წინგზიდან ესნაულობდი და ამიტომაც ქალბატონი მანანას წერილი ჩემთვის აღმოჩენა იყო. მან ამ სწრულიად აბეღებური კუთხით ნარმეკვირნო პაკვიორაფია. წერილში ავტორი გვესაუბრებოდა იმ საკითხებზეც, რომელზეც მამინ არავინ ღაბარაკობდა – ეს იყო აბრეული მუა საუკუნეების ზელოვნების ესთეტიკური სამყარო, მსოფლმხედველობა მამინდელი ავტორებისა, ქრისტიანული სიმბოლეცა, რაზეც ის გარჩევის წინგზები საერთოდ არაფერს გვეუბნებოდნენ.

მოგვიანებით, მე, როგორც მომავალმა რუსთაველოვმა, დიდი ინტერესით ნავიკიხებ ქალბატონი მანანას წერილი „შუშანიკი ღამე“ ვეფხისტყაოსანში“ და ქრისტიანული მსოფლმხედველობის რამდენიმე საკითხი“ და მინდა ვითხრათ, რომ იმ წერილსაც მივლიანად დაეკავადე იტვიტო.

წლები გვიდა მას შემდეგ. ახლაც, ყოველთვის, როცა სტუდენტებს ვეფხისტყაოსანში“ მოუღმებუდელობას განაუღო, პირველ ყოვლისა, ამ წერილს ვაბეღე ხოლმე დასამუშავებლად.

ამის შემდეგ ქალბატონი მანანა აღმოვაჩინე როგორც მთარგმნელს. ძალიან ბევრი თარგმანი ნამსკოთხავს, მათ შორის კარგად და ძალიან კარგად, მაგრამ იმდენად შეიმეფდებოდა ისეთი, ურთოდოვლად ავტორის სულიც რომ ყოფილიყო და მთარგმნელისაც.

ქალბატონი მანანას თარგმანებში კი ეს ორივე სული ერთად მყოფობსო, - თქვა ქალბატონმა მანამ.

პირველი შეხვედრაც და შემდგომში ყოველ ახალ თარგმანთან მისი შეხედვებაც იქნებ ბედისწერა უფრო იყო, ვიდრე უბრალოდ შემოქმედებითი არჩევანი.

„სალაშო“, ფლობერისავე სხვა ნაწარმოებები, მარკერტი იურსენარის ნოველები, ხიმუნესის „ალატელი“, ფრაგმენტო თამას მანის ნივნიდან „ოცნება და მისინი შიანი“, გურამიელი ავტორების მიწნები, ჯებრან ხალილ-ჯებრანის „ესო ძე კაცისა“, ლეთის საფიფქველი მიწნები...

რომელი ურთი ჩამოვითვლიათ. პოლო ნელს თავის შემოქმედებით ნაღვანს კიდეც 150-მდე ახალი თარგმანი შემატა (რომლის ნაწილსაც „სკოთხველი ზეპანა ეურნალოს ფურცლებიდან იცნობს“) და მალე ეს ველახური გაერთიანდება ერთ კრებულად სახელწოდებით „დიდი შენა“, რომელშიც მასალა უროლოგიური და დიდიადებია და ღაინყება მიმინი: „შის საღადებელი, თქმული ეგვიპტის მპყრობელის ფარაონ ენატონისა და შის თანამატყმურის დედოფლის ნეფერტიტისა“.

ქალბატონი მანანას თქმით, ამ ფარაონმა ატონის კულტა შემოიღო და ამით ამონ-რასა და ოსონისის კულტი დაწოდდა. არის მოსაზრებაც, რომ ატონის კულტი ერთგვარი ნისნარმეტებულეზად იყო ლეთის სიტყვის განსხვავებისა. ამ ატონის იზიარებს თომას მანსაც, ვინც ენატონს „ქრისტეშველ ქრისტანს“ უწოდებს.

ქალბატონმა მანანამ ლიტერატურის ინსტიტუტში გამართულ საღამოზე თავის თარგმანების კითხვა სწორედ ამ ნაწარმოებით დაიწყო და გაიკვირდა სიტყვითა მიმეზობი, ვაჰოქის სურათის რომ გვიჩვენებენ და ახლოს არიან ფსალმუნის სულისკეთებათთან. მან ასევე თარგმანა შეტად საინტერესო ავტორები:

ბიზანტიულითაც: ბასილი დიდი, გრიგოლ ნოსელი, გრიგოლ ნაზიანზელი (ავად გრიგოლ ლუთისმეტყველი), ოსაზე ოქროპირი, მაქსიმე აღსაარებელი... მიმნგრადი ქალი კასია, რომელმაც თავის ეპოქაში (IX ს.) ახალი ინტროსკოპი შემოიტანა და, წყველბერე, ლეთისმობლს კი არ მიმართავს ევერგობით, არამედ პირიქით, მას ალაპარაკებს და მის განცდებს გადმოკვიცნის. „ხელი როგორ მეტყრას წელი, რომელსაც ხელი თავად უბერია მიული სამყარო“.

ლათინურენოები ავტორებიდან: ნეტარი ავგუსტინე, ალტერე დედი, თამა აკვილი... გურამიელითაც: ანგელუსი ანგელუსი, პოლდრენი და სხვანი... ინგლისელებსაც: ჯონ დონი, უიტმენი, ჯეფერსი, ელიოტ... ფრანგთაც: კლოდე-ლი და ოურსენარი... ასევე ესპანურენოები ავტორები: სან

მანანა გოგიანიშვილი

ბენა დედა კრუნი, მეფრო დე ესპანო-სა და სხვა.

ზოგიერთი ამ ავტორის მიწნების ქართული თარგმანი ქალბატონმა მანანამ ლიტერატურის ინსტიტუტში შეკრებულ საზოგადოებას გააცნო. მანქნელები კი ახვ საუბრობენ მისი შემოქმედების შესახებ.

ჯანსუღ ჩარკვიანი:

„მანანამ გამაფრთხილა, სიტყვა არ ნარმოთცა, თორემ ეება-დიდება გამოვიცა და უხერხულ დეღმი ჩამავადეო. რა ვაწყობა, უხვა მკულსრული თხერხა ზემი ძვირფას მეცობრის, სიტყვას არ ნარმოთცემა, მაგრამ ნაგოტობათ დეღეს, რომელიც გუმონ დაწვენი, მემდეგ გააფიქრე და წე-“

მივე ხელით ჩავსეა ჩარჩობი, აა, ეს ლექსი:

ნოტი არის ოცნება,
შის სხივიით ბასრია,
ნოტი არ იკოცნება,
ნოტი ხედილი საესეა,
შენი ნოტის მომწარე ვარ
და ვიგზავნი ამანას,
ნოტი არის ოცნება, ნიესა პეტია მანანა.

ემზარ კვიციანიშვილი:

ქალბატონმა მანანამ კიდეც ურთი დიდებული საჩუქარი შემოკეთავა. მართალი ვითრიათ, ეს სულაც არ გამკვირებია, რადგან ფი პრწვირადე მთარგმნელა, ნამდეული პროფესიონალია, რომლისთვისაც თარგმანის სატემში არანაირი სიფიქრე არ არსებობს. მოხარული ვარ, რომ მის ბრწვირადე თარგმანთა შორის ჩემს მიერ შეთავაზებული ურთი მოეტყს ლოცვაც მოხვდა“.

დავით ნერიქვიანი:

„დაიფებული თარგმანები მოვისმინეთ. პოეტურ თარგმანს, მითუმეტეს, როცა ლოცვებს თარგმნი, უამრავი სიწინელე ახლავს, მრავალი საოთულის დაწვევა უხვდება ავტორი იმისათვის, რომ მშობლიურ ენაზე გააფიქანოს უცენი ენის კოლორიტი, ემოცია, პოეტური აზრი. მიამინია, რომ ქალბატონმა მანანამ შესანიშნავად გაართვა თავი ამ სიწინელებს“.

ლაურა ვანიკოლაშვილი:

„ბატონი ვანიკოლაშვილი არ იყოს, მეც „კარძალული“ მატქს სიტყვით გამოსულა, მითუმეტეს ეება იმისა, რაც აქ მოქმობინე, მაგრამ არ შემომბინა ოროდელ სიტყვით მაინც არ გამოთვტეა ზემი აღდრთოვანება. მოცესსენებათ, მიმწოგრაფია პოეზიას სპეციფიკური დარგია და მისი თარგმნა ავტორიგად ოლი არ ვახლავთ. ამ სატემს პოეტურ ნოტთან ერთად დიდი განმანდებულობაც ესაჭიროება და ორივე თვისება ქალბატონი მანანას არათუ არ აქლია, როგორც დავრწმუნდით, მოჭარბებულიადაც კი აქვს. ეს არ არის უბრალოდ თარგმანები, ეს არის წვენი ლიტერატურის ძვირფასი შენაძენი.“

ნიკა ჯორჯაძე

აი, როგორ ვიღაცებიც ყოფილან ჩვენში!

დრო ეხმარება ნამდვილს

„დრო ეხმარება მწერალს, თუ ის ნამდვილი მწერალია, იგივე დრო მუსრავს ყველაფერს, რაც დღეტერატურაში შედროვემ შემოიტანა“. – წერდა თამაზ ბიბილური.

აღეს თამაზად შევიცვლია ერთად, რომ დრო ეხმარება ამ ხტრაქონების ავტორს – ნამდვილს მწერალს.

ასეთი რომ არ ვოფილყო, მისი გარდაცვალებიდან თხუთმეტი წლის შემდეგ არ გამოჩნდებოდა გამომცემლობა „აბული-7“ (მანანა ზარიძე, ნოარი ზარიძე, ელგუჯა კურცხალია) და ზედღედად ორ წიგნს არ გამოცემდა: პირველი („აფრაგუმენტები, წერილები, გაბნეული ჩანაწერები“) თამაზ ბიბილურის ნახარვეთა თაგმორილი, ხოლო მეორეში („დღევანდელი პარონისი მამიბედი“) – თითქმის ყველაფერი (მათ შორის, ლექსები), რაც მის შეხატებ დაწერილია.

პირველის ნარდგინება მარკან „წვენი მწერლობის“ სალონში შედგა. მეორე წიგნი კი მკითხველს ახლახან იღია ქვეყნუბის სახელობის მწავნობართა ასოციაციამი ნარდგინეს.

ეს იყო წიგნის ნარდგინებაჲ და მწერლის გახსენებაჲ. თამაზ ბიბილურის პიროვნებაზე და მრავალეფროვან შემოქმედებაზე საუბრობდნენ რევაზ ბიბიანიძეჲ, ჯანსუღ ზარკვიანი, შუქია აფრიაშვილი, მისტომ ჩხეიძე, იოსებ ქუმბურიძე...

ქალბატონმა თინათინ ნელაქიმემ მწერლის ერთ-ერთი ნარნარშობის ფრავმენტს წააკითხა.

მოკონებები მწერლის სოამბილესაც მსენდა. ქალბატონმა ნელი გურგენიძემ ის დრო გაიხსენა, როცა თამაზ ბიბილური გურჯაანის რაიონის სოფელ ვარნაძიანის სკოლაში დაწავლობდა. სწორედ იმ დროს ერთ-ერთ ოლიმპიადეზე დაწერია მას თემა: „სჯერის მონობამი გადიდებულებულს თაგირელების ძებნამი მკვდარი“. ისე დაუწერია, რომ სიტელი რაიონი აღუამარკუბია.

ბოლოს სიტყვა ნაგნის შემდგენელსა და რედაქტორს, – მწერლის ქვრიუს, ცნობილ ფორნალისტს თორუა ვამაძეს მიცეს.

ქალბატონმა თორუა მადლოზა უთხრა ნარდგინების მომართ და მონანილეთ. განსაკუთრებით ამაღლდეგბელი იყო გამომცემლებისადმი მიმართული მისი სიტყვებ:

„ამ სიკეთის გადახდას ვერ დაგპირდებით, რადგან ჩემი ცხოვრების მიმწურნი უკვე დაწყებულია. თუ წლებს შემდეგ გამოჩნდება ეინმე კეთილი ადამიანი, ვინც ფინანს-

სურად შეგწევთ, იცოდეთ, რომ ეს მე ეიკნები, რომლებომე მეცენატის სახელში ჩასახლებული.“

მადლოვების უკეთ გამოხატვა, აღება, ძნელი ნარმოსადგენია.

„მე სიტყვას ვეძებ, შუნი კი...“

ორი დღის შემდეგ, იმავე დარბაზში, იმავე ასოციაციამ რეზო ინანიშვილის წიგნის ნარდგინებაზე მივიგპიტოეს არას მწერლის ორტომეულის მეორე წიგნი (პირველი ს.ს. გამომცემლობა „ატარან“ 2003 წელს გამოცეცა).

მანასადამე, შევიცვლია სახარულით ვუთხრათ ერთამნეთს, რომ გვაქვს რეზო ინანიშვილის ორტომეული. თუმცა, ორი ტომი რას ვეფო ამ დღევანდელ მწერალს.

აღნიშნა კიდევ, ნარდგინებაზე, ორტომეულის შემდგენელმა, ბატონმა ვეშარ კვიციანიშვილმა, ძალიანაც რომ დაწეროთ, რეზოს შემოქმედებას ზუთი ტომი მინაც დასჭირდება.

მაცრამ ორტომეულიც, რა თქმა უნდა, დღედა გასახარია. ამ სახარულით გამომცემლებმა იმ დღეს ქალბატონები ნაირა არსენიშვილი, ცისანა კეინტარაძე-გომიანიშვილი, ცისანა გენძეხაძე, ლამარა კიკელიანიშვილი, ბატონები გურამ ბენანიშვილი (ორტომეულის რედაქტორი), რეზო ესაძე...

თსუც ქუმბურიძემ დაამწრეთ გაახსენა რევაზ ინანიშვილის ერთი პეტარა მინიატურა („მწერალი“), რომელმაც ავტორის შემოქმედებითი მწანასა გამოხატული!

„მწერლის ნარწრს რომ სხვა სახლებში წაიკითხავენ, ასე უნდა ამოიხიზონ: „ომ, აი, როგორი ვიღაცებიც ყოფილან ჩვენში!“ არავითარი მწამენლობა არა აქვს, მწერალი გწმლად წერს თუ მოკლედ. მთავარია, მწელებად წერდეს.“

ვევლამ იცის, რომ რეზო ინანიშვილი მოკლედ წერდა, მაგრამ ისე მწველად, რომ ბევრი მისი ნოველა რომინს გაეყვებოდა.

... ნარდგინებაჲ მწერლის ქვრივის საამდობილი სიტყვით დასრულდა. ქალბატონმა რაზმა მადლოზას იბითი მოგონება მოაყოლა, ერთ კარგ ნოველად ღირდა.

„რეზოს ბევრ დროს და ენერგიას არიშვედა ოჯახი. რამდენჯერ უღუმრია, ნეტყაო ჩემს ცოლ-შვილს ფინმე ორ თვეს მინც შეინახავდეს, მე რომ მხოლოდ ენეროო. ერთხელ, ძალიან დაღონებულს და ჩაფიქრებულს, ვუთხარო: რეზო, შეიძლება შენ ნანოხს კიდევ, ცოლი რომ შეირთე (მანინ ერთი შვილი გყავდა). თუ გინდა, მე ნაელო, არ იფიქრო, რომ ოდესმე ეინმესთან სავედდური დამცდეს. ძალიან შენებდა და მთხარა, მოხობრება ვერ დამამითერებია, ერთ სიტყვას ვუბებ და ეერ მიმიგინა, შენ კი რას მუეზნებოო.“

რეზო ბევრს შრომობდა, ბერსაც ნეალობდა კიდევ. ფანქრით წერაც იმიტომ დაიწყო, რაც არ მოსწონდა, ადვალად რომ ნაედალა.

როცა უკვე ოსტატობის ისეთ დონეს მიაღწია, რომ ბევრის ნაშლა აღარ სჭირდებოდა, ავადმყოფობამ აღარ დაეცა...“

სიყვარულის და ერთგულების უკეთ გამოხატვაჲ, აღბათ, ძნელი ნარმოსადგენია.

ბორის დარჩია

მეცნიერი და მასპილმესიძე

ოთარ ტაბიძის გახსენება

მწერლებსა და პუბლიცისტურ დარგის მეცნიერებში გაერკველებული რამდენიმე უმწაფური სიტყვების შემცველი და მინარისის მქონე სხარტულები: სტერაზება, ე. წ. ფუნაგორები, კაფიები თუმცა მათი უმრავლესობა მაღალმატერულად, დიდი გონებასისხარტობა და მიზევლ-სიტყვაობით ნარმოაქნის საზოგადოებრივად მნიშვნელოვან ფაქტებსა და მოვლენებს, თავისი სკაპრუზულობის (გერეთეუ საბჭოთა პერიოდში მათერი პოლიტკური მამოლენული მინარისის) გამო ჩვეულებრივ იზიბი არა გამოსაქვეყნებულად, არამედ შეგობართა ექნრო წრისათვის საღალღობოდ იქმნებოდა და იქმნება. ისინი ერთგვარი ამოკრფული ხასიათის თხზულებანია. მოუხედავად ამ თავშეკავებისა, ადრეც შეგობებოდა კანტკუნტად, ხოლო უკანასკნელ ხანს ბევრი მათგანი საყოველთაოდ ხელმისაწვდომი გახავა, – ფუნაღ-გაზუბებში და ცალკე წიგნდავდ დაბეჭდა.

მისწერებელი სიტყვა-პასუხითი საქართველოში მწერალსა თუ არამწერალს, ვის არ გამოუქენია თავი, მაგრამ მწერლობის ეს დარგი მარცხ ხულ სხვა არის. გალაკტიონის არქემში არავითი და ორი ამგვარი ლექსი აღმოჩნდა. ამ ხაქმის დადოსტატი იყო ლაფო ასათიანი. სხვა პოეტებიდან აღსანიშნავია კარლო კლავდი, ზაურ ბოლქვაძე, ჯანსუღ ჩარკვიანი და სხვები; მსახიობებიდან – რუსლან მიქაბერიძე; მეცნიერებიდან განსაკუთრებით გამოჩნდული და პოპულარული არიან ალექსი ჭინჭარაული და ვახუშტი კოტეტიშვილი.

ამ უკანასკნელთა გვერდით დგას მეველვარა-ფილოსოფიის ოთარ ტაბიძე. ბოლო დროის მისი რამდენიმე ამგვარი ლექსები გამოქვეყნდა, რომლებიც სხვას მიეწერება. ამ ბურუსის გასათმეტავად ინერგება ეს პატარა წერილი. მითხვლესა და ავტორსაც კი ბოიშიმ უნდა მოეხება-თუ, რომ აღნიშნულ საზოთარო მინარისის ლექსებს ერთხელ კიდევ ვახმარებ და ახალსაც ვიმონებ.

ბატონი ოთარა ჩემი ბიძაშვილის მოყვარე იყო, პირადად ვიცნობდი და მასთან ბევრჯერ მქონია საუბარო, მათ ბორის მის ეპიგრამულ ლექსებზეც, ვინაიდან მე ადრე-დანვე ვიჯავი დაინტერესებული და ვავრავლებდი ანეკდოტური ფორმის ხუმრობებს, მის ამგვარ თხზულებებს განსაკუთრებულ ყურადღებას ვაქცევდი. ამიტომ, რა ნაწარმოებებზეც ქვემოთ მოვახსენებთ, დაბუჯილებით ვიცო, მისი ნახელავია.

ბატონი ოთარისა სხარტულა: „როდესაც ვთარ-გმნეთ მარქსი მალულად, მაშინ დაგვეძარა მაცქსიმა-ლურაღი“. თამარ წიგნიათე მის ზაურ ბოლქვაძეს მიაწერს. იუმორით სავეც მისი სიტყვებია: „... მარქსიზმ-ლენინიზმის დროშითი მოხული კომუნისტური მმართველობის დროს ბაღბის ცხოვრება რომ არ ავეყო, მწერლებმა მამონად სცადეს აუბნათა, თუ რა უნდა ყოფილიყო ამ წარუმატებლობის მიზეზი და, თითქოსდა, მიაკვლიეს კერძოდ, ჩვენმა ძვირფასმა ზაურ ბოლქვაძემ, რომლის პრეყინელი იუმორსაც კველა პატვის ვეცემდით, ამის მიზეზად ხუმრობამპერული ეს მნიშვნელოვანი ფაქტი დაასახელა:

რადგანაც ვთარგმნეთ მარქსი მალულად, მაშინ დაგვეძარა მაცქსიმა-ლურაღი ეს მოსაზრება, შეიძლება, სწორია, შეიძლება მართა, მაგრამ პოეტის მხარედან მანაც კეთილშობილური ბარეკალია – ვაერკეთა სიმაროლე“ (ლიტერატურული საქართველო“, 27 მარტი, 2005, №20).

როსტომ ჩხვიცი სწორად აღნიშნავს, რომ ამ ლექსის ავტორი კ. ტაბიძეა, ოღონდ გაკვირვებულა და ერთგვარი სკუპტიკონიშით უყურებს, თუ როგორ შეძლო მან ამის დანერა. ის ასე მსჯელობს: „პოპულარობით კი ეს ორსტრიკინელი ლამის ვეკლას ნააქარებება და ავტორობა ბანეთს მიერებოდა და ხან ვის, ვერაფრისინდფეხით ვერ იჯერებდნენ, რომ ფილოსოფიის შეთხზა, რომელიც პოეტური ტალანტითა დიდად არ გამოირჩეოდა. ეს მეორე პოემა კი მართლაც წარმატებული გამოსვლოდა და იქნებ თითქოსდა საკონტემპორი რეაგინდელიყო, ნეტავი მე მოსახლერდა თუ სხუასს ეთმოვრებ უნებურადო. ტაბიძე იშუათაში პოეტურობით აღუქმელი სქონდა – კვამიძე, ოთარ ტაბიძე, მინი პოემა კი ევექტური, ორთვიანდურის რითმის ვარდა, ცხოვლერი სიღრმისადა გამოირჩეოდა.“

როგორც უნახეთ, ბატონი თ. წიგნიათე ამ ეპიგრამას რამევენაშემე გახსენავებულად, ხოლო ბატონი როსტომი შემდგეს სახით წარმოუდგენის: „როდესაც ვთარგმნეთ მარქსი მალულად, მითმაც გვიჭირს მაცქსიმა-ლურაღი“. ვაინანტია ვამო კი შენიშნავს: „გვიჭირს“ ფარგონული შესატყვისებით უფრო ტრიალებდა – იქნებ პირდაპილი სხლაც ის იყოს, იქნებ ვახალბურებამ ძალაუფლებოდა მოითხვია ის უფრო მანფერი გამოქულმა... მაგრამ მთავარი რაც არის, ამ ეპიგრამა პოემაში, ის ხელუხლებლად რჩება“ (სხე ჩვენი მოეც საუვენი, აჭვენი მწერლობა“, 1 თებერვალი, 2008, №3). დიახ, როგორც ჩვენ ვიმონებთ, იგი უფრო სკაპრუზულია.

ვინც ოთარ ტაბიძის იცნობდა, მას ამ ლექსების პოეტურობა, სიღრმე და სიმახვილე არ გააკვირვებს. იგი მრავალმხრივი ნაქით დაჯილდოებული პიროვნება იყო. მოწულად ვალაკტორი ტაბიძეს უნათვალებოდა, როგორც ოთარის მეუღლემ, ქალბატონმა ნაზი მამაკვიციშვილმა, მაცნობს, ვალაკტორისა და ოთარის მამები მესამე თაობის ბიძაშვილები გახლდნენ.

საქართველოს ეროვნულ მეცნიერებათა აკადემიის არქივში დაცული მასალების მიხედვით ვცდლობტ: ოთარ ისიდორეს მე ტაბიძე დაიბადა 1925 წლის 30 მარტს ხონის რაიონის სოფელ ივანდში. გაიზარდა ობლოპაში, – როგორც ქალბატონმა ნაზიმ მითხარა, მამამისი 1924

წლის ამზობების გამო ყოფილა დაბატონებული და საპრობლემატის დაბატონებამდე გარდაცვლილა. 1939 წელს დასთავრა ივანეიძის არასრულა, 1942 წელს – ხონის პირველი საბჭოელ სკოლა. სამი წლის განმავლობაში მუშაობდა ტყუილს მადარბი და ექსტრანატის ნესით გამოცემის აბარება ქუთაისის პედაგოგიურ ინსტიტუტში, სადაც 1945 წელს ფილოლოგიის ფაკულტეტის მესამე კურსზე დასრულებული სწავლებას სტუდენტად ჩაირიცხეს. ინსტიტუტი დაამთავრა 1947 წელს. 1948-1952 წლებში

ანგია ბოქორიშვილის ბელმდვანელობით გადის ასპირანტურის კურსს. ამავე წლებში მუშაობდა ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის ფსიქოლოგიის კათედრის ასისტენტად, შემდეგ – გორისა (1952-1953 წწ.) და თელავის (1953-1956 წწ.) პედინსტიტუტებში უფროს მასწავლებლად, 1956-1962 წლებში – საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის დიპლომატური უზნაძის სახელობის ფსიქოლოგიის ინსტიტუტში უფროსი მეცნიერ-თანამშრომლისა და სწავლული მდივნის თანამდებობებზე, 1962 წლიდან – ამავე აკადემიის ფილოლოგიის ინსტიტუტში – ჯერ უფროს მეცნიერ-თანამშრომლად, ხოლო 1982 წლიდან სიცოცხლის ბოლომდე ფილოლოგიური ანთროპოლოგიის განყოფილების გამგედ. იყო საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილებასთან არსებული ადამიანის პრობლემის კომპლექსური შესწავლის საქართველოს სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე, გარდა ქუთაისის, გორისა და თელავის ინსტიტუტებისა, ლეციკოტის კიხხელობა თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტში, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და საქართველოს თავმჯდომარე ინსტიტუტში. 1956 წ. დაიცვა საკანდიდატო, ხოლო 1977 წ. სადოქტორო დისერტაცია. 1979 წელს მიენიჭა პროფესორის წოდება. გარდაიცვალა 61 წლისა – 1986 წელს.

ბატონი ოთარის მეცნიერული დამსახურება ფილოსოფიის ინსტიტუტის იმ დეპარტამენტში, რომელსაც სხვაზე თან ერიათ ზღვს ანერს დირექტორი თამაზ ბუაჩიძე, ასევე შეფასებულია. ო. ტაბიძის ფილოსოფიურ და ფსიქოლოგიურ მეცნიერულ საზოგადოებაში იცნობენ როგორც მადარბიერ მეცნიერს... მისი შრომები გამოირჩევა მწერლობის მაღალი თეორიული და ლოგიკური დონით, შეიცავდა მნიშვნელოვან დასკვნებს, გაქმდულა და საფუძვლიანი მონაშრებები და საბავაძე კვლევის ფართო პერსპექტივებს. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს მისი შრომები ფილოსოფიური ანთროპოლოგიის დარგში. ო. ტაბი-

ძე ეკუთვნის იმ მონინივეტ ქართველ ფილოსოფოსებს, რომელთაც ბერი გააკეთეს ადამიანის ფილოსოფიის კვლევის დაფუძნებისა და განვითარებისათვის ჩვენს ქვეყანაში. მეცნიერული დასკვნებიდან, რომელთაც შეიცავენ ო. ტაბიძის შრომები, განსაკუთრებით აღსანიშნავია დასკვნები ფსიქოფიციური პრობლემის შესახებ, გინეზიის შევლის ბარიერი კანონის შესახებ, უსპერიმენტები, გინეზიის მალეონითი ბუნების დასაბუთებასათვის... გინეზიის დასაბუთების ადგილის განსაზღვრა მეცნიერებათა სისტემაში, დასკვნები ადამიანის მოთხოვნილებების, ცნობიერების, თავისუფლების, შემოქმედების განვითარების შესახებ, რიგი დასკვნები ახალი ადამიანის ფორმირების აქტუალურ საკითხებზე. ო. ტაბიძე მნიშვნელოვანდ მოღვაწეობს მეცნიერული მუშაობის ორგანიზაციისა და მეცნიერული კადრების მომზადების საქმეში და სხვა.

ოთარ ტაბიძე (შუაში) ფსიქოლოგია მსოფლიო ფორუმზე

გარდა მეცნიერულია, ო. ტაბიძის სხვა არაერთი ინტერესი და მისწრაფება ქონდა. ერთ-ერთი ასეთი იყო ჭაბრკა.

1999 წელს საერთაშორისო დიდოსტატმა საქართველო კომპოზიციში დავით გურგენიძემ გამოსცა ნიჭი – ოთარ ტაბიძის საქადრავო ფილოსოფია, სადაც წარმოდგენილია ბატონი ოთარის 50 საქადრავო ამოცანა. ისინი სხვადასხვა დროს საქართველოსა და მის გარეთ დაბეჭდა. ნინასიტყვაობაში გამოხატული წერს ოთარ ტაბიძე ესწავლაკობაში ეზოიან ჭაბრკა და სწრაფად ელო აღლო მის აზრს და ლოცვას. 40-იანი წლების ბოლოს იგი ქუთაისის ერთ-ერთი უძლიერესი მოქალაქე იყო. 1947 წელს ქუთაისის ნკრებში მისი მონაწილეობით საქართველოს ჩემპიონის ტიტული დაიმსახურა. მაგრამ ოთარ ტაბიძე ამ გაკეთა პრეტორული თამაშის გზას, თუცა საიმელო მონაცემები ქონდა. მან ამჟამინდელი კომპოზიცია, რომელიც თავდახვე დიდი ფანტაზია და პრომისტიკარეობა გამოაქვლავა.

აი, კვდე ერთი ამონაწერი ამ ნიჭის შესავლიდან: ოთარ ტაბიძის ... პირველი ამოცანა 1939 წელს დაიბეჭდა... 1947 წელს მისმა ორმა ამოცანამ საქართველოს ფიზიკულტურისა და სპორტის კომიტეტის გამოცემადებულ კონკურსში I-II პრიზები გაიცო, ხოლო 1957 წელს მან გაიმარჯვა საქართველოს საქადრავო კომპოზიტორთა პირველ ჩემპიონატში... სამოციან წლებში ოთარ ტაბიძე თვითმყოფადი ამოცანების მთელი სერია გამოაქვლავა იტალიის ფურნალ პარობლემში. ეს უფრნალო ფიჭა-სთან არსებული საქადრავო კომპოზიციის შემდგომი კომპილაციის ოფიციალური ორგანი იყო... პარობლემში 1969-

1970 წლებში გამოქვეყნებული სამშვიდობო ამოცანების კონკურსში ცნობილმა დანიელმა სატანდრაკო კომპოზიტორმა ვალტერ იორგენსონმა პირველი პრიზი მიანიჭა ბატონი ოთარის ამოცანას.

ოთარ ტაბიძე შესანიშნავი მონადირე, სოკოს მძებნელი და შემგროვებელი იყო. მასსთვის, რა გატაცებით მიყვებოდა სოკოს შესახებ გვიმარხულად გამოცემულ ახალ-მეცნიერულ წიგნზე, სადაც დადასტურებული იყო სხვა წინგნებშიაღ აღნიშნული: საქმელი სოკოს ერთ-ერთი სახეობა როგორ ჰგავს მხამიან სოკოს და გარეგნულად რომ მისგან არსდრით განსხვავდება.

საერთოდ, ბატონი ოთარი უცუთაღმობილესი და სათნო აგამიანი, გულითადი სამეცობრო და კლასორიტული პიროვნება გახლდათ.

დავუბრუნდეთ ლექსებს.

ბატონი ოთარისაა ფუნდატორია:

**ატყდა ცეკა და, ტეკა და,
უნდა გაემართათ ფეკაფა,
უნდა ნაიფით მოსკოფში
მუხლების მოსადრეკაფა.**

ამ ლექსის პირველ სტრიქონში ავაკო ხინთიბიძე ატყდას მავივრად ნერს „შესძრეს“ (მოვგონებანი ვარდას-სულ დღეთა, 2006), ხოლო რისტო მ ჩვივე პირველ სტრიქონს ასე ნარმოვადებენ: „შეირა ცეკა-ტეკა და“, რაც არასწორია. უნდა შევნიშნათ, ეს სტრიქონი დანერგონა ვახტანგ მუცქვის სულქის კაფაზე: „რანი და, მკვაკანი და, ხახლი და, კარო, ძანი და...“.

ავაკო ხინთიბიძე აღნიშნულ წინაგამო ნერს: „ქემს მოვონებამა ბავანებოდ უულო ვეკრფხ გალექსლ სბარტულემს, რომელთა რაოდენობა აურავებლია, მავრამ ბიხვამ თვის ვერ შეუკავებ... კარლო კალაძის ამ ლექსს, ავტორის უნაობაზე კი არაფერს ამბობს.

ავტორობის საკითხზე საგანგებოდ მსჯელობს როსტომ ჩხვიველი და უფრო იმთაკენ იხრება, ვინც მას კარლო კალაძის მიანერს. მოუფსონით მას: „ესისათ, – პირველ-მოქმელის უნაობის გამოკვევას რომ შევცდებოდნენ, ლატერატორულ წრეებში ... კარლო კალაძისთან მივივან-დათ ძებნა-ჩრეტვა და ... დაეჭურება ძალიან გაუთვლელე-ბოდათ“. შემდეგ ჩამოთვლილია ექვსი გამოშენეული მხე-ლები: „თუ ვინმე იყო კოუნსიტური რევიმის თავდადა-ლელი მებობტე, კარლო კალაძე მათ შორის. თუ ვინმეს სწავლობდა საბჭოთა წელსუფლებმა და თავიანი ბურ-უაღლებლია თუ არა, მისია და მომ არ ჩამოვართმეთ სა-ცეკო ნარსულლის გამო, – არნაუნებდნენ საქმეში უფრო ჩახედული პირნი და ...ცული წინებოდათ: რა ღირსია, ასეთი ეტყურამა რომ შეუთხმა, ჩვენთვის უფრო უფრინი არ იქნებოდათ“.

დაბო, აღნიშნული ლექსი ბატონი ოთარისაა.

ოთარ ტაბიძე ამგვარი ლექსების შესანიშნავი ოსტატი რომ იყო, მისმა მეგობრებმა და ნაცნობებმა კარვად იყო-დნენ და სათანადოდვე აფასებდნენ ამ ნაწეს. მოხდა უჩვეუ-ლო რამ: ბატონი ოთარის გარდაცვალებიდან კარგ წინს შემდეგ, 1998 წელს, გვიც მამონაძემ და ედა გოცონისმი-ვალმა ა კ ვ დ ე მ ი უ რ უწრალმა, ფილოსოფის სერის „მაცნეში“, რუბრიკით „ფილოსოფოსები ფილოსოფის გა-რესზე“ კარგა ბლოგად გამოაქვეყნეს მისი ამგვარი ლექსები სათაურზე შესაბამისი მიხვეცა: „ოთარ ტაბიძის „ფუნდა-ტორები““ [12].

აქ არის დაბეჭდილი ცნობილი სხარტულია:

**„არაფემი“ ვართ, არა გეშია, არა გინდა რა,
გაღვილი გამოფივარა „არაგეფიანა“.**

როცა მეცნიერთა ხელფასი ყოველდღიურად უწა-სურდებოდა და მასმა მეგობარმა, ფსიქოლოგმა უწა ბე-რეკამელომა, საკანდიდატო დისტრტაცია დაიცვა, ბატონ-მა ოთარმა ცილი შექმნა – „უბას დისტრტაცია“, სადაც ერთვან იქნებია:

...ურავ! მოეშვი კაფიდრას, სულფთმა არის, ვინ
ისმენს,
კანდიდატობა რათ გინდა – აკადემიკოს ლეისნი
მსმელს?
ურავ ვრეგარო, ნუ ფიქრობ, რომ გამაღიდრეგები
ხარისხით,
ორ იმდენ ხელფასს მოცეცემენ, სამი იმდენს
ღარიხებით...

უნც ამ პუბლიკაციას გაეცნობა, დიდ საიმოვნებას მი-იღებდა და ბატონი ოთარის ამ ნიშნამ ექვი აღარ შეუპარება. გათავაზობო რ: ტაბიძის კიდევ ორ სხარტულას, რომ-ლებიც, ასე ვთვი, გამოუქვეყნებელია. უნივერსიტეტის იუბილის აღნიშვნის გამო, როდესაც მისი რეტორი და-დებული მეცნიერი და პიროვნება ილია ვეკუა გახლდათ, ბატონმა ოთარმა დაწერა:

**უცხოელებს ტოლს არ ვუფებთ,
არაფერში ვეპუებთ,
ანკეტებით, ბანკეტებით,
ვიქრებით და ვეკუებთ.**

ურახელ კიდევ საგანგებოდ და ხაზგასმით უნდა აღ-ვნიშნოთ არცერთი ეს ლექსი ავტორის გამოსამხურებ-ლად დაწარსული არ პქმინა, არც ღრძო გულით შეუქ-მნია, ისინი მხოლოდ და მხოლოდ მინაფრობაში საღალი-ბოდ, ბოლო მათგანი კი სარობში ხელფასების წარმოსა-ჩენად არის დაწერილი.

საკარბულია, მაგრამ მსუბუქი თუმობის შემცველია რ: ტაბიძის შემდეგი ლექსი. როდესაც თელავში რაკობის პირველი მდივანი თეიმურაზ ბაღურამეული გახლდათ, მას თბილისიდან ესტუმრება მეგობართა ვჯუფი, მათ შო-რის ოთარზე. ბატონმა თეიმურაზმა სტუმრები კარვად აქეყოფა და ამბიარულა. ამაზე ბატონმა ოთარმა შექმნა შე-გობრული მარგი სათაურით „კაბური მოზაიკა“:

გზებზე სუფრები გაშლილი, ქალები ენებათაშორის, კაცთა ვირებთან კავშირი და... თემი ბაფურაშვილი

დასასრულად, გავისინებ ბატონი ოთარის ერთ ენავე-მატობას, რომელიც დიმიტრი დარჩიამ შიამში და გაზეთ „საქართველოში“ გამოაქვეყნა (1996, №86): ჩვენმა პედაგოგორმა საზოგადოებამ ფართოდ აღნიშნა იან კომენსკის დაბადების 300 წლისთავი. ჩატარდა სამეცნიერო სესიაც, როცა სესიაზე მოსულმა ოთარმა მოსაწვევე ბარათში ამოიკითხა, რომ ერთ ფრიად სოლიდურ მეცნიერს მობ-სენებდად გამოაქონდა „იან ა შო ს კომენსკის ფსევდოლო-გორი შეზღვევებანი“, ჩაილაპარაკა:

– ყოჩაღ, ა შო ს ი ბ ა აშასაც დაუნეცია!

ბატონმა ოთარმა იან ა შო ს კომენსკის მეორე სახე-ლი „ამოს“ გაათამაშა. ვიცოდი, რომ ოთარ ტაბიძეს ალექსი ქორჭარაულსა და ეახუშტი კობტაშვილსაც უწევდა ლექსთმაცობა („მაც-ნუში“ დაბეჭდულ „ფუნაქორებში“ ა. ქორჭარაულთან ერთად ანგვარი გააბეჭდებდა არს მოთავსებულად). ამაზე ბატონი გა-მეცნიერე ვიკითხე. მან დამიხსატურა: ამგვარი შემთხვევები ბუჭისადაც უკითხე. მან დამიხსატურა: ამგვარი შემთხვევები სურფაზე ბერძენთა გვექონდა, მაგრამ ნიშნუბი ახარ მას-სოს. ეხედევე, მასპინძლები ანერდენ და, შეიძლება, მათ შემონახული ჰქონდეთო. ამ მასპინძელთაგან ერთ-ერთს, ენათმეცნიერ ბელა ჯობადავას, დავეუკუთარი. მან დაწინე-ბით მითხრა: ჩემს ოჯახში ეს შეხვედრები იმდენად სულმო-უთქმელი ხარხართ მიმდინარეობდა, ჩანერის დრო სად იყო. მან მხოლოდ ორიოდე ცნობილი ლექსი გაიხსენა. იქ-ნებ, ისინი სხვებს ახსოვდებოდა ან ჩანაწერები აღმოჩნდებოდა.

ღიღობი

ჩვენსა თოგამ ენერგია არ ღიღობს

გვიანი საუკუნეების ერთ-ერთი გამოჩენი-ლი ფიქლი „ქალაქილების სასახლე“ ფიქსიონის რაიონში, სოფელ მიღაბერიათ კარში მდებარეობს.

გასული საუკუნის 20-იანი წლებიდან ეს სა-სახლე ერთდროულად რამდენიმე ორგანიზაცი-ის საკუთრებად ითვლებოდა, რამაც იგი დაწ-გრევის პირს მოიყვანა. 1973 წლიდან იგი ფინან-სის არქეოლოგიურ ექსპედიციას გადაეცა.

ფინანსის, შემდგომში კი აღმოსავლეთ სა-ქართველოს მთიანეთის არქეოლოგიური ექსპე-დიციის ხელმძღვანელს, ისტორიის მეცნიერება-თა დოქტორს, პროფესორს რამინ ჩამიშვილს ქააბურება ბაბუა აღუდაურა.

– ბატონო რამინ, ვურნად „წვენი მწერლობის“ რე-დაქციას, რომლის მიერ ჩატარებულ გახვლით შეხვედ-რებს თქვენი შესანიშნავი ბაზა არაეროხებ მასპინ-ძლობდა, სურვილი აქვს შეათხველს ვსაუბროთ ქალაქ-ილების გვარის, მათი სასახლის, თქვენი აქ დაბინავე-ბისა და საერთოდ, ფინანსის არქეოლოგიური ექსპედი-ციის საქმიანობის შესახებ.

ეს საქმეა თუნდაც იმიტომ, რომ არავის ხეობაში არქეოლოგიური კვლევა-ძიების დაწყებამდე თითქმის ოთხი ათწლეული წელი გავიდა. ნამოსზარდა თაობა, რომელმაც, სამუნახროდ, ცოტა რამ თუ იცის ყოველივე ამის შესახებ.

– საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის ფინანსის არქეოლოგიური ექსპედიცია ჩამოყალიბდა 1971 წელს,

ფინანსის მიერ კომპლექსის მშენებლობის დაწყებისთანავე.

საველე სამუშაოთა სანყის საფეხურზე აფგილობრივი-მა ხელნაწილებიან დროებით ბაზად გამოიყვით სოფსახ-ქის ყოფილი ოროთახიანი შენობა ფინანსი და მიტოვე-ბული სახლის ნახევარი ტინვალის ხერთვისში, რომელიც ადრე ეკუთვნოდა გაუქმებულ მცირე ელექტროსადგურს. ამავე დროს, ექსპედიციამ მოუშუავე მრავალრიცხოვანი სტუდენტური რაზმების საცხოვრებლად ვიგენებდით ანანურის ციხის ქვედა ეზოში არსებულ სამთვლო სკო-ლის შენობასაც. მაგრამ არქეოლოგიურ სამუშაოთა გა-ნახერებაში ზრდამ, რაც თავისთავად იწვევდა ველზე მო-მუშავე მეცნიერ-მუშაკთა რიცხვის მატებას, აგრეთვე გა-ნათხარა მასალების „მოზღვაობამ“ ექსპედიციის ნინამე გადაუდებლად ნამოქრან ისეთი შენობის გამოძიების აუ-ცილებლობა, სადაც ექსპედიციის თანამშრომლები შედ-ლებდნენ მოპოვებულ ნივთიერი მასალის დაცვას, დრო-ულ დამუშავებას და საველე ანგარიშების მომზადებას. მიუფეტეს, რომ სამშენებლო სამუშაოთა სწრაფი ტემპის გამო, ექსპედიციას ველზე ყოფნა უხდებოდა თითქმის მთელი წლის განმავლობაში, რაც მოითხოვდა თანამშრო-მელთათვის შედარებით ნორმალური საცხოვრებელი პი-რობების შექმნასაც.

დაბლ სარავგომო ერთ-ერთი სადაზერეო გასვლის დროს 1972 წლის გაზაფხულზე ჩვენი ვურადლება მიიტცია დემუტის დასავლეთ განაპირას, სოფელ მიღაბერიათ-თკარში მდებარე „ქალაქიან“ ციხე-სახლს, რომელიც ით-ვლებდა გვიანი შუასაუკუნეების ქართული ბურთომოდ-ლურების საფურცელდებო ძეგლად (ე. ბერიძე, პ. ზაქარია, ვ. პირველია და სხვ.).

სოფელ მიღაბერიათკარის უზუცესთა გამოკით-ხეთ ვაიციკ, რომ ეს ისტორიული შენობა XX საუკუნის 30-იანი წლებიდან მოყოლებული ეკუთვნოდა სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, აგრეთვე სოფლის დანებობი სკოლას, მალაზიას, სასაფლო კლუბს და რამდენიმე კერძო ოჯახს. შენობაში განთავსებულ იყვნენ დასწე-ბულებს და კერძო ოჯახს თავიანთი მოთხოვნის შესახ-

მისად ზელსოფლი და გაჯაკეაზებული ჰქონდათ დაკავებული ფართობი. მაგალითად, სოფელტქერის (აღრე უმტეესის) შესასვრებში შიდა ეზოში შესასვლელი გზის გაფართოების მიზნით, მოანგრევს ციხე-სახსხლის დასავლეთი ფლიველის მონრძელი ნაწილი; მარანში, იატაკის დონის ამაღლებას შემდეგ მოწყობილი იყო სახარატო ცეზო, რისთვისაც სასახლის დასავლეთ და შრდილოეთ კედლებში გამოკვეთეს ორი დამატებითი შესასვლელი; ეკლესია გაჯაკეაზებული იყო სამჭედლოდ, ხოლო ქლიამეფლების მისაღებ დარბაზში და მიმდებარე ოთახებში (I სართულზე) და დიდ კოშკი მდებარეობდა მანქანატრანპტორთა ნაწილებების სამგობი. მალაზისა და სოფლის კვლბს 1.5 მ სისქის კედელი (I სართლის დონეზე) გამოტვირთი ჰქონდათ ცალკე შესასვლელი. ასევე, I და II სართულების დონეზე კედლებში გამონგრეული საკუთარი შესასვლელი გააჩნდათ კერძო მაცხოვრებელთა ბინებისაც. მთლიანად იყო მონგრეული სასახლის ეზოს ვადაინი და სხვა. 1973 წლის აგრე ვაზაფუხულზე ჰკლამი გაჭინლმა ხანძარში მთლიანად შეინარა სასახლის აღმოსავლეთი ნაწილი ორივე სართლის დონეზე. ამ დასახანი მოვლენის შემდეგ ქლიაში სასახლე აღმოჩნდა განადგურების სამსროების წინაშე. გამოჩნდნის იყოებიც, რომლებმაც ჩამონგრეული კედლებიდან სამშენებლო ქვის ვაჭანა დააბარეს, რაც აფილობრაცი ზელსოფლების ჩარვეთ აღიკვეთა. ასეთ ეითარებაში ზეგნ ნურლობით მიეშობით საქართველოს მინისტრთა სამტოს ინფროინდედ თაემჯელომარეს, გამოჩნდნის სახელმწიფო მოღვანეს ვიეი ვაგახიშვილს. აუდიენციაზე, ორმიველ შედეგი დი მამულიშვილების ნიყო და ზაქარა კეცხოველების შიდაშეგომლობით, ზატონ გივის აუუსსენი საქმის ეითარება და ვთხოვე, რომ ქლიამეფლების კოფილი ციხე-სახლის შენობა ვადავეთა ვინეალის არქეოლოგიური ექსპედიციისათვის, რეაგრე ძირითადი საყრდენი ზაზა.

რამონ რამიშვილი

რამდენს მოვლენდელი და სასიხარულო იყო ექსპედიციის წევრთათვის, რეაგრეს ორთავ კურის თავზე მივლეთ მინისტრთა სამტოს საგანგებო დადგენილება, რითაც ქლიაში სასახლის შენობა ვადავიდეა საქართველოს მეცხოველებთა აკადემიის მულტგომლობით, ზატონ გივის რეაგრე ვინეალის არქეოლოგიური ექსპედიციის ზაზა. ვიდრე ამ ისტორიულ შენობაში არსებული დანესებულებები ვადავიდეოდნენ მათთვის გამოყოფილ ახალ შენობებში, საქართველოს ძველთა-დაცვის მთავარ სამმართველოში მისი მეთაურის ირაკლი ციციშვილის აქტიური მხარდაჭერით შედეგა ციხე-სახლის აღდგენის პროექტი, რისი შესრულებაც, ვარდა საკუთრივე ძველთა დაცვის სამაზურისა, დაველა მეცნიერებთა აკადემიის სამშენებლო

სამმართველოსაც. ძველის აღდგენაში აქტიურად მონაწილეობდნენ ექსპედიციის წევრები და ზტუფენტთა ცალკეული ვაჭოფები.

ქლიაში სასახლის აღმდგენთა შორის საგანგებოვ უნდა აღინიშნოს ქუთისურთა ბრეგადის დეპლო, რომელმაც ზელმძღვანელობდა ზელმარჯვე და კონიერი კალატონი ვასილ ბონიგურს. ამ საშუაოთა უშაოურეს მისანი წარმოადგენდა ის, რომ შენობის ფარგლებში სრულად აღდგენილი ძველის ვარჯვენელი სახე, ხოლო ინტერიერში სათავსოები სამეცნიერო ინტერესებიდან გამომდინარე მოვეწყო იმვეგრად, რომ იქ რაც შეიძლება მეტა მონაბოვარი მასალა დატეულიყო. სარესტავრაციო სამუშაოების დროს ვანაკეთიერული ძალისმეფა ვაჭირდა შენობის ხანროსიგანა ვინადვერებელი ნაწილის და იმვე ვაზზე მდებარე ორი კოშკის აღდგენას. სხვადასხვა დროს ვაჭირლი კარის ღობეების ამოცეხება, შიდა კიბეების მონესრიგებას, დაზიანებულ სახურავების შეცვლას, შიდა ეზოში აინგნის თავდაპირველი საბით აღდგენას, ქლიამეფლების სასტუმრო დარბაზის მონესრიგებას, საფონდო საცავებში რკინის მრავალსართულიანი სტელაჟების მონესობას და სხვა. ამ შრომატევად საქმეში დიდი წვლილი აქვთ შეტანილი ექსპედიციის წევრებს სვე, ომარ და ვრმა ვარსნიამეფლებმა, მზატეარ ვკირია არაზულს, არქიტეტორ მერამ ეარინდეს და სხვებს.

ზანისათვის მნიშვნელოვან შენაძენს წარმოადგენდა ბიბლიოთეკის ჩამოყალიბება, რამაც, დიდი შრომა აქვს ვანერული ექსპედიციის ზელმამღვანელის მოადგილეს ბ. ვორობინძეს.

მათევადა ვანერული შრომისა „ქლიაში“ სასახლეში ვასეკეთებელი კოდეგ ვერეი ვარაზა. იმისათვის, რომ ამ ზუროთომიძერული კომპლექსის დაბურუნდეს ძველი ვარეგული სახე, აუცილებლთა აღდგეს ში-ან წლებში შენობის ანერეული შონაკეთი, ვამტალური რუმონტი ჩაუტარდეს მრვეალ დიდ კომეს, ვანაკეთიერული ვორაჟლებმა მიტეცეს ნივთის წვდომის ვამტარი სიტეტების აღდგენა ამ კოშკის თავანზე, აღდგეს ქონგურები, ვაკეაფეს და ჩამოობას მთავარი შესასვლელის მუხის ქიშკარი, ვაგარძელეს ოფის ვალაინის მშენებლობა და სხვა.

იმეფია, იუდესე სათანადო სახსრები ვამოინახება ამ ოცნების სსსრულეში მოსაყვანად.

- ცნობილია, რომ არქეოლოგიური ექსპედიციის ბაზის ეზოში მონყობილი ვაჭეთ ლაცისქევა მცირე მუხეუმო, სადავ თაემყოყლია ვინეალის ნაქალაქარიდენ ვამოტაციანი XII-XIV საუკუნეებით დათარიღებული არამდინეში ძველი.

რა ნიშნით შეარჩიეთ „სამუხეუმო“ შენობები და რა ისტორიული ღირებულება ვააჩინაო მათ?

– განვითარებული შუასაუკუნეების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ქალაქი დაწესებული იყო გზაჯვარედინზე და ჩრდილოეთისაკენ მიმართულ დიდ საბაქრო მაგისტრალზე. თავის დროზე იგი წარმოადგენდა სამეფო დომენის ფარგლებში შემავალ საბაქრო-სახელობო ცენტრს, რომლის აღზევებაც დაკავშირებულია დიდი აღმამწებლის სახელთან. თამარ მეფის ხურობის ნიღბში ქალაქი ყოველ განაგებდა მანდატურ-თუხუცესი ჭიბჭირი, სამეფო კარის ერთგული დიდი ფეოდალი, რომელმაც სამოკარგაოდ მიიღო ქ. გინგალი და შეიძინე მთიულეთი იმ დასაყრდენული სამსახურისათვის, რამაც თამარს შეუნარჩუნა სამეფო ტახტი. არქეოლოგიურმა ძიებამ გვიჩვენა, რომ ქალაქი განვითარდა იყო არაგვის ორივე ნაპირზე. მათ შორის სამეფო სასახლე და მისი დამკვედი ციხე არაგვის მარჯვენა ნაპირზე მდებარეობდა, ხოლო სარკისავე ციხე და ქალაქის ძირითადი ნაწილი მარცხენა სანაპიროზე. სწორედ აქ, ქალაქის სამარჯვენა არსებულ „პანთეონში“ აღმოჩნდა 1200 წელს აგებული დიდი თლიანი აკლდამა, რომელიც მიჩნეულია ჭიბჭირის განსახელებელ ნაგებობად (პ. ჯორბენაძე). სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოიქმნა მოსაზრება, რომ ჭიბჭირი გამრეკლ-თორელი წარმოადგენდა შოთა რუსთაველის უფროს ძმას. ბუნებრივად, ასეთი მნიშვნელოვანი ღრუბლების ძველის დატოვება მოწავალი წყალსაცავის ფსკერზე როგორც იყო ქაბადზე აკლდამა, მკრებლობად მივიჩნიეთ და გადაყენებულთ მისა გადატანა დუმიტის არქეოლოგიური ბაზის ენობა იმ მოძირო დარბაზულ ეკლესიის ნაშთთან ერთად, რველი აღმოჩნდა აკლდამის სახელოც. შემდეგ ორივე გადაიტანეთ აქვე ერთი მოძირო აკლდამა და XVIII-XIX საუკუნეების საფლავი, რამდენიმე ათეული წარწერის დიდი. პირველმა წარმატებამ გვეკავშირება და მალევე გადაეწყვიტეთ, მალახვრინათკარი ერთ-ერთი ყინვადელი მეთუნე ხელოსნის საცხოვრებელი კომპლექსის გადატანაც. ამის მოვლა გარეუბნის მცხოვრები მოქალაქის სახლის ნაშთების, ქალაქის ერთ-ერთი ქიშკრის და საქარეუო სახლის საბლოკველოს ევაკუაცია წყალსაცავის ზონიდან. ყოველივე ეს განაავდა ბაზის ენობა და ამით საფუძველი ჩევიარა დანიცსკეში მუხუმს, რომელიც მომავალში სასურველია გაფართოვდეს ჩრდილო-დასავლეთით, სადაც კარგახანი განსახლებული გვევს მისი ეთნოგრაფიული ყოფიმა შემონახული თითო საცხოვრებელი სახლის გადმოტანა ზეგსურთიდან, ფშავიდან და მთიულეთიდან. ეს საშუროა, იმიტგომ რომ თბლისის ლიანისქველა მუხუმში საქართველოს მთიანეთის ამ კუბის ხალხურ ზურთომიძღვრება წარმოადგენელი არ არის; ხოლო მითი კი ძველი და ტპირობი შენობების რიცხვი წარმოუდგენელი ხისწაფითი კლდეულობს.

– ვიდრე უშუალოდ ექსპედიციის საქმიანობას შეეხებით, აღმათ აჯობებს მკითხველს ჭილაშულების გვარისა და მათი სასახლის ისტორიის ირველივე ესაუბროთ.

– აზნაური ბიძინა ჭილაშული ან, როგორც ზოგიერთ ისტორიულ წყაროშია მოხსენიებული, ჭილაძე, თემურაზ II-ის და ერეკლე მეფის კართან დაახლოვებული და მათი

უერთგულესი მოხელე იყო. ამ სახელოს განმობტულუბა თუნდაც ის, რომ ერეკლე მეფის ერთ-ერთი ვაჟი, განტანგი (იგივე აღმასახანი) იზრდებოდა ჭილაშულების ოჯახში. ბაბინა ჭილაშულის, და მოგვიანებით, მის ვაგს გლახის (იგივე განბრულს), არაგვის საერისთოს გაუქმების და ჩრდილოეთის დიდი გზის ამოკვეთების შემდეგ, XVIII საუკუნის მეორე ნახევარში, ევაკთ სამეფო კარის მილაგების და მუჯინბეთულებუების თანამდებობა არავის ხურობანი და განაგებდნენ მთიულეთის სამ თემს (საკუთრივე მთიულეთს, ხადა-ცხაბავს და გუდამაყვარს), სადაც გადაივდა ჩრდილოეთისაკენ მიმართული გზის ტრაზეტი. მათ ძართობდა მოვალეობას შეადგენდა ამ სტრატეგიული გზების მეთვალყურეობა, მოვლა, მგზავრის უსაერთობების უზრუნველყოფა და ბაჟის აკრეფა. არაგვის ხურობანი, კრძიმდ სოფ. პავლეურში და ქვემოთ, მით გააჩნდათ მამულები და სახლები, მაგრამ ჭილაშულების მთავარ საცხოვრებელს და რეზიდენციას წარმოადგენდა მილაგურაინათკარი არსებული ციხე-სახლი, რომელიც აღმართული იყო ჩრდილოეთის დიდი გზის განაპირას, დუმიტის სავაო სადგურის სახელოც. გზა-გლეგებით დასახლებულ სოფელს, რომელიც ყველა ნიშნით მოქმენა მილაგურაინათკარის აქ დაფუძნების შემდეგ, ერთდა მილაგურაინათკარი, ხოლო თხის მილებით გამოყვანილ წყალს – ჭილადა წყარო, რომლითაც სოფლის საცხოვრებთა გარდა საგზაო სადგურის სტრუქტურაც მარტებლობდნენ.

დაბეჭდვითი შეიძლება ითქვას, რომ ჭილაშანი სასახლე იმ საბით, როგორც იგი დღესაა შემონახული, ერთადერთია გვიანი შუასაუკუნეების აღმოსავლეთ საქართველოში, რომელიც თითქმის შენარჩუნებული აქვს მარგანდელი სახე.

ზურთომიძღვრების ისტორიის მკვლევარმა დიდი ნაწილი ენცე მუხუმისა ჭილაშულების საცხოვრებელ კომპლექსს, მთავარი ქიშკრის თავზე არსებული სამშენებლო ნარჩურის მოხვევით (ეს ნარჩური ამჟამად დაკლუა ერთწელ მუხუმში) მიიღე კომპლექსს XVIII საუკუნის მიწურულის ძველად თვლიან, რადგან 1800 წლით დათარიღებულ ამ ნარჩურში გლახა ჭილაშული თავს ამ კომპლექსის აღმშენებლად აცხადებს.

ხანგრძლივმა დაკვირებებმა და არქეოლოგიურმა ძიებამ ვაჟიერმა, რომს საქმე მთლად ისე არ არის, როგორც ეს სამშენებლო ნარჩურშია აღნიშნული. ციხე-სახლის ზურთომიძღვრებში ამჟამად შეინიშნება ორი ძირითადი და სამშენებლო დონე, ხოლო ზოგიერთ კვანძში უფრო მეტიც.

ამისთანავე, ამ ნაგებობის აღმოსავლეთი ფასადის ნინ, არქეოლოგიური ძიებით, გამოვლენილია XVII-XVIII საუკუნეთა მიჯნის ნაგებობათა ნაშთები და შესაბამისი ხანის კერამიკული მასალები. ჩვენი ვარაუდით დიდი მრველი კომპო და ციხე-სახლის პირველი ნართილი XVIII საუკუნის ბოლოზე გაკეთებით ძველია. გამორიგებული არ არის, რომ ეს სასიმაგრო ნაგებობა არავის ერთისთავების მმართველობის ხანაში უკვე არსებობდა და დუმიტის მისადგომებს იცავდა ბაზაღეულის მხრიდან. არაგვის საერისთავოში ხელისუფლების შეცვლის შემდგომ ამ სტრატეგიულ პუნქტს სამეფო კარის ერთგული

მოხელე დაუფლებოდა, გასაყვია არ არის. ეს ადგილი უფრო ადრეულ ხანაშიც ყოფილა ათვისებული, რაც დადასტურდა სასახლის შიდა ენობა წარმოებულმა არქეოლოგიურმა კვლევამ-ძიებამ.

ერძოდ, საძიებო ობიექტმა 1.5 მ-ის სიღრმეზე გამოვლინა განხეთარებული შენახული ნივთები დათარიღებული მძლავრი კედლის ნაშთები და შენახვისას დროის თიხის ქურჭლის ნატყებები. XVIII საუკუნის ბოლოს გლახა ქილაშვილის მრავალსულიანი ოჯახისათვის (მას შუადეა ხუთი ვაჟი და სამი ქალი), ბუნებრივია I სართულის სათავსოები არასაკმარისი იყო. ამიტომაც მან მილანბრინითკარმი მართლაც განახორციელა უზარმაზარი სამშენებლო სამუშაოები: ციხე-სახლს მივლ პერიმეტრზე დაადგა შეისრულსარკველებიანი მეორე სართული, ერთი ოთახით გააგანაირა ჭიშკრის [კუთხის] კოშკის შესაშენ სართული, გააღვიწის ჩრდილოეთი კედლის თავისუფალ მონაკვეთზე შიდაცა დაზრახული ტიპის კარის ეკლესია ალბათ მამონზე გადაიტანა დიდი კოშკიდან სამხრეთისაკენ მიმართული თანქებიანი დარბაზი პირველ სართულზე (მისი ნაწილი დაინგერ XX საუკუნის 30-იან წლებში) და სხვა. ასეთ ვითარებაში გლახა ქილაშვილს რომ ციხე-სახალის აღმშენებელად გამოეცხადებინა თავი, გასაკვირო არ არის, შით უნეტეს, რომ მსგავსი მავალითები მშენებლობის ისტორიაში სხვაგანაც გვხვდება.

— როგორც ცნობილია XIX საუკუნის დასაწყისში გლახა ქილაშვილს ცხოვრება მოუხდა რუსეთის დედა-ქალაქ პეტერბურგში, სადაც მოვიანებით განათლება მიიღო მისმა ოთხმა ვაჟმაც.

ხომ ვერ გეტყვით, რასთან იყო დაკავშირებული ყოფილა ეს და რა როლი თამაშობს ახლავაზრდა ქილაშვილებმა სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ?

— 1801 წელს რუსეთის იმპერიამ მუხანათურად დაართვა 1783 წელს რუსეთისა და საქართველოს შორის დავითა-ციციქისკი დადებული ზღმდებულება და საქართველოში გააუქმა სამეფო ხელისუფლება. რომ ერეკლე მეფის შემკუადრეებს სამეფო ტახტის აღდგენის სურვილი არ გასჩნდოდა, გადაინდა ერეკლეს შემკუადრეების გადასახლება პეტერბურგში, რაც განახორციელეს კიდევ 1801-1803 წლებში. შით შორის მოხდა ენახება (აღსახანა) ბატონიშვილი, რომელიც 1803 წელს დაამატირებდა და გავუყენეს პეტერბურგში გვსა. ქილაშვილების ოჯახში აღწერილი და არაგვის ხეობის გამგებლად ნაყოფი ენახება ერ შიტაქოვა გლახა ქილაშვილმა, ბატოვა თავისი მრავალრიცხოვანი ოჯახი, შემკუადრეო საქმეები ჩააბარა დას მუდელეს გვარად შერეაშქვის და ბატონიშვილიან ერთად გაემგზავრა რუსეთის დედაქალაქში, სადაც იგი მურყვობდა და პატრონიშობდა ენახებას.

პეტერბურგში გლახამ (იგივე გაბრიელმა) ადვილად აუღო ადლო საქმის ვითარებას, კონტაქტებით დაამყარა რუსეთის ხელისუფლების წარმომადგენლებთან და შიომიოვა ნდობა და საერთოდ ეარგა ხელფასიც, რამაც მას საშუალება მისცა პეტერბურგში თანდათანობით გაეგნა მისი ოთხივე ვაჟი (მეხუთე — გრიგოლი — ქუთცივან ბატონიშვილის ახალის ნეწერი, შაკუგობაშივე გარდაიცვალა), რათა მათთვის მიეცა დროის შესაფერისი უმაღლესი გა-

ნათლება. საქართველოში იყო ხშირად აგზავნიდა ნეწრელებს, შითთიებებს აძლევდა მისი მეურნეობის მერყევის და სხვა. დულისათვის შემორჩენილია გლახა ქილაშვილის 30-მდე ნეწრილი, რომლებიც თავის სადოქტორო დისერტაციამ გამოაქვეყნა ისტორიკოსმა ნითლა ნაყულაშვილმა. ერთ-ერთ ნეწრილში იყო ნეწრი, რომ ეტყობურებში მას დიდი ვაღის იღება მოუხდა, რათა მუდელეს განათლება უზრუნველყო. მოგვიანებით, XIX საუკუნეში, გლახა ქილაშვილს ეცებო, მიღებული სწავლა-განათლებლის წყალობით, იმყოფებოდნენ ქართული ინტელიგენციის აგენტობაში და შრავალ საქმეს უძღვებოდნენ ქვეყნის სასიკეთოდ.

— ამ სასახლის, უსოს, ბობლიოთეის, მარნისა და სატრამპეუს პატრონებს სტუმრებზე გამოჩნეული ყოვლებოდა.

ბატონი რანისი, ისტორიის თვალსაზრისით არც თუ შორეული წარმოდგება თუ არის შემორჩენილი შაით ვინაობა, ვრცე ქილაშვილებს ენათესავებოდა, ან შაითან სხვადასხვა საქმიანობით იყო დაკავშირებული?

— ქილაშვილების ოჯახი და ციხე-სახალე თავისი ბალ-ვენიებებით, მდიდრული ამარტყმენტებით, შესანიშნავი ბიბლიოთეკით, არამეუღლებურეი მარნებით და გულთბილი მამამინდობით მთელი XIX საუკუნის მანძილზე იხადებდა როგორც უცხოელ, ასევე ადგილობრივ სტუმრებს. შაით ოჯახის ხშირი სტუმრებზე იყვნენ გრიგოლ ორბელიანი, ალექსანდრე ქავტავაძე და თბილისის მთელი თავადა-ზნაზრობა. შაით ნათესაური კავშირი ჰქონდათ ქართლის ერისთავებთან, XIX საუკუნის შუა ხანების შრე-სამი ხშირად იბეჭდებოდა ენობა იმის თაობაზე, თუ როგორ მიეგზავნებოდა თბილისის თავადა-ზნაზრობა დუ-შეთით, ქილაშხი თვითარ სასახლეში დროს გასატყობლად. ქილაშვილების ოჯახის ხშირი სტუმრები იყვნენ წარმშობით დუშეთელი პლატონ იოსელიანი, ღრანავი ესტორიკოსი შარი ბროსე, ესტორიკოსი დიმიტრი ბაქრაძე, დუშეთში მომრავებულ-შოსამართლედ მომშუშად ილია ქავტავაძე. მოვიანებით ეცხობიე თაყიშვილი და სხვები, გლახა ქილაშვილის ვაჟებს საკმაოდ გულთბილი დამოუდებულება ჰქონდათ დეკაბრისტების თაობის რუსეთის ინტელიგენციასთან. შით ციხე-სახალეები საკმაოდ დიდხანს უცხოელთა ლეე ტოლსტოის. ქართულ მეცნიერთაგან ბეგრის განსაკუთრებით იხადებდა ქილაშვილების სასახლედ და აუღლო ძველი ქართული ხელნაწილების კოლექცია, რომელიც, სამწუხაროდ, დანგინ 1921 წელს, როდესაც საქართველოში ნითლად არმის შემკობის შემდეგ, ციხე-სახალეობად გააძვეეს უკანასკნელი ქილაშვილი შორისი (ბობიკა) თავის დედასთან ერთად და როდესაც ადგილობრივი კომკავშირელების ხელთ გაამარტყეს ქილაშვილების მრავალჭირბნეული სასახლე.

— რამდენადაც ცნობილია, ქილაშვილების სასახლეში განთავსებულ არქეოლოგიურ ბაზას არც თქვენი აქ მოსვლის შემდეგ აკლავ სტუმრები. ხომ ვერ დაგვი-სახლებებთ ზოგიერი შითგანს.

— მიღლებინითკარის „კლანობი“ სასახლეს, მას შემდეგ, რაც იქ არქეოლოგიური ბაზა მოეწყო, მომსახურებინახებელი არ აკლავ, ოღონდ გულისტკივლით უხდა ადენიშობ, რომ სტუმართა შორის ჯერჯერობით ქაბიშობს

უცხოელები, თუმცა ჩვენი კარი ყველასათვის ღიაა. ბაზაზე ყველა პირობა არსებობს იმისათვის, რომ ჩაჯარდები სამეცნიერო კონფერენციებზე, სემინარებზე, სამეცნიერო სიმპოზიუმთა განხილვებზე და სხვა. ისეთ ღონისძიებათაგან, რომლებზეც ვაძინებთ ჩვენი ბაზაზე, შეიძლება დავასახელო საერთაშორისო კონფერენცია თემაზე „ქობისა და ბარის სურთიერთობათა საკითხები“, რომელიც ჩატარდა 1984 წელს. კონფერენციებზე მისმინებელ მოსხვედრას მოკლე შინაარსები მაშინვე გამოქვეყნდა, მაგრამ ცალკე წიგნად შეკრული დასურთებელი მოხსენებები დღემდე გამოუცემელია. მსმენელთა ინტერესს იწვევდა აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის ექსპედიციის მიერ განხორციელებული კვლევა-ძიებისადმი მიძღვნილი კონფერენციები „დავითის საურბრებო“ და სხვა. უაღრესად ნაყოფიერია შეხვედრები უცხოელ, განსაკუთრებით გერმანულ კულტურაში. 2002 წელს მთელი შემადგენლობით გვეტურზმა ტროპიკში მომხმარებელი გერმანული ექსპედიცია მანფრედ კორფმანის ხელმძღვანელობით. ამ ექსპედიციამ ნიღბის განმავლობაში თანამშრომლობდა ჩვენი თანამშემუღველ ფოთი ატაქში, ამჟამად აფხაზეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი.

თქვენ ხებობთ ასტეგენ ჟურნალს, ქვენი მწერლობის რედაქციის სტუბრობა ჩვენი ბაზაზე, მინდა მაღალად ვუთარა ბნ რისტომ წიფიძე თვას ჟურნალში რომ მოიზარება ჭიდაჭიდადების სასახლასა და ფინანსის არქეოლოგიური ექსპედიციის საქმიანობის შესახებ მასალის გამოქვეყნება. ასევე ამ შესანიშნავი წიგნებისათვის, რომლებზეც მე გამოვიზახავა.

დაუფრთხარი იყო ამ რედაქციის ნარობმადგენელთა სტუბრობებზე აღუქმანდრე ორბელების სახეობადების დაარსების, მერცხალა ფოთოლაშვილის წიგნის განხილვასა თუ მისა ხელმძღვანელის ხიფების სადამის გამართვას. ეს სადამოები ზომ მისი თაოსნობით მოეწეა. ჩვენი ბაზის კარი ყოველთვის ღიაა ასეთი შინაარსიანი და საჭირო შეხვედრებისთვის.

შესამტყდელი იყო ჭიდაანი სასახლები მეზვედრა ქართული სიმღერების მენარტულებელ ფრანგ მომღერალთა გუნდთან, რომლებიც ამერიკელი ლობტარი უფვას სათავეში ეს გუნდი საგანგებოდ ჩამოვიდა დუშეთში ილია ზაქაძის გასაცნობად. დაუფრთხარი შობაძეძილება დატოვა ექსპედიციის ნეერთა შეხვედრები დღელა და ეთერ სათაარსიანებთან და სულ ბოლოს კი ქართული ლექსის დიდოსტატთან და უნატოფეს ქალბატონ მანანა ჩიტბეულიან, რომელმაც ვავაკაციო თავისი ახალი ნაწარმოებები.

თანამშრომლობა და შეხვედრები ვარსაქყაროსთან გრძელდება.

• თქვენი ბაზის საცემებში უამრავი არქეოლოგიური და ეთნოგრაფიული მასალა შეშობანახული. მოპოვებული მასალის ნაწილი სახელმწიფო მუზეუმშია დასული.

რას უღლით მათ შორის გამოჩნეულად სიძველეს ან თავისი ისტორიული მნიშვნელობის თვალსაზრისით?

• ფინანსის არქეოლოგიურმა ექსპედიციამ (რომელსაც 1986 წლიდან ენოვა აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის არქეოლოგიური ექსპედიცია) 1971-2004 წლებში არავიხი აუზის მთელ ტერიტორიაზე და თერჯი

სათავეებში შობიოვა თოთქმის ყველა პერიოდის კუთვნილი ასეველ ათასობით ექსპონატა, რომელთა ძირითადი ნაწილი დაუნჯებულა დუშეთის არქეოლოგიური ბაზის საცემებში, ხოლო ძიურფასი ლითონებზე ნაქეთები საგნები კი დაცულია საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში. ამ ზღვა მასალამ ბუერი რამაა საყურადღებო და გამოირჩეული. მავალითად, ბაზალეთის პლატოზე და ხეობაში პირველად აღმოჩნდა ქვის ხანის მასალები (ლ. ნერეთელი). საცემოდ უზადაა ნარმოადგენილი ექსპედიციის შინაპოკარბი ნეოლითის მონურეთებისა და ენეოლითის დროით დათარიღებული მასალები ფინეალდან, ახალი ფინეალიდან, ჩინოთად, ბოდიონიდან, აბანოსხევიდან და სხვა ადგილებიდან (გ. ჩიქოვანი, დ. ვაგველია) უმედირესი მასალები მოპოვებული ადრე ბრინჯავის ხანის ძველებზე, ფინეალდ, ქვეთი არანისში, დავათოს, აბანოსხევიდან და სხვა ადგილებში (მ. ლიონიძე), მჭადიფურეს გრამა-ნამოსახლარის ქვედა დონეზე (ლ. ნახლანაძე), აგრეთვე პირიქით ხევისურთბი (გაიორგმნიანა, მატლი, მუკო, გ. ვაგოჭური) და მდ. თერჯის სათაველები (დ. მინდოაშვილი). ამ აღმოჩენებით ლიხვის ხეობასთან ერთად გამოიკვეთა კიდევ ორი მნიშვნელოვანი გზა, რომლის შემეცობითაც მტკვარ-არაქის კულტურა ფრეველებოდა ჩრდილოეთ კავკასიაში. მნიშვნელოვანი ნარმატები გააჩნია ექსპედიციას შუაბრინჯავის ხანის ძველებში კელეფანი (გ. ვაგოჭური) ამ ეპოქის მონურულით და გვ. ბრინჯავის დასაწყისით დათარიღება მუდგართან ერთად დაკრძალული ცხენი ხიშიანთ მანეზე. საყურადღებო მასალებია მოპოვებული როგორც შემთხვევით, ასევე გათხრების გზით გვიანი ბრინჯავის ხანის ძველებზე და მრავალდენიან ნამოსახლარებზე მჭადიფურეს, ნარეკევის ხეობაში (ლ. ნოთლიანძე), ფასანურში, ჩაბარებში, ზაქაძეებში, ბაზალეთის პლატოზე და სხვა ადგილებში. ძველებში ამ ჯგუფში უაღრესად მნიშვნელოვანია გრავირებული კოლხური ტულის აღმოჩენა კაშაურების პლატოს სოფელ ზაქაძეებში, რაც ერთხელ კიდევ თვალნათლივ მეთითთვის ამ რეგიონის მჭადი კავშირზე კოლხური კულტურის არქეოლოგი.

უმედირესი სამარხული კომპლექსებია მოპოვებული იბურულ-კოლხური ხანის სამარხებზე ვარსიშაინთკაროზე (ლ. ნოთლიანძე, მ. მუხიჯელი) და სოფ. ბაზალეთის დასავლეთ განაპირას (ლ. ნოთლიანძე, ნ. ბურჯუკური). ამითგან, უაღრესად მჭიქური და ჩვენგან უფროოდ ნასულა მ. მუხიჯელის მონოგრაფიული გამოკვლევა „ვარსიშაინთკარის ნამოსახლარი და სამაროვანი“ გადაცემულია გამოცემად. ასევე მზადაა დასაბეჭდად ბაზალეთის სამარხისადმი მიძღვნილი მონოგრაფიაც (რ. ჩამიქელი, ნ. ბურჯუკური), სადაც ძირითადად მჭ. VI-IV საუკუნეთა მასალებია ნარმოადგენილი.

ელისმჭური და ვასაქკუთრებით, გვიანელისისტორი ხანის მასალები მოპოვებულია ფინეალის ხერთვისში (მ. მუხიჯელი), ბაგეჭალაში, ახალი ფინეალის სამლოცველოზე (რ. რამაშული) და სხვა. აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის არქეოლოგიური ექსპედიციის შინაპოვარში ვასაქკუთრებით უზადაა ნარმოადგენილი რომაული და ბარბერისტიანული ხანის ძველები. მათ შორის, პირველ რიგში, ყურადღებას იქცევს ის სამაროვანი, სადაც არამოსი ხევის ტიპის მდიდრული ინვენტარის შემ-

ცვლი კომპლექსები ნარმოდგენილი (ახალი გინვალი - რ. რამიშვილი, არაგვისპირი (რ. რამიშვილი, ც. რობაქიძე). ამ ტიპის სამართა მომრავლება, განსაკუთრებით საშუალო დომინის ტერიტორიაზე, მიუთითებს ცალკეული ფორდალური სახლების ზამოყალიბების პროცესის გაძლიერებაზე ახ.წ. I-III საუკუნეების ქართლის სამეფოში. აღნიშნული ხანის სამართლებრივი განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს ღინვალის ვრცელი სამართავანი (ჯ. ჩხილაძე), სადაც ასახულია დიდ საერთაშორისო გზაზე მდებარე გაქალაქების პროცესში მყოფი სამოსახლოს ისტორია. აქ მოპოვებული მიძალების კვლევიანადი მოდერნილი პირველი ნივნი, რომლის ავტორია ვ. ჩხილაძე, შეტანილია საგამომცემლო სიაში. არსალებზე სასურადღებია ფშავის არაგვის ხეობაში მდებარე ნიების ვრცელი სამართავანი, რომელიც შეიცავს გვიანრომული და ადრეტრიკტიანული ხანის ძალზე მრავალფეროვან მასალებს (ჯ. რობაქიძე). ჩანს ფშავის არაგვის მოსახლეობის გაქრისტიანების პროცესი IV-V საუკუნეებში. დაახლოებით ამავე ხანის ან რამდენიმე გვიანდელი უაღრესად მნიშვნელოვანი მასალებია მოპოვებული ფშავის არაგვის ხეობის სიღრმეში, ადგილ ქართანასთან (ჯ. რჩულიშვილი). ამ მასალების ნაწილი შესულია მის მონოგრაფიაში „ფშავის არაგვის არქეოლოგიური ძეგლები“. აქვე უნდა ითქვას, ვ. რჩულიშვილს ფსადაუდებელი წვლილი აქვს შეტანილი ფშავის არაგვისა და პირაქეთ ზეგსურეთის მუასაუკუნეთა ხანის არქეოლოგიური ძეგლების კვლევაში და იძიება, საზოგადოება მალე მიიღებს მის მუასაუკუნეზელ გამოკვლევას ამ მხარესთან დაკავშირებით.

მთავარ საკვლევი ობიექტს ღინვალის პიფროკომპლექსის მნიშვნელობის ზონაში, რა თქმა უნდა, ნარმოადგენდა ღრვალის ნაქალაქარა, სადაც უთფროულად მოქმედებდა რამდენიმე არქეოლოგიური უბანი. აქ, საკუთარე ნაქალაქარის საცულებელ კვარტალებში (მ. მარგველაშვილი), ქალაქის ვარუბანში (ჯ. რჩულიშვილი) და საშუალო უბანში (ზ. კალანდიაძე) 15-წლიანი საკვლევი ძიებით გამოვლინდა ნაქალაქარის ძირითადი ნაწილი და დაგროვდა ფსადაუდებელი ნიუთიერი მასალა, რაც საშუალებას იძლევა შევიხანალოთ მნიშვნელოვან გზაჯვარედინზე აღ-

მოცუნიებული სამოსახლოს ცვლი ნახნავი. ღინვალის მარგვალის სასურადღებოა იძიება, რომ გარდა სასურადღე ქალაქისა, საშუალება მოგვეცემა გაიხრინებს გზით შეგვეხანავა ქალაქის ვარუბან და უფრო შორს მდებარე ნასოფლარებიც (ჯ. რჩულიშვილი, ი. ნიკაგური, ც. ლომიძე), რითაც ვაირკვა, რომ ქალაქური კულტურისა და ოფის რადიაცია ძალზე ძლიერ იყო არა მარტო ახლო მდებარე სოფლებზე, არამედ ხეობებში უფრო ღრმადაც.

უნიკალური აღმოჩენებით ფსარულდა კვლევა-ძიება ღინვალის ნაქალაქარის ვრცელ სამართავანზე (ბ. ჯორნიშვილი). იგი აძეკრად საეტაბო ძეგლია და მისი გამოკვლევა დიდ წვლილს შეტანს განვითარებული მუასაუკუნეების საქართველოს სხვა კუთხეების სამართავანთა კვლევაში. დამატებითი მასალებს მოპოვების მიზნით ბ. ჯორნიშვილი დიდი საშუალო განახორციელა ფშავის არაგვის სიღრმეშიც, სოფ. გუფრუბის კუთვნილ მთაის სამართავანზეც.

ნარმატებული არქეოლოგიური ძიების მარგვალის ნარმოადგენს დავათის ღვიისმობლის კომპლექსის კვლევა (რ. რამიშვილი, კ. რჩულიშვილი, ვ. რჩულიშვილი, მ. მარგველაშვილი, ბურუკური და სხვ.), სადაც სხვა უნიკალურ მასალებთან ერთად აღმოჩენილია IV საუკუნის მეორე ნახევრით დათარიღებული სრული ქართული ანბანი, რომელიც მსრულებულია ქვაჯვარის ერთ-ერთ ნახნავზე ანგელოზთა მიერ ამაღლების კომპოზიციაში. გამაოქმელებია მოსახრება, რომ ეს ხატი ნარმოადგენს იმავე საუკუნის მუასაუკუნის ლიტერატურული წყაროს „ქებაში და დიდებია ქართულისა ენისა“-ს ილუსტრაციას.

ნასოფერი გამოდგა ჩვენი ექსპედიციის თანამშრომელთა საქმიანობა თრგის ხეობაშიც... ვერ კიდევ XX საუკუნის 70-იან წლებში ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხებთან დაკავშირების ურთიერთობის თემის წინ ნამონივასთან დაკავშირებით ხევი მოვლენებულმა რაზმმა (ჯ. დამანიძე, ირ. ჯალაღანიძე) დიდი საშუალო განახორციელა „გეოგონათისა“ სამართავანზე და დაზვერება ანარმობა სატყფანმინდის რაიონის ტერიტორიაზე. მოგვიანებით ამავე რაიონში მოვლენებულმა რაზმმა (ჯ. მინდორაშვილი) საკმაოდ ფართო საშუალები ანარმობა დარაილის ციხეზე და

მღაბერიანთაქარის სასახლის ქიმქარის თალი მუასაუკუნე

მის შემოგარენში, აგრეთვე გველეთის სამაროვანზე და სხვა პუნქტებში, ერთხელ კიდევ საგულდაგულოდ დაიხვეწა რაიონის სიძველეები და მოძველებული მასალა საფუძვლად დაედო მის მონოგრაფიას. ასევე არქეოლოგიური ძეგლებში, რომელიც ჩვენი ექსპედიციის შრომების IV ნივთის სათავეა გამოქვეყნებული.

უზარმაზარი და ახლაც ფასდაუდებელი სამუშაო აქვს შესრულებული ექსპედიციის მშვერად რაზმს (ო. ნიკოლაური, კ. ნერეთელი), რომელიც გარდა იმისა, რომ მუშაობდა არაგვის აუზის ისტორიულ-არქეოლოგიური ძეგლების რკაის შედგენაზე, საგანგებოდ იკვლევდა მუზოზელ ხეობებს და ამ რეგიონში არსებულ გზა-გადასასვლელებს, რომლებითაც ხაზრეთი კავკასია საუკუნეთა მანძილზე უკავშირდებოდა ჩრდ. კავკასიის ქვეყნებს. სადაზვერურო სამუშაოების შედეგად მარტო არაგვის აუზში აღმოჩენილია სხვადასხვა ახაკისა და ხაითიის ათასამდე ძველი, რომელიც შორის საგანგებოდ ყურადღების იქცევის მათში ცლესათია ნაშთების სიმრავლე. ამ ფაქტმა საგრძობად შეცვალა გაბატონებული თელახანის მითის ტრისტანიაზაციის დონის შეხატვ ადრე და განვითარებული შეხასაუკუნებში.

ახელი არასრული ნუხა ამ საქმიანობისა, რაც განახორციელა აღმოსავლეთ საქართველოს არქეოლოგიურმა ექსპედიციამ საკულტო რეგიონში.

– ბატონო რამინ, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თსუ-ს ისტორიისა და ფილოლოგიის ფაკულტეტების II კურსელი სტუდენტები 1970-71 წლებში სწორედ თქვენც ვგახიარეთ საველე სამუშაოების, პირველი აღმოჩენების ბაზლსა და სიხარულს. ჩვენთვის დღემდე დარწმუნებარია ამჟამად უკვე წყალბადის ფსკერზე მოქცეული ბავშვობის მოგონებები. ჩვენ ხომ ამ ზღვხულეშა სამუდამოდ დავამეგობრა.

დღევანდელი გადამსახვებთან თქვენ ჩვენს ახლადგულ ახაკთან შედარებით ბევრად ახალგაზრდა და ენათშინაობით საველ ფაგიტი.

შრომით სემპტიტებში მონაწილეობდნენ სხვადასხვა სასწავლებლების სტუდენტები, მათი მასწავლებლები. რას გაიხსენებდით ამ წლებიდან?

– უნდა გავხსენოთ არქეოლოგიური ექსპედიციის საქმიანობაში შეიძლება თამამად ითქვას, რომ მონაწილეობდა ახალგაზრდების სარეკონად რაოდენობა. ამ მხრივ განსაკუთრებით აქტიურობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიისა და ფილოლოგიის ფაკულტეტების ახალგაზრდობა (გვართობებული რაზმის ხელმძღვ. თ. ფერაქი). დიდი წვლილი დეტაროებს ზონამ არსებული არქეოლოგიური ძეგლების შენახვაში შეტანილი აქვთ თბილისის ინფანტრიული ტექნიკუმის მოსწავლეს. ამ დანებებულებას დირექტორი, მისაზამი პიროვნება და გონიერი ხელმძღვანელი ცოური აფხაზავა ურჩეულში გახატაზაჩე რაზმა კომპლექტებზე ბევრით და შრომისმოყვარე ახალგაზრდებით. მუშაობის ფარგლებში დაძმარების გვიწვედნენ ღმუშეთის რაიონის სკოლების უფროსი კლასების მონაწილეებიც, განსაკუთრებით ახალი თინაღლის სამუშაო სკოლები. იყო წლები, როდესაც ვქსპედიციის სტუდენტურ ბანაკში ერთდროულად საქმიანობდა 100-ზე მეტი ახალგაზრდა. მიუხედავად ამისა, მათ სასახლოდ უნ-

და ითქვას, რომ ბანაკში ყოველთვის იყო წესრიგი და სამაგალითო ურთიერთდამოკიდებულება, რაც იმითი დამახარებელია, ვინც სტუდენტთა წრედან ედგნენ სათავეში ცალკეულ ვაჟუფებს.

პირადად მე ამ ახალგაზრდებში თავი დამამახსოვრეს შრომისმოყვარეობით და მაღალი მოქალაქეობრივი შეგნებით. მათ უყარდათ სამშობლო, მის ისტორიული ძეგლებში და ამტომაც შრომობდნენ თავდადებით, რითაც იმსახურებდნენ ექსპედიციის მცენიერ-თანამშრომელთა პატივისცემის და სიყვარულს და დიდი წვლილი შექმნათ წარსულის რელიქვიების გადარჩენაში.

– ბატონო რამინ, რომ აღარაფერი ვთქვათ მრავალრიცხოვან სამეცნიერო სტატიებზეა და დაკლდე დისერტაციებზე, თქვენი ექსპედიციის მიერ მოპოვებულ მასალაზე დაყრდნობით არაერთი ნაშრომი გამოიცა ქართულ თუ უცხოურ ენებზე. თქვენს ბაზას და უბნებს ხშირად სტუმრობდნენ მსოფლიოთი ცნობილი მეცნიერები.

უკანასკნელი ათწლეულების მოვლენებში გარკვეულწილად შეაფერხა დანერგული თუ დასაწყები არქეოლოგიური სამუშაოები.

რომელ უბნებზე მიგანითათ აუცილებლად არქეოლოგიური გათხრების გაგრძელება?

– მიუხედავად იმისა, რომ მესწავლივის სამეცნიერო კლდეები ბედს არ ემერობს, რადგან აქტიური საქმიანობის წლებში როგორც პიდროკომპლექსის ზონაში, ასევე ტრანსკავკასიის მავისტრალის და გაზსადენის გაყვრლებით შეუისნაველი 100-მდე არქეოლოგიური ძეგლი, შეიძლება ითქვას, რომ ბევრი რამ სამუდამოდ დარჩა თინაღლის წყალბადის ფსკერზე. არაგვის აუზში ახალმშენებლობისა შეჩერებამ, რაც დაემთხვა სამთავალბო არეულობის წლებს საქართველოში, მკვეთრად შეაფერხა ჩვენი საქმიანობა. მკრებელობა იქნება, რომ ახლა ჩვენი ურჩუნეთი არქეოლოგიური მასალის ნაკლებობაზე, რითაც სავსეა არქეოლოგიური ბაზის ზონდასაცავები, მაგრამ რომ ყოფილიყო სამუალება, სიაზომენებით გაეთხრადო ზეკანების სამაროვანს, სადაც გრავირებული კლდეური ტულა მოპოვებული; ადრე შეისწავლიათ ხანის სასიმარგო ნაგებობების შესწავლის თელახანისით უადრესად პერსექტულია გათხრები ფიტავის ციხეზე. ვეფრობო, საშრობა ქვემოარანისის ადრე ბრინჯაოს ხანის ნაბოსახლარის შესწავლა ყოფილი ფერმის ფარგლებში, ვიჯრე ეს ტერიტორიას არ განაწილებულა კერძო სახელების ასამკრებლად. მთავალი თაობის არქეოლოგთა გადაუფრებელი ამოცანაა მონახულების ნაცარგორის საფუძვლიანი შესწავლა და სხვა...

ჩვენმა თაობამ რისი გაკეთებაც შეუძლო, არ დეიშურა ენერჯია და ცოდნა, მაგრამ მოუთა დრო „დედგით სიღარიბის ჯობი“ და სამუალები მიეცეთ ახალი ენერჯითი და ცოდნით აღსავლეთ თაობას ჩვენზე უკეთესად აკეთოს დანერგული საქმე. პირადად მე მოზარული ვარ, რომ მილახვრიანთკარის არქეოლოგიური ბაზაზე საქმეს გაავრძელებს ენერჯული და მინახანად წესტიური ახალგაზრდა გიორგი გავოჭურნი. ერთი კი მინდა ეინტრო, რომ მილახვრიანთკარის ციხე-სასახლის სრულ აღდგენას ჩემს სიცოცხლეშივე მოვლენარი.

ლევან ბრეგაძე

„პა, სოფელო...“

1999 წლის 25 მარტს აღექვანდრე ორბელიანის საზოგადოების საღებავი სატელევიზიო სერვისი და „კავასიური სახლის“ დასაწესი სატელევიზიო პარლამენტის ვრცელდელი პოლიტიკის საბჭო დარბაზში გამართა განხილვა როსტომ ჩხეიძის იმ დროს ახლადგამოსული წიგნისა „თუ საწუთრომან დამამბოს (ზეიად გამსახურდიას შედისწერა)“. მოხსენება, რომლისად ქვემოთ ვთავაზობ, ამ განხილვად ნაყოფივ, შაგრამ არსად დამატებული.

შპინ ღვეწილომან დაღუპული საქართველოს პირველი პრეზიდენტის საფლავი სამშობლოში არ იმყოფებოდა, შაგრამ ეს მისა ნეშტი ქართველთა უმარვედეს განსახვეწებელი, მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა შაინმინდის პანთეონში შეებარა შობილეთა შაინსი. ვფიქრობ, კარგი იქნება სწორად ახლად კვლად ვაუხსენოთ როსტომ ჩხეიძის ეს ნაღვაინი, გამოსვლისთანავე დიდი ხმადი რომ მოხვეყა, ნიგინი, რომელსად, ჩვენი დროს რწმენით, არავინმხელ მიუბრუნებდებან რაფიით მეთხელებელი და შეწინიერი ისტორიკოსებიც მოხვდებან.

როსტომ ჩხეიძის წიგნის – „თუ საწუთრომან დამამბოს (ზეიად გამსახურდიას შედისწერა)“ – კითხვისას შეუძლებელია დროსა ნადვდელმა არ დავიროს ხელი. ვერ ვაოცებან ვაქრობს, რა სწრაფად ცქეულა ანმყო, თანამედროვეობა, ჩვენი გუმონდელი დედი – შორეული წარსულად შერეუ ზედები – ეს შობაშედილება იმის შედეგია, რომ ამ წიგნის, ანუ 80-იანი წლების საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების მოთავარი პერსონაჟები – ზეიად გამსახურდიას, მერაბ კოსტავას, ზურაბ ჭავჭავაძე, ვიწრო ქანტურია აღარ არიან ცოცხალთა შაინსი. შაინსი ვეროთ და უღვლით აღსასრულმა დაგვაშორა ასე ჩვენი ისტორიის გუმონდელი დედა, – თითქოს დიდი ხნის წინათ მოხდა ყოველად ის, რასეიად ეს წიგნი მოგიფიქრობს. შაგრამ ეს ილუზიაა, ამ ისტორიული მოვლენების მონაწილე შობა-გუმონდელა ნადვდელი დაღუპული გამონეწელი ილუზია. ვუმონდელი დედი მარცხ გუმონდელი დედა, გუმონდელი ტყვიანი ვერაც დაუმცხრალია, გუმონდელი ვნებები დედასად ბობოქრობს. საზოგადოება კვლავაც ორ ბანაკად არის გაყოფილი – ზეიად გამსახურდიას მომხრეებად და ზეიად გამსახურდიას მოთულებად. ორივე მხარეს ამბოხლდურად მართელი პერსონა თავი და ამბოხლდურად მტყუანი – მონაწილემდედა. ახლეთა ვითარება ამდამად და ამ დამორისპირებას არ უჩანს ბოლო.

ინეთათად რეგება წიგნის ისეთი ავიოტავი, როგორც მოჰყვა როსტომ ჩხეიძის ამ ნაშრომის გამოქვეყნებას. ვერ დამთავრებულად არ იყო ვაჭეუ ახალ საქართველოში

ლოში“ მისი ბეჭედი, რომ ავტორის წინააღმდეგ აღმოფიქრობის გამოხატული პუბლიკაციების წაკითხვით დამორის. საინტერესო ას არის, რომ ერთნაირად აღმოფიქრობა ორივე მხარე – ზეიადის მომხრეთ ეს წიგნი ანტიზეიადის-ტური ჰკონიათ, ზეიადის მომხრეებმდევეთ – ზეიადის-ტური.

წიგნის ანოტაციამა ვეთხულებოთ: „როსტომ ჩხეიძის ეს ისტორიული ცდა (...) პირუთენელად და მოუკერძოებლად ვადმოგვეცემს იმ ტრავმულ, უადრეად მწვეფ მოვლენებს, რამაც ჩვენს თვალწინ ჩაქროლია და მძიმე კვალი დატოვა ადამიანთა შეცნობაში“. ეტყობა, მართლად პირუთენელად და მოუკერძოებლად ვადმოგვეცემს, რაკილა ასეთი ვაფიქრობები შეზღუდენ მას ორივე მხრიდან. ეს ორმხრივი პრეტენზიები ავტორის შობით ერთმანეთის ახალივებს.

ვეზალ დავლიანივ „საქართველოს ხამრეკლოში“ ბეჭედაც წერილს „შეგარდნაბის ვუთის (ეს საქართველოს სახელმწიფო ტელევიზიის პერიფერიაა... – ლ. ზ.) კრიტიკოსი როსტომ ჩხეიძე“. აი ვრთი ავტოლი იქიდან

როსტომ ჩხეიძე „საქმოდ ცნობილი ფანდით, ე. წ. შეტყუების მანერით ვიზიდავს და ადგილ-ადგილ, მოულოდნელად შემოგაპირებს შობაშა და ვასესს (...) ვერ შენს ნდობას იხვეწს ავტორი, ვერ ეი ვიწროვდენ სიკრულებსაც შეშობაპირებს, რომ შეგაფიქრობინოს, ვადავტყუოს და აზრი შეგაცვლიდინოს“ („საქართველოს ხამრეკლო“, 11-17 მარტი, 1998 წ.).

შეგაფიქროთ ამას როსტომ ჩხეიძეზე ვადვასებან საწინააღმდეგო ბანაკიდან. თეიმურაზ ჭანტურაშვილი ზუსტად ამას უსაკვადვდურებს:

„ვერ ვიხვეყი, რომ მისი ნაწარმოები მთლიანად კუნაპეტი ღამით არის მოცული – შიგადაშიგ არის ცალკეული გამონათებები“, შაგრამ, საქართველოდ, ძალზე იფიანთად“ („ლიტერატურული საქართველო“, 3-10 ივნისი, 1998 წ.).

ის, რაც ამ თხზულებამა ერთი ბანაკის წარმომადგენლისთვის „გამონათება“, სიბნელეა მეორე ბანაკის წევრისთვის და პირიქით...

ძალიან საინტერესო კითხვას სვამს თავის წერილში ვეზალ დავლიანივ „შეგარდნაბის ტელევიზია, რომელსაც ვოცედილი უდვას სათავებო, ტელევიზიანზე ვაჭაჭანებს თუ არა იხეთ ადამიანს, რომელსაც ჭეშმარიტი ყრუონეული პოზიცივა ვაჩაინა...“

ამ შეკითხვის პასუხით ვლერის პრეზიდენტის კანცელარის თანამშრომლის თეიმურაზ ჭანტურაშვილის წერილის ეს ავტოლი:

„როსტომ ჩხეიძე საკმოდ პოპულარული ვახადვს – იგი ტელევიზიის პირველი არბით ახალ გამოცემულ წიგნებს არწევს ე. წ. ალიონში“ („ალიონი“ რატიმია აე. წ.) ვერაფრით ვამივას – ლ. ზ.) და ვახეთი „ლიტერატურული საქართველო“ ხომ აღებულად აქვს აღექვანდრე ორბელიანის (რა დაამივა ამ ცხოვნებულმა) საზოგადოების სახელით... ცოტა უნდა ვუსაკვადვდრო ჩვენი ტელევიზიის და ვახებუბის მესვეურებს საკმარისთა კაცს „ლიტერატურა“ ერქვას, ხელში დიდი წანთა ვეკავს და სათავად ვებმო-უწორებლად ვანიერი ნაბიჯებიც მიმოდვინოს, რომ მის

წინაშე ყველა კარი გაიღოს. არ არის ეს სწორი”.

ზემოთ ანოტიაციის სიტყვები დავიმონწილეთ: „პირუთენელად და მოკერძობებლად გადმოგვიცემს იმ ტრაგიკულ, უაღრესად მწვავე მოვლენებს“. პირდაპირ ეიტყვი: ჩვენც ამავე აზრისა ვართ – პირუთენელად და მოკერძობებლად გადმოგვიცემს. ეს ნიშნავს – არ ჩქმალავს, არ აფურქვებს ზუიად გამსახურდიას არცერთ უმთავრეს შეცდომას, უპაროებულო ქმედებებს, სისუსტეებს, მაგრამ არც იმ ღირსებებზე ზუჭავს თვალს, რომელთა წყალობითაც ზუიად გამსახურდიას ნიშნით წარამართა საქართველოს ისტორიის ბოლო 25 წელი, ამისი დავუწახაობა არ შეიძლება. ეს აღიარა ეფუარედ შეეარდნამაც 1998 წლის 31 მარტს საქართველოს დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის შემდეგ წესისთვის აღსანიშნავ საზეიმი სტადიონზე. მან თქვა:

„ისტორია არავის ამატიებს ცალკეულ ღირსეულ პიროვნებათა ან ქვეყნის განვითარებაში ამა თუ იმ ეტაპის ამოგდებას ან უგულბებულებუბას, როგორც მიიშვე უნდა იფოს და რა შეცდომებითაც უნდა ხასიათდებოდას. მე დღეს არ შემიძლია არ ვთქვა, რომ ქართველი ხალხის ამ დიდი ზეიონს, რომელიც ისტორიაში შეეა როგორც ოქროს ფურცელი, ერთ-ერთი ორგანიზატორი და სულისჩამდებელი იყო ქვეყნის მამარდეილი ხელმძღვანელი ზუიად გამსახურდიას. არ არის ღაბაშვილი იმაზე, თუ ვინ რა შეეცდომა დაეშავა – ეს საკითხი სხვა დროს გაიჩრევა, ყველაფერს დრო მიეა“.

ადილი წარმოსადგენია, რა გუნებაზე დადებოდნენ ამის გაგონებისას ისტორიისთვის ნებაზე გადაკეთებულ დადებანდელი მოსურნეის. შეეარდნაზე, ცხადია, ეგრადფერი შეტუბუდეს და მიიღო რისზეა როსტომ მჭვიძეს დაეატეტეს თავს.

ყველაზე საინტერესო ზუიად გამსახურდიას ბოგრაფიშია გახლავთ ის, თუ როგორ მოახერხა მან კვლავ მოქალაქეული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ცათვლილი 80-იანი წლების ბოლოს, მას შემდეგ, რაც 10 წლის წინათ შიონანია თავისი ანტისამბატორი მოვლენობა, თანდა იმ ფორმით, რა ფორმითაც მიგზან ამას არავის ელოდა. ეს სასწაულს ჰქავს, თუ გავიხსენებთ, რომ განასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ მას აღარავითარი ავტორიტეტი არ ჰქონდა ხალხში.

ამის გარკვევას, ამ საიდუმლოს ამოხსნას ეძღვნება ეს ნიგნი. ძირითდად, სწორედ ამის გამო იკითხება იგი ესოდენ დიდი ინტერესით.

მაინც რა თვისებებმა და რა ვარემოებებმა განამაროება, ავტორის აზრით, ზუიად გამსახურდიას „მკედრეთით აღდგომა“ ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაში? ამას მრავალი სუბიექტური და ობიექტური მიზეზი ჰქონდა, ეს მრავალი შემთხვევითი და აუცილებელი ფაქტორის შემოქმედების შედეგი იყო. მათი ძიება და ანალიზი ანიჭებს ამ ნაშრომს ლიტერატურულ მომნიშებელუ-

ბას. მწერლური თვალსაზრისით განსაკუთრებით ძლიერია ის ადგილები, სადაც წიგნის მთავარი პერსონაჟის ხასიათი იხატება მისთვის დამახასიათებელი შეტყველებით თუ ენსტიკულაციით.

იი ერთი ეპიზოდი ამის საღელსტრაციოოდ. რუსთაველის საზოგადოების პრეზიდენტის ბარევენის ტარდება ოპერისა და ბალეტის თეატრში:

„ხალხი მიწვევტილია თეატრის შენობას, გარეთ ზანზარია, შიგნით ზანზარია, მილიცია რიცე ვურ აკაეებს მათ, მათი კორდონები მოიშლება, მაგრამ ჯარისკაცებმა დაერევიან პროტესტანტებს. ბრძანება მოდის, ჯარი უკან გადადგება და ახალი თავდასხმისთვის ეშხადება.“

– ბატონო ზუიად, ყველაფერი აირი,

ბატონო ზუიად!

– კარგია, კარგი...

ვერ გავუთავო, კარგი და სასიკეთო რა შეიძლება იფოს, როცა ყველაფერი ყრასზე დგას“.

და ამას მოსდევს ავტორის ასეთი დაკვირვება: „მაგრამ როცა ვითარება უმართავი ხდება, სწორედ მის ხელში გადმოიღოს სადაეები“.

მართლაც, ეს იყო დიდიდ უცნაური: როცა ვითარება უმართავი ხდება, თავდაპირველი ხალხისთვის ზეიად გამსახურდიას რწებოდა ერთადერთი ორიენტირად, მკაფიო იყო, ყველა მზრიდან ჩანდა, მისი დანახვა სასიკეთოდ მასას იმეფით აესებოდა. ყველა ზრუნავს შეუშინევა აღბათ ეს. უმართავი სიტუაციების ნაკლებობა კი იმ დროს ნამეფილად არ იყო. ზუიად გამსახურდიაც თავის სტიქიაში გრძობდა თავს.

ხოლო უმთავრესი მიზეზი, რის გამოც ხალხმა მას უსატებელი ამატიდა, ეს იყო ამპერის მარნუბებით მოქალაქეული სამშობლოს რელიგიურ გრძობაზე მძალბული სიყვარული, რასაც იგი პირდაპირ ასხიბებდა. ამაზე ბეერს ღამარაკობს ამ წიგნის ავტორი და დაამჯერებლად წარმოაჩენს ზუიად გამსახურდიას პატროტულ მოღვაწეობას მისი ბრძოლის ყველა ეტაპზე.

სანამ ზრუნს მთავარ შემნიშვნულ გამოყოფტვაშვით, გვინდა კიდევ ერთხელ ხაზგასმით გავიმეოროთ: ნამეფილად სასწაული იყო ის ამაზე, რომ იმედგამაცრუებელი მონაწილეობა და მისი თანმხლები სხვა არასახიამოვნო მოვლენების შემდეგ ზუიად გამსახურდიამ კვლავ აღმოწინა ეროვნული მოძრაობის სათავეში და გმირად იქცა.

როსტომ მჭვიძე სუსებთან სამართლიანად სვამს ასეთ კითხვას: იქნებ ჯობდა, მას შემდეგ, რაც ეროვნულმა მოძრაობამ მისი მეთაურობით გაიმარჯვა, ეროვნული გმირის სახელით დაქმყოფილებულიყო და უარი ეთქვა უშალესი ხელისუფლის პოსტზე?

აქ როსტომ მჭვიძე 1832 წლის შეთქმულებასთან ეკლებს პარალელს და შევებასწინებს შეთქმულების პრობას ჰქონდა დადებელი, თუ გვიმარჯვებდა, არცერთი ჩვენგანი ხელისუფლებაში არ მიეო. მაგრამ მათ ჰყავდათ უშალესი ხელისუფლის კანდიდატი – აღექანდრე ბატონიშვი-

ლი - „ზედად გამსახურების კი ერთის გადახარჯებინა მართვის სადავეებზე? - კითხულობს წიგნის ავტორმა.

თუნდაც პარლამენტისთვის გადავტარებინა.

რამის საქმე? რატომ ხდება საჭიროებისა ზედად გამსახურების პრინციპები, თუ ხალხს ასე ძლიერ სურს ეს? ცხადია, ისევე იმ მონაწილის და მის თანმიმდევ მოქმედებითა გამო (ერთ-ერთი მათგანი იყო ორი ამერიკელი

ჟურნალისტის განხილვა), რომელიც შეინანა იქნებ შეგინდოს კიდევ, მაგრამ იმედოვნებს რომ გააბატონდეს დისინფორმაცია წრეებში და ბოროტების იმპერია-სთან მებრძოლმა საერთაშორისო ძალებმა პრეზიდენტ გამსახურდიას საერთაშორისო იზოლაციის მთავარი მიზეზი ეს იყო.

ზედად გამსახურების, ცხადია, იყოფა, რაოდენ ხელისშემშლელი იქნებოდა მისთვის ეს საზღვრისგარეშე მონაწილეთა უცხოელ კულევტოან ურთიერთობისას. სწორედ ამიტომ დაწერა სტატია, რომელშიც ამტკიცებს, რომ ფი ანა-სილვის გამოხატული მონაწილეთა სატელევიზიო პროგრამა „ერშიაში“ - ის ჩანანერო, რომელიც ვადაცა, ფა ლ ს ი ფ ი ც ი რ ბ უ ლ ი იყო.

რასაკვირვებია, ამას არაერთ დაუფერებს და საკუთარი ბიოგრაფიის შედგამაზების ეს ცდა კიდევ უფრო შელახავს მის რეპუტაციას საზღვარგარეთ.

ზედად გამსახურების მიერ თავიანი ბიოგრაფიის შედგამაზების ამ მცდელობას ვრცელი მსჯელობა უძღვება წიგნში და დამაჯერებლად არის ჩამოყენებული მისი სრული უნადავობა.

როსტომ ჩხეიძის ამ ნაშრომში ძალზე ამბადრებს მარჯვედ რომიზობლი ისტორიული პარალელები, რისი ერთი ნიმუში ზემოთ უნახეთ.

დაიდა კოლორიტულია ის პასაჟებიც, რომლებიც ავტორის პირად შეხვედრებს, მის პირად დამოკიდებულებას გადმოგვცემს წიგნის მთავარ პერსონაჟთან. ეს დამოკიდებულება ნინაღამაგვგობრევი, ამბივალენტურია:

- გამოთარე ჩემთან, ძველი და ემიგრანტული ჟურნალები რომ გიყვარს, ბერი მამუს და რამდენსაც გინდა გათხოვებ.

მისგან მხოლოდ კეთილი საღამო და კეთილი სიტყვა მასსოდდა (-).

- გამოთარე...
- ვამბივალენა...

ვერა, იმ მონაწილეს ვერა ებატობდი და დაახლოება-საც ამიტომ ვაყურებოდი“.

სტალი, თხრობის მანერა უაღრესად ექსპრესიულია, შთამბეჭდავი. გამომყენებულია დიდაქლი დოკუმენტური მასალა, რაც თხრობას მეტ დამაჯერებლობას ანიჭებს.

კიდევ ერთი მენიშენა, გაგრეცლებული აზრია და იმ წიგნის ავტორიც იზიარებს იმ შეხედულებას, თითქოს მთავარმართებელ მთავარწიგნის მიერ ქართული კულტურის ხელშეწყობა (კულტურისა და თეატრის დაარსება და მისი) ჩვენი ხალხის საზიანოდ იყო მიმართული (თითქოს ამით რუს დიდმოხელეს ქართულთა გულის მოგება და მათი ყურადღების მოდუნება შეიძლება განზრახული, რათა უკეთ განეხორციელებინა იმპერიალისტური მიზნები). ვერ წარმომიდგენია, როგორ შეიძლება ეს ვრცელი ჩვენივის საზიანო ყოფილიყო. ვანა თუწანასა და თეატრის უფროსადობა და უბატონობა სჯობდა? იმ ჟურნალმა და იმ თეატრმა განაქართული კულტურის შემდგომ აყვავებას არ შეუყო ხელი? (გასათვალისწინებელია მინაღდ ვორონცოვის მიმართ აკაკი

ღამ ტოლსტოი და რადიონიკი

ისინია პოლიანაში ერთმა სტუმარმა ღამ ტოლსტოის უთხრა, რომ შემდეგი კითხვას თან ნაშრომებში მასთან რელიგიურ, რომელსაც სახელი მკვლამაშენი ჰქონდა განთქმული.

პოი აცოი, ღეჭებია არ მიყვარს?, თუა ღეჭ ნიკოლაევიჩმა, რაზედაც სტუმარმა სიზარდული ნაშრომითა:

საკედეც ვეა, რადიონიკი ისე კითხულობს, ვერაფრთი იტყუო, ღეჭებიაი!

ღამ ტოლსტოი და რადიონიკი

მათგარი ღღინდ მასტრანკი ღეჭ ტოლსტოის პორტრეტისათვის მონახა-ზებს აკვებდა და ერთხელ სანაჩისას სიხოვ: -ღეჭ ნიკოლაევიჩ, კვირკვი, ეცადეთ რაიმეზე ინტენსიურად იყავითა“.

გაოცებულმა ტოლსტომ მიუგო:

სხვას რას ეკვებ მთელი ცხოვრება“

კი ნერეთლის დიდი სიმბათიაც). ვორონცოვის ხანა ავტორს პირაღელის ვასაველად ვაუხუხუხებია - პარალელს ავლებს იმ ემოქსასა და ჩვენი საუერის 70-იან წლებს შორის:

„ჩვენი 70-იან წლებსაც კულტურის აღორძინების ხანად რომ გვისახავენ, სინამდვილეში ის საბორკველი იყო, რომელზეც მენდებოდა ზემობრივი რღვევა და მოჭეხენობა კეთილდობის ნიღ ყოფნულ ინტერესთა ვაფიდა“.

ამც იკვირ უნდა იტყვას: ძნელი წარმოსადგენია, კულტურული ცხოვრების გამოცოცხლება (რაც ნამდვილად მოხდა 70-იან წლებში) რანაორად ირევედა ზემობრივ რღვევას და ეროვნულ ინტერესთა გაყვივას. ამით შორის არა გვეგონა კავშირი არსებობდეს.

დასასრულ იმას ვიტყვი, რომ, ჩვენი ღრმა რწმენით, გამოვიდა წიგნი, რომლის შინაშეცხლობა დროთა განმავლობაში კიდევ უფრო ვაზრდებდა. უამწინოდ მომავლის მკვლევართ ჩვენი ისტორიის ამ ტრავმატიული მოვლენების არსში ნდებობა გაუჭარბდება.

დოდო (მარიამ) ლლონტი

სიტყვისა და ფარის იღუბალი ფარსუბი

საქართველოში ჯერ კიდევ კოთხელოდენ ლექსს. სამ-ნუხარის არის, რომ ქართული მეოთხედი მესიჯისა და ინფორმაციის მხვერვლად არის განსწავლული.

ნუ იყოფინ! – ნუ იქნება ასე!

ესავე გვახსენებს: სანამ ერთი ქართული მაინც აი-ლებს ხელში ლექსების კრებულს და ავტორთან ერთად განიცდის განცდილ, მანამდე ქართული პოეტური სიტყვის მადლს განაცუტა არ უნერია.

სწორედ ამ მადლს გვიპირადებს ესესტური ხასიათის ნაშრომი „ტერმინტი გრანელი – სისხლიდან ცრემლი“. ავტორი – მბატვარი რეზო ემელიანე ადამია (წინათქმა ნუსტან სულავას; „ინტელექტი“, 2008). პოეზიაზე მწვალ მეოთხედს ამგვარი წინა არა მარტო მაქცეებს ლექსისად, არამედ ქართული პოეტური სიტყვის მადლსაც ავტებს.

ბატონი რეზოს წინაა გადახედვია. ამ წინა იხე, სას-ხვთაშორისოდ, ეერ ჩაიკითხავ. რაკი ხელში აიღე, იყო-დე, რომ გარკვეულ ძალისხმევას უნდა მოუხმო. ავტობებს, თუკი მანამდე ამ წინაში თავმოყრილ ლექსებს მაინც გა-დაიკითხავ და „განსწავლული“ მიგაზღები გრანელის ას-სეკტორი პოეზიით ნასაზრდოდ ავტორისთვის „ხილვებს“ – დიას, მხოლოდ ხილვებს შეიძლება ეწოდოს იმის, რასაც რეზო ადამია გვიჩაჩრებს თავის უაღრესად საინტერესო, თავისებურად ავტებულ წინაში.

ვინმე რომ მკითხოს, ყველაზე მეტად რამ მიიქცია შე-ნი ყურადღება ამ წინაში – ეუბასუბედი: ეს გამაოგნე-ბელი პოეტური სამყაროს მბატვისმიერი ხილვებმა-მეთქი. აღბათ იკითხავთ მაინც რა იხილა ბატონმა რე-ზომ გრანელის პოეზიაში?

ამ შეკითხვებზე პასუხად შეიძლებაოდა, ლაკონურად გვეთქვას: გრანელის სიტყვა, რომელიც მთლიანობრივად ირევს უსასრულო სამყაროს. მაგრამ უფრო მეტია და მნიშვნელოვანი ამ სიტყვას გავცდა, როდესაც ერთი შე-მოქმედი – მბატვარი, ფერთა განცდილ მოხილავს მეორე შემოქმედს – პოეტს. ეს არის იმითათ თანხედრად პოეტის სიტყვისა და მბატვის ფერის, ორი ხელუბანის ბედნიე-რი შეხედვარა აზრისა და გრძნობის საუფლოში.

ამ საუფლოს „უფალი“ ტერმინტი გრანელი, რომელ-მაც სიტყვით გამოკვეთა თავისი იდუმალებით მოხილი, სედეით გარინდებული და გლოვით აკოვლებული სული. მბატვარი მხოლოდ მოკრძალებული სტუმარია „კოსმოე-რი პოეზიის პლანეტათამაშობის მისტაურის მესონისა“ – ბატონმა რეზომ ეს საკვირველი და მბატვისმეტყველი დუფინივია მოძებნა ტერმინტი გრანელის შემოქმედების. სწორედ ამ დუფინივამ გაგვასტანა ნეტო სიტყვა ასეე-ტურნი. უსაყ ურთხელ მაინც ნაუკითხავს გულსისაკვი-გრანელის პოეტური ქმნილებანი, შეუძლებელია, არ დავ-

გეთანხმოს, რომ ქართული პოეზიის სამსახურში ჩამდგა-რი ტერმინტი გრანელის არჩევანი განდევნალობაა, ნუთი-სოფლის ამაოუბასა და საცდურს განმორებული ბერის თვისებური სულური დვინლია. ამიტომაც არ არის გა-საკვირი, რომ გრანელის პოეზიის საყრდენი სიკვდილის ხსენება.

„და სულს ცეცხლისკენ მივეყვარ თითოლით“ – თავისი თითოეული ხალექსო სიტყვა გრანელმა სწორედ ამ უზილავი ცეცხლის ფერთ შეღება და ცეცხლისადე ძა-ლით შემოსა. ბატონი რეზოს თქმით, ეს არის უხილავი ცეცხლი სედეის.

სიკვდილ-სიკოცხლის იღუმალებსკენ მიმავალ ბი-ლიკს პოეტმა ამ ცეცხლოვანი სედეით გვიჩათებს და შე-უცნობადს შეგვამეცნებს, მოუღწევლსაც კი მიგვადწევი-ნებს – ზღვარს მლის სიკვდილსა და სიკოცხლს შორის.

და ამგვარად ეხედებით მონმენი სიკვდილის საყვრეე-ლი ძლევისა:

„ყოველ ღამეს მოაქვს ფიქრი სიკვდილზე და სიშო-რზე... და შეშინია... ვფიქრობ: მოვა ნამო, როცა არ ვიქ-ნები ცოცხალი. მაინც მჯერა ჩემი უკვდავება... მე ისევე ვდგავარ მარადისობის გარინდებულ სახლვარ-თან ვით მგლოვიარე სერადიმი და ეველი ქრისტეს ღანდს, რომელიც დამისხნის შე განსაყვდელისაგან. და მჯერა სიციცხლე სხეულის გარეშე. მე მიმართავ მძელ მსოფლიოს შემდეგი სიტყვებით: მე მინდა გაფ-რანა...“

ეს არის ქრისტანული მრწამსით სიკვდილებული დამო-კიდებულება სიციცხლსადმი, სიკვდილისადმი, და უკ-ნები ცოცხალი. ამგვარი დამოკიდებულება მხოლოდ გე-ლიდენ იმება, ოლიდ – სიმარტოვით გამოპრმედილი, ტანჯული ნანრობით და გლოვით განმანალი გულიდან. ამიტომაც შეურქმევია გრანელს ამ ჩანანერისათვის – „გულიდან სისხლის ნევეთი“, სადაცაც აღმოაცენა ბა-ტონმა რეზომ თავისი წინის მიხედვითი სათაური – „სისხლიდან ცრემლი“.

განცდითა თანხედრად ამგვარა!

თვითმზნად ქვეული სიკვდილის ხსუნა და მოლო-დინი (სიკვდილი – სიკვდილისათვის), თავისთავად არა-ჯანალი სულურების მანიშინებელია. ეკლესიის წმინდა ქრისტაინი მამუბი ურთხმად ვგანსაილიან, რომ სიკვდი-ლის ხსუნა მხოლოდ მაშინ განიცდება კეთილად, როცა ქრტლე სიკვდილთან შეხედვრის გარდაუეულობას, და განამს, რომ ეს არის მარადიულობასთან შეხედვრის გარ-დაუეულობა.

მამამამად, სიკვდილის კეთილად ხსუნა – მარადიუ-ლობის ბრძნულად ქრტება: „ყოველთვის ელოვებ, მაგ-რამ ნუ გუშინია სიკვდილის ისიც და ესაც ქუმმარტი სიბრძნისმოყვარობის ნიშნება“, – წმინდა ნილოს სინე-ლის ეს შეგონება სრულად ესადაგება ტერმინტი გრანელი-სულ პოეტურ ქრტებას სიკვდილისას.

ბატონი რეზოს „ხილვების“ კვალდაკვალ აღვარ გაგო-ჭრადება ირმუნო, რომ გრანელისეული ხსუნა საკ-ვდილის იგვტე ძლევა სიკვდილის შიშისა. ლექსისა თუ ჩანანერის, სადაც კი ტერმინტი გრანელი სიკვდილის თე-მას აეთიარება, ძალუბად შეიგრძნობა ეს პოეტური „უშობობა“. სენკეას ნარმართული სიმრძნე: „თუ არ გან-

და სიკვდილი გაშინებებს, გამუფმებით ვლოდე მას" - გრანელს წმინდა პრისტიანული სამოსით შეუმოსავს, რადგანაც სიკვდილის ხსოვნა და მკლავი მიხთვის არის მიზანსწრაფვით ქიდელი ბნელთან და ლტოლვა სინათლისაკენ. პოეტის ფარი ამ ქიდელზე დაუცხრომელა, კეთილი მიზანსწრაფვა, მუზარადი - სიყვარულია, ზოლი იარაღი ლექსია, რითაც მარადისობის ზღვართან მდგომი გრანელი ნუთისოფლის მარნუბებსაც შემუხრავს, ამაოებითა ამაოებისაც გადალახავს და ბნელ ბორკეტებისაც აღუფეხება წინ.

ტერენტე გრანელი ბრძანებს: „არ არიან სიტყვები გრანობისათვის“. თუმცა, არის ერთი სიტყვა - „რადაცა“, რომელსაც ბატონი რეზო თავის ნივნმა არავითგზს უბრუნდება, რადგან იგი („რადაცა“) განსაკუთრებული ძალისხმევით გვაგრანობინებს გრანელის იფუმალი ბუნების დიდებულებას. ბატონი რეზო თავის შკიხებელსაც აძიქლებს, არავითგზს ჩაუკერაფენ ამ სიტყვით გამოხატულ გამაოფნებელ პოეტურ გამოცანას.

გაკვირვებები და ვიტყვი, რომ ეს გამოცანა ჩემთვის უკვე ახსნილია: ამ თავისთავად არაფრისმოქმედმა გრანულმა ვანუხაზურელობითმა ნაფეხსახეობა - „რადაცა“ - ტერენტე გრანელის პოეტური სიტყვის საუფლოთი კონკრეტული მინარესი და მნიშვნელობა შუიხება: ეს „რადაცა სხვა“ - მარადისობაა, მარადიულობაა:

არა სიციცხლე-
არა სიკვდილი.
არამედ რადაცა სხვა.

პოეტს სურს არა მხოლოდ სიციცხლე, და არა მხოლოდ სიკვდილი (ხსოვნა სიკვდილისა), არამედ უფრო მეტი - „რადაცა სხვა“, ანუ მარადიული ცხოვრება, ის, რასაც სინანულის წილ გვიპრადება ჩვენი მხსნელი და მაცხოვარი, ყოლიდამრავლე უფალი იესო ქრისტე. განა „მარადისობის გარანდებულ საზღვართან“ მდგომი ტერენტე ამტკობ არ ელის „ქრისტეს ლანდს“? და, უკვდავების რწმენით გაკურნებული, ელის იმის სასოებით, რომ მხოლოდ ქრისტე უფალი დაიხსნის განსაცდელისგან.

ბატონმა რეზომ კიდევ ერთი „აღმოჩენა“ გამოკეთებინა და დამარწმუნა, რომ გალაკტიონისა და გრანელის პოეტრუბულ წყვილი ნაფიითარი წინააღმდეგობა, მეუბანამბო ან შეუთავსებლობა არ იხილება. კიდევ ერთხელ ნაკითხვით ტერენტე გრანელის ლექსი „მე და გალაკტიონი“, და დარწმუნებით, რომ გალაკტიონის და გრანელს „შეფიქობიანად“ გაუნანდელებით მინა და უცყა: მინა, რომელსაც „ლურჯი ფერანა“, და ზეცა, საიდანაც „მოჩანს უფსკრული“, ანუ უფასრულობა.

წიგნის შკიხებელს გონებისა და გულს უცილობლად ადებტყდება ფერთა ნარმტაცე ფერხულით გამბედავებულ ავტორისეული განცდა ლექსისა „გადაფხულის სადამო“.

რამდენჯერ ნაკითხვით ეს შეხანინაკი ლექსი მარტოს? როგორ დაუფერო, რომ თხებელ მაინც არ აძკალია სანერგო-როდ თვენი გულისცემა ამ სტრიქონებს:

გადაფხულის სადამო მშვიდი,
ხიდან ხეზე გადაფრინდა ჩიტო.

ბატონმა რეზომ იხილა და გინიცადა ტერენტე გრანელის „აფუშალი სულის ფერი“. ეს ქემპარატად მატერისმიერი განცდაა, როდესაც პოეტური სიტყვა ფერთა ვაშით აკითხება, ლექსის ხმა ფერადოვანი ლავარადიდან შემოგვისსი, ზოლი რიზმა და რიტმი პორტრეტისა თუ შკიხეთის სტრუბებსად აღიქმება.

განსაკუთრებით ამაღლეველია და მრავლიმეტყველი ის პასაჟი, სადაც მატერარი რეზო ემე-ლიანე ადამია უზიდავი პოლიტრით შემოსავს „გრანელის ლექსის უხილავ სხეულს“. თვითონ ბატონ რეზოს მოეუსსინით, რადგანაც ყოველი ცდა ამ უზადლო პოეტური ნახატის აღწერისა თუ გადმოცემისა მხოლოდ ნახებუნს მატერულ-პოეტურ ფერთა გრანდიოზულ ფორმის:

„ხო შუბიხევევაში, როგორც კი მომანებება ზოლმე სევა და უკმარისობის გრანობა პირადი შემოქმედების მიმართ, მაშინვე მომავლდება ტერენტის ეს ფრიად კამერული ლექსი. უშალ დაგებითი მუხბით ვიესები და სიციცხლეს ცისფერ ხიერებს ეუზობიანდებ; ცისფერი სიერეს განსაკუთრებით მაშინაა დაფებითი ენერგიით სავსე, როდესაც ის შშის ნათელი და ვუთთელი ფერებითა გაკერებულა...“

ამ ლექსის შინაგანი სურათული ფორმა თითქოსდა ხუან მირის ტილოების ხასხასა ლურჯი გამის კოლორიტობაა ვაქუნთილი.

ლექსის განწყობილება? რა ნახია, ციურია, როგორი ხოსიშიური ფერებითა მოხატულა... ციელინაცობა ხილვანების შუფერებს თუ შევადარებთ, წმინდა წმიდა, ძველი საპარული შინაბურთის პარაფლიკა რომელსაც დიდი იასონელი მესონის ბაჯალიდი იქრის დოქტრანად გამოქვლილ ლეთორ სიიხესაკობაია, მშვენიერების და უზარალოების ჯანსაღი სახე; კეთილი სულის, ცხოვრებისეული სიმართლვა ჯვარცმული იესოს ფედამინახთან გამოხიბუებასა და სამოიხემი გადამრჩანებისას. უფლის თვალთავან ბოლი ნუთიებში ჩამოსწამული ცრემლითობა.

ნიკო ფირისმანშვილის საიდგომო ბატკნის ფერულ სურათს არ გაკონუბთ? სეზანის შკიერ ზომის სურათიებითა, რომელნიც კამკამა შშის და ტბის სა-ნაპარის გამოხატავენ, მათსავით მოის წყარი ანკარაა, ცისფრით არკულილი. ვინსენტ ვან გოგის სურათიითა, უზალოებით სავსე...

ლექსის ვში? შნიფე ყურჩნის მტვევის ბოლი მარცვალ ხე დაკიფული აღოონის ნამიეით არ აღმასობს?... და ისე:

გაზაფხულის საღამოა მშვიდი, ხიდან ზეჟ გაფაფრინდა ჩიტი.

შეფერის უფრო დიდი სიმატრივე იშვიათობაა. ალბათ იაპონურ, სპარსულ, ჩინურ და ფრანგულ პოეზიაში თუ მოიხილება ამგვარი ლექსის საამო პარპონია და პოეტური სინატიფე. აქ პოეზიის საერთაშორისო ფორმულათაგანაა ლექსის უხილავი სხეული. ციმციმებენ იქ ცისფერები, ია-იასფერები, პატონისანი ვერცხლისფერები, შინდისფერები, ჩაღისფერები და შავი ფერის წინწკლებითაა შემკული ლექსის უნაჩესი სხეული. აბა, კარგაჯე შიავურაფეთ ლექსის შინაგან მუსიკას; ასეთ კოსმიურ ფერებს ალბათ მთავიანავდელის გაფრენისას მის უნაჩეს ფრთათა რხევა თუ დატოვებს* [გვ. 98-102].

საცემით გეთანხმებით, ბატონო რუხო. დასასრულ კი მოკრძალებით, დაეტყნ: როცა გრანელის სატყვა მომენტარება ხოლმე, კიდევ ერთ ლექსს ვკითხულობ, ჩემთვის, ზეზად, ფეზზე მდგომი. დაგასრულზე, კითხვას და ეამბობ: აქ არის პასუხი მრავალ შეკითხვაზე.

ამ ლექსით მინდა, დაგემშვიდობოთ, და შენდობაც ვთხოვოთ თქვენ, ბატონო რეზო, და, რაღა თქმა უნდა, გრანელის წმინდა სულს...

მალალო ცაო, ისევე შენ გიშხერ, იქ, უტუბო მხარეში ალბათ მომელიან. ძვირდასო, ვეგავარ გზაჯვარედინზე და ვიცი, ჩემი გზა ახლა რომელია.

ისევე აქა ვარ, თუშვა ვარ იქაც, და ლექსი - გულია, და ლექსი - სისხლია. სხვაგვარ ფულილი ეუსმენ მუსიკას და ახლა სიკვდილი ასე ადვილია.

P.S. წინას ამშვენებს ბატონი რუხოს ნახატები, რომელთა შეფასება ამ შათ მესახებ აზრის გამოთქმას მე, მხატვრობაში ჩაუღეფავი ადამიანი, ვერ ვაძბედავ. თუშვა მინდა, მადლორებით აღვნიშნო, რომ ბატონი რუხოს შესანიშნავმა გრაფიკულმა პორტრეტებმა კიდევ უფრო „დამაადლოვს“ ზემს სავეარელ პოეტს, მისი ტანჯვის სიღრმეშიც ჰამააფევე და ის სულიერი გამარჯვებაც მახეიმბინეს, რომელსაც ვრანელის ლექსის კითხვისას აქამდე უფერულად განვიცდიდი.

შიკრაპი

ლია მებრეველი

მარტო

ამ ნეთი-ნეთი ატობოფრაფულ ჩანანურებს ვუძენი ბატონებს თემურ ფენტს, ცომარ სხარულადქს, გოგი ქეთორაქს

შამინეე შევამჩნიე... იქ შემომეჯდარიყო, სადაც თავებარველად გაიკეთეს ბუფე, მეზობლის კარს მალდა, ნათურასთან. - მარტო... მამინეე ვუგუმანი, რაღაც დაუმართა. თითქოს შავი ჩაეცვა. გამაოცა აღმოჩენამ - მე შეგაფვა. - რა მოგივიდა? სად დაიკარგეთ?! - გამაოცელაპარაკე, თავი ჩაღუნა. გულთან რაღაც ჩამწყდა. - დაქვრივდი?! ჩაეკითხე.

გაზაფხულზე მოცვიფდნენ... არაფერი იკითხეს, არც ხალხის მოძრაობას დაკრიფდნენ და თამამად, მეორე სართულზე, ბედნიერი ოჯახის - ცოლ-ქმრისა და ორი ლამაზი ბიჭის ბინის კარს ზემოთ, ნათურასთან, ერთ კვირამი, უღამაზესი ბუფე მოქარგეს.

ბოლო ხანს შევამჩნიე, საქართველოში მხოლოდ ასეთი მერცხლები დაფრინავენ - შავი ფრთებით, გააფავარედინებული ბოლოებით, თეთრი, თეთრი გულებით.

ზრნყანაფდნენ ბედნიერებისაგან. ერთმანეთი ვაგიფებით უცვარდათ - ჩანდა. ეარსკვლევეს იფრქვევდა მათი ბუმბული. ბუფეს აშენებდნენ, ხარობდნენ, ფურტულეზდნენ, უერთმანეთოდ არც მიფრინავდნენ, არც მოფრინავდნენ.

მიხაროდა, კარგი მეგობრებივით ევსალმებოდით დილით მარამინეთს და ეემშვიდობებოდით ძილის წინ.

მარტოობაც გამიღამაზებს. ექვარენ გადამარწმუნებს, რომ ზემი არ ესმოდათ. ეს მოდათ და მერე როგორ!

დაიკარგენ, რამდენიმე დღე აღარ გამომჩნდნენ. შევწუხდი, მეზობლებს შევიჩველე. არაფერი მითხრეს, ალბათ გაიფიქრეს, სანაღაო, მარტოობისაგან მთლად შეიშალა...

როგორც იქნა, გამომჩნდა, მოვიდა. მარტო... მენყვილებს გარემე.

თითქოს შავი ჩაივცა, მუშპული აღარ უბრწყინავდა, თეთრი გული აღარ უჩანდა.

მე მგავდა... გაოგნებამდე მგავდა.

- დატყობიანი? - ჩაეცუთებ, ეუთხანაგრძნე და უღლა-ჯოდ დავამაშვადე - ხომ იცი, მეც ქერივი ვარ თითქოს თავი დამიქნია.

მას შემდეგ აღარ მოსულა... თბილ ქვეყანაში გაფრენამდე კიდევ პქონდა ალბათ ერთი თვე დარჩენილი. მაინც აღარ მოსულა.

ტელეფონის ყურმილი შორს დავიჭირე, გუნებაზე ისე-აქვს არ ვიყავი, ჩემი საფიქრალი, სადარდელი პირთამდე მავსებდა და სარკელისაზეთი მყარული სიტყვებიდან ნახევაროდ არ მესმოდა.

ქალი, არა - ვასუსებოდი შიგაგაშივ, იძულებული.

დალთან, რომელიც მარტყავდა, კამათს აზრი მაინც არ უქონდა.

ერთი კი ჩვეუდგე, ძლიერ - ჩემს კომპეტენციაში არ შედიოდა და ვერ დავებნარებოდი-შეთქი მთლად გადაი-რია, გამოქერა ყურმილში.

ისევე „აღიბ“ და „არაზე“ გადავიდი. ვარჩიე არაფერი მომესმინა.

მერე, მერე თითქოს წყალი გადამასხებ, უცებ გამოეფინებოდა...

- მეც მარტყობდა ვარ, შვილი მარტომ ვაგზარე და ვიცი, გველა ქალს უფლებმა აქვს ერთი კაცის ჰავადენა - გა-ვიგონე.

ჩემს გასალიზიანებლად სხვა თემაზე გადავიდა და... მიხანსაც მიაღწია...

რა? - ჩაეცუთებ, ერთი კაცი? მეც?!

ხო, ხო, შენც, შენს სამახებურში...

მერე, მერე არც მახსოვს რა მიხორა და რა ეთქვი. სის-ხლი სადღაც საფეთქელთან ადუნდა, ათუხებოდა. ერთი კია, საკუთარი თავი შემზიზღებოდა „ფურმილისათვის“, თავის მართლებასათვის, გადაუღებელი ნიშების მიზე-ზით, იმ ერთადერთი კაცის, რომელიც მავიარა, უკვე მე-რამდენედ ჩანოლელი საფლავის მეტი სხვა არაფერი მტყუნს გულს-მეუტი, - რომ მეუთქვა. ქალი ამის გამგები ნაშვავლად არ იყო და ისეთი ხმით გაეცაცინე, სიცოლის გარდა აველაფერს რომ უკავდა.

კიდევ კარგი ერთი კაცი უყოფდა და მეტი არა, - საკუ-თარ თავს შავი იუმორითა შემოეუძახებ ვითომ.

უგუნებობა უგუნებობას დაეწონა და გადაიყოლა.

მოზილურის დავინჯე, მეგობრის ნომრის დანახვა გამი-ხარდა... როგორ ხარო, მკითხა. მერე ჩამეხია, პირადი საქ-მეები როგორ გაქვს, შენცენ რამე ხომ არ შეიცვალაო. - პასუხს არც დაელოდა, აღიარე, რა იყო, რაღა დასამა-ლიო!

რა დედა, ნეტავ მალე დაღამდეს-შეთქი - გაფიქრებ-ტელეფონმა კვლავ რომ დარტყა, ვერმილის აუღებს აღარც ვაპირებდი. თითქოს გულმა მიკარანაბა: დედა გი-რეკავს, უპასუხე, მაგას მაინც ნულა დააფეთებო.

- კარგად ვარ, დე - ვუპასუხე. - შენ რასა იქმ, შენი მო-ციმცემე არითმია როგორ გვევას-მეთქი - უნიათოდ შეე-ხალსე.

- სად ხარ, მთელი დღეა გეძებ, ტელეფონს არ პასუ-ხობ, მოზილურა გამოირთული გაქვს...

მოცინეციმე არითმია არც ვახსენებია დედას... გასაგებია იყო, სხვა რაღაც აზრებდა, რაღაც სხვა უნდოდა ეთქვა

- მოხდა რამე? - ხმა თითქოს შავით, ცელსტევიით ჩავიბრუნე, ისე ვიკითხე.

- რა ამბავია შენს თავსო, მინდა კარგად იყოო, არ და-იტანჯოო...

უცებ მივხედი.

- შენც ვითხრეს? - გულბგარეთ ვიკითხე, - დე, მერე დაიჯერე-მეთქი? - ჩაეცუთე.

- არა დედა, არაფერი დამიჯერებია, მაგრამ ადამიანე-ბი ვართ, ვულოფერი ხელება, კვათხე, ეცი მე არაფერს დამიშალაო.

დესამაღვი რაღა მქონდა, კაცს ხომ არ გამოვიგონებ-დი ქორის გასამართლებლად, ერთი კია, დედასაც კი აღარ ვუთხარი, მხოლოდ იმ ერთი კაცს ჩანოლელი საფლავის გამო რომ ვუჯეტი გულამდევრულად, ცინც მოყვარდა.

ეთომ მემეშინდა, რომ არ დამაჯერებდა და ამ ნათ-ქვამს თავისმართლებად ჩამითვლიდა?!

ფანჯროდან გადაუღებულ წვიმის ფარდას გაეუშტრეე თვლი.

იქნებ მხოლოდ იმ წვიმის გაბმულ ხანებს ესმოდათ ჩე-მი, ხუცას და მინას მხოლოდ ჩემთვის რომ აკავშირებდნენ ერთმანეთთან. შეუდგუ ჯო, უზრალოდ, აღარც ფიქრობ-დენე.

გუშინაც მიხხრეს...

გუშინწინაც...

აფრევ... დაგინახეთ, მარტო მიდიოდი, აღმართს ათა-ეუბდი მარტო.

ჩამეშინა. იოლი ყოფილა იდუმალ შეგვარებულთან ერთად ხეტილი, ეერაზინ ხედავს, თითქოს უზილავ სა-მოსპია შებურვლია.

იოლი ყოფილა.

ქორეტი აღარ ვრცელდება. შენზე ქორაობით თავს ცე-ლარ ბედნიერებენ ადამიანებო.

შენ კი... შენ სავსე ხარ. შენთვის იცი - როცა მარტო დადებოდა სხვა, ზოლო როცა მარტოობასთან - სულ სხვა.

მე რამდენი ხანია მარტოობასთან ერთად დაეუბტეცი! შე ვ ვ ა რ ე ბ უ ლ ი ვ არ, ისიც სულ ხელგადახვეული დამ-ჯებდა, შეამბორობდა, თმაზე ხელს მისვამს, იცის ვეფიფები, როცა თმაზე მეფერებია.

ირველად მკონით, რომ მარტო ვარ.

მე კი ველაღტომ კაცს, რომელსაც ჩემი ქმარი ერქვა, მარტოობასთან ველაღტომ. სამაჯეროს უზბდი მიტოვებ-ბასათვის. ღამებებს ვათვარებ მასთან ერთად, ვეუბტები და სითვის გაზიარებას ვთხოვ, ვუბეჭდებ, არა, ვიცი, დაბე-ჯითებით ვიცი, მასაც ვაგვიციხთ ვეფერებია.

მითხრეს, დაგინახეთ...

აღმართს ათავებუდი მარტო...

მე კი მარტოობასთან ხელგადახვეული მივხებტებოდი.

იტალიელი მწერალი, პოეტი და თურნალისტი, 1947 წლის 12 აგვისტოს ქალაქ ბოლონიში დაიბადა. მისი ნაწარმოებები 20 ენაზეა თარგმნილი, ხოლო ნიუგენის ვაიფის ტრანკვა იტალიაში 2,5 მილიონ ევროს მატარებელი ცხოველმცოდნეა.

1989 წელს სტეფანო ბენიამ გადაიღო ფილმი „შუსაიკა ბებური ცხოველმცოდნის“.

გლობალიზმი, როგორც ახალი რელიგიური მიმდინარეობა, გვემქრება ანა შარტო ჩვენ, არამედ ევროპული ქვეყნების თეთრობადასაც, და ეს საფრთხე ისეა მომძლავრებული, შეურიგებელი ნინაძემდეგობის გარეშე ძალიან გაანძღვება მისი შეგრძობა. ამიტომაც ვერაოს ქვეყნები ვფელმსრეც ცდილობენ ამ ნინაძემდეგობის პოლიტიკაში, ეკონომიკაში, ხელისუფლების სტრუქტურაში, თავისი სტილისტიკის შესაფერისად, სატირულ-გროტესკულად გაიზარდეს გლობალიზმის არჩილეს და თვალწილად წარმოადგინოს, რომ ის, რაც ასეთი სასაცილოდაც კი მოქმედებს წარმოადგებს, გლობალიზმის პირობებში დაუნდობლად გმობაინქმს.

სტეფანო ბენი

ორი ნოველა

დოქტორი ნიუ

მანქანა ის-ის იყო დაეგვენე, როდესაც შევსათვლიანი და თავგადასარსული უცნობი შემოშვებება და გამეცინო: დოქტორი ნიუ ვახლავართ, საოჯახო ტექნოლოგიების გადაამზადების კურსის კონსულტანტი.

ტიპური მედიკოსის ნიმუში, ადამიანი, ვისთვისაც, თქვენ წარმოგიგინეთ, დრო გაჩერებულია. სამოქალაქოათი წლისაა, მაგრამ ორმოცდაათისა გვეგონებათ. ოცე წელი პატიმრობა მოუსვიათ, მაგრამ ერთიც არ შეადარა.

მისხნის, რომ მისი New profession დაიბადა New economy-სთან ერთად New way of life-სთვის. საჭარაა მხოლოდ მკონდებს თმ მიმდინარე ანგარიში, old onorary-ს გადასახდელად.

მისმა აქტიურობამ და ენამტყურობამ თავბრუ დაამახვია. ხელს ეპანერ კონსულტაციის კონტრაქტა. - ახლაც საქმეს მივხედოთ, - ამბობს დოქტორი ნიუ, - თქვენი ცხოვრება უკუიქსად და მოვეცინიზებულიად წარმოართება. დაიწყეთ თქვენი მანქანით, - მოძველებული მოდეელია და სასაცილო.

- ნაგარამ მხოლოდ სამი წელია, რაც მყავს, - ვერხვები მე. ის კი მისხნის, რომ სამი წელი სამი საუკუნეა New economy-სთვის, - თქვენს ავტობიზნესს არ ვაანია სატელიტური ნავიგაცია, დაბურული მინა და სიმალის სახშიო. - თუშეკა კარგად კი მუშაობს, - ვუბრალებ მე.

- ამ, ცხადია, რომ რეკლამებს არ უყურებთ, - იღიმები დოქტორი ნიუ, - მუშაობს, რომ ამბობთ, რას უფლის-მამობ? ავტობიზნის მუშაობისთვის კი არა, საჩვენებლობადა შექმნილი, იმისთვის, რომ მასზე მეგობრებთან ისაუბროთ. მუშაობა პირმინადეც მეორეხარისხოვანია. - ერთ სიტყვით, სამი საათი არც კი იქნება, რაც ახალი მოდეელის მანქანა შეყავს. ოვალური ფორმის, ცისფერი, თორმეტკუთხედიანი. სამწუნებარია, რომ ოჯახში მხოლოდ სამნი ვართ.

მეორე დღეს დოქტორი ნიუ უკვე მინ გამოშვებებაა new restyling-ისთვის. პირველი, რასაც მუშებნება, თორმე ჩემს ხეს კარი შუასაუკუნეების გადმონახობი ყოფილა და შემსიკვლის მას თუჯის, ტყვიაგუმტარი, მეტალო-ფი-

ლით, რომელიც საფლავის უზარმაზარ ტვის ნაგონებს. შემდეგ შემსიკვლის ჩემს ძველ ტებს ელექტრონული ჩაიხინით. შვიდი ნამი და წყალიც ადულტულია. უზარმაზარი და ცხმიოანი ღუმელის ადგილის დებს ელექტრო მიკროღუმელს, თვალის ერთი დახამამება და ქათამი მზაფაა. ამ ყველაფრის საფასური ჩემს სახანკო ანგარიშიდან მეცითება, რის გამოც მუშაებება კონხვა: მანაც რა უანდაბად მჭირდება ნამში მომზაებება, თუ მეორე ჩემი ფეხბიაც კი არ შექნა საქმელად?

- არ დალონდეთ, - მუხებნება დოქტორი ნიუ, - ჩვენი ფირმა სწრაფ სესლებს ვახტემს, ამ მოდეელთ ხელი და ოცდაათ ნამში გვექნებათ კრედიტი 30%-იანი გადასახდით.

როგორც სიზმარში, ისე ვანერ ხელს. მეორე დღეს დოქტორი ნიუ ისევ გამოშვებება და ბაღის სური პოლით, გენეტეკურად მოდიფიცირებული შემიყვალა, რომელიც თორმე ქურდებს ახირობს. მუშებნება თვის გაქვეითი მსაცვედურობს, რადგან უერ კიდევ ძველი ტელევიზორი საქმეს, ძველი ვიდეომოგინოტოფონით და ასეთივე playstation-ით - არადა, ყველაფერი შარშან გვექვინებ, - მისხნის, რომ New economy-სთვის ერთი წელი - ერთ საუკუნეს ნაწინავს და მამინეც მაიჭილებს შევიძინო playstation2, რისი საშუალებითაც „პოკემონების“ თამაში შეიძლება, ასევე DVD ფილმების ვურება და მუსიკის მოსმენა, ერთი სიტყვით, საუკეთესო საშუალებება საკამათოდ ჩემს ვიდეომამაშების მანიათი შეუკრახილ შევლას და ჩემს ცოლთან, რომელიც ვიდეებმა ფილმებზე, რადგან მე პოტლები მიყვარს.

ეცდილობ დასუკავებორედ ხელისას, რადგან ამ დროს დაიბოლოა ახალი დაჯავშნული კარი, ახალი სივანალიზაციით, მაგრამ დოქტორი ნიუ თვალისდახამამებაში მკლევს მობოლერ ტელეფონს ხელიდან. - ნოთუ არ გრცხვნიან? - მეკითხება, - ეს მობოლერი ხომ ძველისძველია, მიბილერი კი არა, აფურია. არ ვაპარია ინფორმაციური, არ ვაპარია WAP-ი, ხმოვანი პრასანება, თამაშები და გრაფიკული სისტემა, რათა რაღაც სისულელეებმა უგზავნით თქვენს მეგობრებს.

- მაგრამ მხოლოდ ორი თვეა, რაც შევიძინე, - დაფიჩველ მე, - და თან გადასარევიად რეყავს.

- ორ თვეში მობოლერმა ტელეფონებმა ფუნქციების საოცარი მუტაცია განიცადა, - ამბობს ნიუ, - მას შემდეგ,

რაც ქსელს დაუკავშირდებით, მოგვით ფაქსი, გადავიბთ ტელეფონების ნომრებს რეაგისი სახელით, იყიდო თამაშის ბილეთებს, ითამაშებთ კუდისჭამია გველს ან, ფიქრობთ, რომ ყოველზე ამის შემდეგ თქვენ კიდევ გეძებთ დაიკვანთ დრო?

- ახლათ მართალს ბრძანებთ.

იმამაშვე მამუკეშას ახალ შავ პანანინა მაკროლაკე-ბინა მოზილურს, რომელზედაც ყოველი თათის დაჭარაზე იოთი ციფრი იყრიაფება, საბედნიეროდ, ისინი შევდომით აკრფილი ნომრის შემდეგ ჩემი ძალი რიკა ყლასპეს მას და მიველი დღე დარბის გაყვინთი Tell-ის უფერტაოროთ მუცელში, სანამ ელემენტები დაჯდებათ.

შეორე დღეს ებრუნდები შინ და ვერ გეზოლობ ჩემს მუცელს. დოქტორი ნიუ მისინი, რომ ის ძველი მოდელი იყო და მოფერინიზაციას საჭიროებდა, ერთი კვირის შემდეგ მოსრულდება მას კანგადაჭიმულს, სილოკონების და სილოსაქვლასაკეთებულს. მართა იფრინის და ემილი ფედეს პარტი - ძველი მოდელი შეჩვენა, - ჩემად ვამბობ, რათა არ გაიფოს, - ამიტომ, რომ თქვენც შევლოფორი ხართ, - აღნიშნავს დოქტორი ნიუ, - ახალი ტექნოლოგიების გამოქმინი საბერე პროფესიამა დაშვებული შევლო-ბია, ჩველი ინექტივია ახალგაზრობაში - მაიძულეს ავიღო ახალი, 40წ-იანი სესხი და კლანიკაში მამყადევივე, მიმრტყლებენ ქუთათობებს, მაკეთებენ მასაჟს, ფრენავს, სასესიოში მიფდავენ პადრადლეურ წნებს, მიწერავენ სახას ხინთიუიკურ თმასა და ტალიანდელი ბავშვის თიკსელებს. სარკეში ჩაბედავას კი ვერ ვებედა, საბადიგოროდ, მიდრენს ძალი, ტრისს მუცელზე, შეილი კი შინდამ ვარბის. მეტის გაძლება აღარ შემიძლია.

ამ დროს მოატეოთ ახალი პერსონალიური კომპიუტერი, რომელიც ერთი კვირის ნინათ შეუვკეთე. დოქტორი ნიუ კარგბოვე პერტებს მას იმ საბაბით, რომ ერთ კვირაში შეორე თათის კომპიუტერები დაძველდა - ნელა, თქვენსმეტი ნამს სჭირდება ქსელთან დაკავშირებისთვის, ეს ხომ გარღვევდა ტენიკის ასნრაფებული დროსთვის, - ამიტომ მიაძლებს ფიციფო მასას 4 გბ-იანი კომპიუტერი და ფიფოთაული, რსის საშუალებითაც შეიდე ნამსა შევძლებ დაეაზაბო მთელ შიოფლიის ჩემი იფოში.

- მაგრამ თუ ვეველაფერი ახალი უნდა იყოს, - ვუკითხები ჩემს თავს, - როგორ მოხდა, რომ ამის პრეზიდენტი ვარტგნობით მამამისის ბაბუას მოვავგონებთ და რომ იტალიაში იჯი წელი ეამწინდელი ერთი, თადელი მილიარდერს, რომელიც ყოველდღე ერთსა და იმავე ტელეკაზიფივას გვთავაზობს?

- პოლიტიკა სხვა საქეა, - მასუხობს ნიუ, - ეკონომიკა კი სხვა, სხვათაშორის, თქვენი სესხი ამოიწურა, განვაახლოთ?

- არავითარ შემთხვევაში, - შევეღრინე მე, იქნებ მომეპოვებინა როგორმე ეს დოქტორი ნიუ.

დიდას უღვიძებ, ჩემი ერთგული ძალი რიკი კი არ მცდებდა, დავეჭედა ახალ დაეაფმულ სამხარეულოში დაწვდა კაბტბულ ტისონმერგერ როტევილერი, რომელიც საბრძოლო ხელოვნების ოსტატია. - ოღონდ ეს არა, - მივედივას ძალდების თავმებაფარში ჩემი ძველი მოდელის აღსადგენად. დაბრუნებისას დოქტორი ნიუ ბაღში დამხედა, განერეიულებული ჩანდა.

- ვმარას - ვუთხარი მე, - ერთი ლორაც კი აღარ გამაშინია, თავი გამაშებო!

- კარგი, კარგი, ვეველანი შეუვგებლები ხართ, - მასსუხობს, - შეხედეთ ცას, მცენარეებს, - ამოიხრა მან.

- რა, არ მოგწონთ? - ვუკითხე.

- ჩემი ძვირფასო, ეს სამყარო ძველი მოდელია, ბევრი ტეპა, ცოტა პარკინე, ნაგეობის მარაგი იწურება, ფუფადეფუნავთ ფულს გალაპაცოსის შესაბამისრებად, საშავრო მიმოსვლა გადაიტვირთია, კლიმატი გადაიკრია, სუნთქვა გაჭირვარ, ეს სამყარო ედავასულია, იგი ვეღარ უძლებს ტექნიკურ საშუალებათა მომრავლებას. ერთი სიტყვით, მოდელეზული მატერიაა.

- მერ რის გაკეთებას ამირებთ? - ვკითხე.

- აა, ამის! - თქვა დოქტორმა ნიუმ, ამოლო პულტი, მსუშვარა ცას და ლლას დააჭარა. პორიზონტზე აფეთქების ღრუბელი ამოიფრქვია, შემდეგ ისევე და ისევე როგორც ამრეკულ ფილმში, ცედიან სატვიროი მარტები, ძროხები და ტელეფონის ვიზუირები ცვიოდა, ხალხი ღრიალებდა, ცა ვარვარებდა.

- რა უმადურობაა, - ეთქვი მე, - დედაშინა ხნიერი იყო, მაგრამ მხოლოდ ეს გვეკლდა და ახლა, როცა ის განადგურებულია, რითა შევლდით მას?

- სხვათა შორის, - დაფიქრდა ნიუ, - ამაზე არ მიფიქრია.

მომგსმა გამანადგურებელი ხმა, შიშისაგან დაევირიალე - დასასრული! დასასრული! - სინამდვილეში მალეობარას ხმა იყო. ვეველაფერი დამაშინებოდა - კიდევ კარგი - შეგებით ამოვსუნთქე. გაემოგებტი სანილოდამ, ჩავეხუტე მუცელს, ქვას, ძალს, ჩემს ძველ მოზილურ ტელეფონს. ამ დროს ვარზე ხარის ხმა გაისმო. შესასთავლიანი ბატონი იყო, რომელიც ვამევიწი, როგორც დოქტორი ნიუ - საუფხოდ ტენილოგიების გადაშნაფების კურსის კონსულტანტი.

მოვრთშევი მის ლეიძს, გარწირად ცერცეს და თან ერთ ქიკა კარგ კინტსაც ვაყოლებ.

იტალიურიდან თარგმნა
ზაბად ქაზასაძე

3368362620

- 1. New profession - ახალი პროფესია
- 2. new economy - ახალი ეკონომიკა
- 3. new way of life - ცხოვრების ახალი გზა
- 4. old - ძველი
- 5. old fashion money - ძველიფორი ფული
- 6. old onary - ძველი ვაფასახებში
- 7. New nasying - სტილის განახლება
- 8. playstation - სათამაშო კომპიუტერი
- 9. პოკემონები - ფიფოთაშამა
- 10. wap - ინტერნეტი მოზილურში
- 11. Guglelmo Tell - იტალიელი კომპოზიტორი
- 12. მართა იფრინი - ტელეფერნალესტი
- 13. ემილი ფედე - ტელეფერნალესტი
- 14. კანტი - იტალიური ლეინის სახეობა

ერთი ყლუპი პაპირი პაპასთვის

ერთ დღეს გადავიწყვიტე მოგვეჩახულებინა ჩვენი ოთხმოცი წლის პაპა, რომელზე ქალაქ კუატროს ერთ-ერთ ლამაზ გარეუბანში ცხოვრობდა, მისი სახლი ორ ავტოტრასას შორის იდგა, მართალია უსაფრთხო ადგილი არ იყო, მაგრამ პაპა ამით ამაყოფა კიდევ, მოუხედავად იმისა, რომ ტრალიერებმა პაპე საძვერ შეუნგრეს სამწარგელო და თან გაიფორეს კედლებზე გაკრული ყველა საგანთუო ამონაჭერი და სურათი. სუპერ-მარკეტზე იქვე, პირდაპირ მისი სახლის წინ იყო, ეს საქმოდ უწყობდა ხელს, თუმცა როგორც კი უჭამა

გავიძოდა ურიკებს წაან-ვედებოდა ხოლმე. სხვა მხრივ პაპა მშვედად ცხოვრობდა, ყველა შემთხვევაში, არ წუნუნებდა. როცა იმ დღეს მისი სახლის კარს მივაღებთ, მივინჯან უცნაური ხმაური შემოგვექმსა, ფოქერით პაპა უთუოდ ტელევიზორში ომზე ფილმს უყურებს, ხარკი დაფრცვთ, რაკი არ გვიპასუხა, კარი შევამტკრეთ და რა დაინახეთ. ტელევიზორი კი არა, თუთონი პაპა გამოსცემდა ამ ხმებს. ტახტზე წამოხდელი მოხუცი ისე ახველებდა და ხროტინებდა, გვერებოდათ, რემბოს ტყვიანფრქვეთ ვაუზუნებს.

მამინვე საავადმყოფოში გადავქანეთ, მოსადეღლში ორი წაყნობი უნახე, 1994 წელს ჩემთან ერთად უცდადენე TAC-ს. ცტყობა დიღახანს მოუნიათ ლოდინი, რადგან ამასობაში ერთმანეთის შევეკრებოდ მოსბრებს, დაქორწინებდა და ახლაც აქ იყვნენ სამ ტყუბთან ერთად, და ორსულობის ტესტზე პასუხს ელოდნენ. საბედნიეროდ, ახლოებულ სანიტარი ვჯავდა საავადმყოფოში, რომელმაც მოასტრება და წინ წავენია, ისე რომ ბოლოს და ბოლოს შევადღეთ ექიმთან, მან გასწავლა პაპა და მწვევე პრონაქტი დაუდგინა, თან დასაძინა, მისი ხნის ადამიანებს ხშირად ემართებათ ეს ავადმყოფობაო. ამ დიაგნოზმა ისე გააღიზიანა პაპა, რომ ნეთიოვინზე კი მოოღოფა. ექიმმა სამეციკო-ალსტანად გუარჩია მისი წაყვანი, რადგანაც თუთონ მეტის გაკეთება არ შეუძლო.

ახლა სხვა ექიმთან წაიყვანეთ, რომელმაც მამინვე იკითხა, ავადმყოფი ბეერ fiorentino-ს ზომ არ ქამდა, აღმოჩნდა, რომ არა. შემდეგ შეამონმა, ჰქონდა თუ არა უარყოფითი რეაქცია ტელევიზორზე. არა, მერე იმით დაინტერესდა, ხომ არ მისხვედა პაპა footing-ს, sitting-ს, ან იქნებ body sculpting-ს. პაპამ უპასუხა, მხოლოდ flipper-ს მიუდევდი ახალგაზრდობაშიო.

– ცუდაა ცუდი – ამოიხრა ექიმმა, – ძალიან უცნაური სიმპტომებია, გაანდლებმა მისი მკურნალობა, მათუ-მეტეს, მის ასაკში

პაპამ ფურცელზე სიტყვა „პაერი“ დაწერა, ალბათ უნდოდა რაღაც აესხნა ჩვენითვის. შემდეგ ექიმანა მოპა-რა ურიკა, რომლითაც საშველი დაქობნდათ და მთელი განყოფილებისათვის განკუთვნილი უღუფა ერთბაშად გადასანდა. ყიდიქრეთ, აჯობებდა ნერვოპათოლოგთან ნაგვეყვანა, ნერვოპათოლოგმაიც საველდაგულოდ გა-

მოიკვლია და განვეიმარტა, ავადმყოფობა, რომელიც პაპას სჭირს, ალელღობის ნიადაგზე წნდება. შესაძლოა ინტრეულა ამის გამო, რომ არ შეუძლია ინტერნეტის გამოყენება, არც ინგლისური იცის და თავისათავად ესეც მოქმედებს მის ნერვებზე, ყველაფერ ამას კი შეიძლება ვერს კურსის მტრეყო-ბაც დაერთოთ, ამ დროს პაპამ ძლიერღობით ამოიხრა: – პაერი – ექიმმა მამინვე აგვიცხ-ნა, რომ ამ სიტყვით იგი ცუდ-ლობს გავგავებინოს თავიბი გასახტირი, ანუ ის, რომ მის სულს უზუთავს საბაზრო კონ-კურენცია და ძალიან აწყო-ტების extraanulari-თა შემოქ-რა, აქვე ექიმო დაინტერესდა, პაპას ლამაზობით კომპანიები ზომ არ ესხმებოდა, მაგალით-თად, ტრალიერები, რომლებიც სახლს უნგრევენ, აქ კი უმტყუ-ნა პაპას ხერხებმა, შევებით მი-ღვენ-მოღვენა იჯაურობა, ბლო-მად ბარიუმი გადაყლბა და შემდეგ იქვე ბოძთან აღებინა. სასონარკეთილღებმა გადა-ვეიკეთე პაპა მედიატრთანაც

მთავარი პაპირი გავინაძე

ნაგვეყვანა, რადგან ეს ერთადერთი განყოფილება დაგ-ვრება, სხვა ყველა უმედივედ მოუიარაგო. სწორედ აქ მო-ვაგინეთ ექიმს, რომელმაც შუღლი სწორი დიაგნოზის დასმა, პაპას პაერი სჭირდებოდა, სულ ცოტა პაერი რომ წაესლთქა, მაგრამ, სამწუხაროდ, პაერი არ შეუღოდა თანამედროვე კეთილღობის გვეგნის, რაც ინდუს-ტრიულ ციკლსა და საავტომობილო წარმოების ზრდას ეწინააღმდეგებოდა, რაც მთავარია, არ შეიღლებოდა პა-ერთ ვაქრობა, ამიტომაც ცონომიკურ ინტერესს არ წარმოადგენდა. მართლაცად, თუ ნებას დართადენე პა-ერთი ვაქრობას, მამინ ვინმე თაღლითი მილიონერი მოა-ხერხებდა, აქედან ხერიო უნახა, ჩვენ კი ამას სატელევი-ზიო რეკლამებიდან მიხვდებოდით, რადგან პაერის მამინვე ფაქი დაგვეღოდა და მისი უამრავი წარკა თუ მო-დელი შეიქმნებოდა.

ამასობაში პაპა სადაღც გაქრა. ყველგან ექიბებთ, ბო-ლოს მივაგინეთ ერთ-ერთ პალატაში, სადაც ტრინიკული

ხელდასმული დაავადებული მოზულები აწენენ. ერთ-ერთს სადაღებ ზღვის შაერთი სახეჯ ზოთლი ემონა, რიკ-რიკო-ზოთ ანეფიდა ყველას, ისინიჯ ხარბად იხუნთქიფდენე და ფანებათდა გაბრუებულნი ღლიწით დაბარბაცებდენენ. ექთანმა დაინახა თუ არა ეს, მამინეე ფანჯარასთან მიიბინა, გამოალო და ოთახა „სმოფისგან“ გაინიავა, თან აგვისანა: თუ პაერს მოქვეყიან, მასხუ დამოკედებულდები გაბდენიან, ეს კი საშიშიაო.

სხვა რაღა დაგერჩენოდა, პაპა უკან ნამოვიყვანეთ. აბდენი ხეტიალის შემდეგ ისეე იმ მოსაცდელში აღმოვინდით, საიდანაც ჩვენნი მოგზაურობა დაიწყო. ევაფეთ ავჯესხანა ეტამისთვის, რომ პაპას სულ უბრალო რამ სჭირდა, პაერი სჭირდებოდა ქალაკში, სადაც გარემოს დაბინძურების კოფიციენტი 16-ჯერ აღემატებოდა ნებადართულ ნორმას, რაზეც მას გაეცინა:

– ჩემო კარგებო, ეს ბერის სურს, მაგრამ ჩვენ დროში სუნთქვა უღეე დრომოქმული პროცესია, ამის მაგონად ხომ სხვა ფაზარეი რამ შეგეძლია გაეყოლო, მაგალითად, ქსელის შემოვებით მაღალი მისის საიტებთან დაკავშირება, ტელევიზორში მენთოლთან კარამელის რეკლამის ყურება, პუტოკებში საფიფლებზე ნასვლა, ინტერტიკეტების ჩადება ფოლადის ფილტვების წარმოებაში, მაგრამ სუნთქვა არა, ის ზომ ანტიბაქტერიკია. თუ მოზულები იხუნთქებენ, მამინ ყველას მოუხდება სუნთქვა, მათ შორის უცხოელდებსაც. ზოლოს ეტიმმა პაპას ასპირინი გამოუნერა და დაჯვაროგა:

– ნუ გაგაზეიადებთ, რადაც უწინაშეწელი ემეფიწის-თლის არა ღრის აბხელა დაეიდარჩინას აბტენვა.

ამ დროს უცნაური ხმები შემოგვგესმა, ისეთი, როგორიც ბებოტმრედე გამოსცემს. მოვიხევეთ და დაეინახებთ, რომ პაპა აღმოცოთებულ ზუბუნებდა. ამკარად რაღაცას ამარებდა, აღბათ შურისძიებას იმის გამო, რომ ამდენი გამოკვლევისა და ნვალების შემდეგაც ვერ მოხუფდენე გასაჭირს. ბუერი არაღრის გაკეთება არ შეეძლო მოხუფს, მაგრამ მათხე მოახერხა და თავისებურად იძია შური. ფილტვებში დაგროვილი ნახეელი და ზოლმა ერთად ამოანთხია და ყველას ერთად შეგეფურთხა.

რამდენიმე წამში, მას შემდეგ, რაც გონს მოვეგეთ, დაეინახებთ, რომ ეტმა ნაღვექ აბს შეგაფა, კედლები ისეთ დღეში იყო, გვეგონებოდათ ზეე თორმეტი მარიაანულის გეამია გაკრულიო. ჭლიც დასიევედებულეო.

პაპა მამინეე დაბატირეს, ბრაილად გადაჭარბებული სუნთქვითი აბტორობა დასდეს, ასევე კატაბალიკური ტრაქეის უტრბლობა და ციხეში ჩასვეს. იქნებ იქ შინაც არავის ავეკამალა სუნთქვა.

იტალიურიდან თარგმნა
მანია მამკლარაშვილმა

სინტაქსი

- forentina – ფორენტინელი ბიჭუნტიკი
- hipper – [სივდების თაბამი] 1. უკუბრა ამირველები
- 2. ზოლაფერს ერთ-ერთი სატოპო
- TAC-T(tomografia) A(assiale) C(Complessozza) – აბარატი ტომოგრაფიული გამოკვლევისთვის
- estacamentat – ცველა ერთ რომლე არ შუფის კეროკავებში

ბონიკსა მხვრბონელი უყვარს

ფიზიკა
ფორკულაების გარეშე

ფიზიკა, როზრბ
ცივილიზაციის ნანილი

ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ფიზიკის დიდ პუფიტორიაში გაიმართა ფიზიკოს – და პქენი მწერლობის” მკითხველისათვის კარგად ცნობილ ლიტერატორ – თომურაზ ნადარევიშვილის შეხვედრა სამუშაო საკოლებს უფროსკლასილებთან უნივერსიტეტში მოქმედი „საბაემეო უნივერსიტეტის“ ფარგლებში (აღნიშნული უნივერსიტეტის მიზანია პოპულარიზაცია გაუნოსი მეცნიერებს ამ თუ იმ დარგს მოსწავლეებში და ამ მიზნით მუდმივად იმართება შეხვედრები). მოხუენების სათაური გახლდათ „ფიზიკა ფორმულებს გარეშე“. მომხსენებელმა აღნიშნა, რომ შესაძლებელია ფიზიკაში არსებულ კანონთა ანალოგების პოვნა ბიოლოგიაში,

ფსიქოლოგიაში, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში... ამის საილუსტრაციოდ მოიყვანა მაგალითები კლასიკური (ნიუტონისეული) და კვანტური მექანიკებიდან.

ა) ნიუტონის კანონები
1. ნიუტონის I კანონი: თუ სხეულზე მოქმედ ძალთა ტოლქმედი ნულია, მაშინ იგი მოძრაობს მუდმივი სჩქარით ან უძრავია (ინერციას კანონი).

ამ კანონის ანალოგი შეიძლება იყოს ცხოველთა მიერ შექმნილი რეულექციები, ადამიანის უნარჩვევები, ინერცია აზროვნებაში – მზეზე აღარ არსებობს, რამაც ეს თვისებები ჩამოაყალიბა, მაგრამ ადამიანი მონაც ავრტულეს მოქმედებს (აკეთებს იმას, რაც იცის!).

2. ნიუტონის II კანონი: ძალა უფრის მასისა და აჩქარების ნამრავლს.

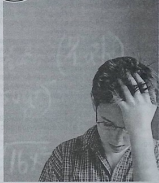
ანალოგი: ერთიადივივე პირობებში სხვადასხვა ადამიანი სხვადასხვაწაიარად იქცევა მათი „მასის“ შენაბამისად: რაც უფრო დინჯია, მამიეა“ ადამიანი, მით ნაკლებად აჩქარდება“ – ღვეთორჩილება გარემოს, და პარჩით.

3. ნიუტონის III კანონი: ქმედება უფრის უკუქმედებას.

ანალოგი: გამონათქვამი „ხელი ხელს ბანს“, შურისძიების ინსტიტუტი და ა.შ. ადამიანის ესა თუ ის კარგი ან ცუდი ქმედება იწვევს სხვა ადამიანთა საპასუხო უკუქმედებას.

ს ა ბ ა ვ ა შ ვ რ უნივერსიტეტი

ვიდე გამოჩვენება, და პირიქით. ბატონმა თემურმა ხაზი გაუსვა იმას, რომ თანამედროვე ფსიქოლოგები და ფსიქოატრები არაცნობიერის შესწავლისას ძალიან ხშირად თაყუანთ კვლევებში იყენებენ ნიღბ ბოროს დამატებითობის პრინციპს.

მომხსენებელმა აღნიშნა, რომ ზეენ თვითონ შეგვიძლია „ავაბდიფროთ“ ეს ჩამონათვლი ანუ უმოვით ხზევა დამატებითი წველები, და ნიმუშად მოყვანა სიღამაზე და ჯონება. კერძოდ, ლამაზი ადამიანი იშვითადაა ჭკიოანა, და პირიქით. შემდგომ მოსწავლეებს მოუწოდდა, თვითონაც იმოგონო ახალი წველები ცხოვრებაში.

ვ) დუალიზმის პრობლემა.

მომხსენებელმა აღნიშნა, რომ ვერ ვიდე სასკოლო კურსში ისწავლება, სინათლეს რომ თრგვარი ბუნება აქვს – თუ დიდ ზერტში გაავტარებთ, იქცევა როგორც ნაწილაკი, ხოლო ვინაი ზერტში გატარებისას ტალღურ თვისებებს ამტკიცებს. ანტიკომ შეკითხვა: რა არის სინათლე – ნაწილაკი თუ ტალღა? მართებულად არ არის დასმული აუცილებლად უნდა მივფიქროთ, თუ რა პირობებში ესგამთ ამ შეკითხვას. ასევე არაკორექტულია შეკითხვა: ვინ არის ადამიანი – ანგელოზი თუ მხეცი? კვლავ უნდა მივფიქროთ პირობები. მართლაც ადამიანი ომში მხეცია, მაგრამ იგივე ადამიანი ზავმეთან ურთიერთობისას ანგელოზი ხდება... ამ ფორმე შეიძლება ახლებურად გათავსოთ ლიტერატურაში კარგად ცნობილი ადამიანის გაორების (დუალიზმის) პრობლემა.

დასასრულ მომხსენებელმა მოსწავლეებს შეახსენა, რომ მ ივნირი ადელჰაიდერ პუშკინის დაბადების დღეა და ამასთან დაკავშირებით მოყვანა მისი შენაწიწავი ლექსი, რომლითაც ნიღბის განმარტებლაში ისწავლება ცენტრალური ტელევიზიის საშუალებით-პოპულარული გადაცემა „ამქარა-დაუჯერებელი“ (ნამყვანი პროფესორი ს. კაპიცა):

О, сколько нам открытий чудных
Готожит просвещение дух,
И опыт, сын ошибок трудных,
И гений, парадоксов друг!

იქვე ღომიშნა ამ ლექსის საკუთარი თარგმანი:

ო, რამდენ გასაოცარ აღმოჩენას
გოშიზადებს სული განათლებისა,
ცდა, შეიღობილი უმჭიმესი შევდომებისა,
და გენიოსი, შეგობარი პარადოქსისა!

და ამ სიტყვებით დამოძღვრა მოსწავლეებო: „ასე რომ, იმეგობრეთ პარადოქსებთან და შეიძლება თქვენც გენიოსება გახდეთ!“

შემდეგდამ დიდი ინტერესია გამოიწვია და ბ-ნმა თემურმა უპასუხა მოსწავლეებს და დამზარ პროფესორ-მასწავლებელთა მრავალრიცხოვან შეკითხვებს. შემდგომ კი „ქვენი მწერლობის“ ფურნალისტთან საუბარში აღნიშნა, ბედნიერი ვიქნები, თუ ზემო საუბარში ადამიანი ფიზიკით“ რამდენიმე მოსწავლე მაინც და ისინი გადამწვეტენ ამ „ნაღრმობ“ დროში ფიზიკის ფაკულტეტზე შემოსულასო.

შემდგომ ბ-ნმა თემურმა აღნიშნა, რომ იქ უკვე შეფუძლებული ფორმულებით მოვლენების აღწერა – ცოცხალი არსება და მითომეტეს საზოგადოება არ ფორმირდება ზეენ მორვე მოგონილ თაბამის წებებს ანუ მათემატიკას (თავისი სარწმუნოს გამო), მაგრამ „არამკაცრი“ ანალოგიებს ვაგვლება მაინც შეიძლება!

ბ) კვანტური მექანიკა.

კვანტურ მექანიკაში კარგადაა ცნობილი ე.წ. ჰაიზენბერგის თანაფარდობა, რომლის თანახმადც შეუძლებელია მი კრობიექტის ამა თუ იმ მახასიათებლის ერთდროულად ცოდნა (გაზომვა), მაგალითად, თუ ვიცით ზუსტად ნაწილაკის კოორდინატი, საერთოდ არ ვიცით მისი სიჩქარე, და პირიქით. ეს თანაფარდობა შემდგომ განაზოგადა ნიღს ჰორმა დამატებითობის პრინციპის სახით და შეეცადა მის „აქტანას“ ფიზიკის ვარკეთი. კერძოდ, ამ თემაზე მას 1951 წელს დანერილი აქვს სამეცნიერო-პოპულარული სტატია „კოდნის ერთიანობა“. იქ მოვლილია შემდეგი დამატებითი წველები:

1) გონება და ინსტიტუტი. თუ რამიმე ინსტიტუტურად ვაკეთებთ, მაშინ იქ ნაკლებად მონაწილეობს გონება, და პირიქით.

2) სიცოცხლე როგორც მთლიანი ფენომენი და მისი ფიზიკურ-ქიმიური ასნა. თუ სიცოცხლეს განვიხილავთ როგორც მთლიან მოვლენას, მაშინ ადგილი აღარ რჩება ფიზიკა-ქიმიისათვის, და პირიქით – თუ სიცოცხლეს დავიყვანთ მხოლოდ ფიზიკურ-ქიმიურ პროცესებზე, მაშინ „დავკარგავთ“ ცოცხალს!

3) ცნობიერი და არცნობიერი. თუ რამიმე მოვლენა გაცნობიერებული გვაქვს, მაშინ არაცნობიერი თავისთა-

თოვლი

ფრონტიდან სწორდა მშობლებსა და დებს: „მეჯერა: მე ფაიზაბე უჯიდესი ძურების მონაინლეუ და ამ ომიდან, ამ გრიგალიდან დაეპრუნეები გამარჯვებულ ლაშქართან ერთად. მოვილი ყველა გრიგალებს და დაებრუნდები. ახალგაზრდა ვარ და იმედიაში არ არის ტყვია, რომელიც მე მომქლავს, რადგან ჩემი ფესვები იმ ქვეყანაშია, რომელსაც შეკლავდნენ და არ კვდებოდა, რადგან იმედიაში ვარ და იმედი ამარცხებს სკავდალს“.

... უჩვეულო იყო მირზა გელოვანის გამორჩენა ქართულ პოზიციში. მისი პირველი ლექსი დაბინადდა რაუდენ გეტეაძის მოთხოვნაში „ლამაზური საღამოები“, სადაც აღწერილი იყო უფროსი ქაბუკის მისვლა მწერალთა კავშირში - ლექსის თვისებურ კომენტარად.

აი, ის ფაუკუნარი დეპოეტო: „დედამინა შეიმოსა თეთრი სამოსელით, თეთრ კარავებს დაემგვანენ ატეხილი შიები, მახსოვს შენი გუნდობა უხელთაიმო ხელით, ახლაც მინდა შენ ნახვა, ახლაც შენატრები. ეს სურვილი ძლიერია, როგორც ქარიშხალი, სისპეტაკით შემოსილი, ვით ეს თოვლი ნინანდა. მაგონდება შენს სახეზე პანანინა ხალი და თუ შენი ლმილი მსურს, შენი გულიც მინდა“.

კითხვობს ამ სტრაქონებს, თავისი მომზიბლავი უბრალოებით ნარულელე კვლას რომ ტოვებენ მესხიერებაში, და თვალნან წარმოგადგება ლექსის ატორიც და ლექსში მოსული პირველი თოვლიც - ის სანუკვარი საწუქარი ბუნებისა, რომელიც ისე ნელა ემგება დედამინაზე, თითქოს პაერში გამემუბას ღამობაჯეს, რათა თქმევიროს მსახვობა: შერადი ნამო, შენ მწევიერი ხარო!

გველუფი ნელობა ბუნებისა გადათეთრებს აჭრელეზულ სამყაროს და უმანკობის თავსაბურავით მწილბავს. უზარმაზარი დოზებით მოეჭურება ზეციდან ეს უზბარი ნამალი, ესოდენ მოხდენილად რომ შეამკო ბორის პასტერნაკმა: „არ არის ქვეყანა სედა ისეთი, რომელსაც თოვლი ვერ განქურნავდეს“.

რა სედა ექნებოდა ჩემდემტი წლის ქაბუკს, ვარდა პირველი ხვეარულისა, და მირზა გელოვანის ამ პანია ლექსში სთქვამთა თოვლთან ერთად ისატება უბინო განცდა, თოვლით სპეტაკი და ქარიშხალივით ძლიერი.

ათი წლის შემდეგ ისეც მოდის თოვლი - უღესი მხარეში და სულ სხვაგვარ ვითარებაში. სადღა ქაბუკური სედა, რომელიც მუუცვლას დაძაბული დღეების კომპარა, როდესაც თეობით გრძელდება ყოფნა ატალახებულ სანგრებში, მტრის თვითმფრინავებით დაბურული ზეცა და ქვეშობა დაუწარულებელი კანონადა.

მირზა გელოვანი

კაცის მიერ უზუღუფლოდ აღქმული ვარემო, და თავად ხიტყვასაც დაუკარგავს თავისი თფინფელი პენი და იდუმალება, ბუნების ნყალობიდან თითქოს ლესის რისხვად გააძევეულა.

„თოვლი მოსულა, რომელ მხარეში, სად გიამდებდა დღე თოვლნარეცი, დავრჩი მზისა და თოვლის ვარეცი, ამ თოვლზე უფრო ნამტირალევი“ - უბადა ათოვს, მაგრამ თოვლის ვარემუ დავრჩიო. ის სპეტაკი, ათი წლის ნინანფელი თოვლი აკანებდა, რომელსაც ტყეების ზუზუნნი და ქუჩეების გრუხენი არ მოსუცებოდა.

სეველ ფარჯა აცვია და გათიზლა. „რა სასტიკია, რა სატროლი სხვის ქვეყანაში თოვლი პირველი“ - სასტიკი ომის გამოსაობით პირველი თოვლიც სასტიკია და შორიახლოს ჩასაფრებული სიკვდილის თანამტხავრი გამხდარა.

მირზა გელოვანის სულები დროდადრო ჩნდება აგი წინათგონობა: „ამაღამ მტერთან მომანესს შეხლა და იქნებ ტყეში ევრც გავეფრწინები... დღეს ჩემი იყო საღამოს მწუხარნი, ხვალ იქნებ ჩემთვის არც ირაფრატებს... და სადემ ტყვია თუ გააკოვებს გულს საშინელი განაფეურებით...“

იყო სასტიკი ომი და ახალგაზრდა ქართველ პოეტს ბედში არგუნა ნითელი აწიშის თოვლის როლი. გამარჯვებულ ლაშქართან ერთად დაბრუნება კი არ ეწერა მისი ბედის წიგნში.

ქართულისათვის ჩვეული ერთგულებაი

საოცარი მომზადიანი დანებულა ვეროპის არქივებსა თუ ბიბლიოთეკებში. ნაკითხავ და ვაუკონარი სიაშეთი ავეცხება გულა. ვაგიარაგება, რომ ღმერთმა ქართველად გაგამზა და ერთი სული გაქვს, რომ მთელ მუშის დაუმტკიცო, ვისი გოისასაც ხარ!

ი. რას წერდა თავის თხზულებებში ტომას პერბერტი (მაპაბასის დროინდელ არანში ჩასული ინგლისელთა ელჩობის წევრი) ომებში სიმაძაქციო განთქმული ქარ. „კლუბის კიდვე ერთი სანაქებო ნიშან-თვისების თაობაზე, ერთგულება რომ შევია:

„იმუთათად სმენია უნმეს, რომ სპარსელთა სანაბარში მყოფი გავასულყო ოსმალთა მხარეზე“. სხვა ევროპელ ავტორებსაც არაერთხელ უთქვამთ იგივე. მათი ჩამოთვლა ძალზე შორს წაგვივანდა.

ერთხელ და სამარადისოდ დადებული ფიცის ერთგულება XX საუკუნეშიც გადმოჰყვათ ქართველებს!

1944 წლის მინურულში, როდესაც ცა თავზე ეშობოდა ერთბაშადღებულ ბედისგან განზრულ პიტლერს, როდესაც მუშაობდა საქართველოს ზურგს აქედენდეს ვითომცა ერთგული მოკემორენი – იტალია, ფინეთი, რუმინეთი და სხვა, როდესაც უახლოესი დამტყობი გერმანია და პოლური გამაღებიანი აწყობდნენ ღალატის ვეგმებს და თავის ვადასარჩენად ლაშობდნენ დაკავშირებოდნენ დასავლეთს, ნაცისტური გერმანიის დროშებზე ამხედრებული ქართველი ლეგიონერები ერთგულნი ირებოდნენ ლიტონის წინაშე დადებული ფიცისა და კლასიკური მემართებით იბრძოდნენ „დიდ გერმანიის“ დიდებისათვის, რაც გულსხმობდა საქართველოს დასწას კრემლის კლანჭებთან. მათ ეცქმეოტანლად სწამდათ, რომ პიტლერს ვაგიგებოთ უყვარდა საქართველო და სჯეროდათ, რომ ცოტათვენი ქართველი სისხლიც უქცეოდა ძარტლებში.

ქართველ მოხალისეთა ყოველკორეული ვაგეთი „საქართველო“ ბანს აძლევდა ბრძოლის ეელზე გასულ მემრძოლთა საომარ ყოფინას.

მ გავეთის ფურცლებზე (1944 წლის 27 ნოემბრის ნომერში) დაიბეჭდა ვერმანტის ლეიტენანტის პანც შონ-ლობო შემდეგს:

„უკანასკნელმა კვირებმა და თვეებმა გერმანიის ბერი უსიამოვნება მოუტანეს. ჩვენ მოწმენი ვაგებოთ რამდენიმე მუშობვევისა, როდესაც ჩვენმა მოკავშირეებმა დაარღვიეს ერთგულება. სწორედ ამასთან შედარებით, ქართული ათისეულის მაგალითი განსაკუთრებით სასიხარულო და სასუკურია“.

ვერმანტის ლეიტენანტი ნაღელთან შენიშნავდა, რომ ვაიციტაში ბოლშევიკები უკვე აღმოსავლეთი პრუსიას მოდენენ და ამ მიზევ დღეებში რა აფეილია მტრის მხარეზე ვადასება ან დაგამაღვა, მაგრამ არც ერთ ქართველს ეს თავშიც არ მოსულია, ყოველმა მთავანმა უფადესი ერთგულება და ქვემარტად ქართული ვაგაცოტა გამოიჩინა.

პანც შონ-ნელმა, ეცხოზა, იცოდა საქართველოს მრავალსუკუნოვანი ისტორია. სხვა თუ არაფერი, გრიგოლ რობაქიძის ნაწერები ხომ უცნობდა ნაკითხული.

ამვე გაუთის 1945 წლის საბაზლლო ნომერში ვკითხულობ:

„სიმაღლი ჩვენ ვეყუთინს! გერმანიის შემტევი ძალა კვლავ აქტურად იქნეს თავს და ამ ძალის შტურება უკვე აღარაფერს შეუძლია ახალმა 1945 წელმა უნდა მოეცინათ სირითადი შემობრუნება ყველა ფრონტზე“.

კითხულობ და თვალებს არ უყურებს... ვაიციტებს შესაშური ოპტიმიზმა ქართველი ლეგიონერებისა, უნიველად დამარტებულ პიტლერის გამარჯვებას რომ ულიან ორმოცდათუთი.

ყველა ღალატობა გერმანიას – გულადი ქართველების გამოკლეთი...

სისხლისმცირელი ბრძოლების შემდეგ გოორგი სააკაძის სახელობის დასაცენებულ სახლში იმუშებდნენ ხოლმე შრილობებს გოორგი სააკაძის ღირეული შთამომავლები...

Ты миру отдана на травлю,
И счёта нет твоим врагам!
Ну как же я тебя оставлю,
Ну как же я тебя предам?

И где возьму благодаримье:
„За око – око, кровь – за кровь“,
Германия – мой безумье,
Германия – моя любовь!

Марина Цветаева

ქრონიკა

გოორგი დუნიძის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმში ვაიმართა ცნობილი ქართველი მწერლისა და კრატკოსის ოტია პატიკოიას დაბადებდან 80 წლისთავისადმი მიძღვნილი საბოლოო საღამო და მოუნყო მცირე გამოფენა.

საღამოს სვეტიცხოვე და რეკონსტრუქციული ვაიმარტვა ეკუთვნოდა მუზეუმის თანამშრომელს შარხუ კურტანაძეს, მცირე გამოფენის მონაწილეს კი, რომელზეც ნარმოდგენილი იყო მწერლის ცხოვრების ამსახველი ფოტოები, ნიგუბები და ჩანახატები. მთელი საქაპოსიკო გამოყოფილება: ნახტო სივამიკი, მარხე ირემიკი, ნათა ვაგინიუ, ღლი ფრევიც, ცირა კაპანაძე და ფო-

ტბოელკოინ მარხან კილაცე მონანიკობდა ლიტერატურული საღამო ანანი ღლინტის ვაფორმა, მათობებმა: მანას სურმა-ვაა, კოტე მიაკაა და მარინე კურტანიწეშ ნიკიკობეს ფრატკინტები მწერლის ნაწარმოებშიდან. გამოუნებული იქნა ოტია პატიკოიას სამი ესე: „პანოტკიკუქი“, „ქაპაბა და ბრუნე“, „მოყვისი ჩემ“, მთხ მუგობრების იზა ორჯონიკოძის, არჩილ სულაკაურის, თამარ მხეცელის მოგონებანი.

მუზეუმის ფორტბორმა, მოტკმა, იზა ორჯონიკიძემ, მოეტტებმა – ტაროელ ქანტურაამ, ვარსულე ჩარკვიანმა, თამარ ჩიქცილმა კილვე ერთხელ ვაიხებენ ოტია პატიკოიას.

ქართული კრიტიკა – სკოლას

კიტა აბაშიძე
გრიგოლ რობაქიძე
ვახტანგ კოტეტიშვილი
გერონტი ქიქოძე
პავლე ინგოროყვა
მოსე გოგიბერიძე
სიმონ ჩიქოვანი
აკაკი განერელია
გრიგოლ კიკნაძე
მიხეილ კვესელავა
გურამ ასათიანი
აკაკი ბაქრაძე
თამაზ ბუაჩიძე
ნოდარ კაკაბაძე
თამაზ ჩხენკელი
ზურაბ კიკნაძე
გულნარა კალანდარიშვილი
თეიმურაზ დოიაშვილი
თამაზ ვასაძე
ნოდარ ნათაძე

ნიგნში: ქართული კრიტიკის სასკოლო ქრესტომათია.

ქრესტომათიაში შესული გამოკვლევები და სტატიები ეძღვნება XIX საუკუნის ქართული ლიტერატურის რჩეულ ნიმუშებს. სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებულ ნაწარმოებები აქ განხილულია ყოველმხრივ, მრავალნაზნაგოვნად.

ნიგნი განკუთვნილია მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და აბიტურიენტებისათვის, ლიტერატურის მოყვარულთათვის.

შემდგენელი – თამაზ ვასაძე
რედაქტორი – თამაზ ხარაიშვილი
გამომცემელი – მარკეტინგული და მედია კომუნიკაციების ინსტიტუტი.

ქართული კრიტიკის სარკეში არეკლილი ნიკოლოზ ბარათაშვილის „შემოღამება მთანმინდაზე“, „მერანი“, „ბედი ქართლისა“, ილია ჭავჭავაძის „ბედნიერი ერი“, „მგზავრის წერილები“, „ოთარაანთ ქვრივი“, „განდგეილი“, აკაკი წერეთლის „გამზრდეი“, ვაჟა-ფშაველას „ბახტრიონი“ აღუდა ქეთელაური“, „სტუმარ-მასპინძელი“, „გველის მჭამელი“.

ნარსულში დანახული მომავალი.

ნატუშვილი

ავთო ზახსელაძე